

Debreceni Egyetem
Informatikai Kar
Komputergrafikai és Könyvtár-informatikai Tanszék

Értelmiség olvasáskultúrája Földesen a XXI. század elején

Szakdolgozat

Témavezető:
Dr. Suppné Dr. Tarnay Györgyi
Egyetemi adjunktus

Készítette:
Volánszki Károly
Informatikus-könyvtáros szakos hallgató

Debrecen

2008.

Tartalomjegyzék

Témaindoklás	4
1. A vizsgálat helyének bemutatása	5
1.1. Földes elhelyezkedése	5
1.2. Néesség és foglalkoztatás	5
1.3. Kulturális intézmények	5
1.4. Könyvtár	6
1.5. Akikre büszkék a földesiek	9
1.5.1. Balásházy János	9
1.5.2. Csáth Géza	10
1.5.3. Karácsony Sándor	10
1.5.4. Zoltai Lajos	10
2. A felnőtt népesség olvasási és olvasmány-beszerzési szokásai: Egy reprezentatív országos vizsgálat eredményei	11
3. Vizsgálat adatai	15
4. Kérdőív feldolgozás	16
4.1. Hol helyezkedik el az olvasás szabadidős tevékenységei sorában?	16
4.2. Milyen gyakran olvas?	20
4.3. Honnan szerzi be olvasmányait? Rangsorolja!	25
4.4. Szépirodalomban melyik korszak a kedvence?	29
4.5. Kit olvas és kik a kedvencei a külföldiek és a magyarok közül?	34
4.6. Melyik a kedvenc olvasmánya? Miért?	39
4.7. Mi vagy mik a kedvelt műfaja vagy műfajai?	44
4.8. Mely témák a kedvencei az ismeretközlő irodalomban? (szaktudomány, szerző)	48
4.9. Ki az irodalmi vagy valós példaképe? Miért? Mennyire követi?	53
4.10. Mit olvas jelenleg?	57
4.11. Mit olvasott utoljára?	61
4.12. Olvas-e periodikát? Ha igen, melyeket? Ha igen, honnan szerzi be?	65
4.13. Szokott-e részt venni továbbképzésen? Megnöveli-e ez az olvasáskultúráját?	77
4.14. Szokott-e internetről olvasni? Ha szereti, miért? Ha nem szereti, miért?	84
4.15. Honnan éri el az internetet?	88
4.16. A könyvtárban milyen szolgáltatásokat vesz igénybe?	92
4.17. Elégedett-e a könyvtárral? Ha nem, min változtatna?	96

4.18. Rendelkezik-e házi könyvtárral? Ha igen, mekkora és milyen összetételű?.....	100
4.19. Elégedett-e a könyvesboltok, könyvtárak PR tevékenységével? Ha nem, hogyan változtatna rajta? Kitől várja a segítséget a könyvtárban?.....	104
4.20. Elégedett-e saját olvasáskultúrájával? Ha nem, miért?.....	108
Összegzés.....	112
Irodalomjegyzék.....	116
1. számú melléklet.....	117

Témaindoklás

A XX. század végére egyre többen beszéltek a Gutenberg Galaxis válságáról. Az informatika, főleg a számítástechnika fölénybe került, minden információ elérhető az interneten, gondolják ezt a laikusok. Mégis mind a mai napig egy szakdolgozat, egy disszertáció, egy beadandó dolgozat, de még egy érettségi tétel kidolgozásához is elengedhetetlen a könyvtár, ez a legmegbízhatóbb információforrás, a nyomtatott dokumentum.

Miért is lehet ez így? Mert ha, egy dokumentumot – könyvet, újságot – a kezünkbe vesszünk, látjuk, hogy hol nézhetünk utána, hiszen forrásokat jelöl meg. Ugyanezt az internetről nem mondhatjuk el, hiszen az ott megjelent információkról nem tudjuk, hogy teljes dokumentum vagy annak csak egy részlete. Arról nem is beszélve, hogy az interneten ma már bárki szerkeszthet, hozzárakhat, elvehet az információk sokaságából, így az nem hitelesített. Néha a kis jelentőségű dolgok fölnagyítódnak, míg a nagyok nem kapnak megfelelő hangsúlyt. Nem tudhatjuk meg teljes bizonyossággal, hogy az információt egy általános-, közép-, főiskolás vagy adott esetben egy elismert professzor tette-e közzé.

Más szempontból megközelítve az olvasás nagyon fontos az ember életében. Nem csak azért, hogy az információkat helyesen tudja értelmezni, hanem azért is, hogy bővüljön a szókincse, helyesen tudjon írni, beszélni és nem utolsó sorban lelki fejlődése érdekében is. Az olvasás tökéletes kikapcsolódásra, szórakozásra, de óriási segítséget nyújt a jellegzetesen mai kor betegsége, a depresszió ellen is.

A lelki fejlődés igazán fontos a mai rohanó világunkban, ahol minden felől csak az erőszak, a másik semmibevétele zúdul ránk. Az olvasás helyes elsajátításában és megszerettetésében nagyon fontos szerepet játszik a tanító. Mint pályakezdő pedagógus nagyon érdekel, hogy hol tart ma Magyarországon az olvasás és annak egyik fő forrásának – a könyvtárnak a megítélése.

Ezért választottam szakdolgozatom témájának az olvasáskultúrát, amit egy nagyközségben – szülőfalumban – mértem fel az értelmiség körében.

1. A vizsgálat helyének bemutatása

1.1. Földes elhelyezkedése

Földes Hajdú-Bihar megyei település nagyközségi rangban. A Hajdúság szélén, a bihari Sárrét határán fekszik. Az elmúlt századokban Szabolcs, majd Hajdú vármegyéhez tartozott.⁽¹⁾

1.2. Népeség és foglalkoztatás

Földes népessége 1870-ben – az első hivatalos népszámláláskor – 4560 fő volt. Lényegtelen visszaesés után a község lélekszáma a századfordulóig emelkedő tendenciát mutat, átlépte az ötezeret. Ez a trend a század első éveiben felerősödött, s 1910-ben Földes lakossága elérte az 5500 főt. 1941-ben ez a szám 5776-ra emelkedett. A csúc 1949-ben volt, 5889 fővel. A lakosság száma a '90-es évekig fokozatosan csökkent. 1990-ben 4598 lakost regisztráltak, jelenleg némi emelkedés tapasztalható, 4747 fő a lakosság száma. A regisztrált munkanélküliek száma 500 fő, 300 férfi és 200 nő, melyek képzettség szerinti megoszlása: 100 fő közép vagy felsőfokú, 300 fő szakmunkás, 100 fő képzetlen. A településen évente kb. 450 gyerek tanul az általános iskolában.⁽²⁾

1.3. Kulturális intézmények

Szélesvásznú mozi, sportpálya szabadidős központ található a nagyközségben az általános iskola, óvodák, egyházak és a Karácsony Sándor Művelődési Központ.

A nagyközségben található kulturális intézmények: általános iskola, óvodák, szélesvásznú mozi, sportpálya, szabadidős központ, Balásházy János Kertbarát Kör, Karácsony Sándor Művelődési Központ Vegyes Kórusa, Nagyközségi Nyugdíjas Klub, Szélrózsa Néptáncgyűttes, Karácsony Sándor Művelődési Központ és a könyvtár.⁽³⁾

¹ Hajdú-Bihar megye : Sárrét : Püspökladány és térsége / Bakó Endre, p.645.

² Hajdú-Bihar megye : Sárrét : Püspökladány és térsége / Bakó Endre, p.646.

³ Hajdú-Bihar megye : Sárrét : Püspökladány és térsége / Bakó Endre, p.647.

1.4. Könyvtár

A Földes Községi Könyvtár 1945-ben alakult meg 500 db kötettel. A könyvtárat a régi kultúrház épületében helyezték el, majd 1964-től a tanácsháza oldalszárnyában.

1976-ig a Községi Könyvtár vezetői voltak: Faragó Bálint, Virágh László, Vékony Gyuláné, Ványi Eszter, Szatai Lajosné, Tóth Józsefné, Kis Mária, Vacsi Ilona.

1976-tól 2008-ig a Községi Könyvtár vezető Ványi Lajosné.

2008-tól a Községi Könyvtár vezetője: Gondáné Gaál Annamária.

1980. szeptember 1-én adták át Földesen a z Általános Művelődési Központot, melynek tagintézménye lett a Községi Könyvtár is, így a könyvtár átköltözött az Általános Művelődési Központ épületébe. Ekkor lett a könyvtár kettős funkciójú, vagyis olyan nyilvános közkönyvtár, mely iskolai könyvtári feladatokat is ellát.

A könyvtár az oktatás-nevelés folyamatába szervesen beépült. A gyűjteményszervezésen túl az olvasószolgálati munka az, amely kiemelt szerepet kapott. A tanulók a könyv- és könyvtárhasználati ismereteket, készségeket, főleg könyvtári órákon és könyvtári foglalkozásokon sajátítják el.

Nagy hagyománya van könyvtárban a könyvbarátkörnek, az olvasónapló pályázatnak. A Barátunk a könyv olvasópályázaton mindig szívesen vesznek részt a gyerekek a könyvtár dolgozóival. Az olvasópályázat megoldásánál a tanulók segítséget kapnak a könyvtárosoktól és a két könyvtáros asszisztentstől.

Az író-olvasótalálkozó szervezésekor általában nem a hálózati, központi könyvtár által ajánlott író, ifjúsági író kérnek, hanem felnőtt és gyermekközösségek igényeire támaszkodnak. Néhány név a vendégek közül: Bálint Ágnes ifjúsági író, Tatay Sándor író, Marék Veronika ifjúsági író, Tóth Endre költő, Janikovszky Éva ifjúsági író, Bálint György szakíró, Némre István író, Kósa Csaba és Nógrádi Gyula írók.

A könyvtár kezdeményezésére és szervezésében indult be 1986-ban a Természetvédő Suli. 1989-ben az Általános Művelődési Központ felvette Karácsony Sándor nevét. Az intézmény névfelvételével kapcsolatos előkészületekben igen sok munka hárult a Helytörténeti Bizottságra, annak vezetőjére, Péter Imrére, Karacs Zsigmond helytörténészre, az intézmény vezetőire és a könyvárra.

Ványi Lajosné gyűjtő, kutató munkájának köszönhető a könyvtár Karácsony Sándor kötetinek jelentős része.

A készülő dokumentumtár anyagából készítettek egy időszak kiállítást 1989-ben a névfelvé-

teli ünnepségre. Az időszaki kiállítás emlékkönyvébe Pusztai Ferenc, az akkori államtitkár a következőket jegyezte be:

"A könyvtár törekedjen arra, hogy a kiállítás anyaga együtt maradjon a könyvtárban ebben a rendezésben, mint állandó Karácsony Sándor emlékkiállítás."

1991-ben Karácsony Sándor, a névadó születésének 100. évfordulóján került átadásra az állandó emlékkiállítás.

Néhány fontosabb esemény:

- ✍ A Karácsony Sándor állandó emlékkiállítás rendezése, 1991. Helye: Karácsony Sándor ÁMK Könyvtára Földes.
- ✍ 1991 novemberében Ványi Lajosné, Karácsony Sándor emlékkiállítást bemutató tanulmánya a Magyar Pedagógiai Társaság és a Tájak-Korok-Múzeumok pályázatán pályadíjában részesült.
- ✍ Hajdú-Bihar megyei Könyvtári TÉKA 1991/1.sz.: Ványi Lajosné: A Karácsony Sándor emlékkiállításról.
- ✍ 1991 decemberében földesi székhellyel megalakult a Karácsony Sándor Művelődési Társaság. A társaság elsőrendű feladatának tekinti Karácsony Sándor életművének felkutatását, rendszerezését, megőrzését, népszerűsítését. A pályázat útján sikerült 100000 forint támogatást szerezni a könyvtár kiállítását bemutató kiadvány készítésére, melyet 1992-ben jelentettek meg ezer példányban. Címe: Karácsony Sándor emlékkiállítás és bibliográfia. Ebben egy tanulmányt és egy válogatást is közreadtak: Karácsony Sándor emlékkiállítás; Karácsony Sándorról - Könyvek Lapjain címmel. A sorozatnyitó füzetet a jövő pedagógusainak ajánlották és ajánlják. A kiadvány tiszteletpéldányait megküldték a régió pedagógusképző intézményeinek, azok könyvtárainak.

1992. október 13-16. között az intézmény a Karácsony Sándor Napok helyszíne és társszervezője lett, főszervezője az Országos Széchényi Könyvtár Könyvtártudományi és Módszertani Központja volt.

A könyvtárban folyamatosan, pályázatok útján Nemzeti Kulturális Alap, Soros Alapítvány, sikerült támogatást szerezni új könyvek beszerzésére.

A könyvtárban két kiállítás volt: Balázsházy János és Herpay Gábor helytörténeti kiállítás.

1996-ban jelent meg a könyvtár és a Karácsony Sándor Művelődési Társaság támogatásával a Földesi füzetek sorozatnyitó köteteként Bakoss Lajos: Népnyelv és néphagyomány gyűjtése

című kiadványa, melyet Karacs Zsigmond rendezett sajtó alá, szerkesztője Ványi Lajosné. E kötet nyelvészeti, néprajzi vonatkozásai miatt fontos helytörténeti kiadvány.

A Települési Könyvtári Ellátást Fejlesztő Támogatásból származó összegeket új könyvek gyarapítására fordítottuk.

1999. július 1-től az Általános Művelődési Központ szervezeti egységéből kivált az óvoda és a könyvtár. Mindkét intézmény önálló szakmai irányítással működik, mint részben önállóan gazdálkodó költségvetési intézmény. A Földes Községi Könyvtár a nyilvános könyvtári jegyzékben szereplő nagyközségi könyvtár kettős funkcióval, azaz közkönyvtári és iskolai könyvtári feladatokat is ellát.

2000 áprilisában kezdtek hozzá a könyvtári állomány vonalkódos feldolgozásához, közhasznú munkás segítségével. Ekkor kaptak az önkormányzattól egy Pentium III-as számítógépet. A könyvtár belépett a Libtech Egyesületbe, így a könyvtár e feldolgozó munkához szükséges adathordozókat és eszközöket kedvezményesen kapta meg. Stiegelmaier István, a program készítője, és Burai István a megyei könyvtár informatikusa a kezdeti nehézségeknél mindig segítségükre siettek szakmai tanácsokkal.

Kiegészítették az új szolgáltatásoknak megfelelően a Könyvtárhasználati Szabályzatot. Így megkezdődött az Internetezés a Karácsony Sándor emlékszobában. A könyvtárban Gondáné Gaál Annamária informatikus könyvtáros vezetésével beindulhatott a felnőttek részére a számítógép és az Internet használatát népszerűsítő tanfolyam. A főiskolai hallgatók és az érdeklődő felnőttek ma már állandó vendégei az Internetes szobának.

Könyvtár több mint 24.000 dokumentummal áll az érdeklődő felnőtt és gyermekolvasók rendelkezésére. Évek óta stabil olvasótáborral rendelkezik az intézmény. Olvasók létszáma közel 1100 fő.

28 féle napilap és folyóirat várja a gyermek és felnőtt olvasókat könyvtárban. A helytörténeti cikkek válogatott anyagát sajtókivágat formájában őrzik.

A könyvtár teljes anyagát számítógépes nyilvántartásba vették, így áttértenk a számítógépes kölcsönzésre. Könyvtárunk belépett a Hajdú-Bihar Megyei Könyvtár Közös Elektronikus Katalógusába, így könyvtár dokumentumállományáról az Interneten is tájékozódhatnak olvasók. Könyvtárunk kiemelt feladata a Karácsony Sándor állandó emlékkiállítás gondozása. E kiállítás anyagából eddig húsz neveléstörténeti dolgozat és diplomamunka született.

2001-ben az ÁMK szakfelügyelője Suszter László érintőlegesen vizsgálta a könyvtár munkáját, melyet pozitívan értékelt és dokumentációit példaértékűnek minősítette. 2002-ben dr. Bényei Miklós könyvtári szakfelügyelő tartott vizsgálatot, aki a könyvtári munka dokumentációit precíznek, követésre méltónak ítélte meg és előírta egy programozó alkalmazását, aki a

rendszergazda feladatát látja el.

Részlet a jegyzőkönyvből:

"A Földes Községi Könyvtár sokáig sajátos helyzetben lévő szolgáltató helyként működött (egy nagyközségi általános művelődési központ keretében). Mintegy három esztendeje szervezetileg önállósult. Azóta egyrészt megtartotta korábbi kettős funkcióját, elért eredményeit, folytatta addigi kezdeményezéseit, másrészt az önkormányzat megértő támogatásával és az igazgatónő, a munkatársak hozzáértő, áldozatos erőfeszítéseivel tovább lépett előre a korszerű közkönyvtári szolgáltatás útján. A számítógépes fejlesztés megteremtette az Internetes csatlakozás lehetőségét, amely a könyvtárhasználók számára nagyszerű esély, ugyanakkor magában hordozza annak esélyét is, hogy a földesi könyvtár helyismereti információi, mindenekelőtt a Karácsony Sándorra vonatkozó információk az ország, sőt a világ más könyvtáraiban is hozzáférhetővé váljanak."⁽⁴⁾

1.5. Akikre büszkék a földesiek

1.5.1. Balásházy János (*Sátoraljaújhely, 1797. március 6. – Debrecen, 1857. november 19.*)

Iskoláit szülőföldjén kezdte, Sárospatakon a református főiskolában és Lőcsén folytatta a jogot s Kassán végezte. 1816-ban Keszthelyre ment gazdasági tanulmányokra; egy év múlva megvált az intézettől, hazament és gazdasággal foglalkozott. 1820-ban Pestre tette át lakását és ügyvédkedett. 1824-ben Zemplén vármegye táblabírája, 1827-ben szolgabírája lett. Ez ideig folyton Zemplénben lakott; 1836-ban eladta öröklött birtokát és Debrecenben vett új birtokot, egyszersmind Vay Ábrahám gróf jószágainak igazgatója lett; Debrecenben visszavonulva töltötte utolsó éveit. A Magyar Tudományos Akadémia 1830. november 17-én rendes tagjává választotta.⁽⁵⁾

1.5.2. Csáth Géza (*1887. február 13.- 1919. szeptember 11.*)

⁴ Interjú Ványi Lajosnéval 2008. március 14.

⁵ Balásházy János / Tilkovszky Lóránt

Kevesen tudnak Csáth Géza földesi éveiről. A jeles író ugyanis 1915 októberétől 1917 januárjáig a község egészségügyi ellátását vállalta magára. Csáth Géza (családi néven dr. Brenner József) Földesre jött újjászületni, hasznosnak lenni. Ezekről az évekről az unokatestvérének, Kosztolányi Dezsőnek írott leveleiből értesülhettünk.⁽⁶⁾

1.5.3. Karácsony Sándor (*Földes, 1891. január 10. – Budapest, 1952. február 23.*)

Ritka eset, hogy egy pedagógus a maga korában országos hírű ember legyen. Karácsony Sándor a 20. század harmincas-negyvenes éveiben az ország legismertebb, legnépszerűbb személyiségei közé tartozott. Nem csak az ifjúság ismerte és szerette a „nagyhírű professzort”, hanem a felnőttek többsége is elismerte. Szekfű Gyulától Németh Lászlóig, Földessy Gyulától Veres Péterig, Pethő Sándortól Révész Imréig, Bartók Bélától Kodály Zoltánig szellemi életünk legkülönbözőbb egyéniségei dicsérték, méltatták a gyerekek vezetőjét, a kamaszok ideálját, az ifjak professzorát, mindnyájuk kedves Sándor bátyját.⁽⁷⁾⁽⁸⁾

1.5.4. Zoltai Lajos (*1861. 07.16. Földes – 1939. 08. 29. Debrecen*)

A debreceni Városi Múzeum „mindenesé”, ahogyan sajátmagát elnevezte, egyike az utolsó magyar muzeológus– polihisztoroknak.

A debreceni Kollégium theologiai akadémiajában végezte főiskolai tanulmányait. 1887-től különböző helyi lapok munkatársa lett, kinevezést kapott a debreceni levéltárba.

Mint újságíró nemcsak a szerkesztői által adott megbízásokat teljesítette, hanem történelmi, néprajzi vonatkozású írásokat is egyre nagyobb számban adott közre. Mint levéltáros elsők között mélyedt el a Debrecen történetére vonatkozó forrásanyagban. Kiterjedt kutatási eredményeként jelentette meg hosszabb-rövidebb lélegzetű cikkeit, tanulmányait. 1896-ban megnyílt a Várad múzeum, Zoltai a helyi múzeumi gondolat fáradhatatlan hirdetője lett. 1902-ben megalakult a Múzeumi Bizottság, melynek Zoltai lett a jegyzője.

A szervező munka eredményeként 1905 májusában megnyílt a Városi Múzeum. Zoltai Lajos, mint díjazott múzeumőr végezte a gyűjtemény gyarapítását és rendszerezését.

⁶ Nagy magyar írók: Csáth Géza / Szajbély Mihály

⁷ Karácsony Sándor, a nagyhírű professzor / Kontra György

⁸ Egy magyar filozófus : Karácsony Sándor / Lendvai L. Ferenc

1907 januárjától csak a múzeumban dolgozott. Született szervező volt, helytörténeti, néprajzi és képzőművészeti gyűjtő tevékenysége pedig ugyanúgy külön értékelést kívánna, mint régészeti ásatásai. Minden múzeumi szaktudomány területén, mint kutató és feldolgozó tudós is maradandót alkotott. 1910-1920 között rendre jelentek meg a város gazdaság-, társadalom- és művelődéstörténelmének különböző kérdéseiről írt tanulmányai.

Első nagy összegző munkája 1925-re készült el „Települések, egyházas és egyháztalan falvak Debrecen város mai határán és külső birtokai területén a XI-XV. Században” címmel.

Munkássága nyomán 1926-ban a Debreceni Egyetem díszdoktorává avatta. Több évtizedes levéltári kutatásai, régészeti feltárásai és terepbejárása eredményeként született meg három utolsó nagyjelentőségű munkája. „Az ismeretlen részletek Debrecen múltjából” 1935-ben, Ugyanabban az évben adták ki a „Debrecen vizei” című összefoglaló munkáját, majd 1938-ban követte a „Debreceni halmok hegyek...” című kis kötete. Mindkettőt a levéltári források, különösképpen is a páratlan kéziratok térképgyűjtemény és Zoltai helyszíni gyűjtőútjai adatainak segítségével alapozta meg a város határának történeti topográfiáját.⁽⁹⁾

2. A felnőtt népesség olvasási és olvasmány-beszerzési szokásai: Egy reprezentatív országos vizsgálat eredményei

Az olvasáskultúra egy-két „finomabb” mutatója, valamint bizonyos értékorientációs és életfelfogás-típusok között az eddigi kutatások is feltártak néhány sokat sejtető összefüggést. A fejlett irodalmi ízlés pozitív kapcsolatban áll az általános kulturális értékorientáció magasabb szintjével, s a dogmatizmusmentes nyitott gondolkodásmóddal, valamint az értékebb személyiség- és közösségkitaljesítő életfelfogás-típusokkal. A fejlettebb olvasói beállítódások és a kreatív, létkitaljesítő értékeket tartalmazó életterek korrelációjára is fény derült.

Mindez arra enged következtetni, hogy az olvasáskultúra milyensége a társadalom tudatállapotának, a társadalomban uralkodó értékrendnek egyik, korántsem lényegtelen, fokmérője – oka és egyben eredménye.

Foglaljuk össze az olvasási szokásokra vonatkozó vizsgálódásainak legfontosabb megállapításait.

- Egyrészt úgy találtuk, hogy a hatvanas-hetvenes években stagnált a könyvolvasók aránya, s csökkent az olvasási alkalmak, az olvasásra fordított idő mennyisége – mégpedig oly módon, hogy az egyes társadalmi rétegek között e téren fennálló korábbi különbségek megnagyob-

⁹ Zoltai Lajos munkásságának bibliográfiája / Módy György, p.1-2.

bodtak.

- Másrészt viszont azt tapasztaltuk, hogy jelentősen megnőtt a könyvgyűjtési aktivitás és a házi könyvtárral rendelkező családok hányada. E téren a társadalmi különbségek csökkenni látszanak.
- Nőtt az ismeretközlő irodalom olvasásának mértéke, s ezzel együtt egy teljesebb értékű, aktívabb olvasási mód jövőbeli elterjedésének esélye.
- Ugyanakkor emelkedett azoknak az aránya is, akik a hétköznapi praktikus igényektől vezéreltetve, kizárólag ismeretközlő könyveket olvasnak.
- Az irodalmi érdeklődés főbb irányai jelentősen megváltoztak az elmúlt másfél-két évtizedben: a korábbi túlzottan múltba tekintő olvasói szemlélet a jelen felé fordult, az irodalmi érdeklődés horizontja – a könyvkiadás kibővült választéka által is támogatva – kitágult.
- Ez a folyamat azonban nem párosult kellő értékszelekcióval. Így állt elő az a helyzet, hogy a régi irodalom értékesebb részét általában a kortárs irodalom felszínesebb alkotásaival helyettesítettük: bizonyos fogyasztói attitűdök felerősödtek.

Látványos előremutató pozitív tendenciát nem tudunk kimutatni. Sőt úgy érezzük, hogy a stagnálás általánosan jellemző közegében néhány negatív jelenség összekapcsolódik, és figyelemfelhívó tendenciát alkot.

A közízlés, az ossztársadalmi szintű befogadói készségek és jártasságok meglehetősen alacsony szintjére utal, hogy a modern értékes irodalom értő befogadóinak tábora a felnőtt könyvolvasó népességnek mindössze 5-10%-át teszi ki. Ennek alapján úgy véljük, hogy a magas kultúra, amelynek főleg csak nagyszámú létrehozójával dicsekedhetünk, sokféle okból még nem tudott hatóerővé, elsajátított értékévé válni a tömegekben.

Úgy véljük, hogy az olvasáskultúránknak az utóbbi egy-másfél évtized során elsősorban azokban az összetevőiben mutatkozott fejlődés, amelyek arra vallanak, hogy a könyvet a társadalmi érték-tudat egyelőre főként birtokolni vágyott, státusszimbólumként is használható tárgynak, az anyagi javak egyikének; a köznapi praxis hasznos segítőjének; s élvezetes fogyasztási cikknek tartja. Ezek a tendenciák a hatvanas évek elején még nem, vagy szelídebben jelentkeztek.

Az elkövetkezendő évtizedekben az önálló és gazdag személyiség, valamint a tartalmas közösség a társadalmi értékrend egyik legfőbb célértékévé fog válni, s várható, hogy e folyamat részeként a könyv a jelenleginél nagyobb mértékben fog létkiteljesítő, személyiséggazdagító olvasmányként fog funkcionálni.

Az olvasmány-beszerzési szokásokat illető vizsgálódásainkon végigvonult az a tapasztalat, mely szerint az aktívabb olvasói hozzáállást, aktívabb befogadói tevékenységet feltételező ol-

vasmányanyag tendenciaszerűen nagyobb aktivitást igénylő információs és beszerzési médiumok közvetítésével jut el olvasójához.

A könyvtárat érintő területeken az említett tendencia, ha ellentétbe nem is fordult át, de megbicsaklott: a könyvtár, mint az olvasmányválasztási információk és az olvasmány-beszerzés speciális közege, összetételében az átlagostól csak kevéssé eltérő olvasmányanyagot közvetített.

Az olvasmányközvetítő csatornák és az olvasmányanyag megfelelései mögött meghatározott szintű általános olvasói magatartás áll: az aktívabb és igényesebb olvasó általában olvasmányainak felkutatásában, beszerzésében, valamint olvasmányai választékában egyaránt aktívabb és igényesebb magatartásról tesz tanúságot. Ebből következik, hogy az olvasmányválasztási és –beszerzési szokások fejlesztése elképzelhetetlen az általános olvasói magatartás és igény-szint fejlesztése nélkül, ami viszont két okból is hatókörünkön túlra mutat.

Egyrészt, mert a fejlett olvasói magatartás maga is részlem és következmény: általában az aktív, nyitott, értékrendjében a kulturális javakra megfelelően orientált, a társadalmilag kellően motivált személyiség szerves része és következménye, vagy inkább velejárója. Az ilyen személyiséget pedig a társadalmi praxis alakítja ki, a kultúraközvetítő csak elősegítheti, de nem irányíthatja ezt a folyamatot.

A másik ok: a kultúraközvetítés nem kötelezően látogatott intézményeit épp a kulturálisan kevésbé aktív és igényes, illetve hátrányos helyzetű rétegek kerülnek el leginkább, tehát azok, akiknek körében a legtöbb tennivalónk lenne. Ez a kör meglehetősen tágas.

A könyvtárak a kurrens olvasmányok mintegy tizedének kiválasztásában, s mintegy 15 százaléknak beszerzésében játszanak döntő és közvetlen szerepet. A tömegkommunikáció és a könyvszakma csatornáival is számolva, az igényes olvasmányközvetítés hatóköre adataink szerint az olvasmányanyag 36-37 százalékára terjed ki. A felnőtt népesség olvasmányválasztási és beszerzési döntéseinek tehát csaknem kétharmada az intézményes és hivatásos olvasmányközvetítés közvetlen hatását eleve kizáró körülmények között születik meg.

A társadalom, az olvasáskultúrában lezajlott változásokra, tekintettel arra, hogy a könyvtárnak csak a társadalom kis hányadára van közvetlen befolyása, mit teygen, mit tehet a könyvtár?

Mi lesz klasszikus hármas funkciójával?

Az információs funkció jelentősége érezhetően növekvőben van – ennek erősítése vitán felül álló szükségszerűség. Akár tetszik, akár nem, a könyvtár kénytelen lesz a szórakoztatási-rekreációs szerepkört is betölteni.

Mi lesz a nevelő funkcióval? Két út áll előttünk:

1) Fenntartani és üzemeltetni egy olyan könyvtárat, amely a fenntartók és üzemeltetők,

könyvtárügy hivatásos munkatársainak értékrendjét, vágyait és törekvéseit modellezi, amely a közte és a valóság között feszülő jelenlegi kudarcos konfliktusokból úgy kíván kilépni, hogy elsősorban nem saját magát, hanem a használóit kívánja megváltoztatni.

2) Nemcsak hétköznapi kis megalkuvások, hanem a koncepció szintjén is létrehozni a tényleges közönségigényre alapozó könyvtárat.

Ha az első utat választjuk, erősíteni kell a nevelői attitűdöt. Ezt nevezhetjük jobbitó szándékú hősi elszánásnak, de féltő, hogy a gyakorlatban erősen hasonlítani fog egy voluntarista kulturális agresszióhoz.

Ha a második változat mellett döntünk, akkor az eddig is főleg csak deklarativé létező direkt nevelési elveket a kulturáltan szolgáltató könyvtár indirekt, de tényleges nevelő hatásával válthatjuk fel. Egy olyan nevelő hatásra gondolunk, ahol az állomány terjedelmének és elrendezésének, a szolgáltatások színvonalának, a könyvtári tér belső és külső megjelenésének, a könyvtáros viselkedésének áttételes eszközszerkezete lépne a közvetlen agitáció helyébe.

Persze a dolog azért nem ilyen egyszerű. Egyrészt azért, mert társadalmunk kulturális állapota nagyon is rászorgalna a fejvesztésre és a nevelői türelmetlenségre. Másrészt a helyzetet az is nehezíti, hogy a döntésnek nemcsak nevelői funkció meglehetősen teoretikus síkján lennének következményei, hanem egy sor konkrét intézkedésre, szerkezeti változtatásra is szükség lenne.

a) Az állomány-beszerzési politika megváltoztatása.

b) Könyvtárápítési koncepciók újragondolása.

c) Állomány elhelyezése.

d) Tájékoztató tevékenység, könyvtárközi kölcsönzés színvonalának javítása.

Nagyjából tehát együvé állt annak a kulturálatlan szolgáltató, nyitott könyvtárnak a megvalósítandó eszménye, amely nem „nevel”, „csupán” az igényeknek megfelelő s azokat differenciáltan kielégítő választékot és szolgáltatásokat nyújt. Szakszerűen, korszerűen és rugalmasan rendelkezésre áll, diszkréten orientál, a különböző értékek párbeszédét animálja, segítőkészséget és szeretetet sugároz, amely falai között kevésbé hagyományos funkciókat is felvállal, szükség esetén a falai közül kilépni is tud; s amely a nevelésnek inkább indirekt formáival él.

(10)

3. Vizsgálat adatai

¹⁰ A felnőtt népesség olvasási és olvasmány beszerzési szokásai: Egy reprezentatív vizsgálat eredményei / Gereben Ferenc

Célja: az értelmiség olvasáskultúrájának felmérése.

Módszere: interjú, kérdőív.

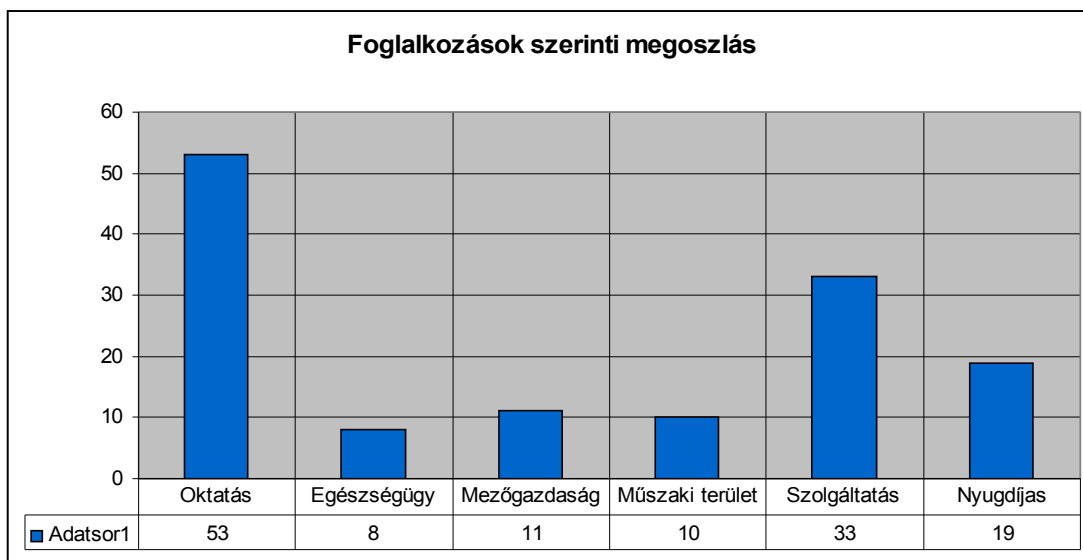
Összesen 134 db kérdőívet vizsgáltam, ami a földesi értelmiség 98-99%-át teszi ki. Nem merem kijelenti a 100%-ot, mert elképzelhető, hogy egy-két ember kimaradt, mivel sem az irattárban, sem pedig a polgármesteri hivatalban a diplomások számáról kimutatás nem volt.

Feldolgozás során különböző csoportokra osztottam az értelmiséget. A csoportok a következők:

- Nemek szerint: nők és férfiak.

- Korok szerint: 23-30 pályakezdők, 31-40 tapasztalt munkavállaló, 41-60 nyugdíj előtt álló, 61- nyugdíjas.

- Foglalkozások szerint: oktatás, egészségügy, mezőgazdaság, műszaki terület, szolgáltatás, nyugdíjas.

- Diplomák száma szerint: egy diplomás és több diplomás.

- Érdeklődési körök szerint: ETO főosztályainak megfelelően.

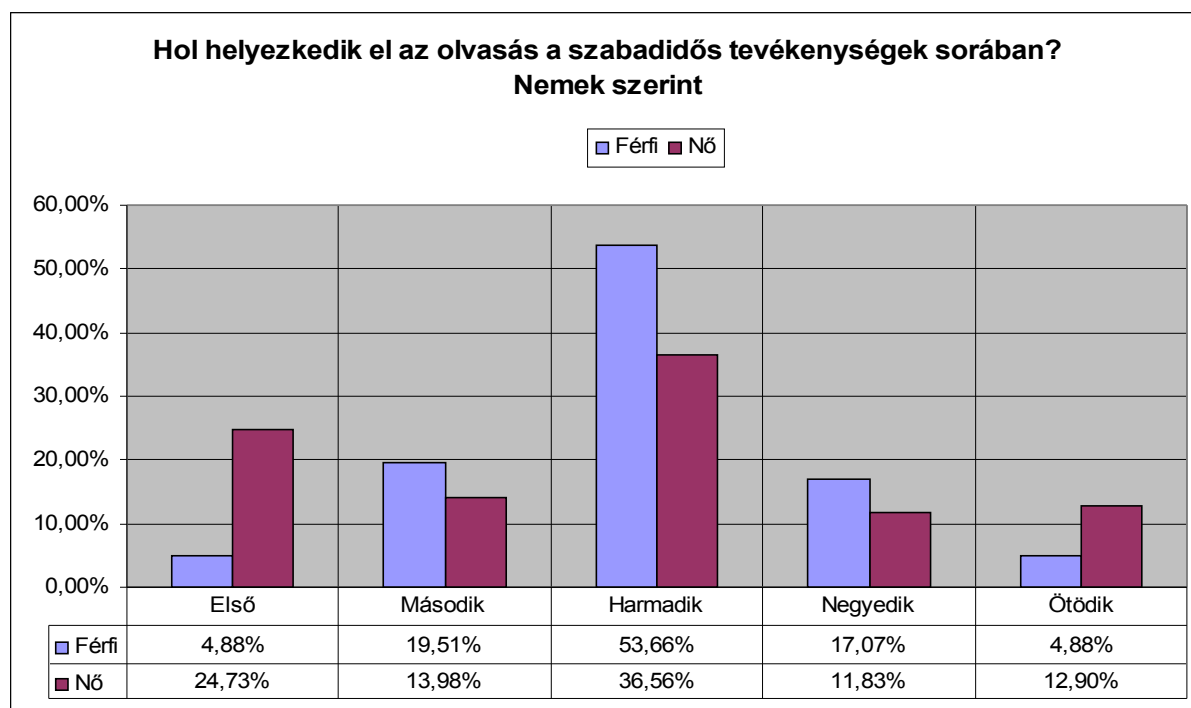
- Hobbyk szerint: fizikai hobby, szellemi hobby, sport hobby, informatikai hobby.

Ezeket a felosztásokat alkalmaztam a kérdőívem minden kérdését illetően.

4. Kérdőív feldolgozása

4.1. Hol helyezkedik el az olvasás a szabadidős tevékenységeik sorában?

Az olvasást, mint életünk egyik fő eszközét nem lehet elválasztani annak örömszerző, pihenést jelentő funkciójától.⁽¹¹⁾ Ezért gondoltam úgy, hogy az vizsgálatom első kérdése legyen az olvasás helye a szabadidős tevékenységek sorában.

Az olvasás, mint szabadidős tevékenység (a felnőtt lakosság körében) a Központi Statisztikai Hivatal felmérése szerint a férfiak esetében egy-harmadára, nők esetében háromnegyedére esett vissza az 1986-1999 közötti időszakban.⁽¹²⁾

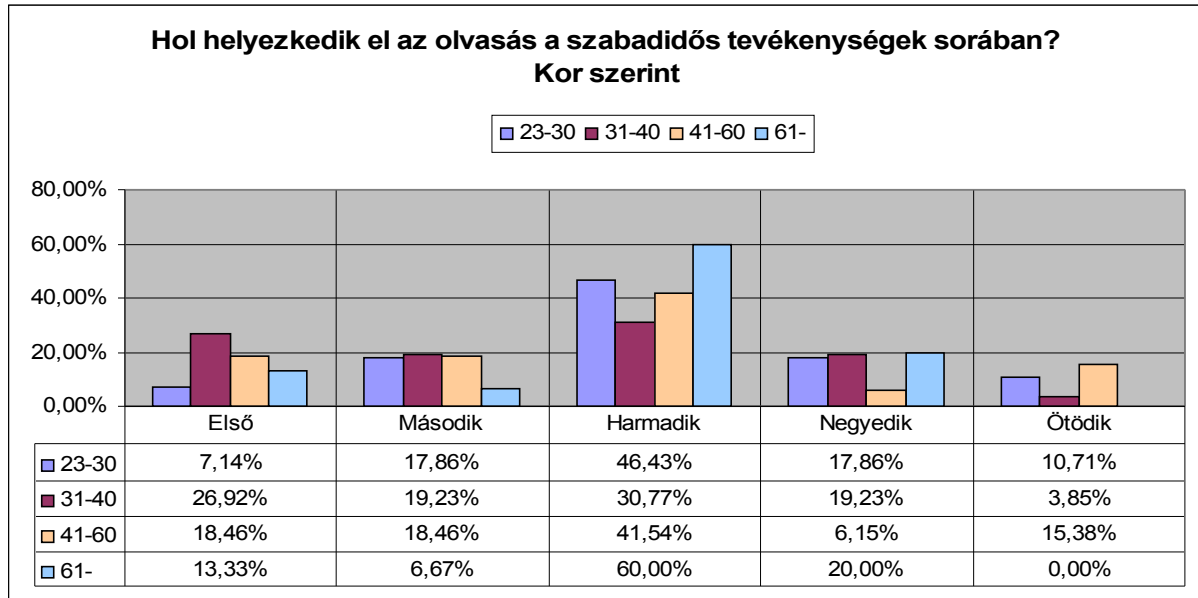
Felmérésem azt mutatja, hogy alanyaim mindegyike az első 5 hely valamelyikére tette az olvasást, mint szabadidős tevékenységet. Ez azzal is magyarázható, hogy ezt egy adott településen mértem föl, tehát lehet helyi sajátosság, de természetesen azzal is indokolható, hogy az értelmiség körében mértem ezt föl.

Azonban szembevetendő az is a diagramom alapján, hogy a megállapítás az értelmiségre is vonatkozik, hiszen a férfiak nem helyezik annyira előnyös helyre az olvasást, mint nők, mert lehet, hogy legtöbbjük monoton tevékenységnek fogja fel. A férfiak szabadidős tevékenységi

¹¹ Stagnálás, romlás vagy olvasásfejlesztés / Nagy Attila, p.47.

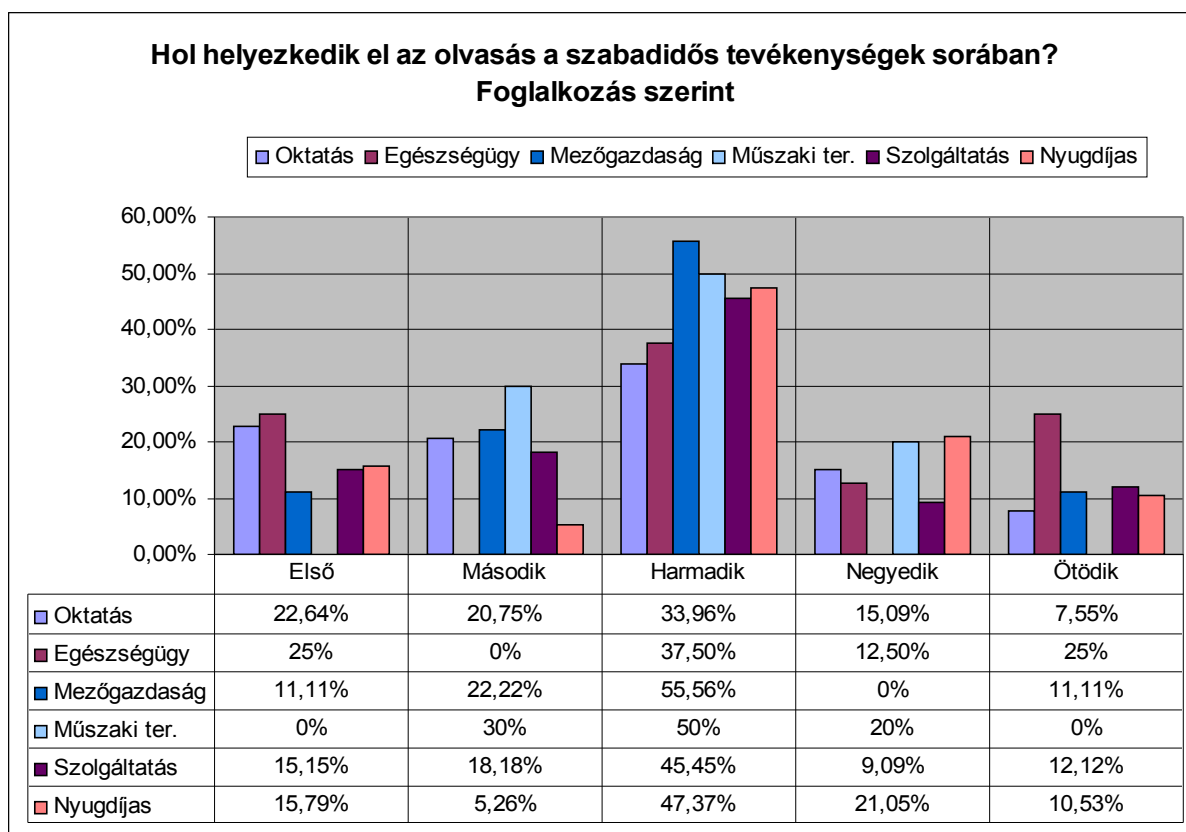
¹² Stagnálás, romlás vagy olvasásfejlesztés / Nagy Attila, p.47.

sorában szimmetrikusan helyezkedik el az olvasás – harang alakú az ábra. A nőknél megfigyelhető, hogy az olvasás elhelyezése az első, második és harmadik helyre tevődik inkább, ezek a helyek számukra a fontosabbak.

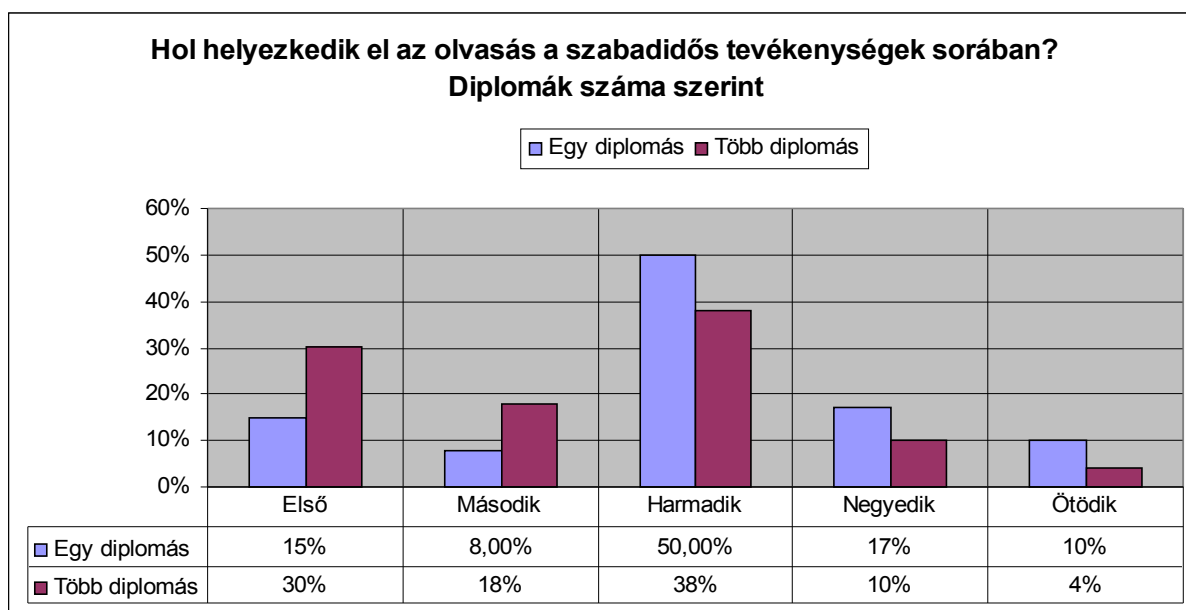

Korok szerinti eloszlásban vizsgálva első helyre leginkább a 31-40 éves korosztály teszi az olvasást, mert számukra fontos az érzelmi szellemi kikapcsolódás, hiszen a munkahelyeken tőlük várják el a legtöbbet és így próbálják ellensúlyozni a feszültséget. Nem kész információkat fogadnak be, mint a média, hanem maguk tesznek erőfeszítéseket érte, mert ebben a saját elképzeléseiket lelik meg. Míg a filmeknél a rendező szemével látja az eseményeket, addig egy olvasmány elolvasása esetén a saját képzeletvilága működik. Második helyre egyenlő arányba helyezték el az olvasást a korok szerint, egyedül a 61 év fölöttiek maradnak ettől el. Számukra valószínűsíthetően már a társas kapcsolatok fontosak.

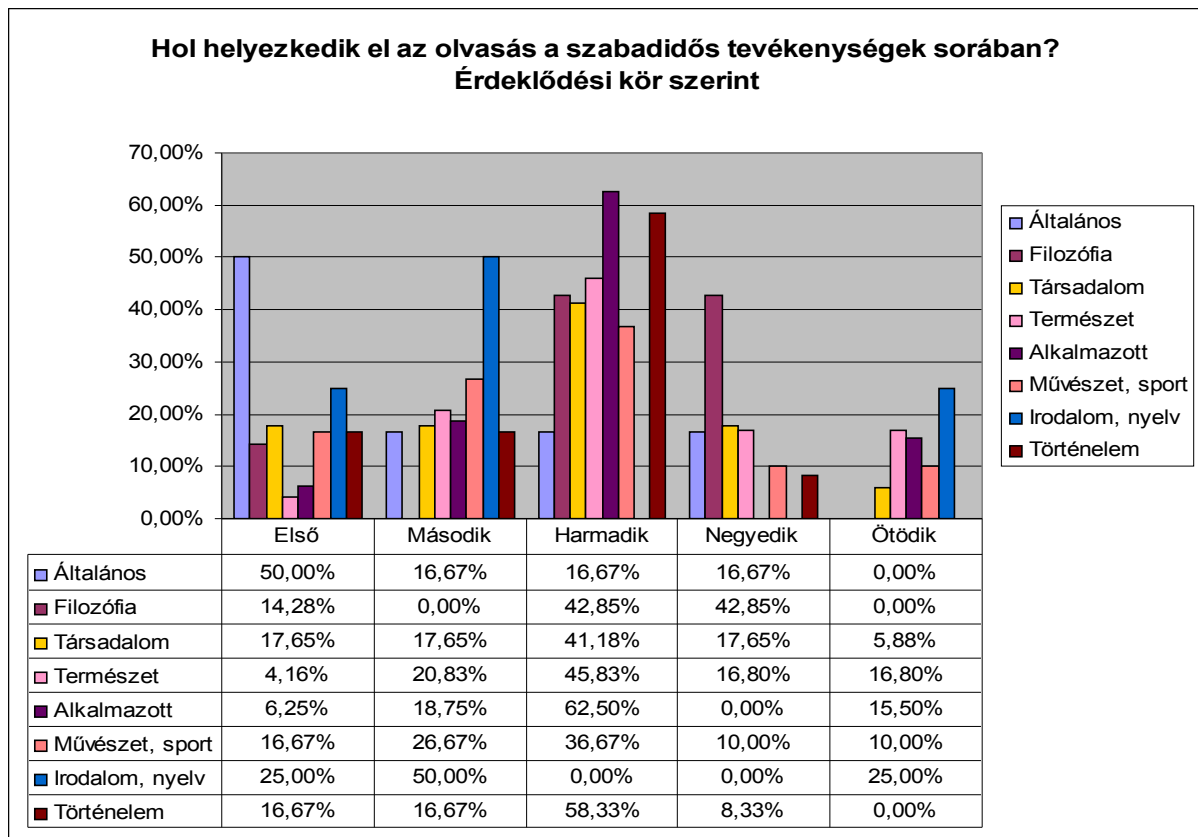
A harmadik helyen mind a négy korosztály kiemelkedően teljesített. A 61 év feletti itt hozták be az első és második helyes lemaradásukat, mivel nekik több szabadidejük van, elképzelhető, hogy ettől függetlenül még mindig többet olvasnak, mint a többi korosztályból bármelyik. Negyedik és ötödik helyre ismét az egyenlő teljesítés jellemző. Negyedik helyen a 41-60 év közöttiek nyújtottak alacsonyabb százalékot, míg az ötödik helyen ismét a 61 év fölöttiek.

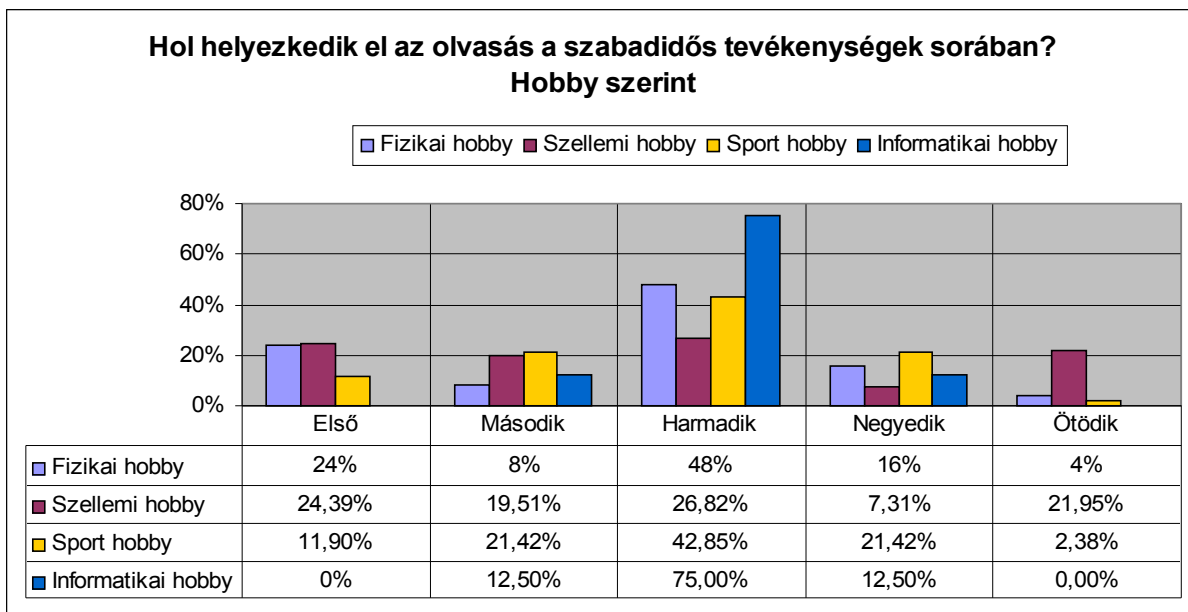
Első ránézésre megállapítható, hogy az egész diagram harang alakú, csak néhol tér el ettől. Megfigyelhető, hogy a lelki feltöltődés igény leginkább az oktatás területén van jelen, nem csak mondják a gyerekeknek, hanem példát is mutatnak. Kiemelkedő még az egészségügyi, mezőgazdasági és a műszaki terült. Mind a három foglalkozás állandóan változik, fejlődik így szabadidejük egy-egy részét is fel kell áldozniuk a korral való haladás érdekében.

A több diplomások jelentős hányada az első három helyen regisztrálja magát. Mindössze a harmadik helytől érződik az egy diplomások jelenléte.

Az első helyet az általános érdeklődési körűek foglalják el, akik később visszaesnek és csak egy-egy harmaduk képviseli őket a második, harmadik, negyedik részben, míg az ötödikben meg sem jelennek. Második helyen nagy fölénnyel van az irodalom és a nyelv, mint érdeklődési kör, ez el is várható tőlük, hiszen az irodalomnak és a nyelvnek legelengedhetetlenebb feltétele az olvasás. Harmadik helyen az alkalmazott tudományok vannak nagy fölénnyel.

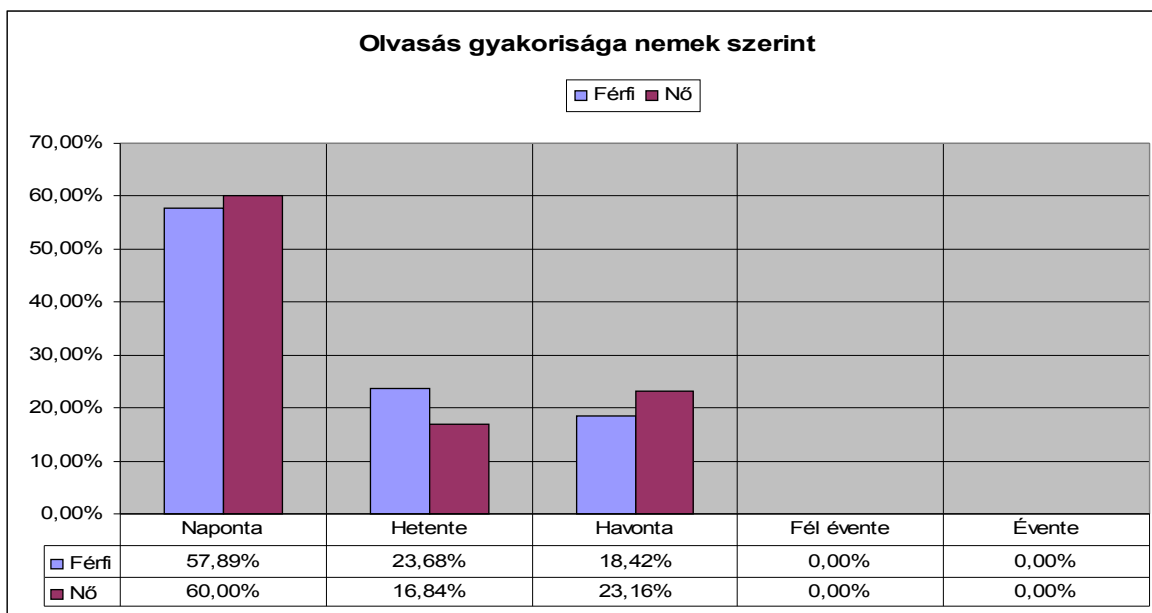

A hobbyknál megfigyelhető, hogy eléggé egyformán mozog az olvasás, mint szabadidős tevékenység. Egyedül az informatikai hobby lóg ki kissé a sorból, hiszen sem az első sem pedig az utolsó helyen nem jelenik meg. Mindegyik harang alakú, szimmetrikus diagram.

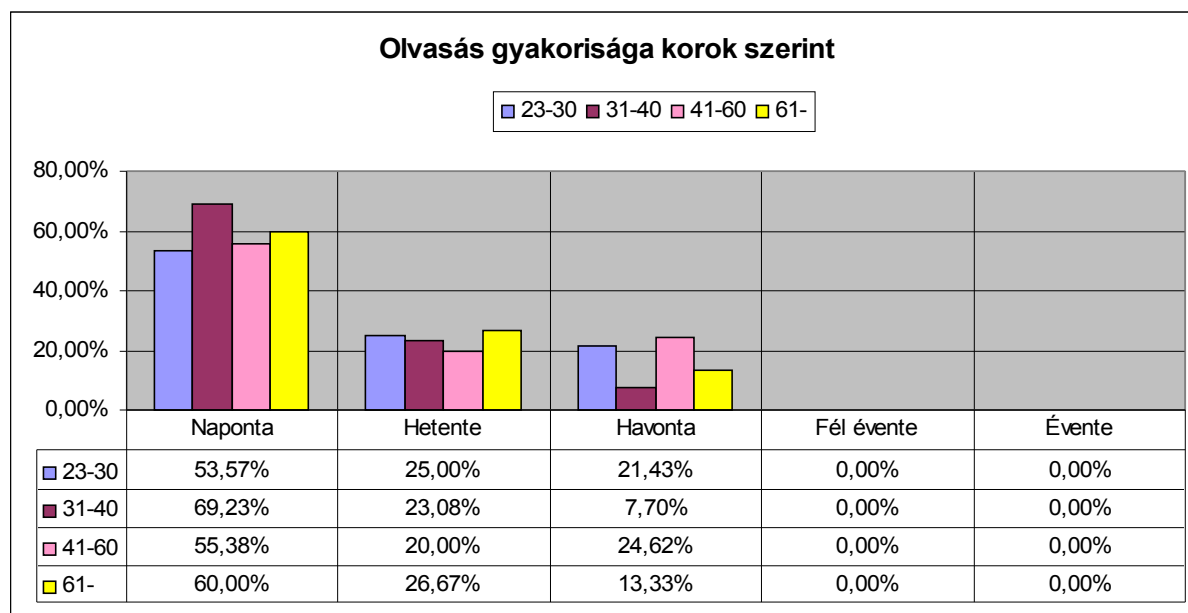
4.2. Milyen gyakran olvas?

A nemzetközi gyakorlat azt tekinti könyv olvasónak, aki legalább egy év alatt egy könyvet elolvas. Az 1960-as évek első felében a magyar felnőtt népesség mintegy 60%-a volt könyvolvasónak tekinthető. 1978-ban 61%-ra nőtt ez a szám. Ezt azonban növekedésnek nem igazán nevezhetjük, inkább csak stagnálásnak, mert 1-2%-os eltérést nem nevezünk növekedésnek. Rendszeres olvasók tábora viszont észrevehetően csökkent.⁽¹³⁾

¹³ A felnőtt népesség olvasási és olvasmány beszerzési szokásai / Gereben Ferenc, p.7.

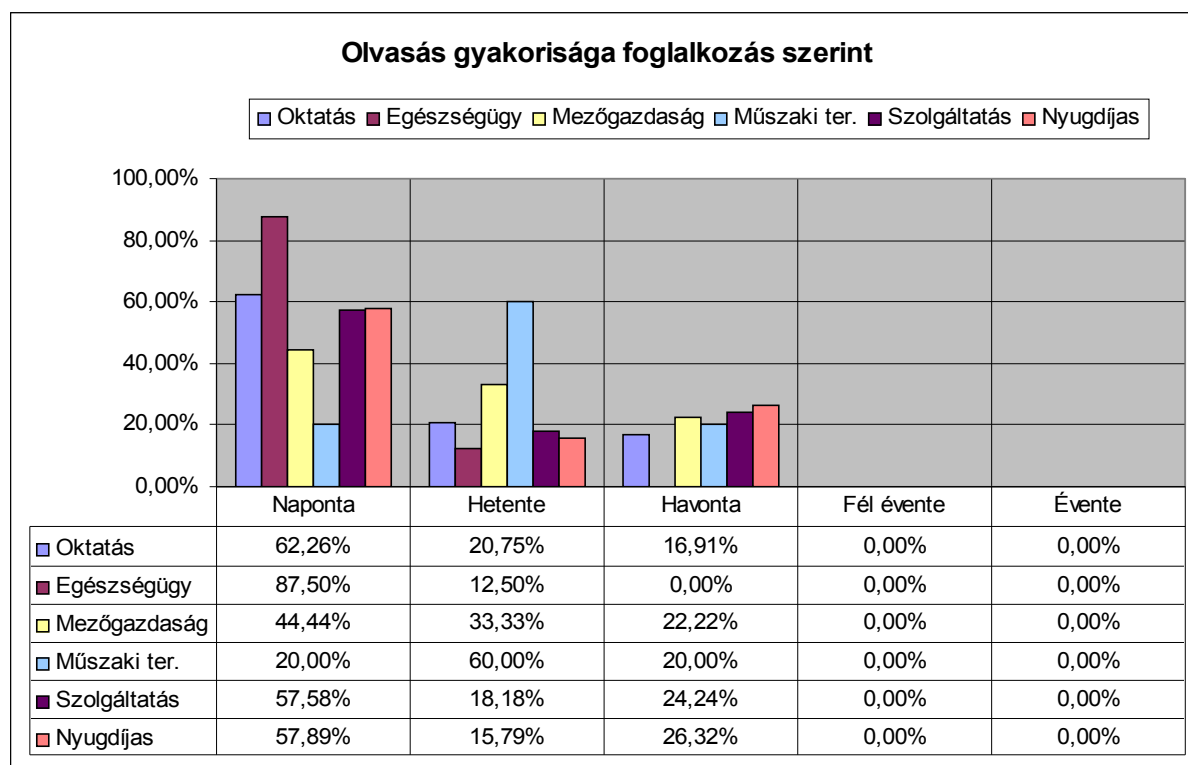

A felmérésem szerint mind a férfiak, mind pedig a nők körében az olvasás gyakorisága naponta jelentkezik minimális eltéréssel elég nagy százalékban. Hetente inkább a férfiak, míg havonta inkább a nők olvasnak. Elmondható, hogy az értelmiség minden tagja a 60-61%-os olvasási gyakorisági skálán belül helyezkedik el. El is várható az értelmiség minden tagjától, hogy biztosan ki lehessen róluk jelenteni, hogy könyvolvasók, sőt aktív könyvolvasók.

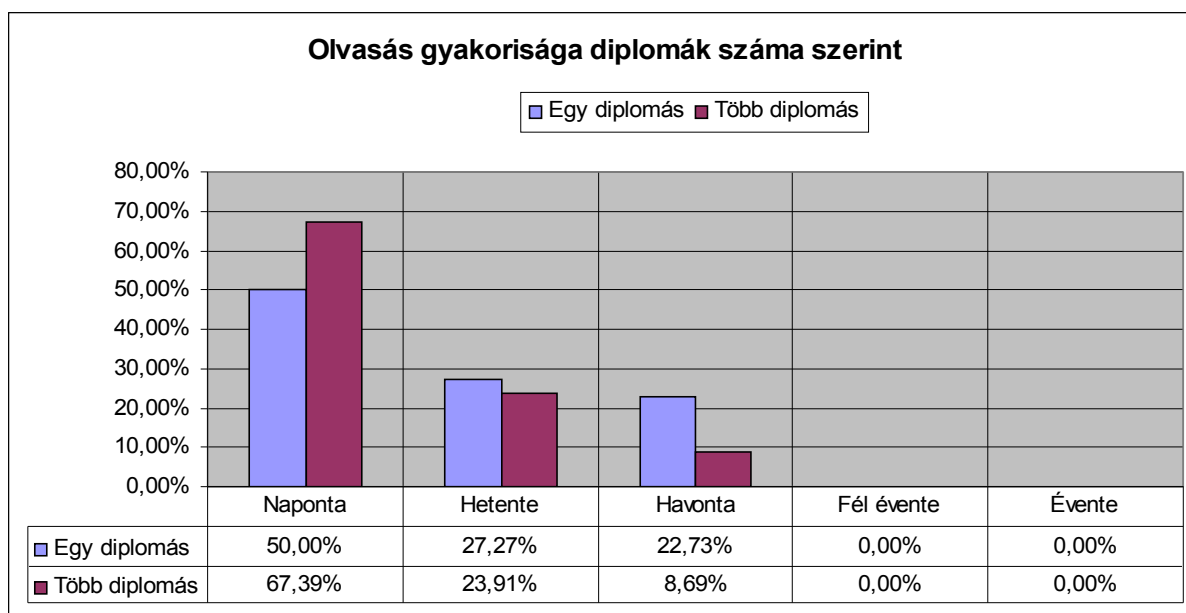

Az olvasási gyakoriság korok megítélésében a 31-40 éves korosztálynál jelentkezik a legmagasabb százalékban naponta. 9-10%-kal előzi meg a többi korosztályt. Az előző kérdésnél már említettem, hogy erre a korosztályra számítanak legjobban a munkáltatók. Megjegyzendő még az is, hogy továbbképzéseken is ennek a korosztálynak kell vagy kellene részt venni. A

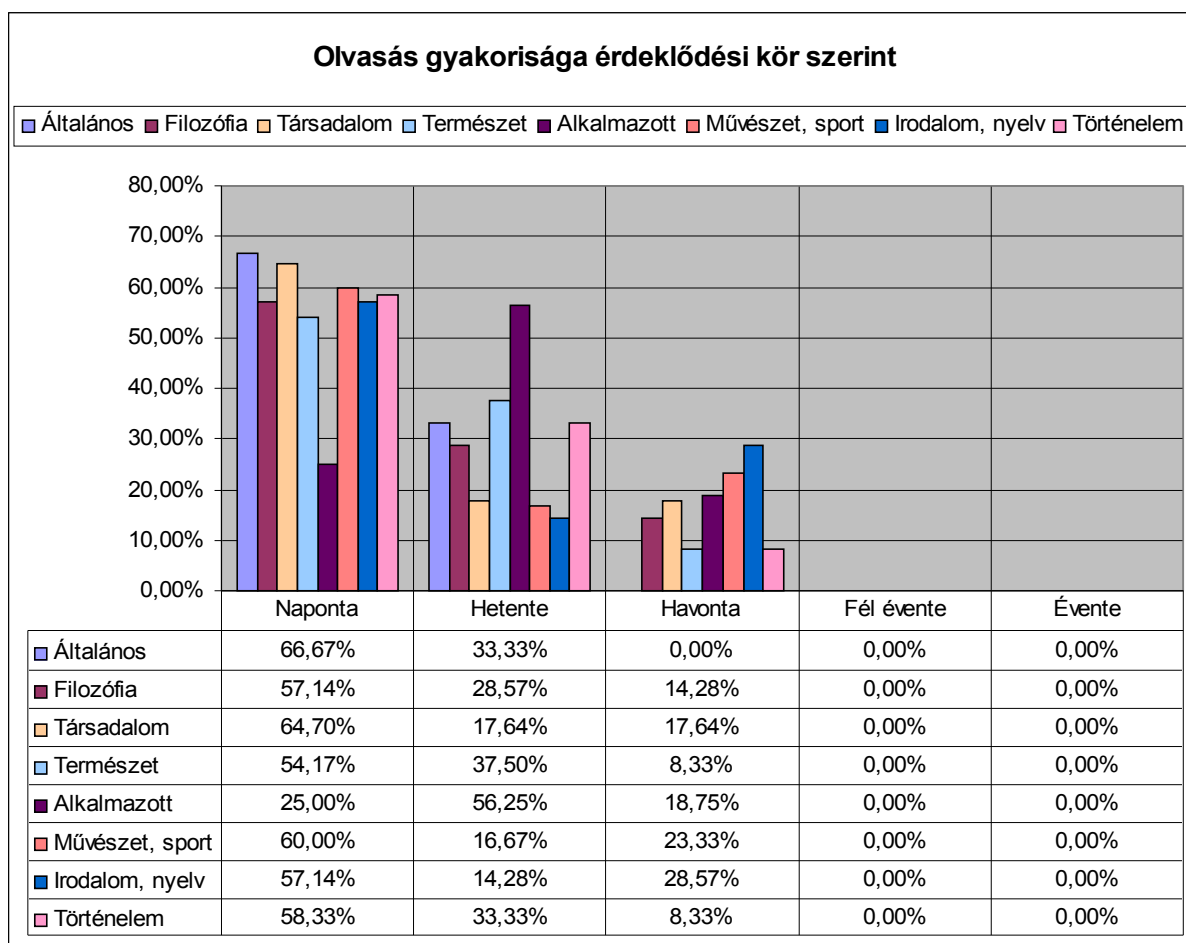
többi korosztályban ugyanis azok helyezkednek el, akik vagy éppen most léptek ki az iskolapadból, vagy 40 év felett már koruknál fogva mentesülnek a továbbképzések alól.

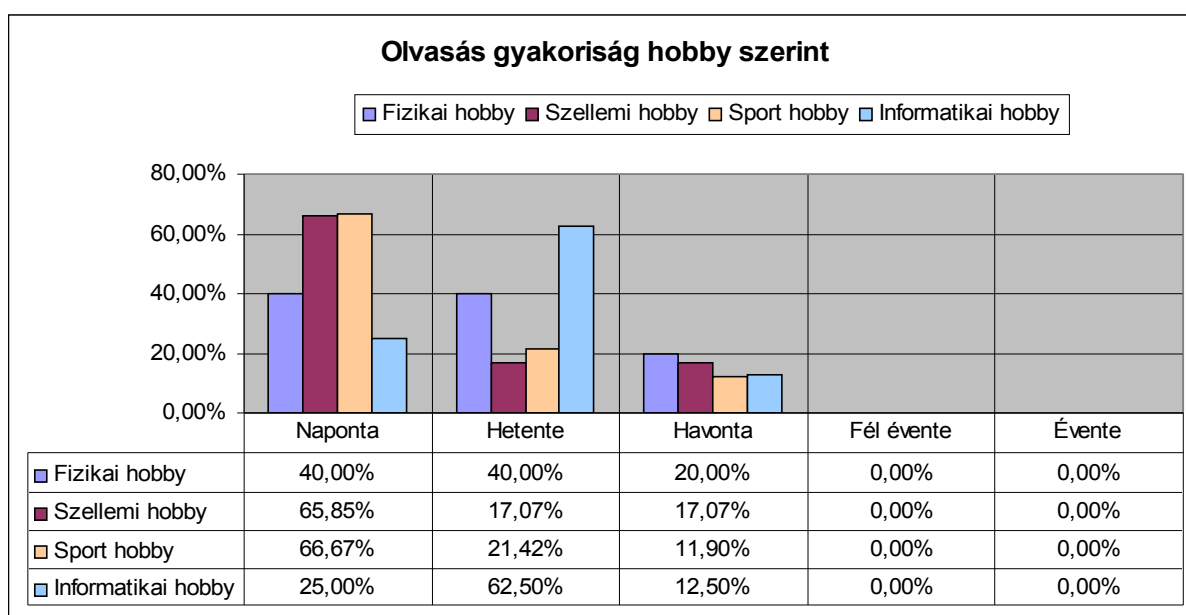
A foglalkozások szerinti elosztásnál megfigyelhető, hogy vezető szerepe van az egészségügynek a naponta olvasásnál, ezt „foglalkozási ártalomnak” is felfoghatjuk, hiszen ezeknek a foglalkozásoknak kell a leginkább informáltabbnak lennie a legújabb kutatásokban, mivel életéről döntenek. A heti gyakoriságnál már visszaesett ez a mutató, míg a havonta történő olvasásnál el is tűnik. A napi olvasási rendszerességnél kiemelkedik még az oktatás, a szolgáltatás és a nyugdíjas korosztály. A heti rendszerességnél pedig a műszaki terület. A havonta olvasóknál már csak jelzés szinten jelennek meg elvéve – 16-26%.

A diplomák száma szerinti rendszerezésben egyértelműen vezető szerepet tölt be a mindennapi olvasásban a több diplomával rendelkező olvasók, míg az egy diplomások a másik két kategóriát vezetik.

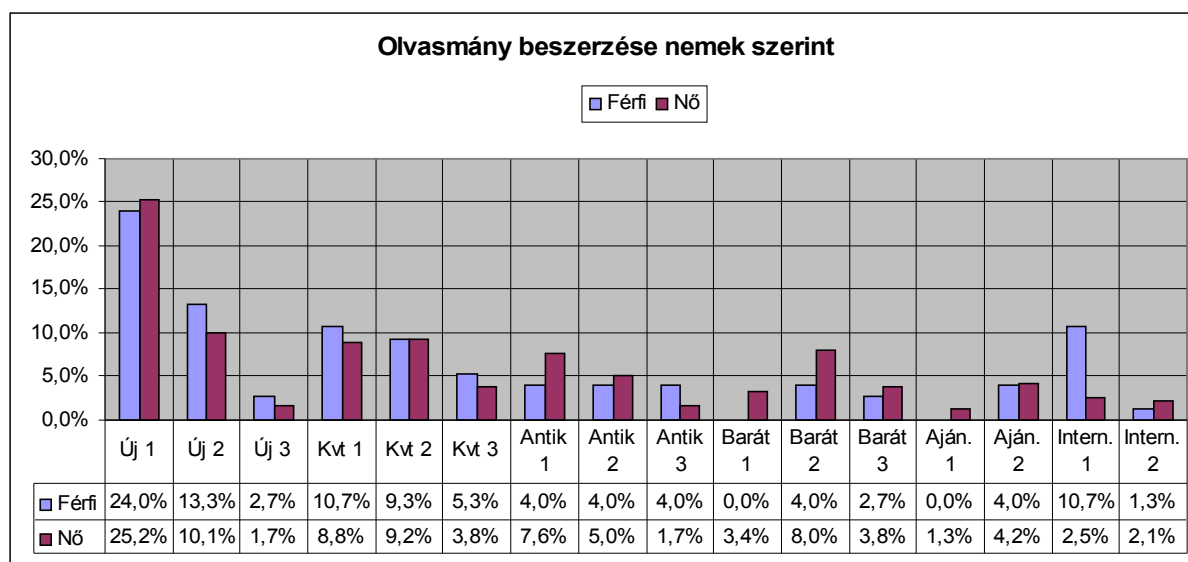
Az érdeklődési kör szerinti felosztásnál minden kategória nagy arányban képviselteti magát. Kivételt képeznek az alkalmazott tudomány iránt orientálódó olvasók, akik a heti rendszeres olvasásban nyújtanak kiemelkedő teljesítményt. A havonta rendszeresen olvasók az irodalom és a nyelv, valamint a művészet és sport iránt érdeklődőknek meglepően magas az értéke a havonta rendszeresen olvasók táborában. Ezt a pedagógusok illetve a szolgáltatásban résztvevőkkel lehet magyarázni, akik a tanítási idő alatt ritkán tudnak az olvasásig eljutni. Főleg ha nőkről van szó, hiszen a munkájuk után ők még háztartást is vezetnek, így hiába követelné meg érdeklődési körül – irodalom és nyelv – a gyakori olvasást, ha idejüket és energiájukat más köti le.

A hobby szerinti felosztásban markánsan jelentkeznek a szellemi és a sport hobbyt kedvelő olvasók a napi gyakoriságú olvasásban. A szellemi hobby egyértelműen gyakori olvasást igényel, meglepő azonban a sport hobbyt kedvelők nagyarányú köre. Ha azonban sorba vesszük ezeknek a hobbyknak az egyes fajtáját – horgászat, testi fejlesztés, különböző labdajátékok – belátható, hogy e területeknek is óriási szakirodalma van, továbbá ezen olvasók ezekkel a szakirodalmakkal élnek is. A fizikai hobby viszonylag megosztott a napi és a heti olvasás között. Ugyanakkor érhetetlen, hogy a naponta változó informatikában miért nem mutatnak nagyobb hajlandóságot az ebbe a kategóriába tartozó olvasók a gyakoribb olvasásra.

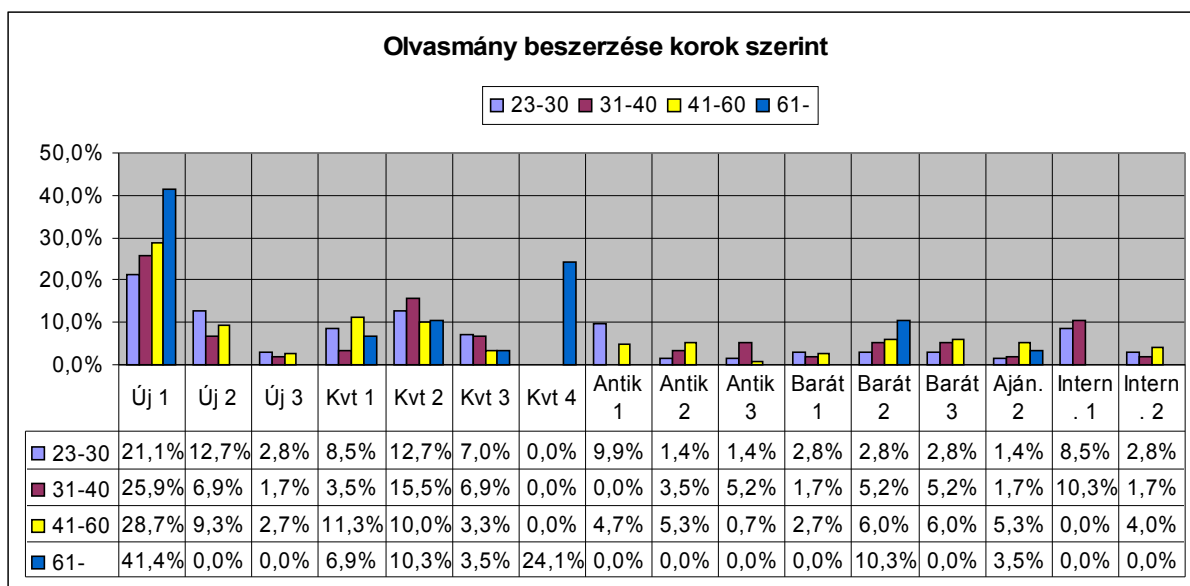
4.3. Honnan szerzi be olvasmányait? Rangsorolja!

Korábbi felmérésekben a kérdezettek 52%-a vásárlás útján jut el a könyvhöz, ez az országos átlag, amely mögött az egyes rétegek jelentős eltérései húzódnak meg. Ebből az 52%-ból az értelmiség jelentős, 91,4%-kal veszi ki a részét. Ugyanezen felmérés kimutatta azt is, hogy a legtöbb vásárolt könyvet milyen módon szerezte be. Az egész népet figyelembe véve 21,8%-a könyvtárból kölcsönözte, 29,2%-a vásárlás útján jutott hozzá, barátaitól kapta kölcsön 12,8%, 4,1% ajándékba kapta, míg 2,6% ismeretlen módon jutott hozzá.⁽¹⁴⁾ A mai, XXI. századi világban egy újabb módot is figyelembe kell azonban vennünk, ez pedig az internet. Az interneten természetesen nemcsak az interneten történő olvasást jelenti, hanem az interneten történő vásárlást is. Vizsgálatom rámutat, hogy ez a mód egyre népszerűbb és egyre nagyobb előretörésnek örvend.

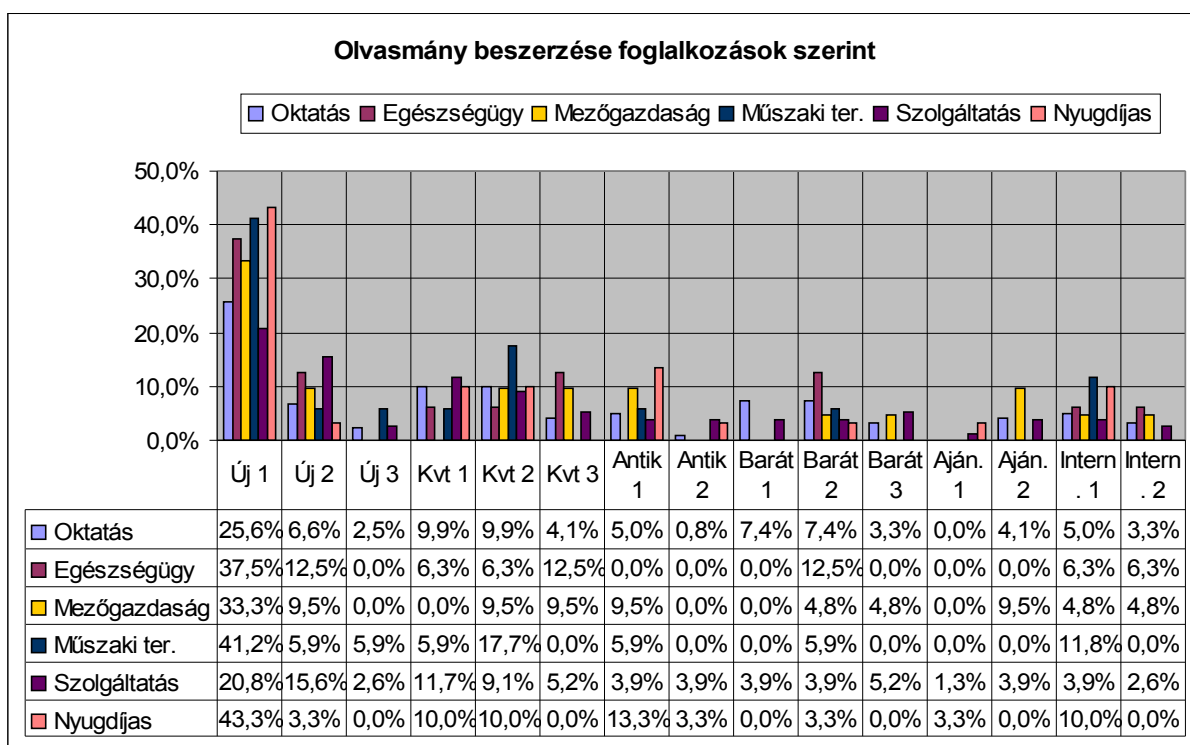

A nemek szerinti megoszlásban túl nagy különbségek nem mutatkoznak a beszerzést illetően, természetesen kivételek itt is vannak. Legelőkelőbb helyen szerepel az újonnan vásárlás, az olvasók egy negyede szerzi így be az olvasni valót. Még második helyen is az újonnan vásárlás áll. Ezeket követi a könyvtár összetettben a harmadik és negyedik helyen. Ha figyelembe vesszük az újonnan vásárlás előkelő helyét, meglepő az antikváriumok jelenléte. Ez azonban a mostani megszorítások és egy kisebb fajta világválság fényében nem is olyan meglepő. A baráttól történő kölcsönzésnél inkább a nők, míg az internetről történő beszerzésnél inkább a férfiak dominálnak. Mind a kettő nemi sajátosság, hiszen a társas kapcsolatok – barátnők beszélgetése – inkább a nőkre jellemző, míg az informatika inkább a férfiakhoz áll közel. Az ajándékozás, mint beszerzési mód az előző felmérés képét mutatja, vagyis stagnál.

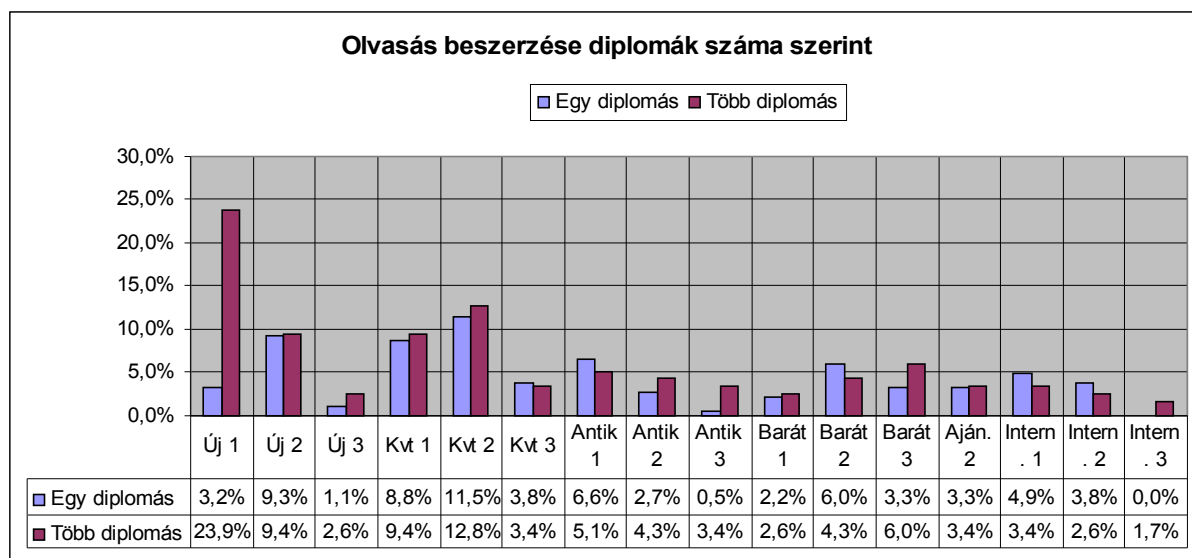
¹⁴ A felnőtt népesség olvasási és olvasmány beszerzési szokásai / Gereben Ferenc, p.63.

A korszerinti megoszlásban első helyen az újonnan vásárlás áll. Ugyanakkor megfigyelhető, hogy a legszélesebb körű beszerzés a könyvtárból történik. Egyrészt első, második és harmadik helyen minden korosztály megjelölte, míg negyedik helyen – ami semmi más módszernél nincs – a 61 éven felül korosztály meglehetősen nagy százalékban képviseli magát. Az internetről történő beszerzés előretörése főleg a 23-30, 31-40 éves korosztálynál figyelhető meg. Nem véletlenül, hiszen ezek azok a korosztályok, akik úgymond „beleszülettek” az internet lehetőségébe, vagy gyorsan tudtak hozzá alkalmazkodni.

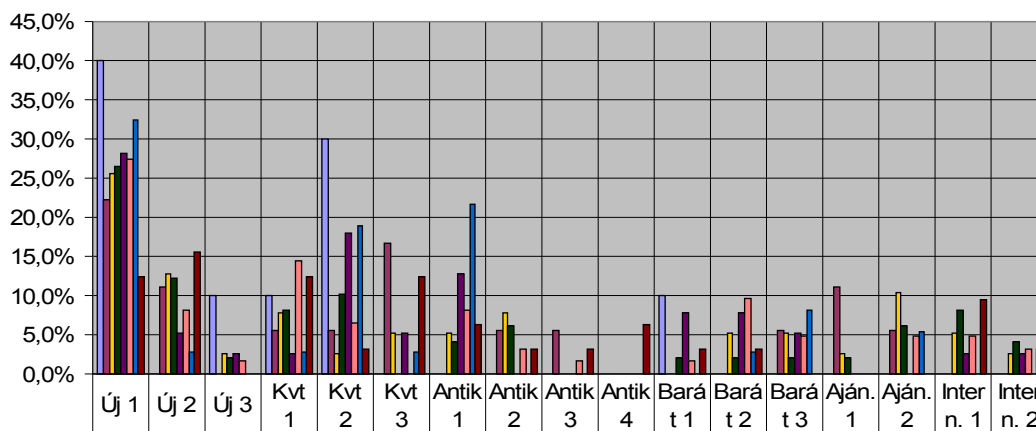
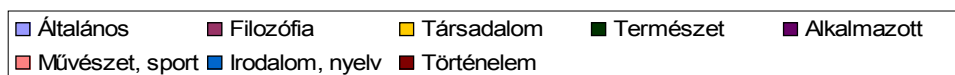

Eddig is megállapítottuk, hogy az újonnan vásárolt könyvek vezetnek a beszerzési módok között. Nincs ez másképpen a foglalkozások megoszlásánál sem. Minden foglalkozási kört végignézve az újonnan vásárolás vezet. A könyvtárból történő beszerzést legjobban a műszaki területen dolgozók preferálják. A baráttól kölcsönzés a foglalkozások tekintetében az egészségügyi és az oktatási területen van jelen a legnagyobb százalékban. Megállapítottuk, hogy az ajándékozás stagnál. Most azonban azt is elmondhatjuk, hogy ebből is a mezőgazdasági foglalkozásúak veszik ki leginkább a részüket, míg az internetről való beszerzésnél ismét a műszaki területen dolgozók vannak leginkább jelen.

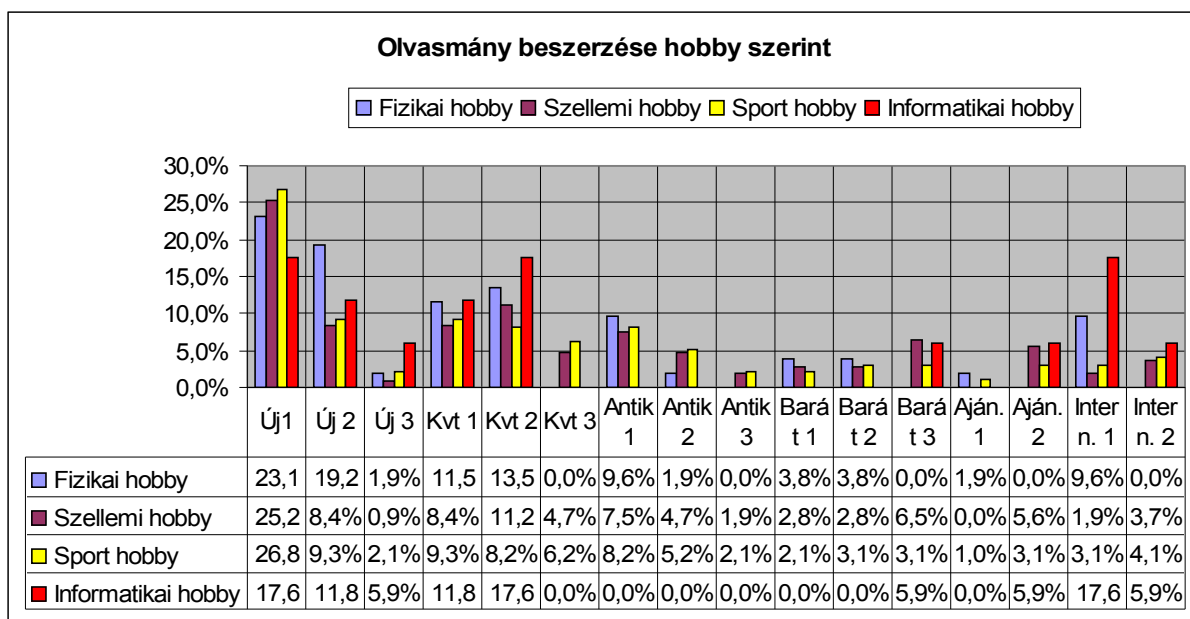
Diplomák száma szerinti felosztásban csupán az első helyen mutatkozik óriási eltérés, itt a több diplomások vannak leginkább jelen. Második helyen már megosztva szerepel az új vásárlás és a könyvtár, mint beszerzési mód, mind az egy diplomások, mind a több diplomások ezt preferálják leginkább. A többi helyeken nagy eltérés nem mutatkozik a két csoport között.

Olvasmány beszerzése érdeklődési kör szerint

	Új 1	Új 2	Új 3	Kvt 1	Kvt 2	Kvt 3	Antik 1	Antik 2	Antik 3	Antik 4	Barát 1	Barát 2	Barát 3	Aján. 1	Aján. 2	Inter n. 1	Inter n. 2
■ Általános	40,0	0,0%	10,0	10,0	30,0	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	10,0	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%
■ Filozófia	22,2	11,1	0,0%	5,6%	5,6%	16,7	0,0%	5,6%	5,6%	0,0%	0,0%	0,0%	5,6%	11,1	5,6%	0,0%	0,0%
■ Társadalom	25,6	12,8	2,6%	7,7%	2,6%	5,1%	5,1%	7,7%	0,0%	0,0%	0,0%	5,1%	5,1%	2,6%	10,3	5,1%	2,6%
■ Természet	26,5	12,2	2,0%	8,2%	10,2	0,0%	4,1%	6,1%	0,0%	0,0%	2,0%	2,0%	2,0%	2,0%	6,1%	8,2%	4,1%
■ Alkalmazott	28,2	5,1%	2,6%	2,6%	17,9	5,1%	12,8	0,0%	0,0%	0,0%	7,7%	7,7%	5,1%	0,0%	0,0%	2,6%	2,6%
■ Művészet, sport	27,4	8,1%	1,6%	14,5	6,5%	0,0%	8,1%	3,2%	1,6%	0,0%	1,6%	9,7%	4,8%	0,0%	4,8%	4,8%	3,2%
■ Irodalom, nyelv	32,4	2,7%	0,0%	2,7%	18,9	2,7%	21,6	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	2,7%	8,1%	0,0%	5,4%	0,0%	0,0%
■ Történelem	12,5	15,6	0,0%	12,5	3,1%	12,5	6,3%	3,1%	3,1%	6,3%	3,1%	3,1%	0,0%	0,0%	0,0%	9,4%	3,1%

Érdeklődési kör szerinti megoszlásban vizsgálva a beszerzési módokat, szintén megállapíthatjuk, hogy az újonnan vásároltak vannak a legelőkelőbb helyen, második helyen is az újonnan vásárlás áll a könyvtárral karöltve. Megállapíthatjuk azonban azt is, hogy az antikváriumból vásárlók leginkább az irodalom és nyelv iránt valamint az alkalmazott tudományok iránt érdeklődők közül kerülnek ki, de képviseltetik még magukat a történelem iránt érdeklődők is. Ez nem is meglepő, hiszen egy-egy verseskötet, vagy adott esetben egy-egy történelmi olvasmány alig veszít az értékéből 5-10 év alatt, ugyanakkor sokkal gazdaságosabb ily módon beszerezni őket.

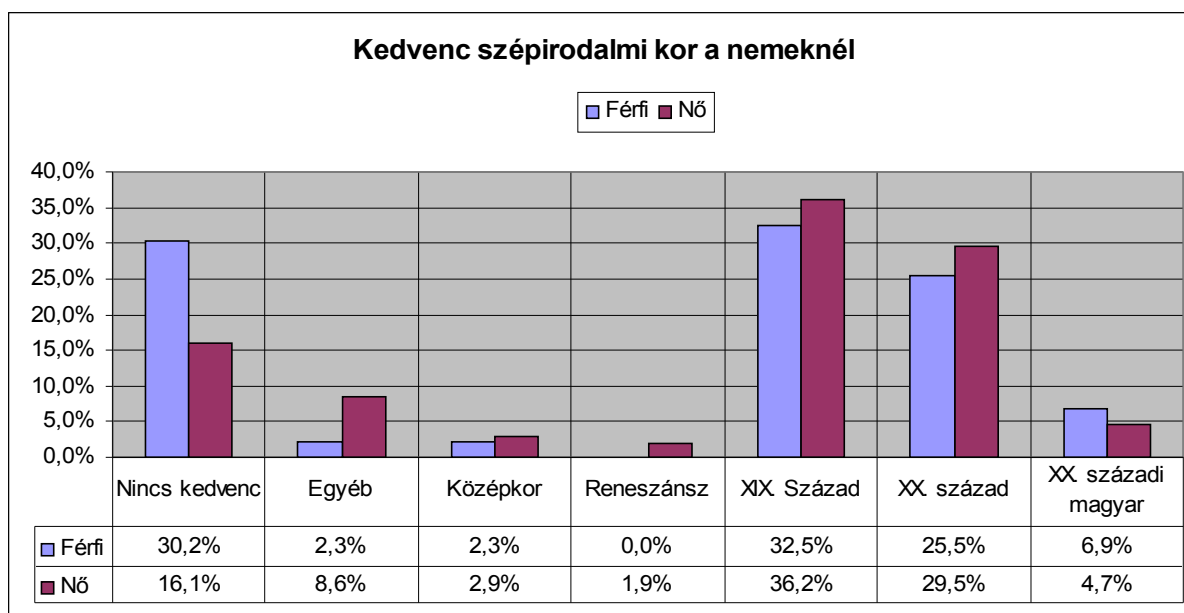
A hobbyk szerint csoportosítva a válaszadókat még mindig az újonnan vásárlás áll az élen, de második helyen immár csak a könyvtár áll, míg a harmadik helyre visszaesűszott újonnan vásárlásra kezd felzárkózni az interneten beszerzett mód. Nem véletlen az sem, hogy az informatikai hobby iránt rajongók ugyanolyan gyakran szerzik be internetről az olvasmányaikat, mint újonnan vásárlás útján vagy könyvtári kölcsönzés módszerével. Az antikvárium és az ajándékozás ebben a csoportosításban teljesen visszaszorult, csak a baráttól való kölcsönzés tartja még magát.

4.4. Szépirodalomban melyik korszak a kedvence?

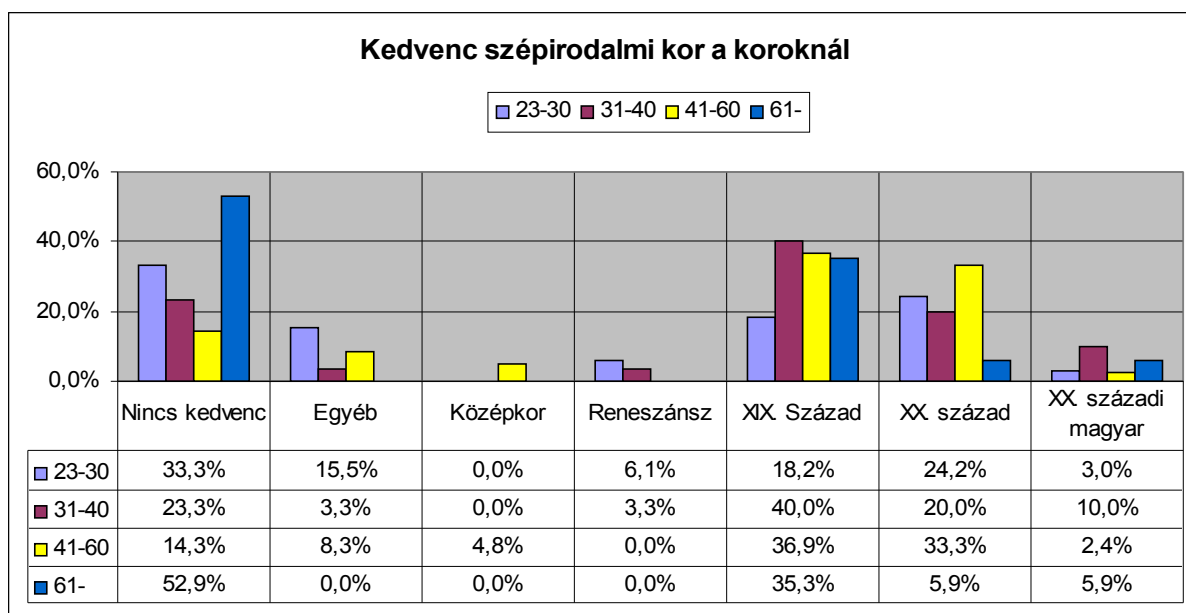
A szépirodalmi korszakokra 1978-as felmérésben olvasmánykategóriás besorolást találtam, amely természetesen szintén az egész népesség százalékos kimutatása. Az olvasmányokat korszakokra csoportosították, mely a következő megoszlásokat adta.

A felmérésben 15,4% említette meg a romantikus kort, 10,4% a XIX. századi realista vagy klasszikus kort, 28,4% a XX. századi realista kor iránt érez vonzalmat, míg közel 7% a modern, értékes irodalom híve. 38,9%-nak a szórakoztató irodalom vált a kedvencévé korszaktól függetlenül.⁽¹⁵⁾

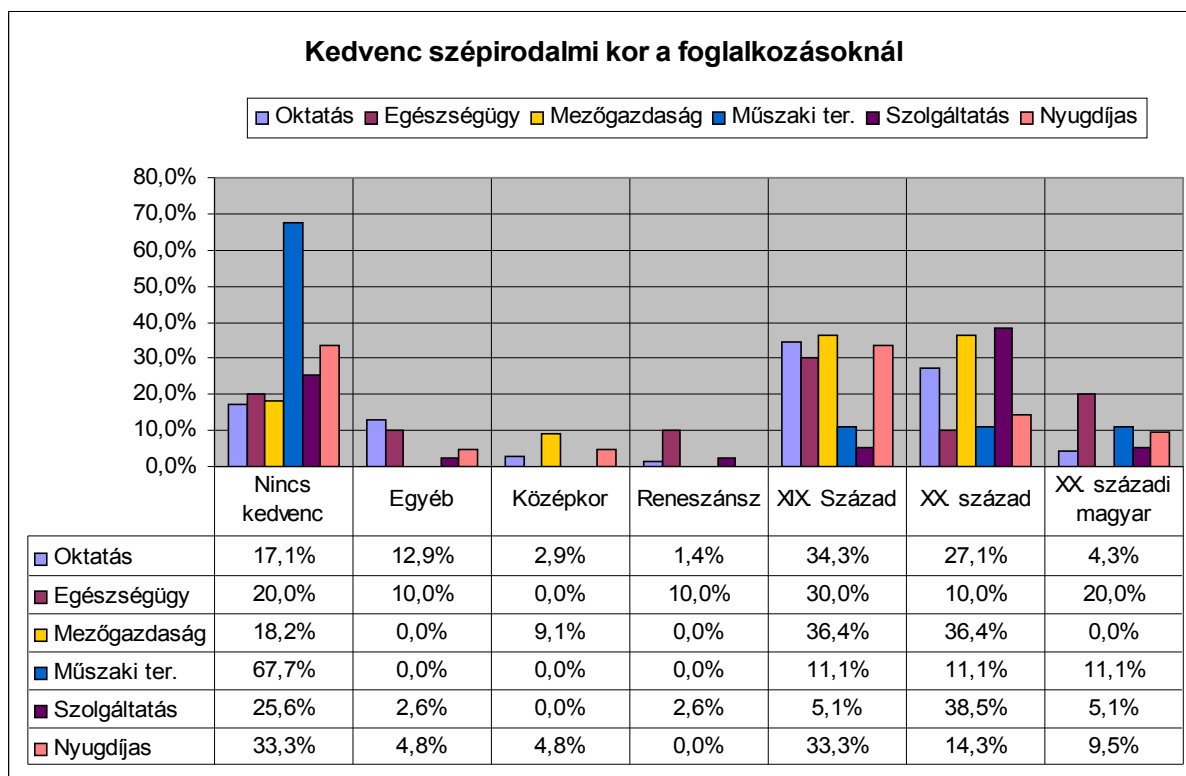
¹⁵ A felnőtt népesség olvasási és olvasmány beszerzési szokásai / Gereben Ferenc, p.25.

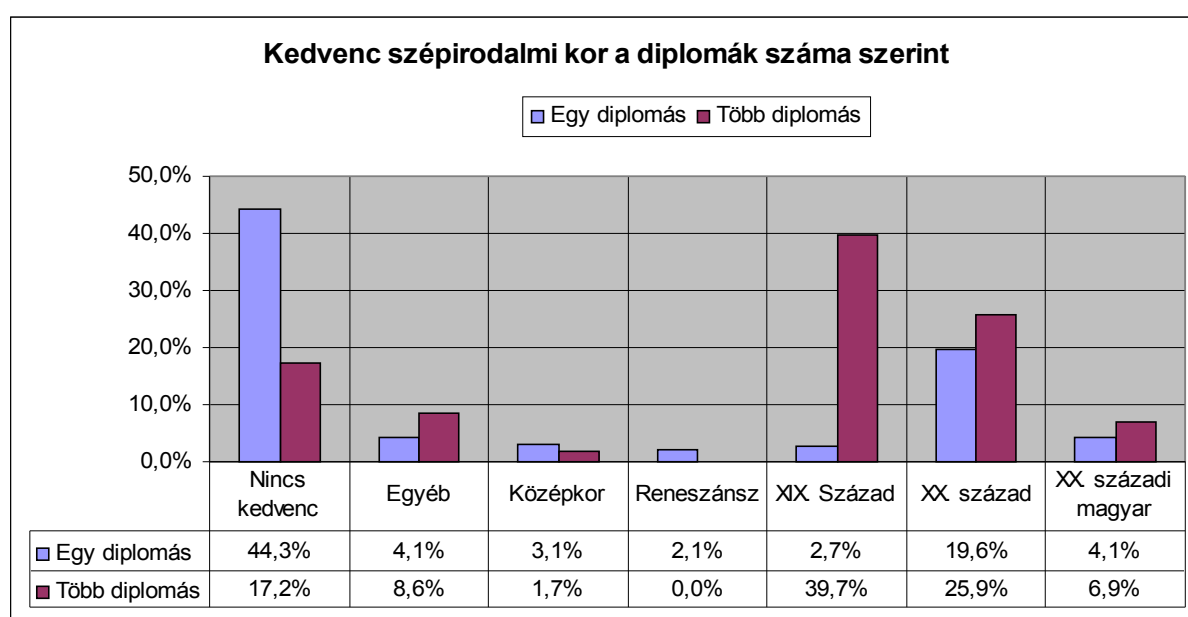
Korszerinti megoszlásban leginkább megfigyelhető, hogy a nőknek nagyobb számban van kedvencük a szépirodalomban, mint a férfiak. Ez azonban nem feltétlenül jelenti azt, hogy ezek az olvasók nem szeretik egyáltalán a szépirodalmat, csak azt, hogy olvasmányaiknál nem meghatározó a korszak. Azon férfiak körében, akiknek van kedvenc szépirodalmi korszakuk, a XIX. század és a XX. század a legkedveltebb, bár a XX. századi magyar szépirodalom, mint korszak mind a két kategóriában kis százalékból jelentkezik, mégis inkább a férfiakhoz áll közel. Kijelenthető, hogy a válaszadók a hozzánk korban leginkább közel álló XIX. és XX. századot kedvelik leginkább, ez a két kategória 64,6%-ban a férfiaknál, míg 70,4%-ban pedig a nőknél. Ez megfelel az 1978-as felmérés kategóriáinak. A többi kor nagyon alacsony százalékból jelenik meg.

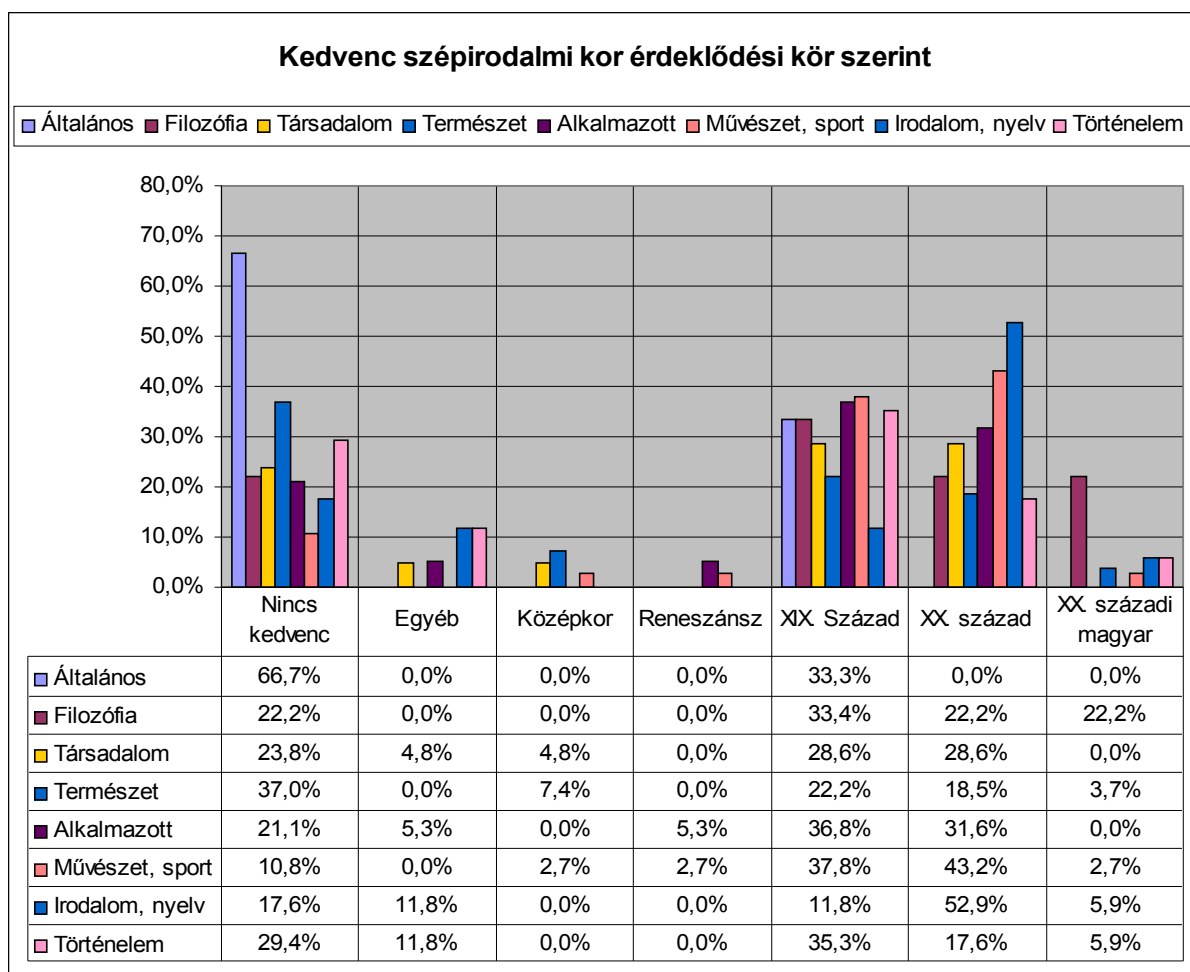
Kor szerinti csoportosításban leginkább a 61 év felettieknek nincs kedvenc korszaka, vagy adott esetben nem szereti a szépirodalmat. Ugyan ez a korosztály leginkább a XIX. századhoz vonzódik leginkább, mint a 31-40-es korosztály, míg a 41-60 évesek megosztottak a két vezető kategória között.

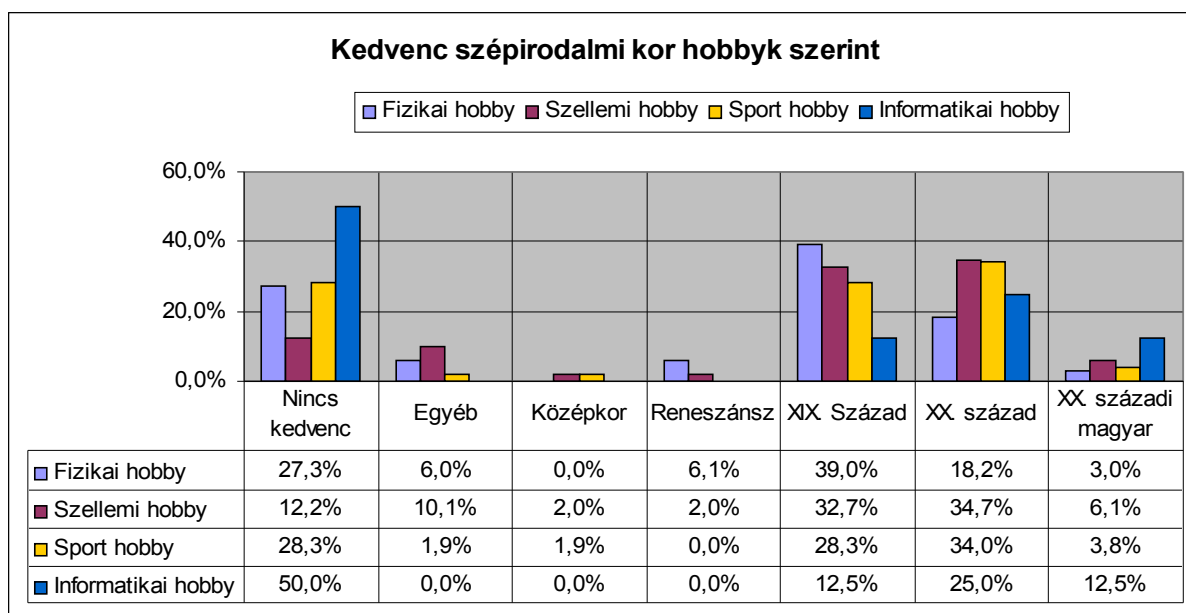
Foglalkozásokra lebontásnál a műszaki területen és a szolgáltatásban dolgozók valamint a nyugdíjasok azok a csoportok, akiknek nincs kedvenc korszaka vagy nem vonzódnak a szépirodalomhoz. A korábban említett két vezető kategória között megosztottan választottak az oktatásban, mezőgazdaságban és szolgáltatásban dolgozók. Míg a XIX. század és a XX. századi magyar irodalmat preferálják a legjobban az egészségügyben dolgozók. Megemlítendő még a mezőgazdaság középkor iránti vonzalma és a pedagógusok az egyéb kategóriájú megjelenése.

A diplomák száma szerinti megoszlásban nagy eltérések vannak a két csoport között. Míg az egy diplomával rendelkezők között nagy számban vannak olyanok, akik nem vonzódnak a szépirodalomhoz vagy legalábbis nincs kedvenc korszakuk, addig a több diplomások leginkább a XIX. századot kedvelik a legjobban. Megosztott az érdeklődés a XX. század és a XX. századi magyar kategóriákban. Mindkét kategóriában a több diplomások vezetnek.

Az érdeklődési kör szerinti csoportosításnál ismét jelentős azoknak a száma, akik nem a szépirodalmat szeretik, vagy nincs kedvenc korszakuk. Legjellemzőbben az általános érdeklődésűek és a természettudomány iránt érdeklődő olvasók vannak ebben a csoportban, valamint jelentős még a történelemhez vonzódók aránya is. A XIX. század iránti érdeklődés általában magasabb, egyedül az irodalom és nyelv iránt érdeklődők nem szimpatizálnak annyira ezzel a korról, ők inkább nagyobb hangsúllyal vannak jelen a XX. századi irodalomban. A filozófiai érdeklődésűek pedig kiemeltként kezelik a XX. századi magyar irodalmat. Ebben a felosztásban látható a legjobban a többi kor iránti csekély érdeklődés, hiszen a maradék három korszakban olyan is akad, amelyikben nem is képviselteti magát egy-egy érdeklődési kör.

A hobbyk szerinti csoportosításban, az informatikai hobby alanyai a legkevésbé szeretik a szépirodalmi korszakokat vagy nincs kedvencük közülük. Nagyjából mind a négy csoport egyenlően jelen van a két vezető korszakban, kisebb-nagyobb eltéréssel. A többi korszak, akárcsak eddig, eléggé gyengén támogatott az olvasók által.

4.5. Kit olvas és kik a kedvencei a külföldiek és magyarok közül?

Mára már az olvasási tendenciákban is megjelentek a társadalmi talpon maradás igényének és a haszonelvűség erősödésének jelei: hódítanak a „csináld magad”, „hogyan legyünk gazdagok” típusú művek. Az olvasók a gyorsan aprópénzre váltható ismereteket közlő műveket részesítik előnyben, mások kilátástalanságukban az áltudományokhoz fordulnak.⁽¹⁶⁾

Az olvasók ízlésvilága alaposan átalakult, ez az olvasók által kedvelt első 25 író rangsorát összehasonlító táblázatból is kiderül (1978-tól, 2008-ig).

Az összehasonlítás ugyan nem tökéletes, a harmadik oszlop eredményei nem reprezentatív minta alapján készültek, de az rögtön látható, hogy nem csak egyszerű olvasási divathullámról, egyik vagy másik szerző előtérbe helyezéséről van szó.

A szórakoztató irodalom (krimi, kalandregény, bestseller, ponyva, stb.) olvasása 1978-tól 1996-ig 29%-ról 41%-ra növekedett; a klasszikus és modern széppróza, valamint a realista regény részesedése 46%-ról 27%-ra csökkent.⁽¹⁷⁾

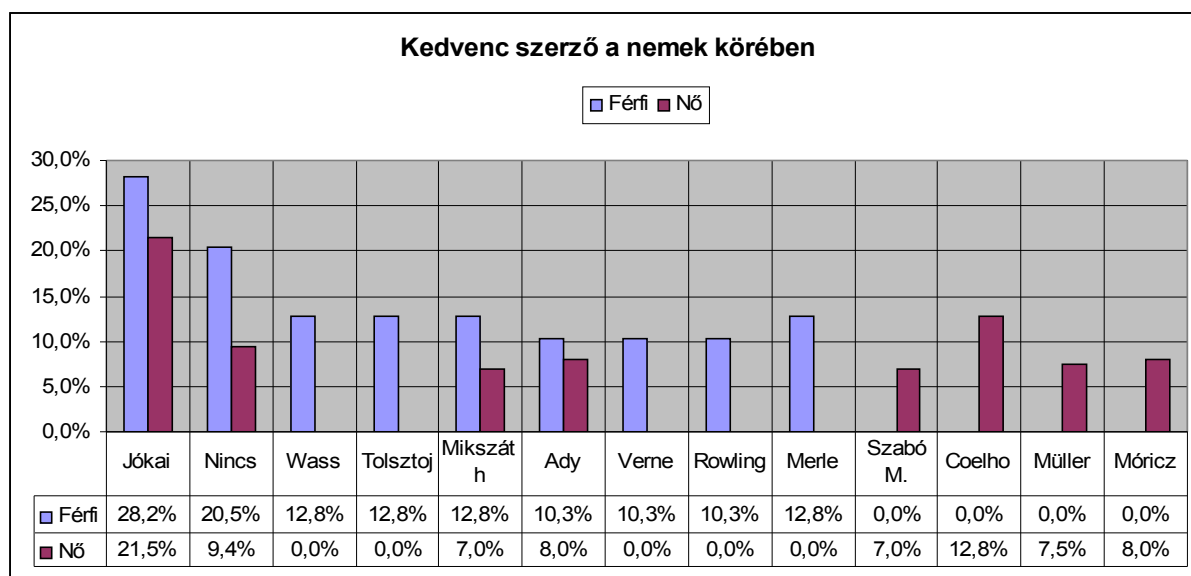
Az irodalmon belül a lektűrök olvasottsága tízévente 20-25%-kal növekszik, a szépirodalmi

¹⁶ Modernizáció: globalizáció, amerikanizáció? / Nagy Attila, p.477.

¹⁷ Modernizáció: globalizáció, amerikanizáció? / Nagy Attila, p.481.

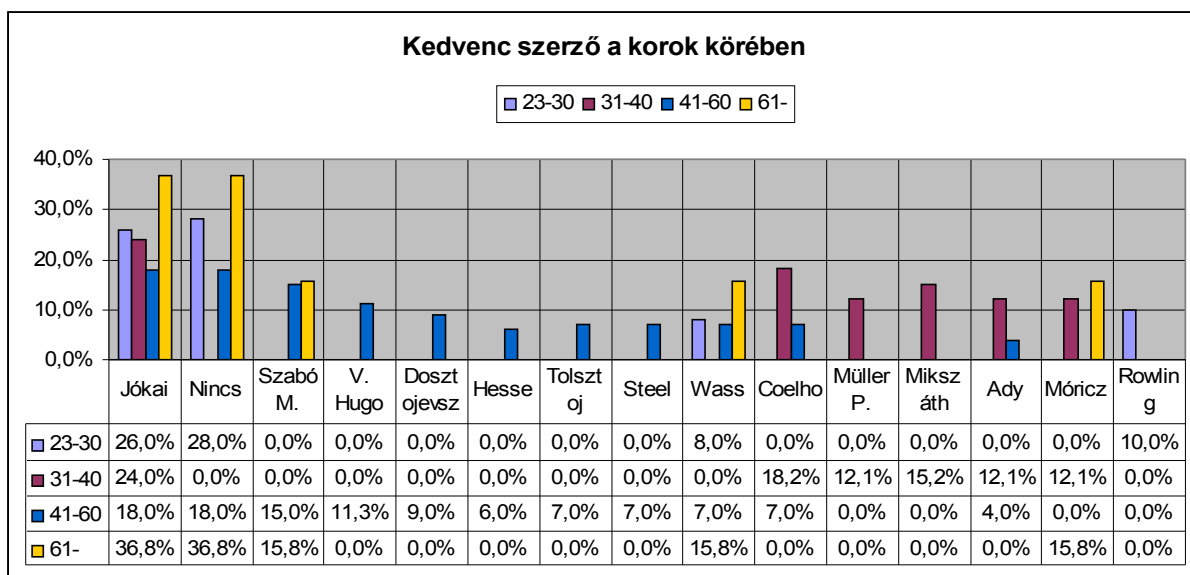
művek aránya pedig csökken. Az élen Daniel Steel és Robin Cook állnak, még azon a szerzői listán is, melyet 500 hazai pedagógus megkérdezésével állítottak fel.⁽¹⁸⁾ Ők maguk nem kapnak filmesztétika-képzést, gyermekirodalomból órákat, viszont maguk is az illúziókat, álomvilágot idéző műveket kedvelik; mit adnak akkor tovább a felnövekvő nemzedéknek?

Az 1964-es és az 1978-as felmérés is Jókai Mórt hozta ki a legkedveltebb magyar szerzőnek. Ő az egyetlen, aki változatlan helyen maradt, bár vezető szerepe 1978-ban már nem volt annyira biztos, mint az 1964-es felmérésben.

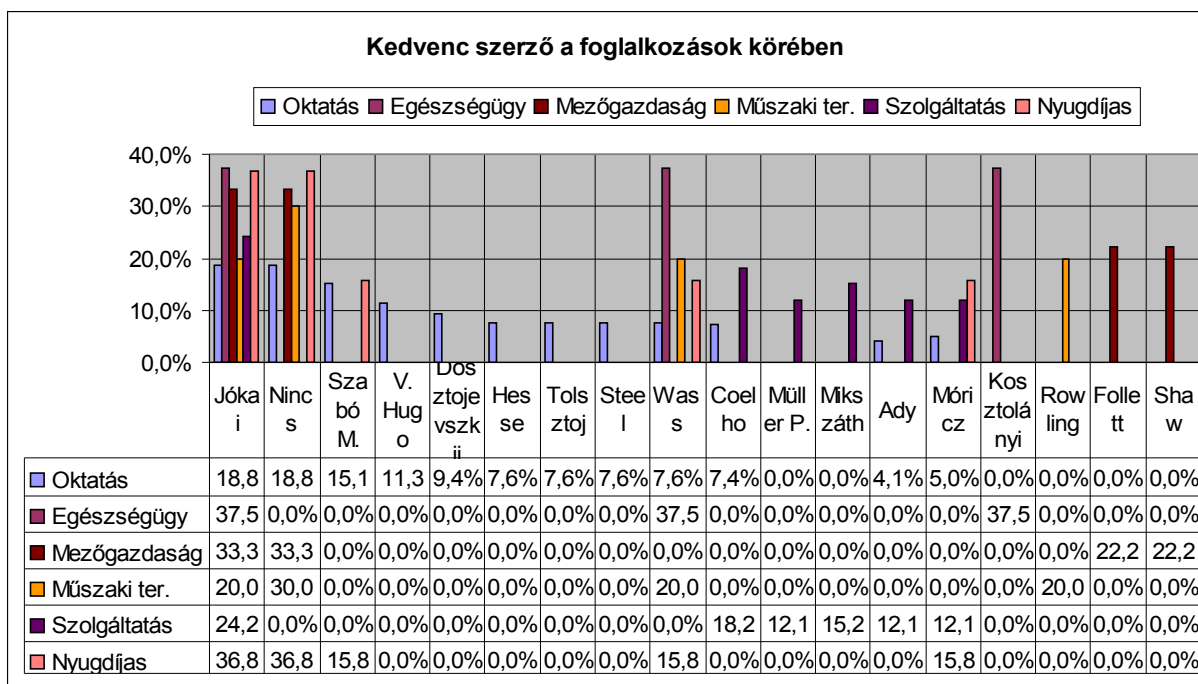

Mind a férfiak, mind a nők körében egyértelműen Jókai vezet a rangsort, bár a férfiktól nagyobb támogatást kapott. Mindkét fél támogatását élvezzi még Mikszáth Kálmán és Ady Endre. Valamint mindkét nemből akadnak szép számmal olyanok is, akik nem szerző szerint választanak olvasmányt. A férfiak körében inkább Wass Albert, Tolsztoj, Verne, Rowling és Merle népszerűbb, itt a női támogatók csak nagyon elenyésző számban szerepeltek. A nőknél pedig Szabó Magda, Coelho, Müller és Móricz szerepel a preferált szerzők listáján. A nemek közötti különbségek tehát érezhetőek.

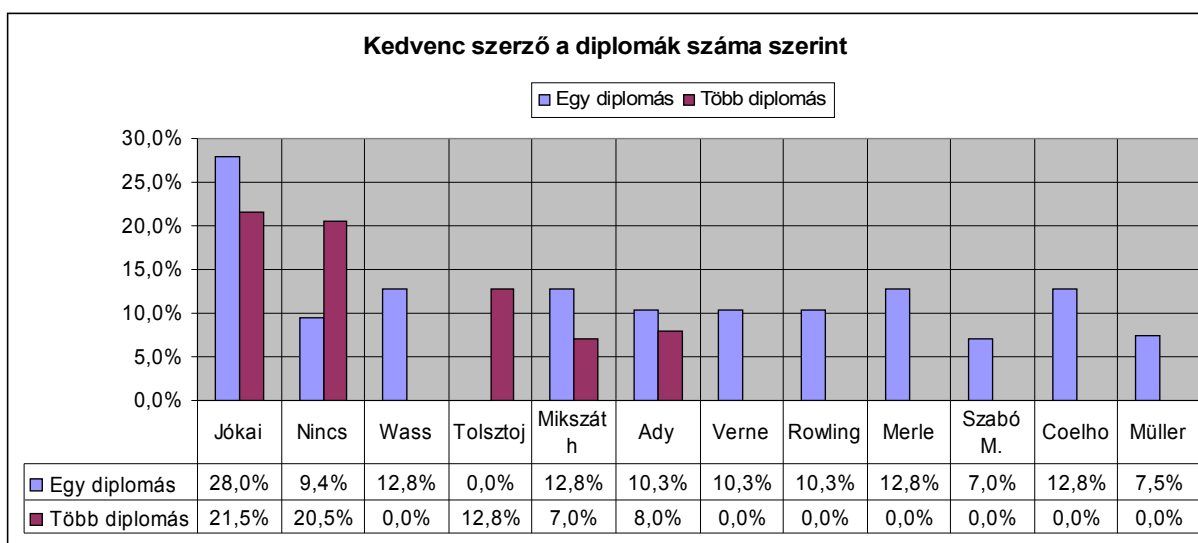
¹⁸ Veszélyek és esélyek olvasási kultúránk alakulásában / Nagy Attila, p.28.

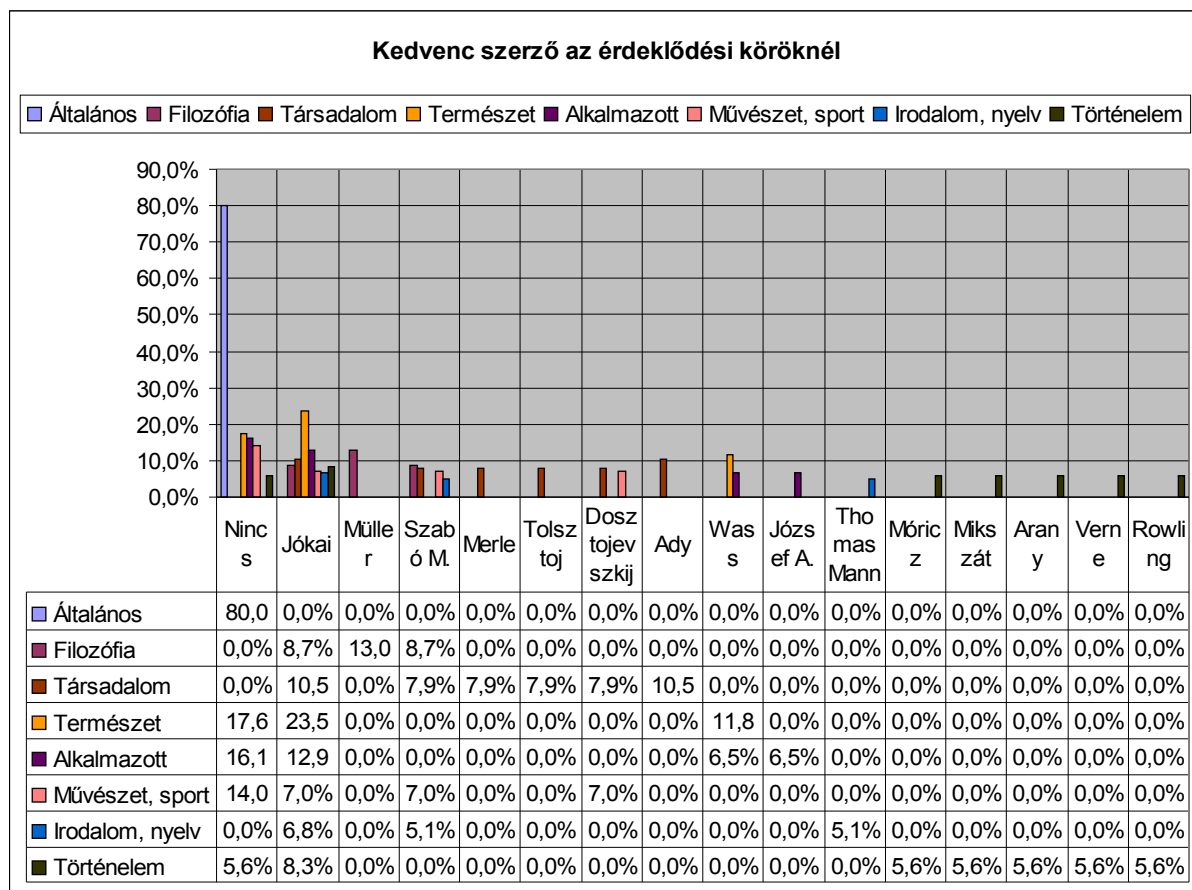
A koroknál is Jókai vezet, de eléggé megközelíti a nincs kedvence kategória. Egyedül Wass Albert az, aki Jókai után, még több korosztály támogatását kivívta. Coelho, Ady, Szabó Magdát és Móriczot is támogatja még két korosztály, de a többiek már nem. A legfiatalabb korosztály kedvence Rowling. Bár sokan rámondják, hogy gyerekkönyvet írt, azonban véleményem szerint, akik erre hivatkozva nem veszik kézbe, nagy hibát követnek el vele. Egy-egy művet az olvasók döntenek el, hogy kinek szól. Weöres Sándor sem a gyermekeknek akart írni, mégis legnagyobb olvasótábora a gyerekek közül került ki. A 41-60-as korosztály volt a legaktívabb, amikor kedvenc szerzőt kellett megjelölni. Ők ugyanis rendre többet jelöltek meg. Ez a diagramon is látszik. Támogatásukat élvezik Hugo, Dosztojevszkij, Hesse, Tolsztoj és Steel is.

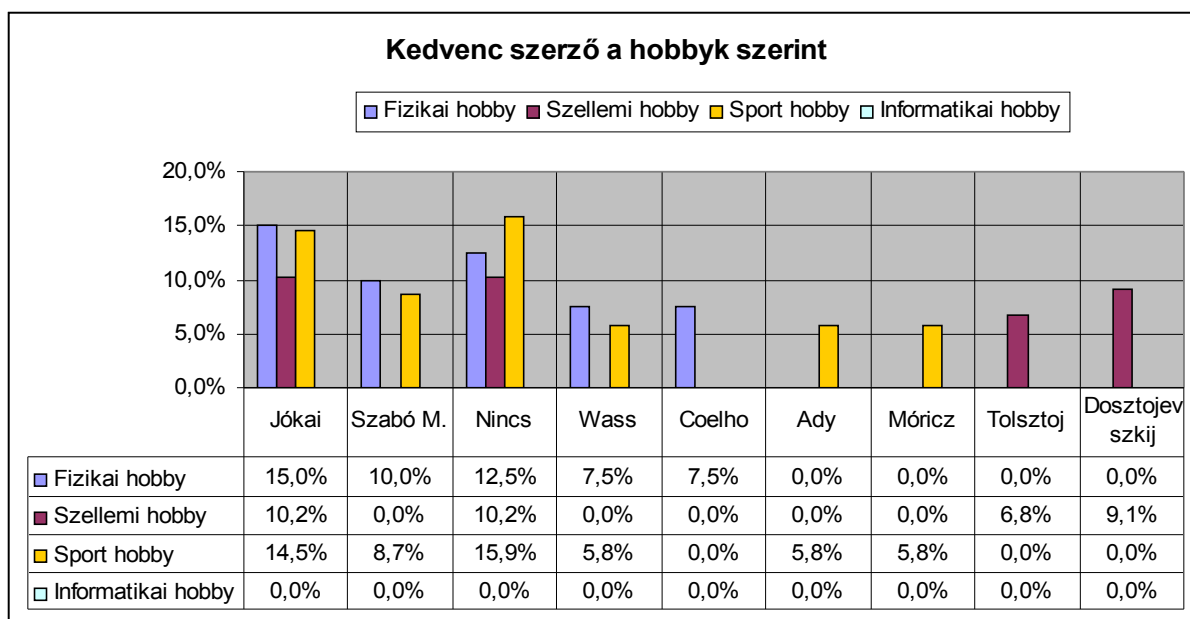
Foglalkozások szerinti felosztásban sem vesztette el Jókai a vezető szerepet. Továbbra is tartja helyét a nincs kedvence kategória. Ugyanakkor Wass Albert az egészségügyi foglalkozásúaktól, műszaki területen dolgozóktól valamint a nyugdíjas olvasóktól is kapott jelentős mértékben szavazatot. Móriczot itt is három terület is támogatja. Két foglalkozás típusot tud maga mögött Szabó Magda, Coelho és Ady Endre. Folett és Shaw a mezőgazdasági foglalkozásúak körében rendkívül népszerű, míg Rowlingot a műszaki területen szeretik a legjobban. A szolgáltatások csoportba tartozó olvasók Coelho, Müllert, Mikszáthot, Móriczot és Adyt támogatják. Az oktatásban dolgozók nagyon szeretik Dosztojevszkijt, Hesse, Tolsztoj és Steel, valamint Szabó Magdát is.

A diplomák száma szerinti csoportosítás után is vezet Jókai, bár a több diplomásoknál már már holt versenyben van a nincs kedvenc szerzője kategóriával. A két olvasó csoport közül mindkettő támogatja Mikszáthot és Adyt. Wass, Verne, Rowling, Merle, Szabó Magda, Coelho és Müller csak az egy diplomások körében népszerű, míg Tolsztoj támogatói főleg a több diplomások közül kerülnek ki.

Ha az érdeklődési kör szerinti csoportokat nézzük, egyértelműen kiderül, hogy az általános érdeklődési körök közül alig van olyan, akinek van kedvenc szerzője. Érdeklődési körének a neve is általános, így kedvencei sincsenek, minden érdeklő, nem zár ki semmit. Jókait leginkább a természettudományok iránt orientált olvasók szeretik. Müller a filozófiai érdeklődésűeknél tűnik fel, míg a történelem által is elég sok szerző támogatott. Mikszáth, Arany és Verne is rendelkezik történelmi témájú művekkel. Ebből a sorból csak Rowling lóg ki. A társadalomtudományra fókuszálókban Merle, Tolsztoj, Dosztojevskij, Ady és Szabó Magda tűnik fel. Megjelenik Thomas Mann és József Attila is, mint két új szerző.

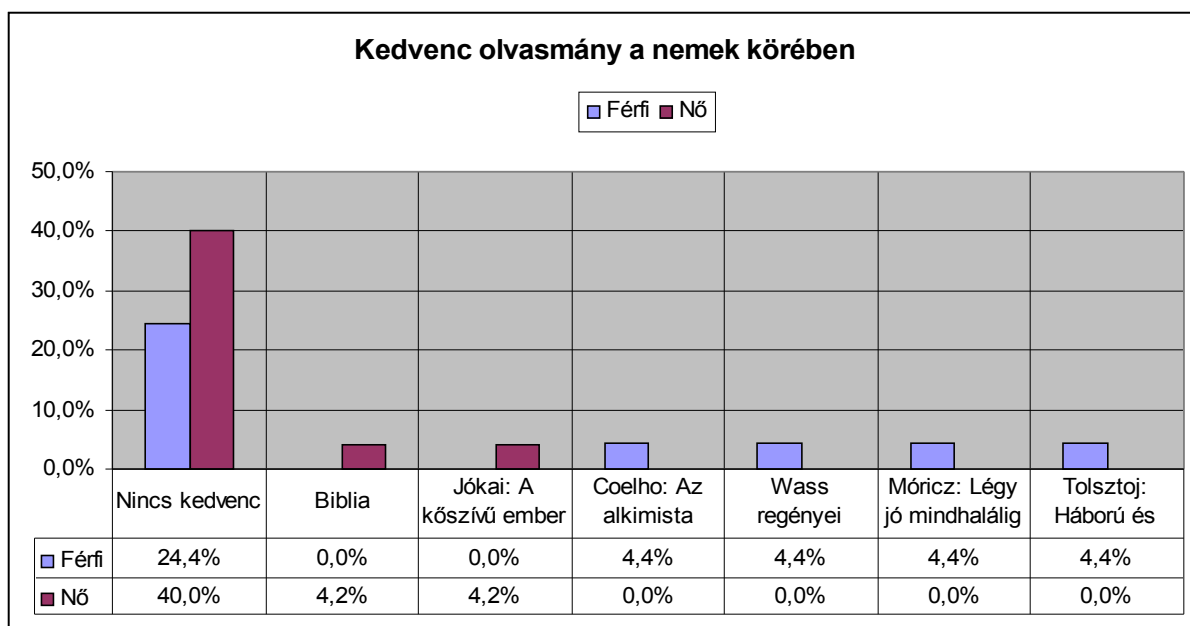
A hobby szerinti csoportosításban már veszélybe került Jókai vezető helye, csak néhány százalékkal előzi meg azokat, akiknek nincs kedvencük. Szorosan ott van a fizikai hobby és a sport hobby által is támogatott Szabó Magda a harmadik helyen. Szintén ez a két kategória támogatja Wass Albertet. Coelho-t csak a fizikai hobbyjú olvasók szeretik. Ady és Móricz a sport orientáltak kedvence. Szellemi hobby által támogatott Tolsztoj és Dosztojev-szkij.

4.6. Melyik a kedvenc olvasmánya? Miért?

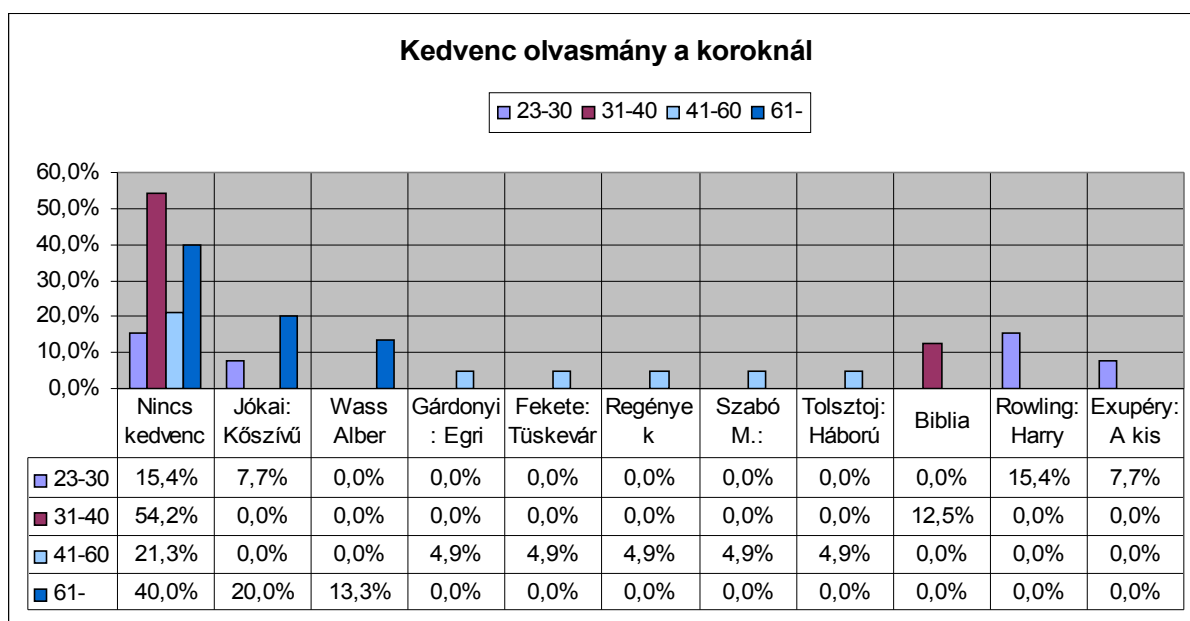
Az értelmiség irodalmi ízlésének erényei és fogyatékoságai egyaránt visszavezethetők a réteg sajátos társadalmi feladatára és helyzetére. Az értelmiségi státus megfelelő betöltéséhez általában szükség van készségekre és jártasságokra, amelyekre a fejlett irodalmi kultúra és ízlés is alapoz, illetve amelyek kialakításában az irodalmi műveltség is részt vállalhat. Másfelől viszont az értelmiség általában átérzi, hogy a közgondolkodás, a szűkebb és tágabb társadalmi környezet el is várja tőle ezeket a fejlettebb jártasságokat, ezért magatartásában többé-kevésbé igazodik ehhez az elváráshoz.⁽¹⁹⁾

kérdőív ezen részén óriási azon olvasók száma, akiknek nincs kedvenc olvasmányuk. Ritka az is, aki meg is indokolta a választást. Általában az indok valamilyen régi élmény, vagy lelki megérintettség.

¹⁹ A felnőtt népesség olvasási és olvasmány beszerzési szokásai / Gereben Ferenc, p.30.

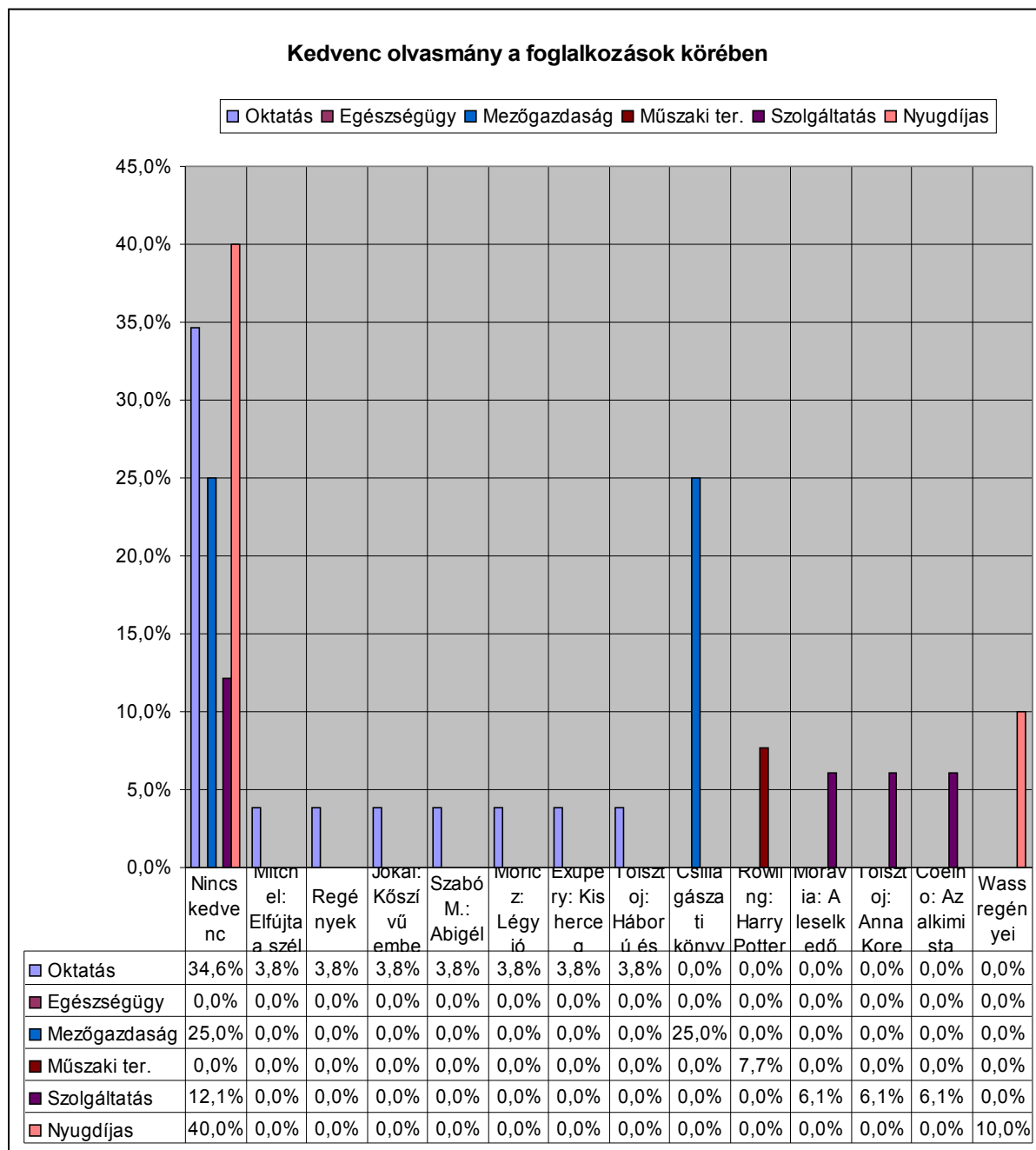

A diagramon jól látható, hogy leginkább a nőknek nincs kedvenc olvasmányuk, bár a férfiak jelentős része is ezen a véleményen van. Nincs közös támogatottságú mű. Míg a Biblia és a Kőszívű ember fiai inkább a nők kedvence, addig Az alkímista, Wass Albert regényei, a Légy jó mindhalálig valamint a Háború és béke inkább a férfiak kedvencévé vált. Mindegyik mű hozzávetőlegesen ugyanolyan támogatottságot élvez.

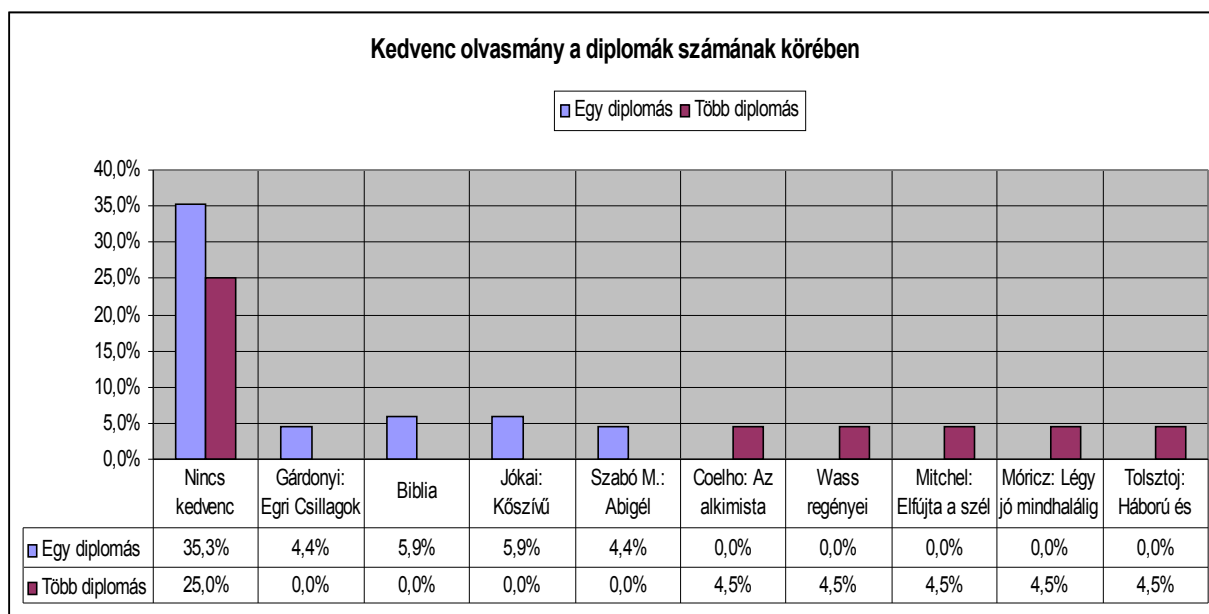
A 31-40 és a 61 év feletti korosztálynál jelentős azok száma, akiknek nincs kedvence. A 23-30 év közötti korosztály Harry Pottert és A kis herceget preferálja, míg a vele ellentétes kor-

osztály a Wass Albertet. Megegyező pontjuk A kőszívű ember fiai, bár a fiatal korosztály ezt kevésbé támogatja. A 41-60 év közöttiek az Egri Csillagokat, a Tüskevárt, Abigélt és a Háború és békét kedveli. Voltak olyanok is ebben a korosztályban, akik műfajt írtak kedvenc olvasmányuknak, nekik valószínűleg ez számít. A 31-40 éveseknél megjelenik a Biblia. Indoklás leginkább az volt, hogy utat mutat.

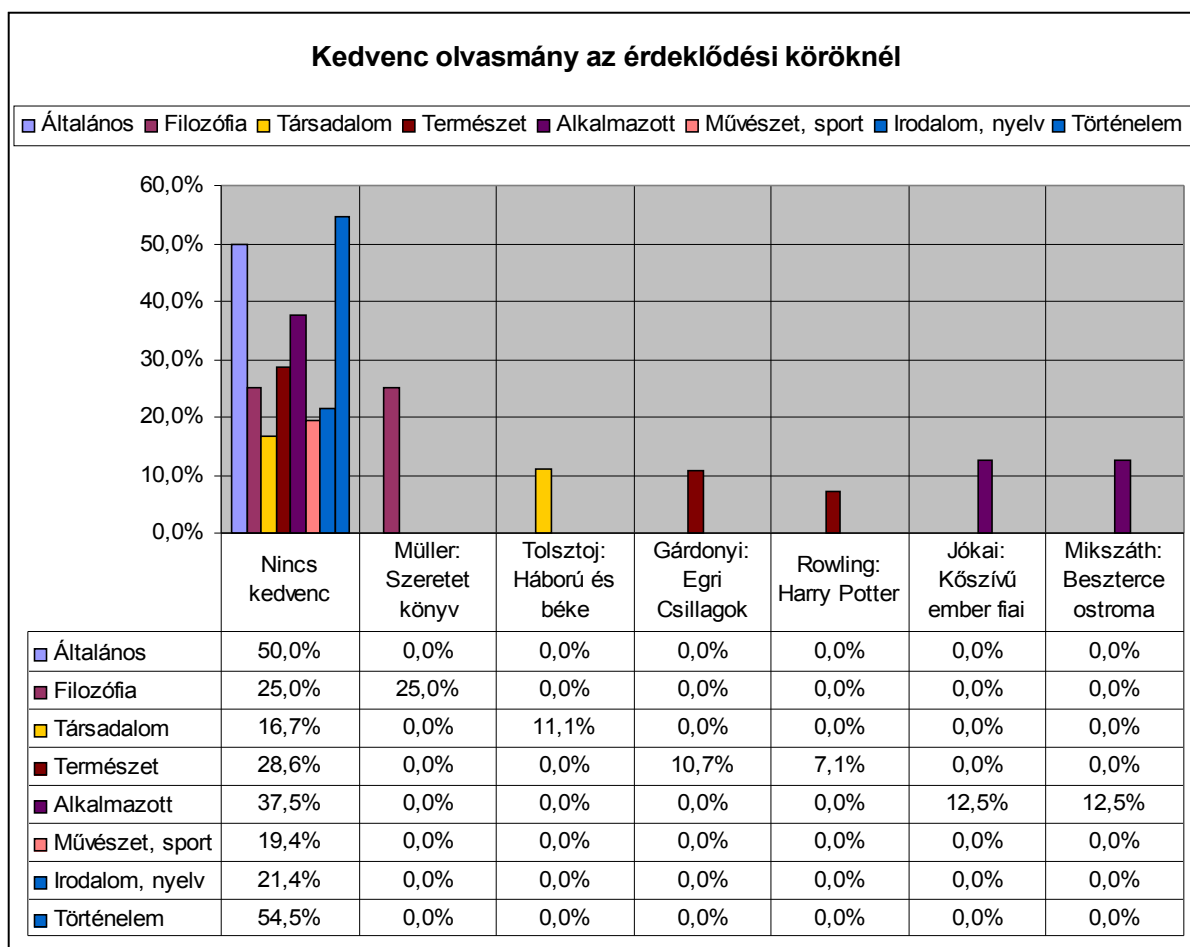

Az egészségügy és a műszaki foglalkozásúak azok, akiknek van kedvenc olvasmányuk. Hozzájuk csatlakozik még a szolgáltatásokban dolgozók csoportja. A többi foglalkozás típusnál viszont magas számban fordulnak elő azok, akiknek nincs kedvencük. Egyáltalán nincs olyan olvasmány, amelyiknél megegyezne a kedvenc olvasmány. Míg az oktatás által az Elfújta a

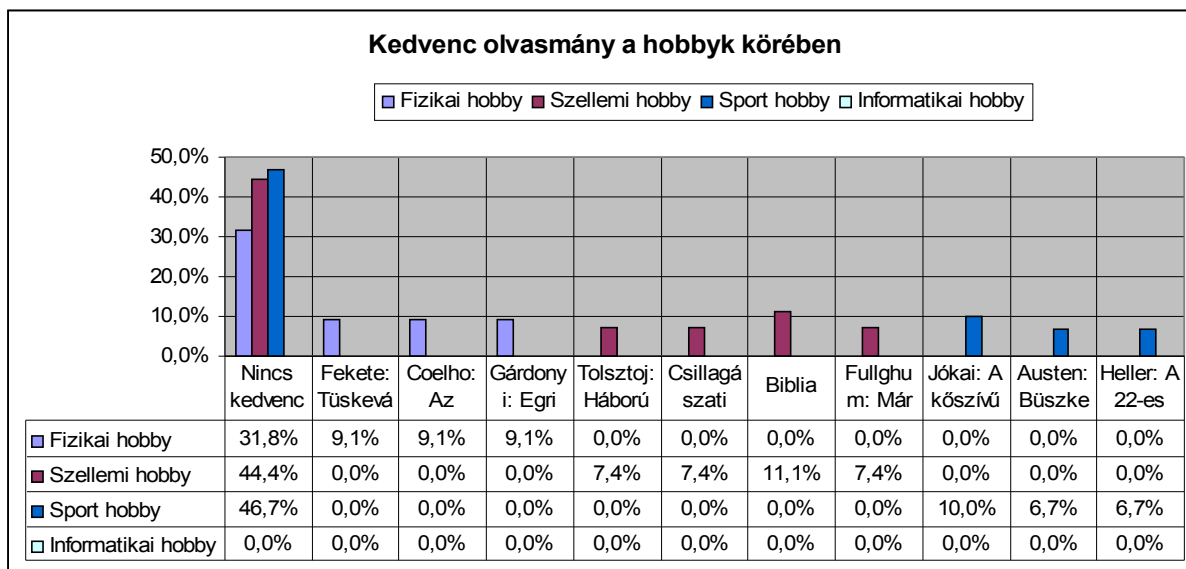
szél, a Kőszívű ember fiai, Abigél, Légy jó mindhalálig, Kis herceg, Háború és béke a támogatott. A műszaki területen Harry Potter volt támogatott. Szolgáltatás A leselkedő, Anna Koromuna és Az alkimista című műveket preferálja leginkább. A nyugdíjasoknál Wass Albert regényei fordultak elő magas számban.

A diplomák szerinti felosztásnál is más és más művek élveznek támogatottságot. Az egy diplomával rendelkezők az Egri Csillagot, a Bibliát, a Kőszívű ember fiai és az Abigélt támogatják. A több diplomások Az alkimistát, Wass Albert regényeit, az Elfújta a szél, a Légy jó mindhaláligot és a Háború és békét támogatják.

Érdeklődési kör szerint sincsenek azonosan támogatottak, sőt nagyon kevés azon művek száma, amelyet 1-2 embernél többen is támogattak. A filozófiai érdekeltségük az érzelmi világgal telített Müller Péter Szeretet könyvét tartják kedvenc olvasmányuknak. A társadalomtudomány szintén témaszerűen a Háború és békét preferálja. Az alkalmazott tudományánál a Kőszívű ember fiai és a Beszterce ostroma a kedvencnek választott. A természettudomány érdeklődési körű olvasói az Egri Csillagokat és Harry Pottert választották nagyobb számban kedvencnek, két ellentétes műfajú és témájú művet.

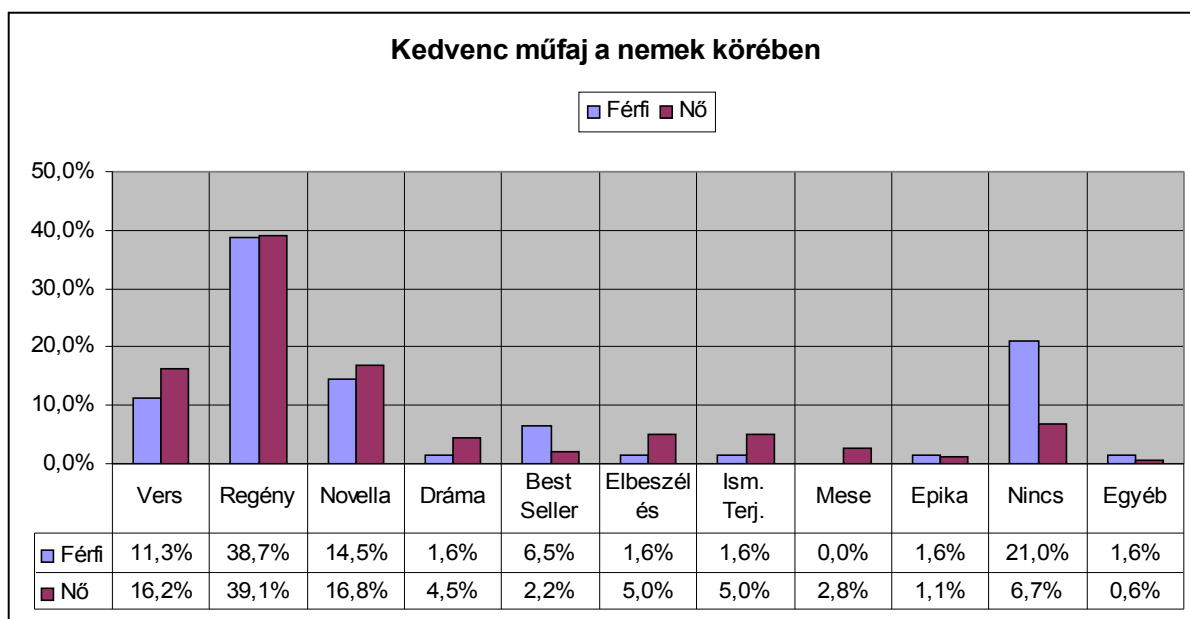

Akárcsak az eddigi diagramokon itt is jól látszik, hogy egyedül a „nincs kedvenc olvasmányában” egyezik meg a négy kategória. A fizikai hobby olvasói a Tüskevát, Az alkimistát és az Egri Csillagokat választották. A szellemi hobby a Háború és békét a csillagászati témájú műveket, a Bibliát és a Már óvodában megtanultam című művet támogatták. A sport hobbyjú olvasóknál A kőszívű ember fiait, Büszkeség és bal ítélet valamint A 22-es csapdája című művek voltak kedvesek.

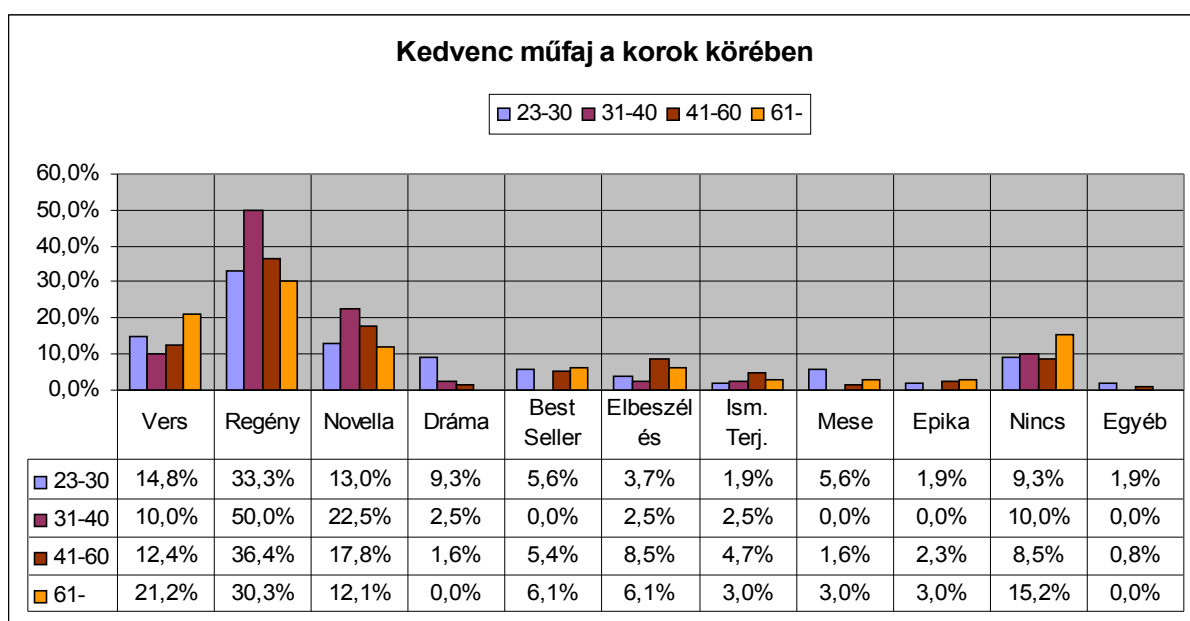
4.7. Mi a kedvelt műfaja vagy műfajai?

Az 1978-as felmérés adatai szerint 42%-nak volt a regény a kedvence. 18%-nak a sci-fi volt a kedvence. 5% a verset, 6% a novellát, 3% a mesét, mítoszt, mondát jelölte meg kedvenc műfajának. A magyar könyvolvasók érdeklődése túlzottan szépirodalom-centrikus állapotjára mutat. A különböző vizsgálatok. Kiderült, hogy az iskolázottság szintjének, valamint az olvasás gyakoriságának növekedésével párhuzamosan nőtt az ismeretközlő irodalom súlya az olvasmány-szerkezetben, mégpedig általában olyan szépirodalmi műfajokkal együtt, amelyek az olvasói aktivitás magasabb fokára enged következtetni.⁽²⁰⁾

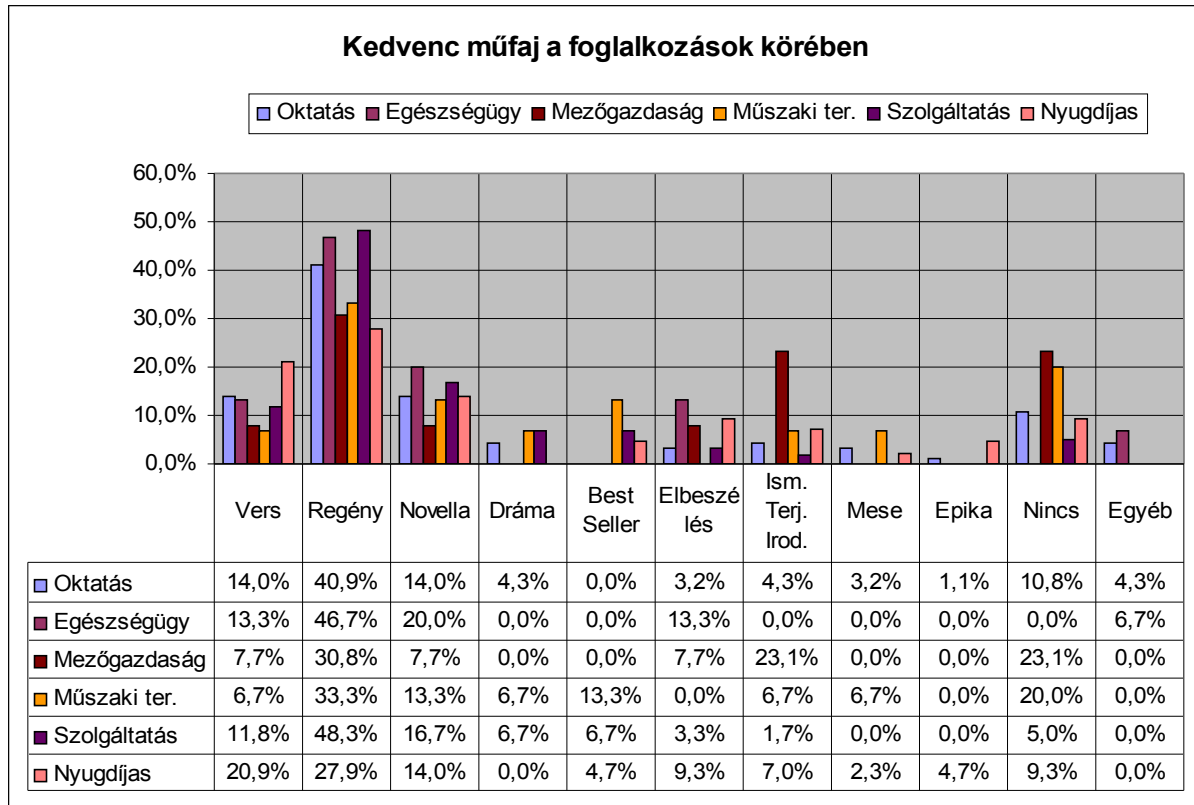
²⁰ A felnőtt népesség olvasási és olvasmány beszerzési szokásai / Gereben Ferenc, p.16.

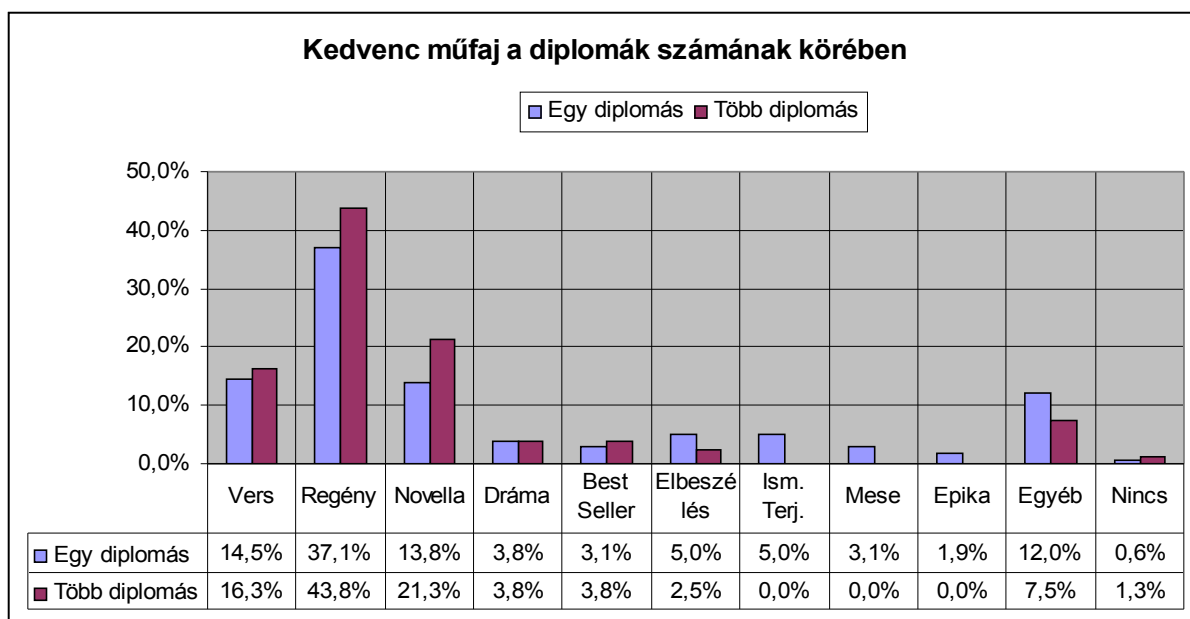
A nemek körében egyértelműen látszik, hogy a férfiak egy ötödének nincs kedvenc műfaja, azaz vagy sokféle műfajt kedvel, vagy egyet sem. Ez a nőknél sokkal alacsonyabb százalékban jelenik meg. A regény szinte teljesen ugyanakkora támogatottságú, míg a novella és a vers inkább a nők kedvenc műfaja. Ismét csak női műfajnak nevezhető a dráma, az elbeszélés, az ismeretterjesztő irodalom és az epika. Meglepetésre a bestseller inkább férfi műfaj.

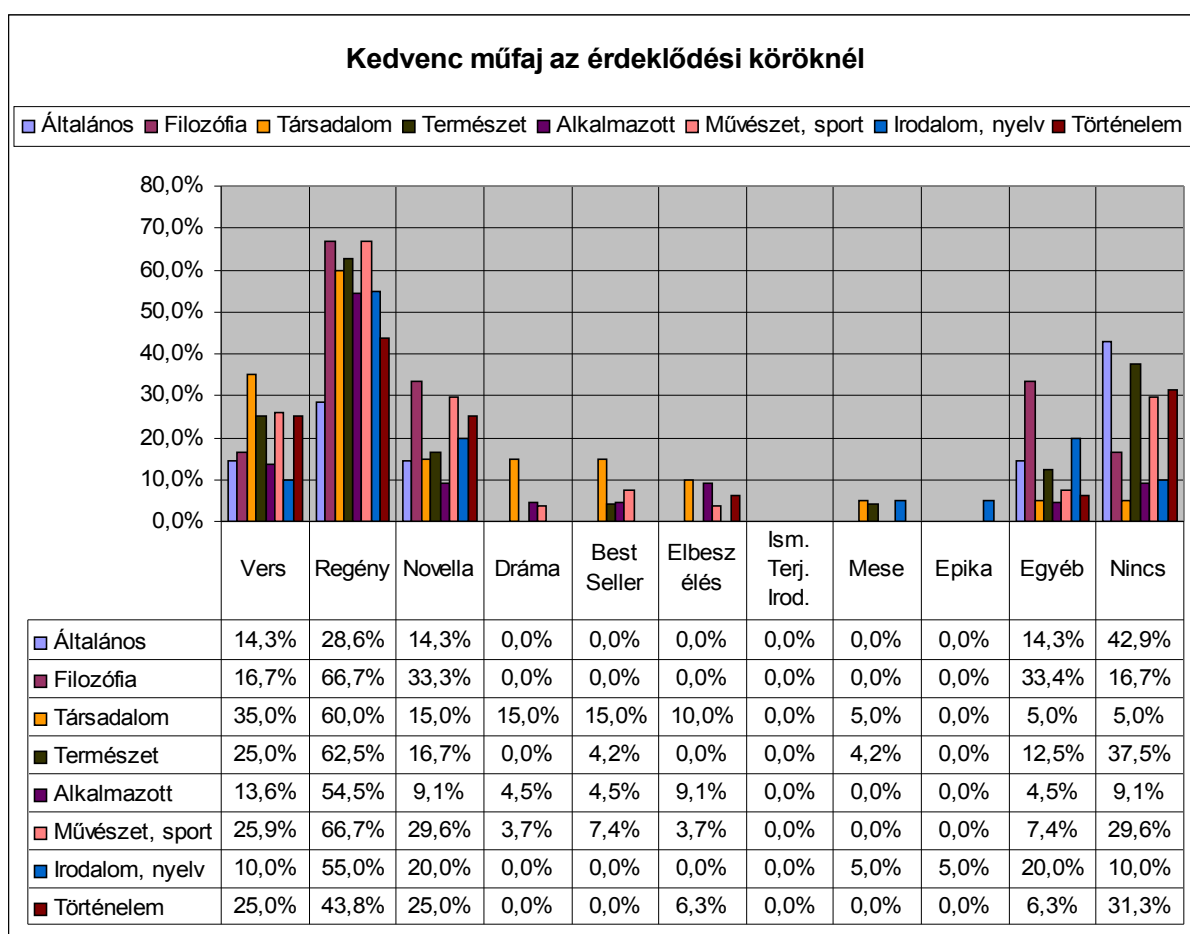
A 31-40 éves korosztály legjellemzőbb műfaja a regény és a novella, mind a kettőben vezető szerepet tölt be. A 61 éven felüliek leginkább jellemző műfaja a vers. A többi kategóriát viszonylag kevesen jelölték meg.

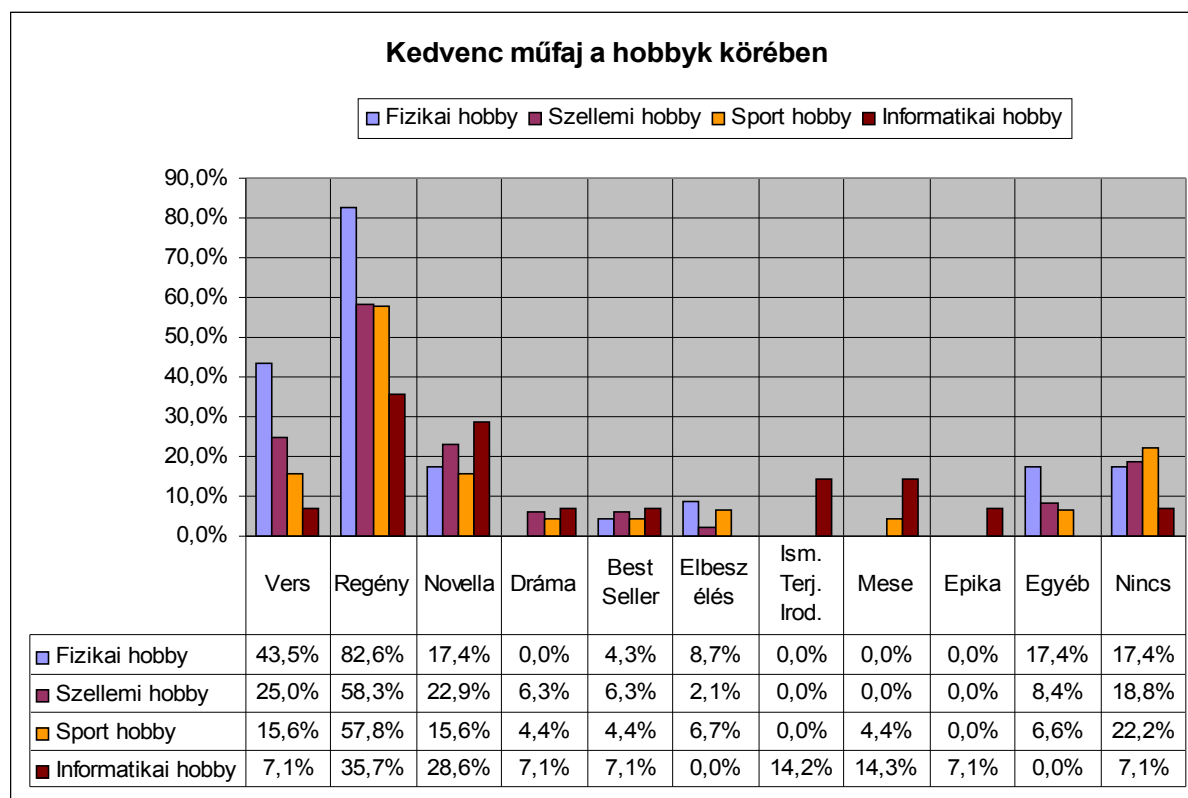
A regény, a novella és a vers is mind a hat foglalkozási csoporttól támogatást élvez. A regények kiemelkedően magas támogatottságúak, főleg az egészségügy és a szolgáltatás támogatása jellemző. A novella és a vers forma-forma támogatású. Verseket inkább a nyugdíjasok, míg a novellákat az egészségügyben dolgozók vezetik. Az ismeretterjesztő irodalomban a mezőgazdasági területen dolgozók a kiemelkedőek. A nincs kedvenc műfajnál pedig a mezőgazdasági és a műszaki területen dolgozók vannak jelentős százalékban.

A műfajoknál a diplomák száma szerint sincs lényeges eltérés. A több diplomásokra jellemzőbb a regény és a novella, de a versnél már fej-fej mellett van a két kategória. A többi műfaj csak kis százalékot kapott.

Minden érdeklődési kör nagy százalékban támogatja a regényeket, ez alól kivétel az általános, de rájuk leginkább a nincs kedvence jellemző. A verseknél főleg a társadalomtudományi érdeklődési körűek vannak jelen nagyobb százalékban. Nem véletlen, hiszen sok újságíróból lesz később költő, gondoljunk csak Ady Endrére. Ebben a felosztásban az ismeretterjesztő irodalom szinte teljesen felmorzsolódott, alig volt egy-egy olvasó kategóriánként, aki megjelölte volna.

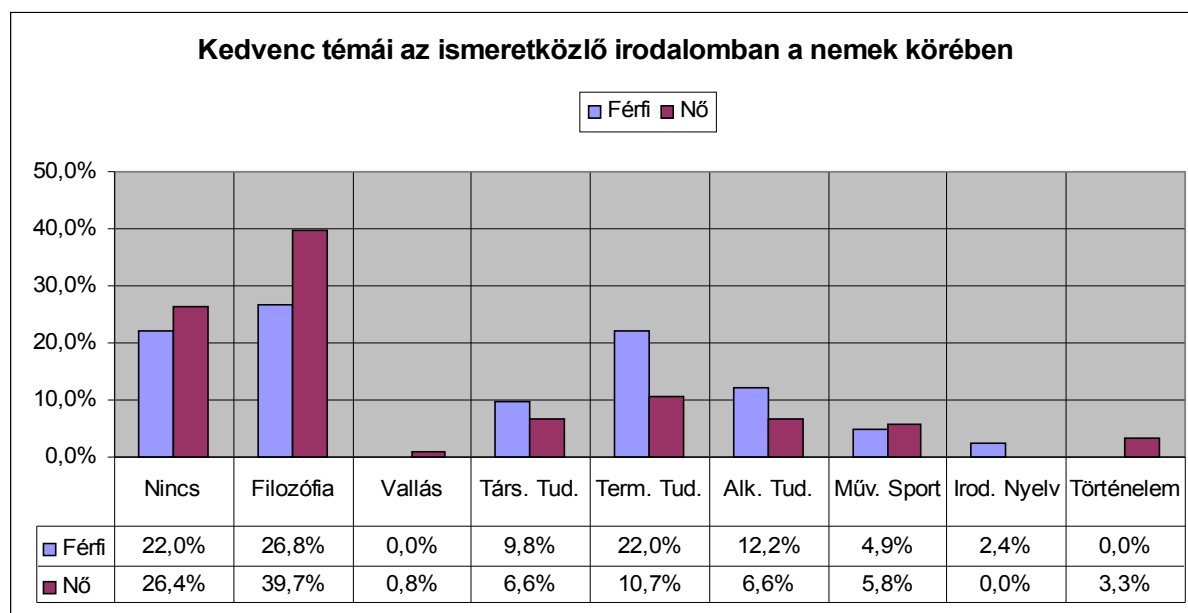
A diagramon látszik, hogy a regények és a versek iránt leginkább a fizikai hobbyt kedvelők rajonganak. A novella eléggé megosztott, talán az informatikai hobbyjú olvasók támogatják jobban. A többi műfajban szinte egyformán alacsony a százalék.

4.8. Mely témák a kedvencei az ismeretközlő irodalomban? (szaktudomány, szerző)

Az olvasáson belül az irodalom és a művészetekre szánt idő csökkent a leglátványosabban, bár nemzetközi összehasonlításban a magyarok még mindig több fikciót olvasnak, mint Észak- és Nyugat-Európa polgárai.

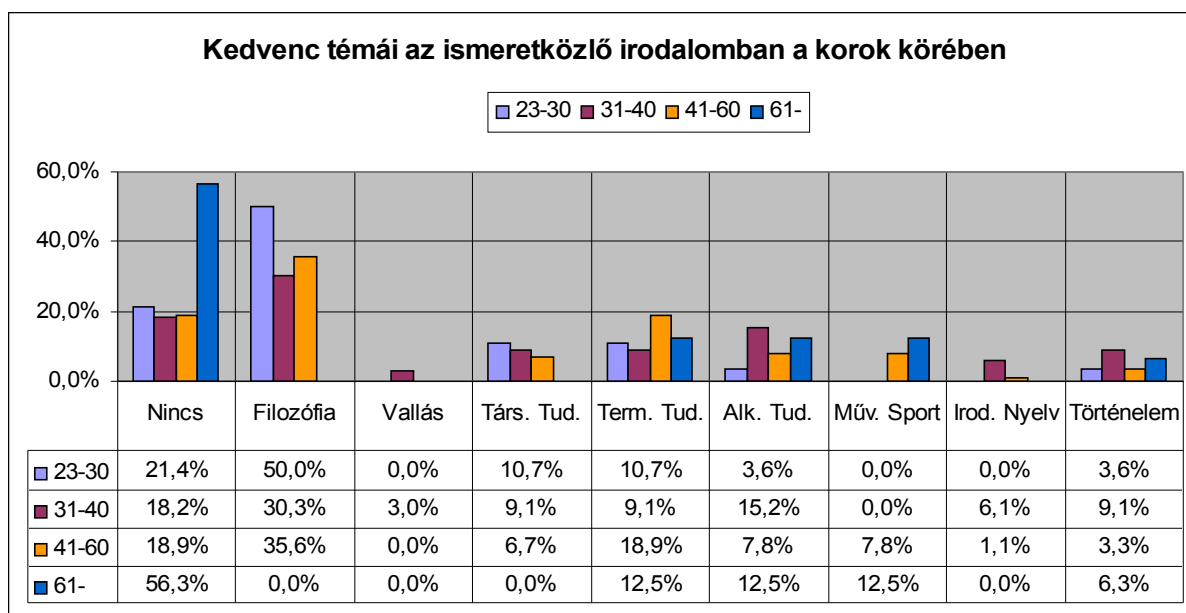
Lőrincz Judit, magyar és Pertti Vakkari, finn olvasáskutatók által végzett összehasonlító vizsgálat szerint a finnek 1991-ben közel 33%-ban olvastak ismeretközlő műveket, a magyarok

24%-ban.⁽²¹⁾ Ezt az is alátámasztja, hogy vizsgálatomban közel 48%-nak nincs kedvenc ismeretközlő témája.

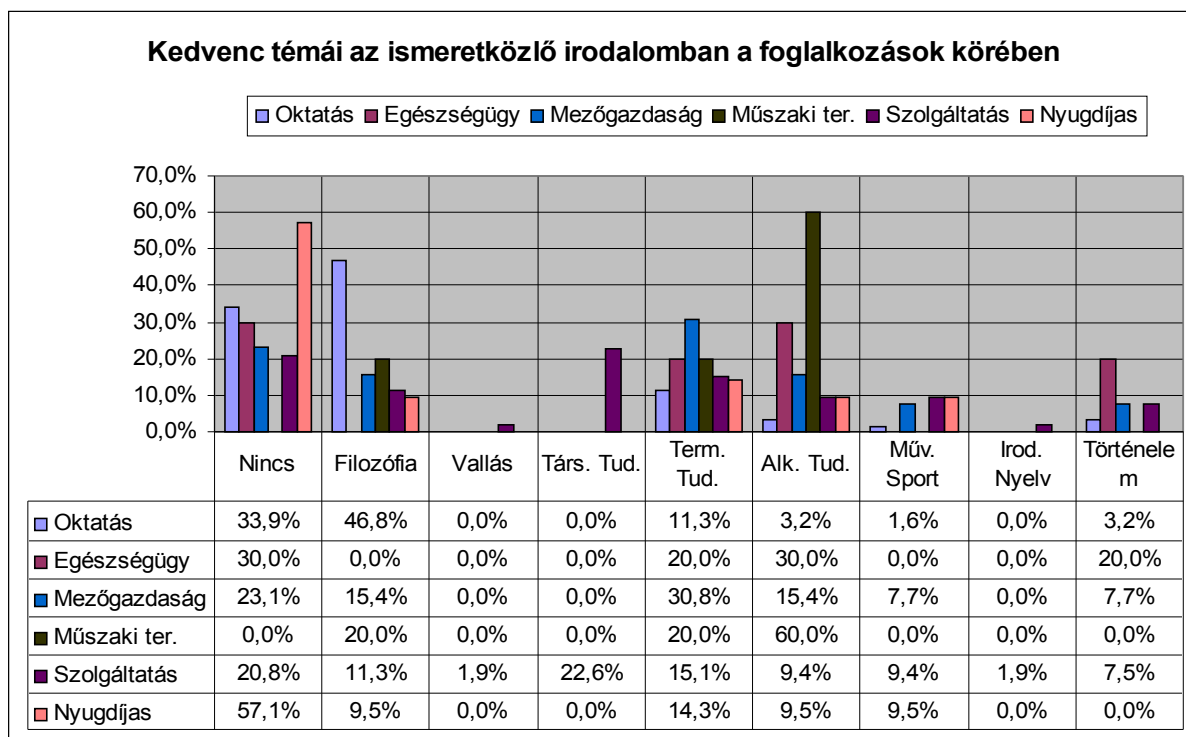

A diagramon szembevetődő, hogy a filozófia a legnagyobb százalékban támogatott téma. Ennek is egyik ága: pszichológia és a pedagógia. Ez főleg a nők körében népszerű. Nem véletlenül, hiszen a pedagógusok főleg hivatástudatból maradnak a pályán, ahhoz pedig a pedagógia és a pszichológia nagyfokú szeretete kell. Az oktatásban nagy számban vannak a nők, főleg úgy, ha az óvodapedagógusokat is ide soroljuk. Ez is befolyásolja, hogy mi a kedvenc témája. Ezt követik a természettudományok, főleg a férfiak körében. Nem véletlenül, az informatika és a természettudomány egyes ágai miatt. A történelem és a vallás viszonylag kevésbé vonzó, az irodalom és nyelvvel együtt.

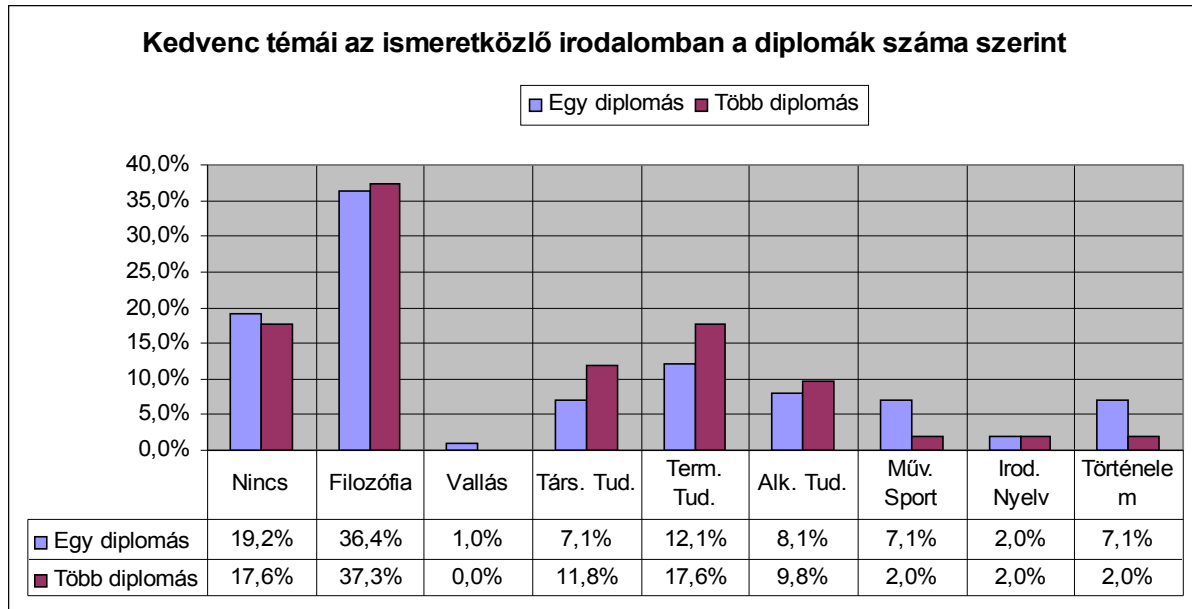
²¹ Távoli rokonok – közeli barátok... / Lőrincz Judit, Pertti Vakkari, p.50-56.

A 61 év fölöttieknél jelentős százalékban nincs kedvenc téma az ismeretközlő irodalomban. Koruknál fogva igyekeznek szélesíteni eddigi ismereteiket, és több témát is megszeretnek közben. A filozófia a további három kategóriánál vezető szerepet tölt be. Nem véletlenül, hiszen magas számba vannak az oktatásban dolgozók. A látható, hogy melyik korosztályból mekkora súlyban vannak a pedagógusok. A többi tudományágban a filozófiához képest kis százalékú a támogatás.

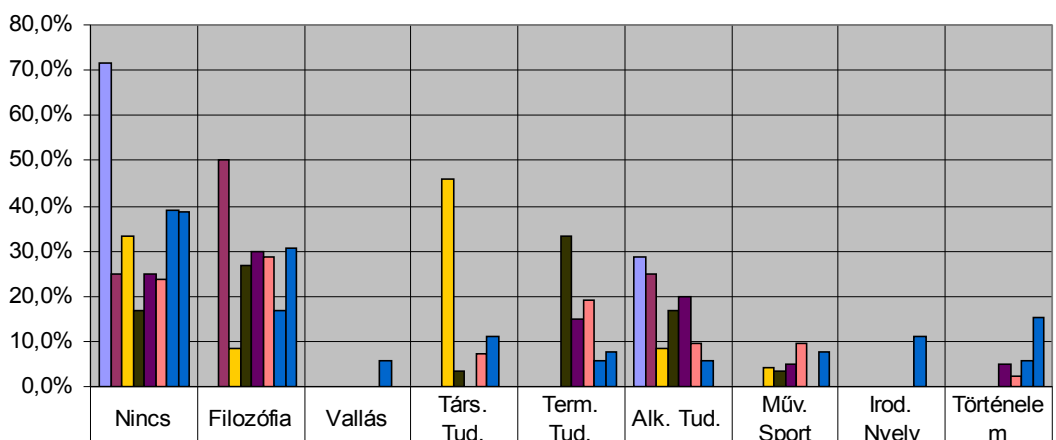
A diagramon minden területen az a vezető kategória, ami a foglalkozásból adódik. Ebből az szűrhető le, hogy minden foglalkozásban elég nagy hivatástudattal rendelkező szakemberek dolgoznak.

A diagramon látszik, hogy szinte minden kategóriában a több diplomások vezetnek. Ez azért lehetséges, mert a több diploma több kedvenc témát is jelent. Azért szerzett több diplomát, mert biztosan kedveli azt a szakterületet, amiből lediplomázott.

Kedvenc témái az ismeretközlő irodalomban az érdeklődési kör szerint

■ Általános
 ■ Filozófia
 ■ Társadalom
 ■ Természet
 ■ Alkalmazott
 ■ Művészet, sport
 ■ Irodalom, nyelv
 ■ Történelem

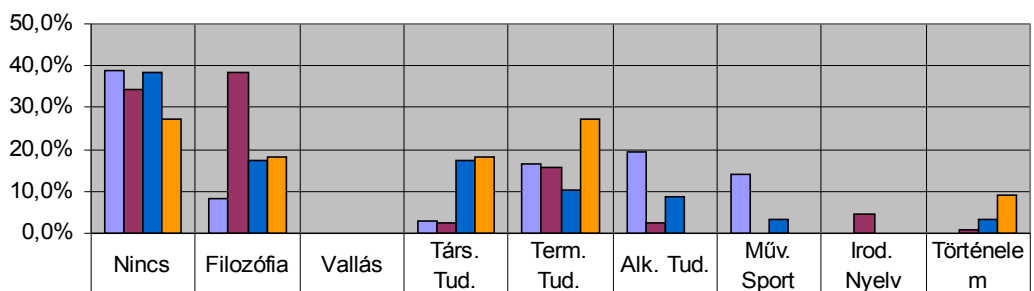

	Nincs	Filozófia	Vallás	Társ. Tud.	Term. Tud.	Alk. Tud.	Műv. Sport	Irod. Nyelv	Történelem
Általános	71,4%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	28,6%	0,0%	0,0%	0,0%
Filozófia	25,0%	50,0%	0,0%	0,0%	0,0%	25,0%	0,0%	0,0%	0,0%
Társadalom	33,3%	8,3%	0,0%	45,8%	0,0%	8,3%	4,2%	0,0%	0,0%
Természet	16,7%	26,7%	0,0%	3,3%	33,3%	16,7%	3,3%	0,0%	0,0%
Alkalmazott	25,0%	30,0%	0,0%	0,0%	15,0%	20,0%	5,0%	0,0%	5,0%
Művészet, sport	23,8%	28,6%	0,0%	7,1%	19,0%	9,5%	9,5%	0,0%	2,4%
Irodalom, nyelv	38,9%	16,7%	5,6%	11,1%	5,6%	5,6%	0,0%	11,1%	5,6%
Történelem	38,5%	30,8%	0,0%	0,0%	7,7%	0,0%	7,7%	0,0%	15,4%

Az érdeklődési körének megfelelő kategóriákban vannak túlsúlyban a kedvenc téma. Tehát az érdeklődési kör és az ismeretközlő irodalom témái szoros összefüggésben vannak egymással.

Kedvenc témái az ismeretközlő irodalomban a hobbyk szerint

■ Fizikai hobby
 ■ Szellemi hobby
 ■ Sport hobby
 ■ Informatikai hobby

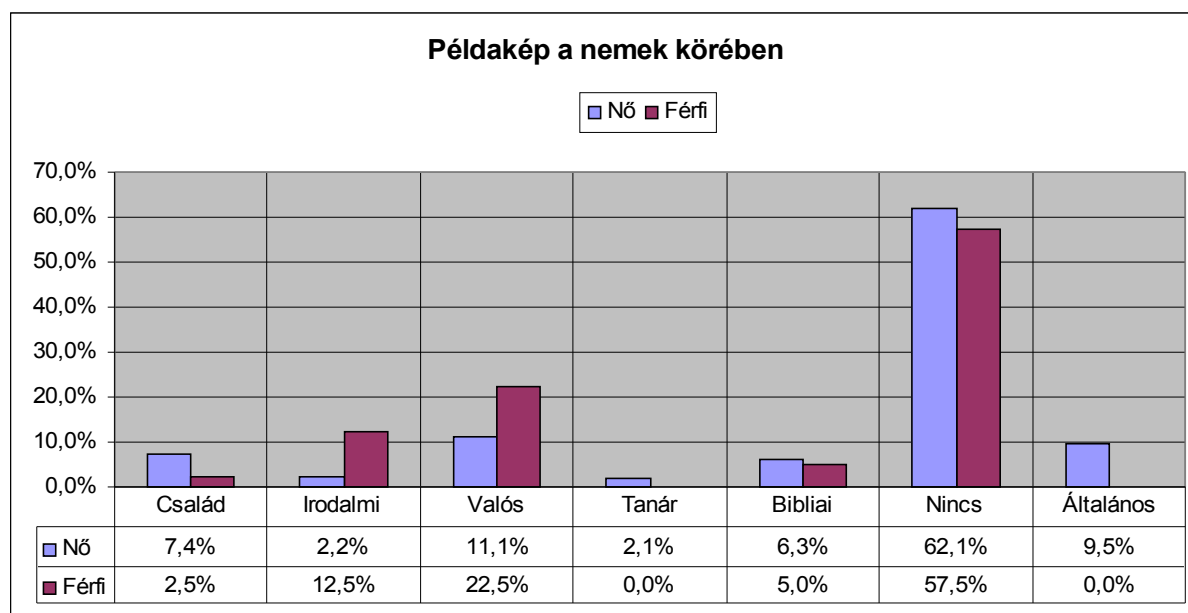
	Nincs	Filozófia	Vallás	Társ. Tud.	Term. Tud.	Alk. Tud.	Műv. Sport	Irod. Nyelv	Történelem
Fizikai hobby	38,9%	8,3%	0,0%	2,8%	16,7%	19,4%	13,9%	0,0%	0,0%
Szellemi hobby	34,1%	38,6%	0,0%	2,3%	15,9%	2,3%	0,0%	4,5%	1,0%
Sport hobby	38,6%	17,5%	0,0%	17,5%	10,5%	8,8%	3,5%	0,0%	3,5%
Informatikai hobby	27,3%	18,2%	0,0%	18,2%	27,3%	0,0%	0,0%	0,0%	9,1%

A filozófiában főleg két irány, a pedagógia és a pszichológia tölt be vezető szerepet, a már említett, magas az oktatásban foglalkoztatottak száma. Informatikai hobby a természettudományoknál van magas százalékban, hiszen oda tartozik. A hobby és az ismeretközlő irodalom kedvenc témák között szoros összefüggés van.

4.9. Ki az irodalmi vagy valós példaképe? Miért? Mennyire követi?

A gyerekek felének nincs példaképe, ez tanulságos lehet a felnőttek számára - derült ki a Szonda Ipsos felméréséből, amely a fiatalok kommunikációját és médiafogyasztási szokásait vizsgálta. Kell példakép a gyerekeknek, hogy saját életüket legyen mihez mérni. A példaképpel rendelkező gyermekek csaknem egyötödének valamelyik szülő a példaképe. A kisebbeknél erősebb a szülői kontroll, az idősebbeknél a társak, a barátok véleménye a fontos.⁽²²⁾

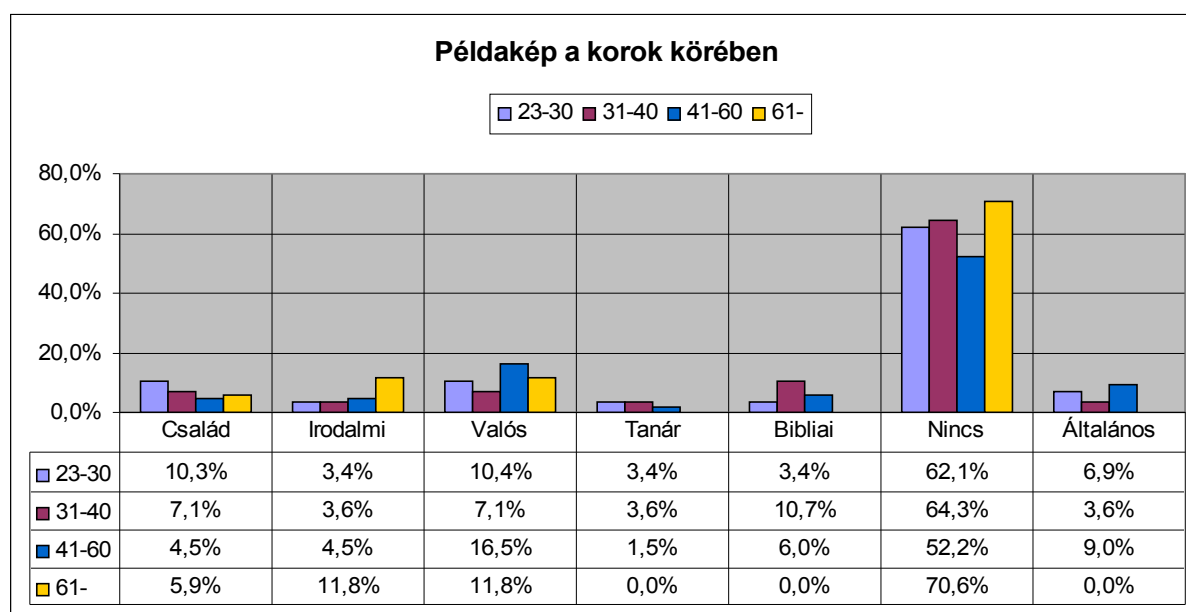
Alanyaim gyakran nem adtak meg példaképet. Ha mégis, csak nagyon kevés esetben indokolták azt. Az esetek túlnyomó többségében, ha volt válasz, teljes mértékben igyekeznek követni, egy-egy ötödük pedig tőle telhető módon, vagy sajnos semmilyen formában.

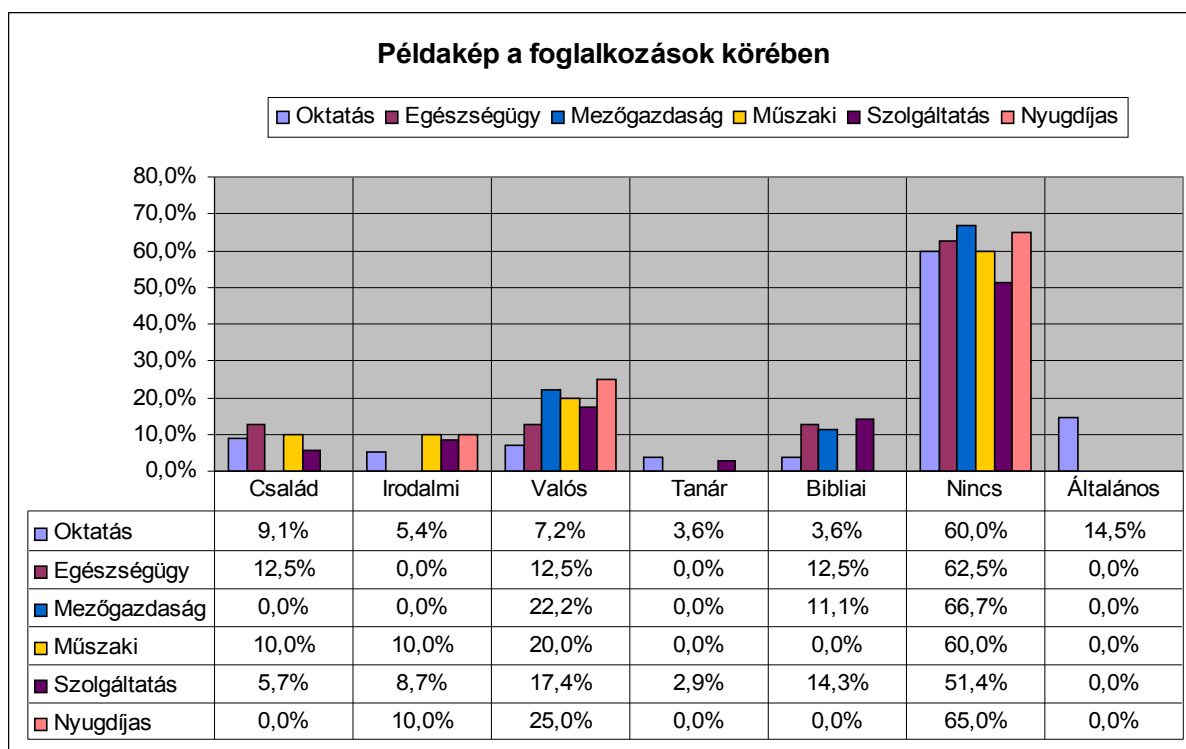
A nők viszonylatában egyik fontos példakép a család volt. Ez nem meglepő, hiszen a nők családcentrikusak, nemi sajátosságuk a gondoskodás. A férfiaknak inkább egy valós személyiség kell, akinek tetteit már lemérhetik, nemcsak ők, hanem mások is, ugyanúgy, mint az irodalmi

²² http://www.mok.hu/index.php?pg=news_1_30475, 2008. 11. 18.

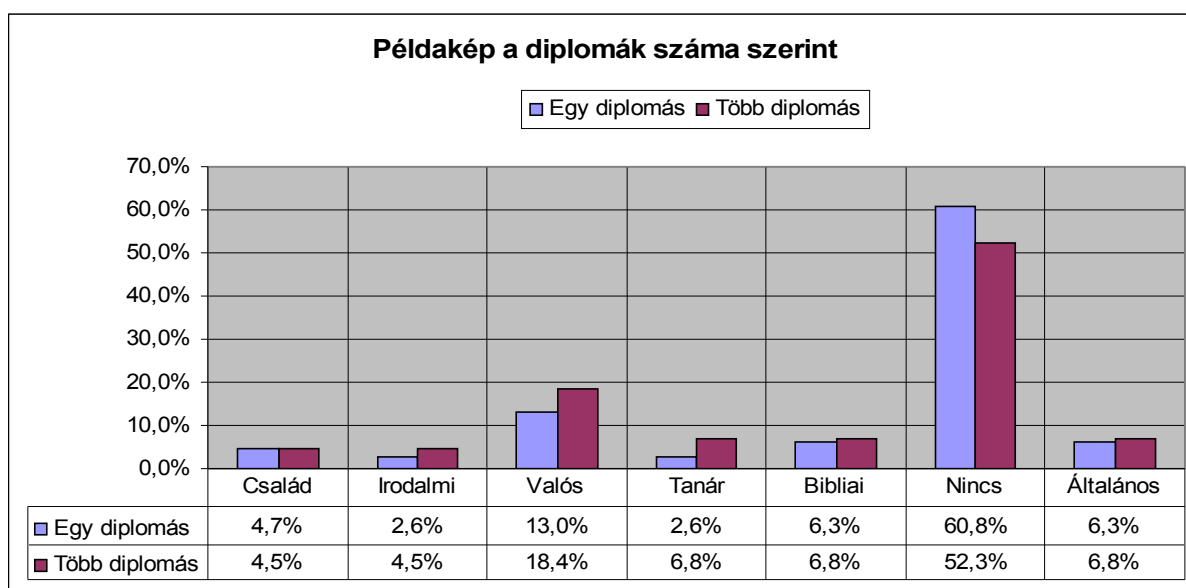
példaképeknél. A tanár, mint példakép megjelenése a hivatástudatra utal. A bibliai példakép, ami legtöbb esetben Jézus Krisztus volt, pedig a mély vallásosságra utal.

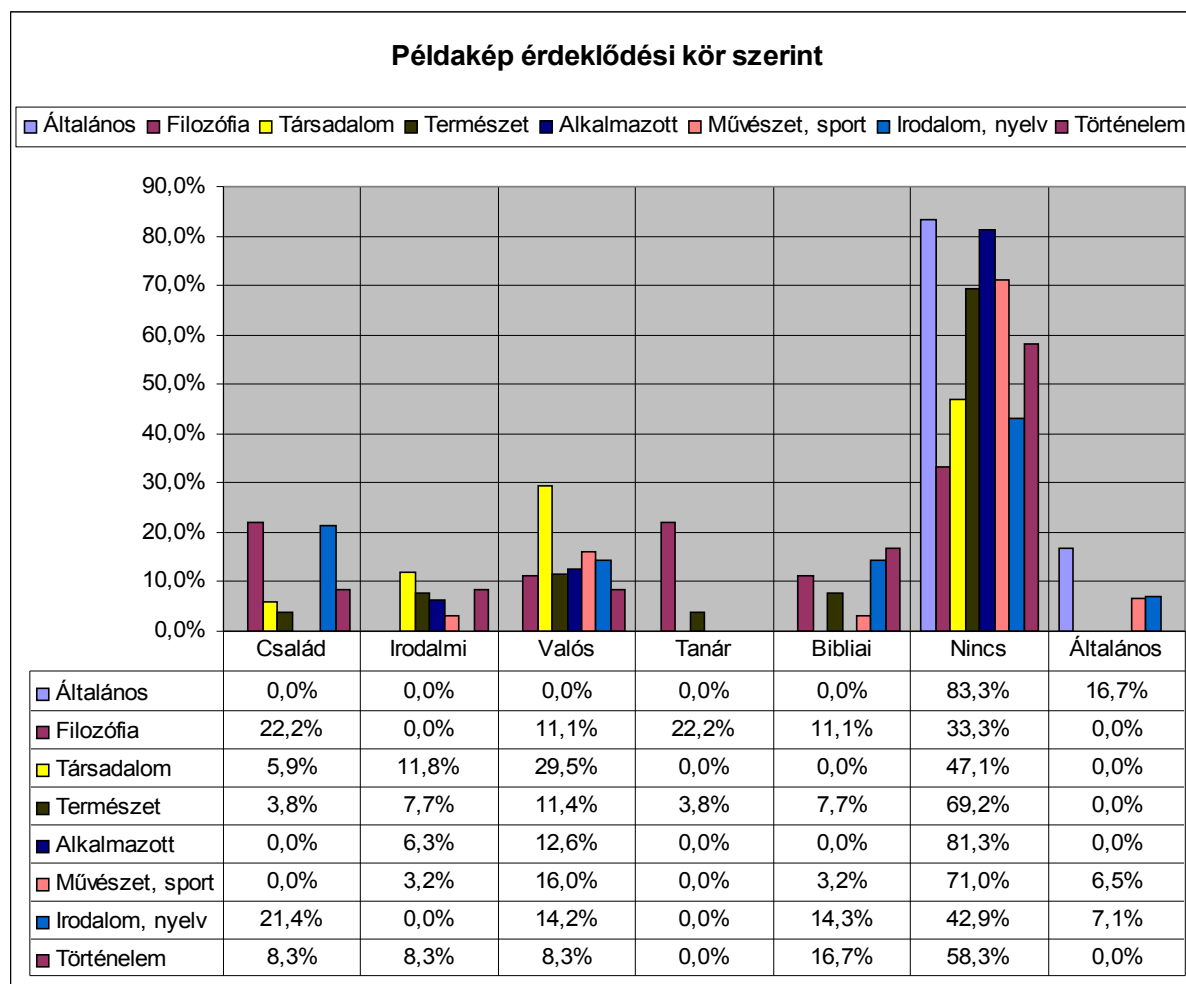
A 23-30 korosztály az, amelyik éppen csak kikerült abból a családi körből, amelyekben eddig nevelkedett. Így nem meglepő, hogy onnan választ példaképet. Irodalmi főleg a 61 éven felüli korosztály választ. Nem véletlenül, hiszen ez a korosztály nagyon sokat olvas. Valós példaképek között egyformán mozognak a korosztályok. Tanárt példaképnek az első három korosztály választja, elsősorban a hivatástudat miatt. A bibliai személyek főleg a 31-40 évesekre vannak hatással. A család után kell egy biztos pont az életükben, ez a hit. Mai világunkban némiképpen érthető, hogy sokaknak nincs példaképe, hiszen főleg csak azok érvényesülnek, akik a másikat letapossák, ilyen példaképet pedig senki nem akar magának választani – helyesen. Volt sok olyan alany is, aki ugyan nem adott meg példaképet, de nem azért, mert nincs. Olyan válaszok adói kerültek ide, akik sokrétű példaképet állítottak össze. Pl.: „nincs, de több emberre is felnézek”, „több emberből összegyúrva”. Volt egy idézet is válaszként megadva: „Én magamat, önmagammal mérem...” (Ady Endre)

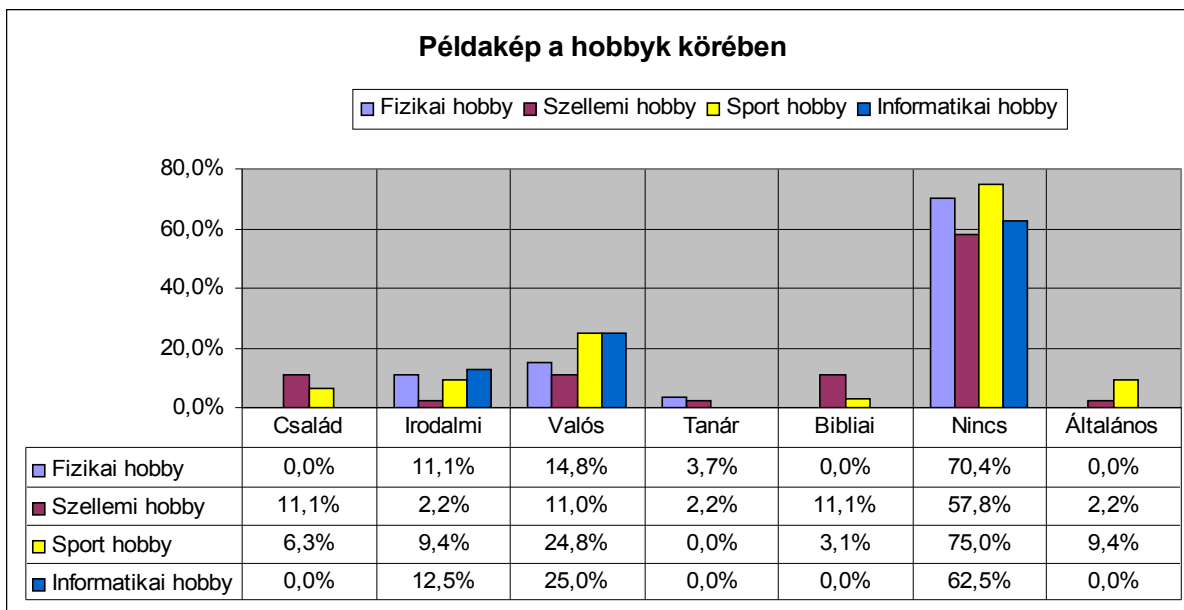
Itt is kitűnik a magas számú példakép nélküli válaszadó. Meglepő számomra, hogy az oktatásban résztvevők ilyen nagy számban képviselik magukat a nincs kategóriában. Ha valakinek lennie kell példaképének, az a pedagógus. Hiszen milyen értéket ad akkor tovább a tanítványainak. Az egészségügyben dolgozók vezetnek a család kategóriát. Akik keze között életek múlnak, főleg szeretteikben lelnek vigasztalódást. Valós példaképek a nyugdíjasok és a mezőgazdasági területen dolgozók előtt jelennek meg. A nyugdíjas elég sokat tapasztalt élete során, így ki tudott választani egy-egy példaképet magának. A szolgáltatásnál és az oktatásnál jelenik meg a hivatás tudat – a tanár, mint példakép.

A több diplomások körében kevesebb alanynak nincs példaképe, mert tanulmányai során több emberrel találkoztak, több emberi reakciót, példát láttak. Így többféle ember típusból választhatnak maguknak példaképet. Ezért van az, hogy minden más kategóriában, leszámítva a családot, vezetnek.

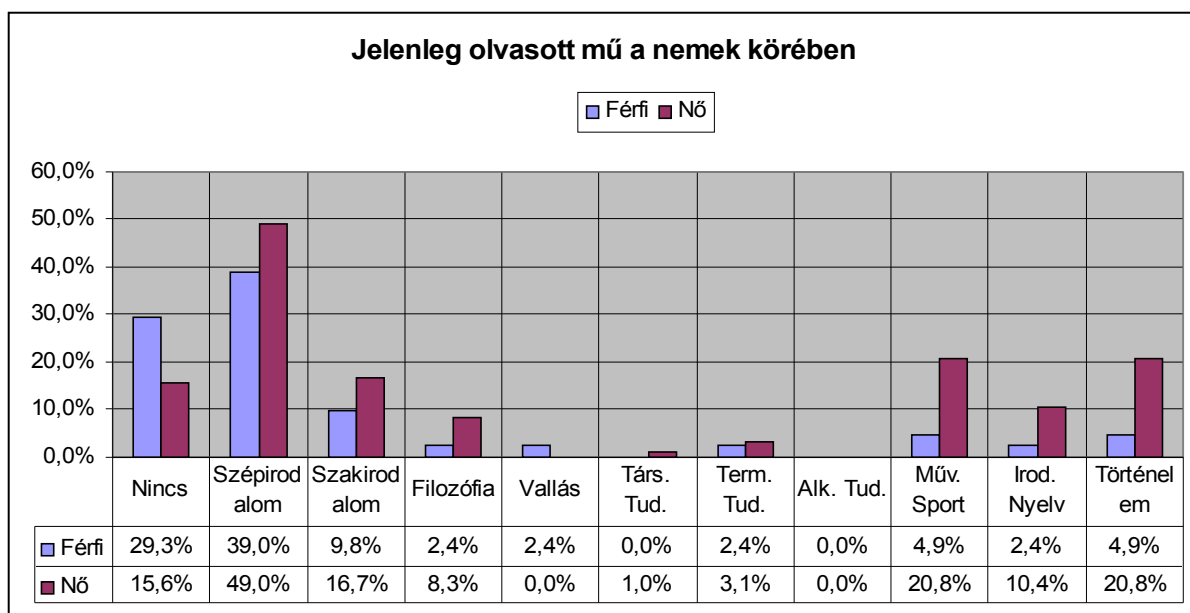
A filozófia és az irodalom és nyelv érdeklődési területűeknek a család a legfontosabb példakép választás szempontjából. Valós személyeket a társadalomtudomány érdeklődési körűek választanak. Tanárt példaképnek szintén a filozófia területéről választanak. Bibliait főleg filozófiai, irodalom és nyelv valamint a történelem érdeklődési körű csoportok választják.

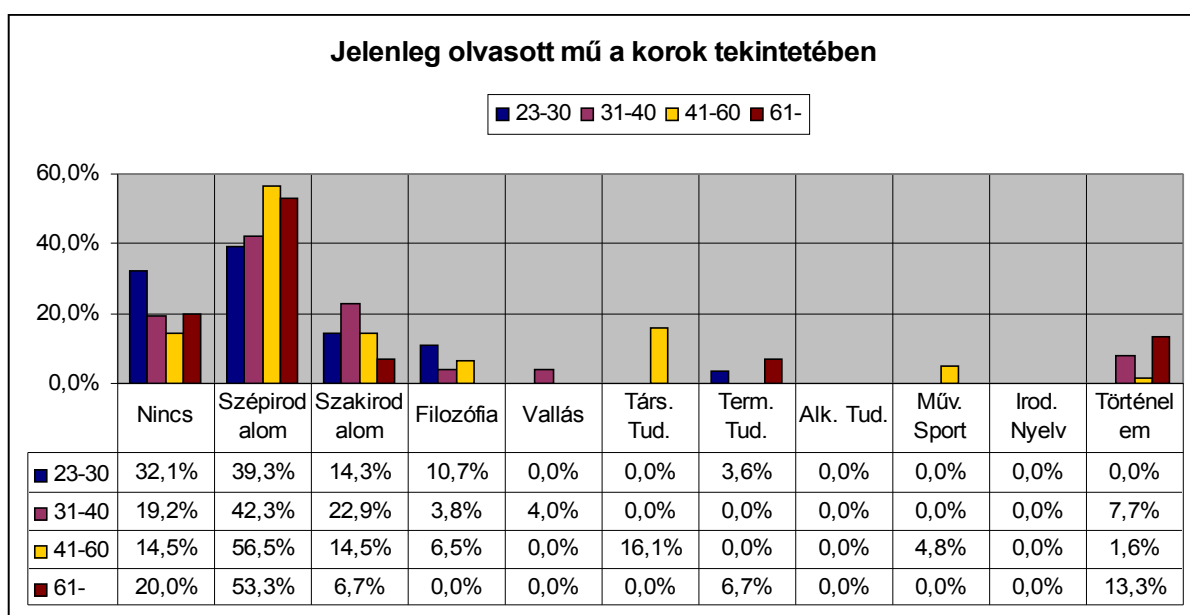
Sport hobbyjú olvasók a valós személyek közül választanak, általában sportolókat. Valós személyt az informatika területéről és a sport területéről, ez az a két kategória, amely igazán közel áll ezekhez a hobbykhoz. Családot főleg a szellemi hobbyjú emberek választják, ők azok, akik családjuk körében mozognak a legtöbbet.

4.10. Mit olvas jelenleg?

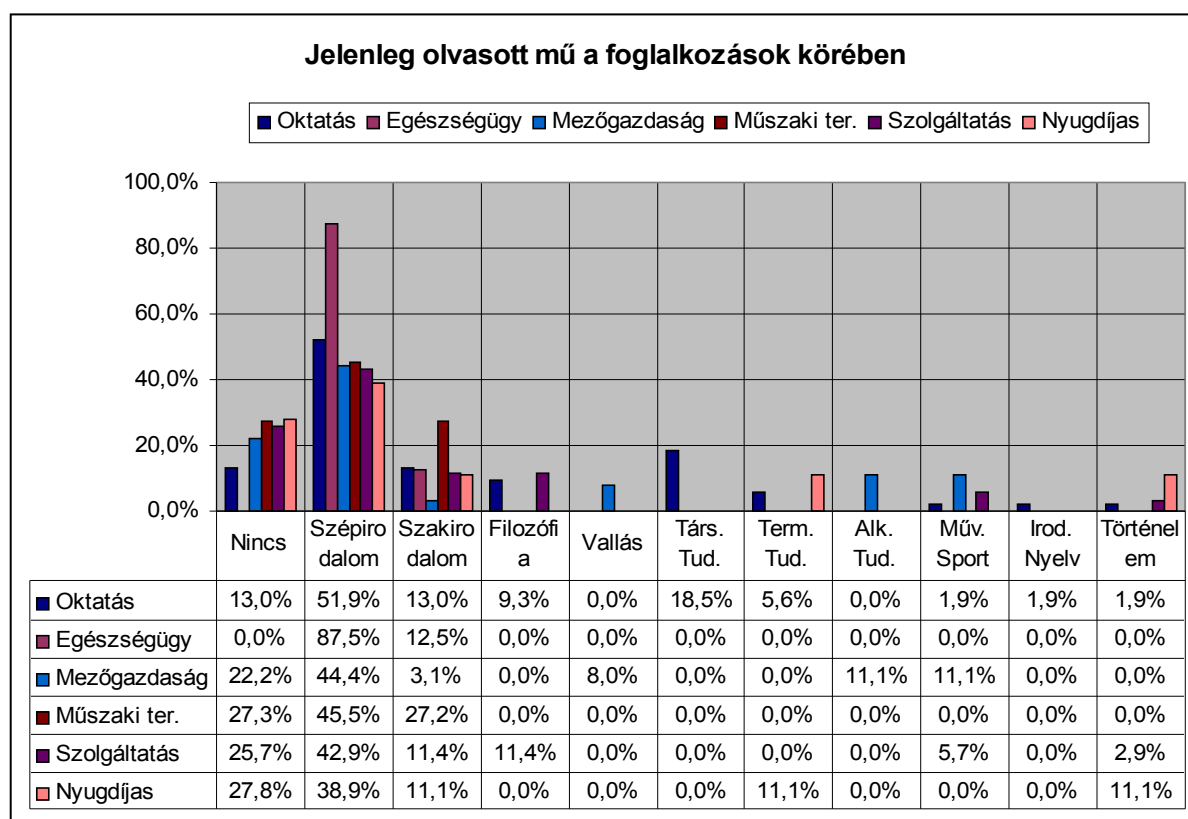
Vizsgálatom a nyár közepén, vége felé készült. Ez az időszak főleg a pihenésé, a szellemi feltöltődésé. Ekkorra teszi a legtöbb ember a nyaralásokat, kirándulásokat. Az oktatás területén is szünet van. Nem meglepő tehát, ha a „jelenleg olvasott mű” kérdésre sokan nem válaszoltak, hiszen ekkor érhető módon az emberek többsége a családjával foglalkozik, a természetben tölti szabadidejét, az olvasás kissé háttérbe szorul.

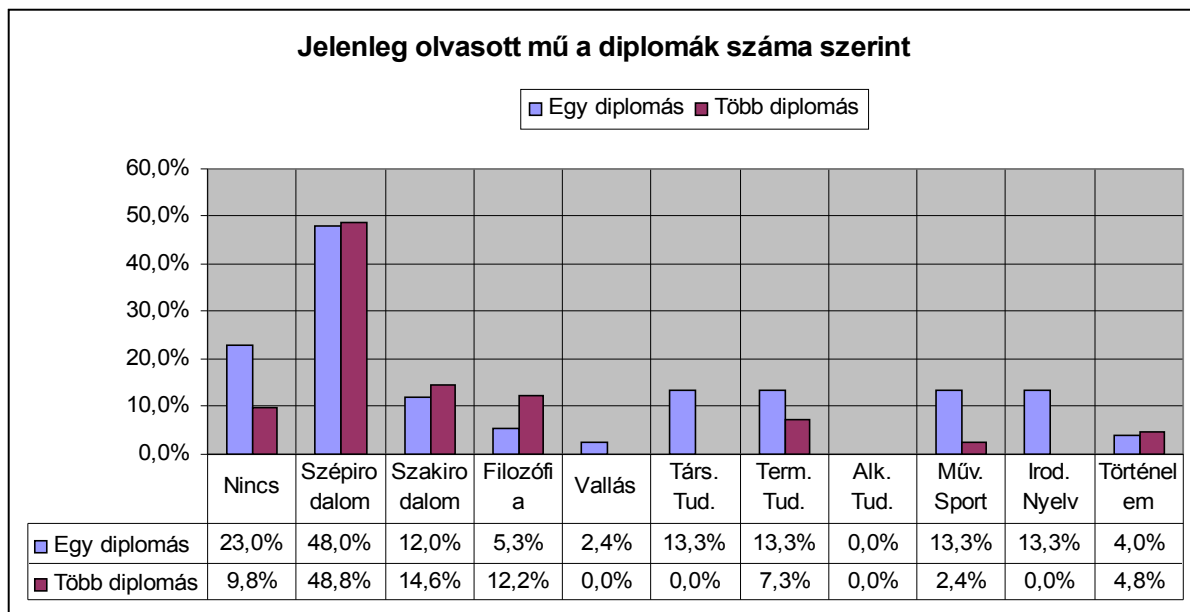
A férfiak körében szorult leginkább háttérbe az olvasás, rájuk hárul a feladat, hogy a család kirándulásait megszervezzék. A nők inkább olvasnak ebben az időszakban, esetleg az úti céllal kapcsolatban is. A nyár ugyanakkor a szellemi feltöltődésé is, ezt pedig a szépirodalommal lehet igazán elérni. Az alanyok közül sokan éppen második diplomájukon dolgoznak, nekik nyáron sincs pihenés, fel kell készülniük a következő tanévre. Ebben az időszakban élhet igazán az ember a hobbjának és érdeklődési területeinek. Ezt a nők használják ki jobban. Látszik is, hogy a művészet és sport valamint az irodalom és nyelv jelenleg olvasott művei nagy számban vannak, a történelmi témájú könyvekről nem is beszélve.

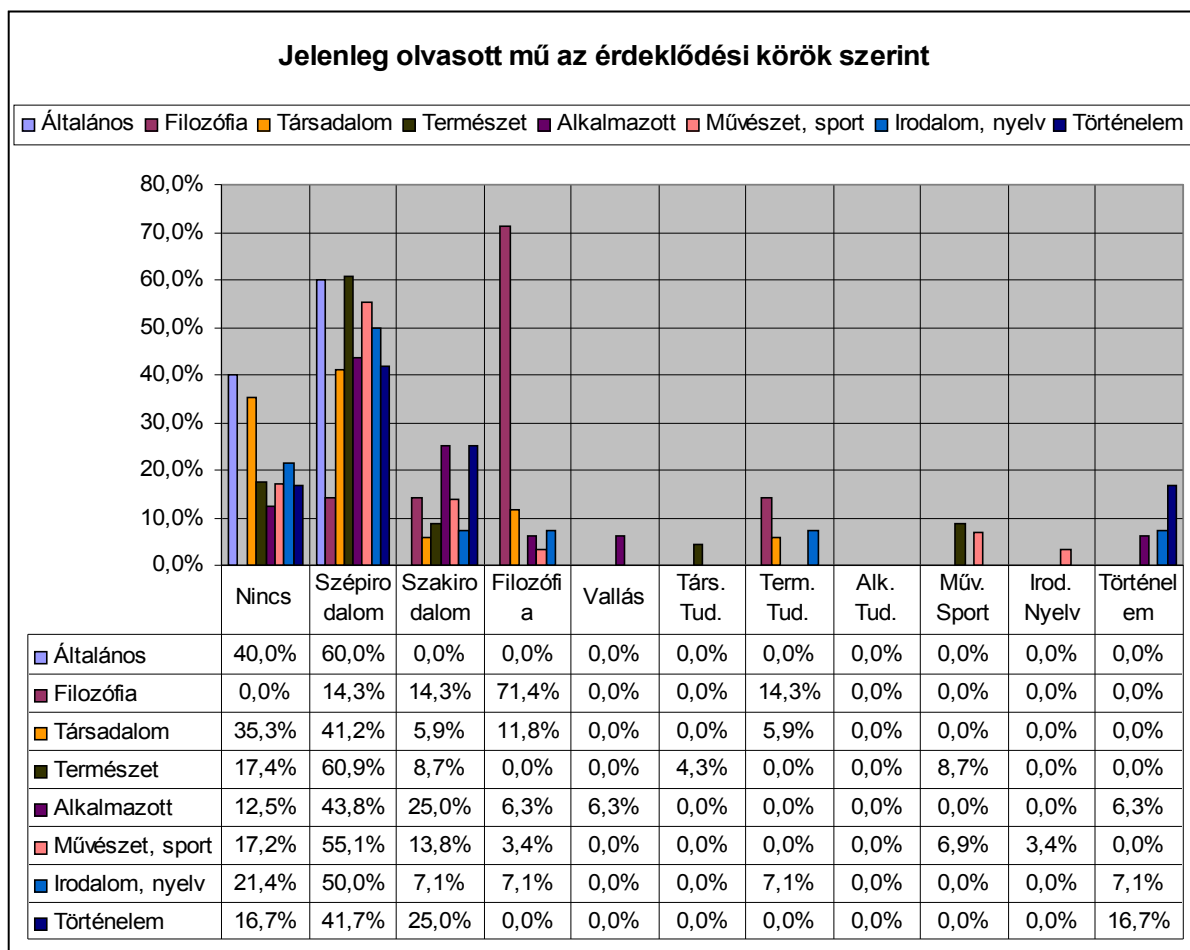
A szellemi feltöltődés hatása minden korosztályt érint. Fokozottan érinti azokat, akikre évközben nagyobb terhek nehezednek, a 31-40 és a 41-60 éveseket.

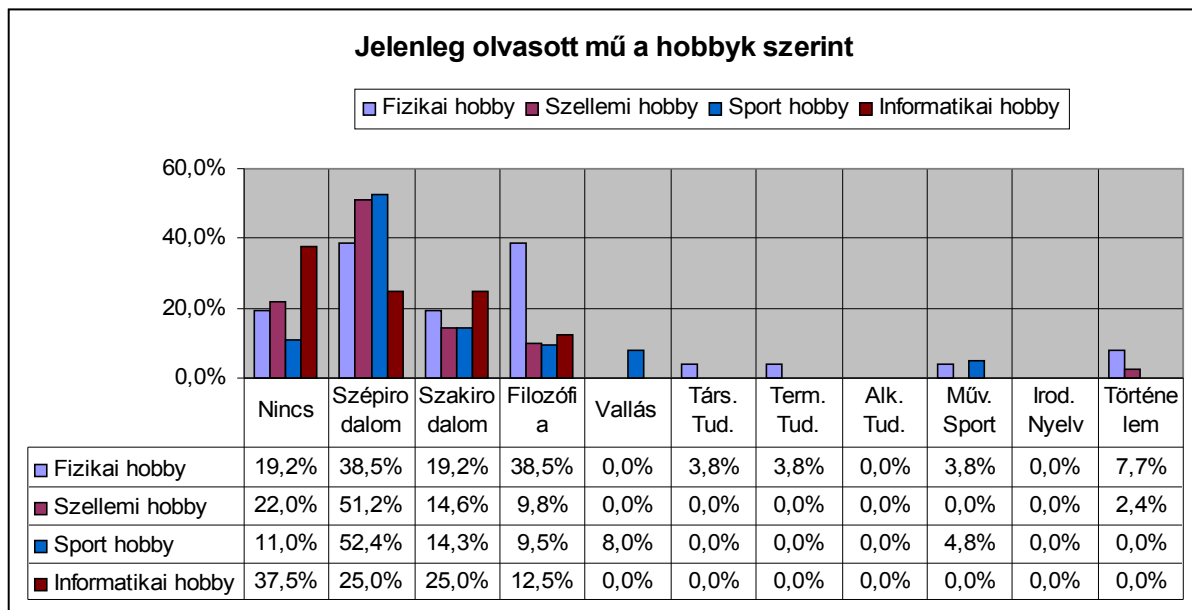
Legtöbb szépirodalmat az egészségügyben dolgozók olvasnak. Megfigyelhető, hogy a nyugdíjasok is olvasnak szakirodalmat, ők valószínűsíthetően nem akarnak kiesni abból a körből, amiben éveken keresztül dolgoztak, nosztalgiából is szívesen tanulmányozzák ezeket az ismereteket.

A több diplomások számszerűen nézve többen olvasnak, de kevesebb félért, egy-egy dologra koncentrálnak. Az egy diplomások pedig szeretnék ismereteiket minél szélesebb körűvé tenni.

A diagramon jól látszik, hogy azon kívül, hogy mindenki igyekszik a saját érdeklődési körében minél jobban elmélyülni, azért szélesíti is látókörét és több félért is olvasni.

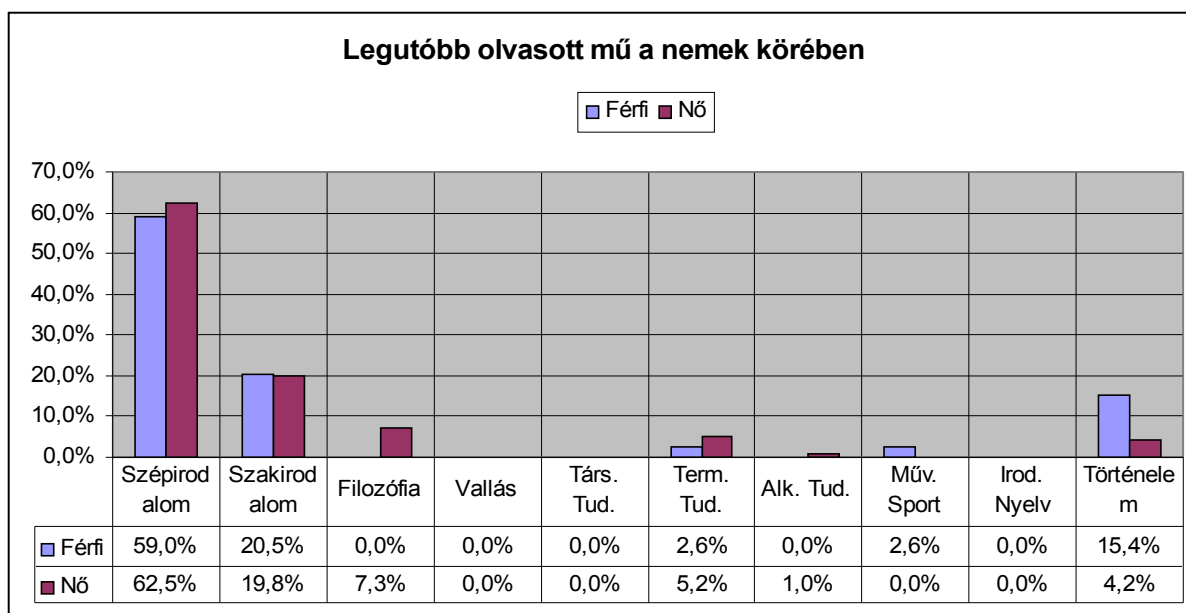
Továbbra is vezető helyen szerepel a szépirodalom, amelyet a szakirodalom követ. Bár a szakirodalom egy kategória, ugyanakkor eléggé szerteágazó, hiszen emberenként más és más lehet a szakirodalom. A filozófia előnye főleg a fizikai hobbyknál figyelhető meg.

4.11. Mit olvasott utoljára?

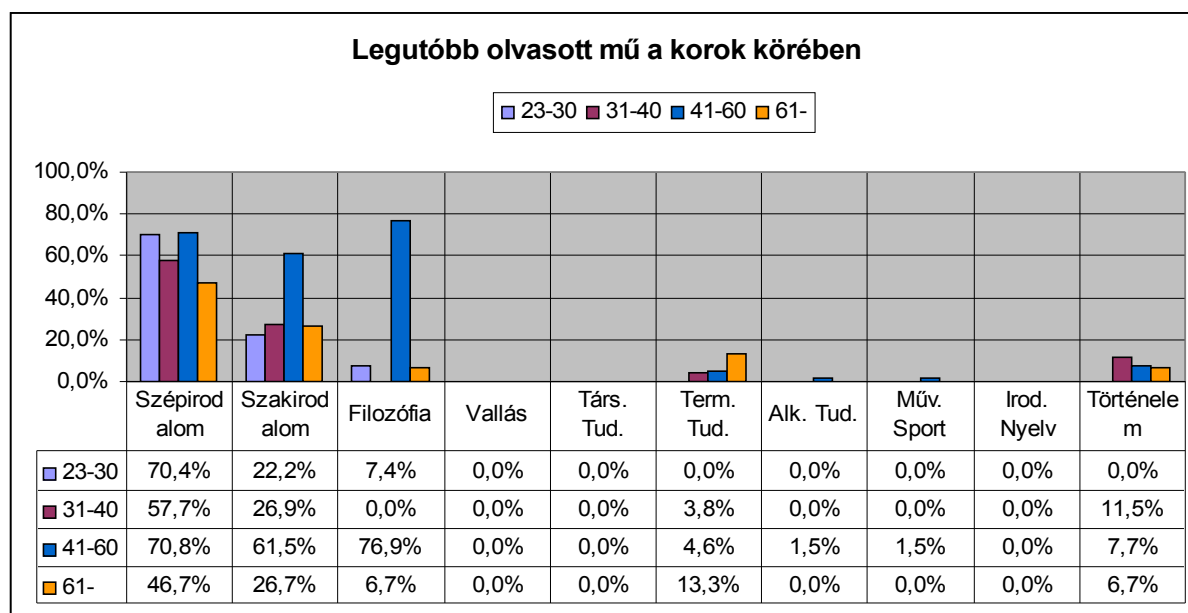
Újabb adataink arra engednek következtetni, hogy a magyar olvasói érdeklődésnek az ismeretközlő irodalommal szemben tanúsított tartózkodása feloldódóban van. Az 1978-as vizsgálat szerint az ismeretközlő művek az utolsó olvasmányok 20%-át teszik ki: szemben az 1964-ben mért 12%-kal. Mielőtt fejlődési tendenciát minősítenénk, nézzük meg közelebbről, mit is jelenthet ezen irodalom hangsúlyosabb jelenléte az olvasói érdeklődésben.

A non fiction irodalom elsősorban a kvalifikáltabb rétegek körében népszerű. Az iskolázottság szintjének növekedésével párhuzamosan nőtt az ismeretközlő irodalom súlya az olvasmányszerkezetben, mégpedig általában olyan szépirodalmi műfajokkal együtt, amelyek az olvasói aktivitás magasabb fokára engednek következtetni.⁽²³⁾

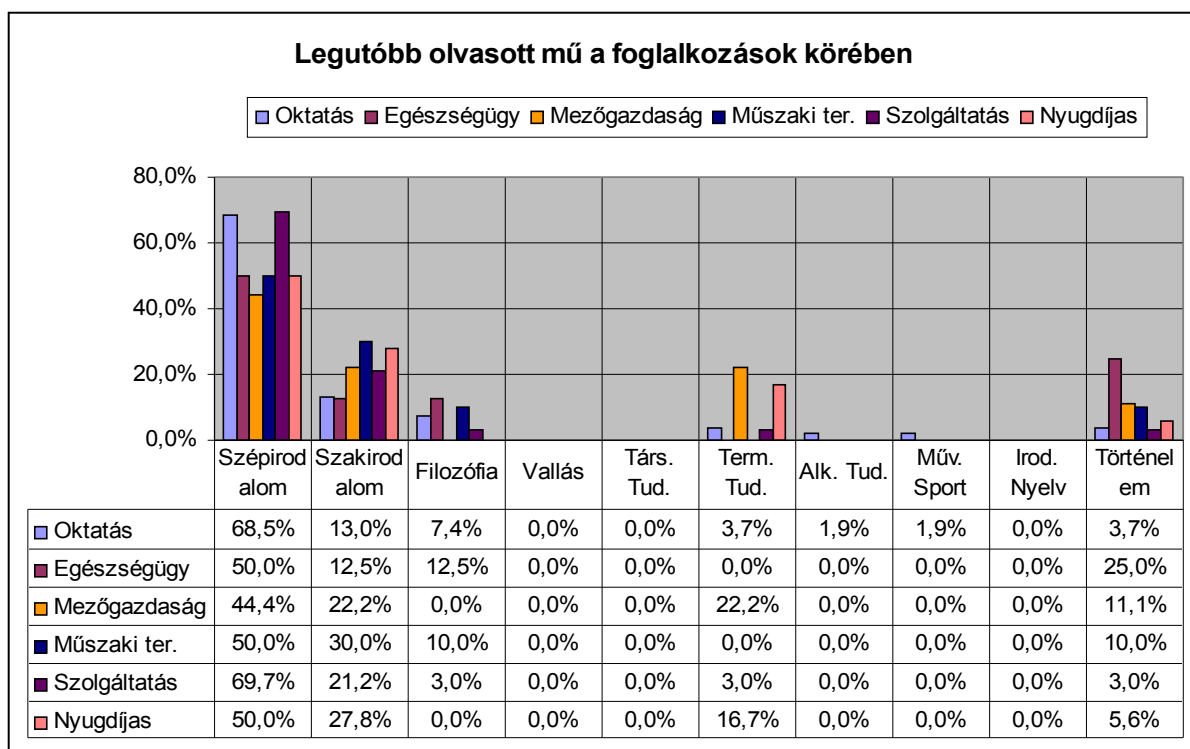
²³ A felnőtt népesség olvasási és olvasmány beszerzési szokásai / Gereben Ferenc, p.17.

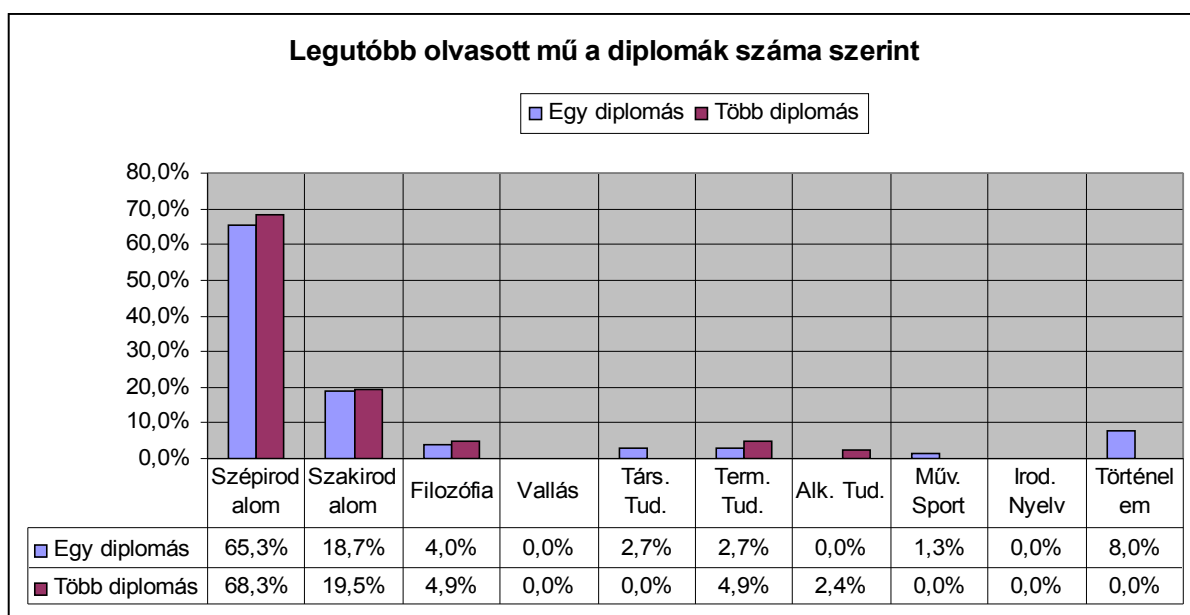
A diagram az 1978-as felmérést teljes mértékben alátámasztja, hiszen a szakirodalom kategória önmagában eléri a 20%-ot. Ezekhez még hozzájön a további kategória. A szépirodalomban a nők vezetnek. Ez azzal magyarázható, hogy a nőkhez közelebb állnak a szépirodalmi olvasmányok.

A korok tekintetében is láthatjuk, hogy az ismeretközlő művek előretörésben vannak. Azonban a 61 év felettiéknél a szépirodalom kárára történt az előretörés, addig a 41-60 év közöttiekéknél a szépirodalom valamelyest megtartotta szerepét, de nagy számban előretört az ismeretközlő irodalom, azon belül is a filozófia. A másik két korcsoportnál viszont ismét a szépirodalom felé történő orientáció figyelhető meg a 41-60 és a 61 év feletiekhez képest.

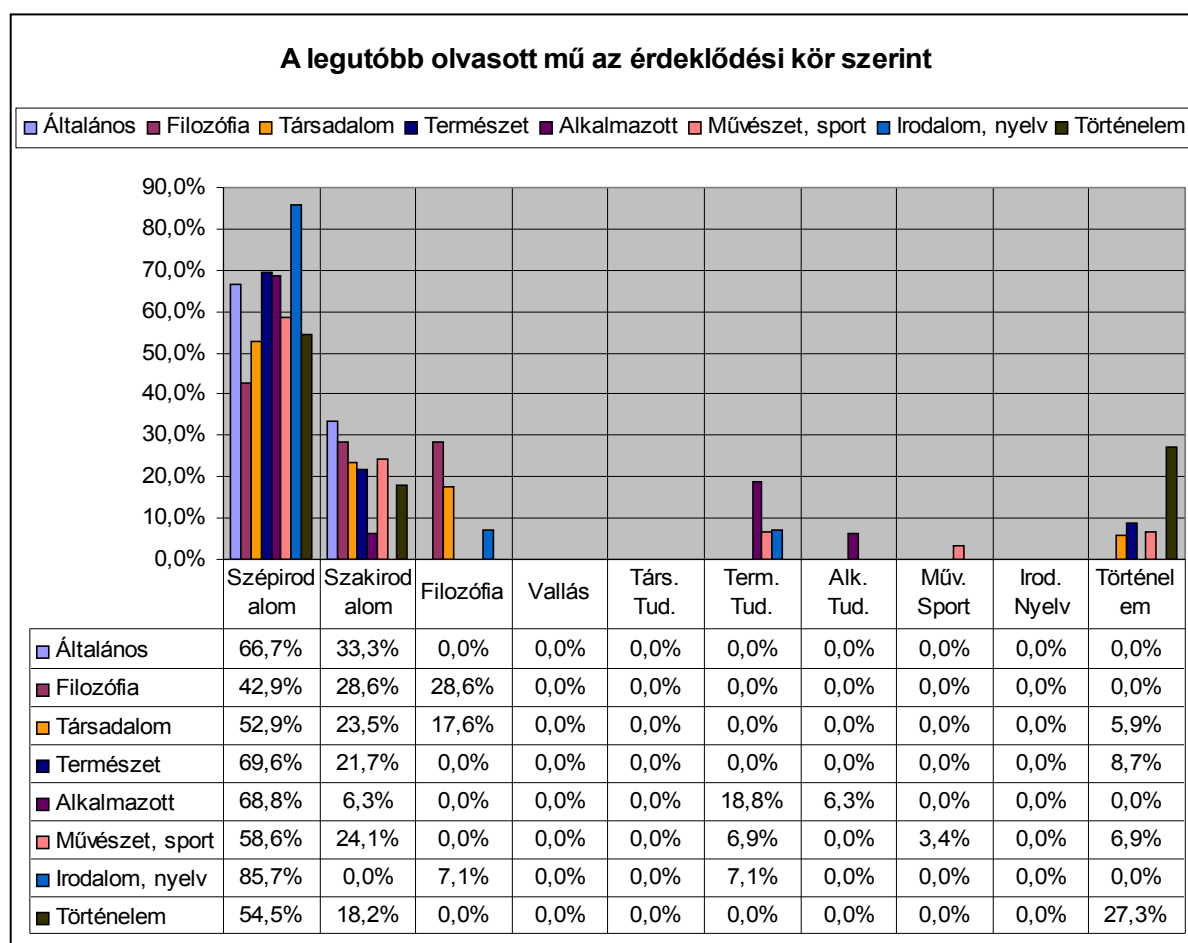

Foglalkozások szerinti felosztásban leginkább a szépirodalom felé fordulás az oktatásban és a szolgáltatásban dolgozók körében figyelhető meg. A műszaki terület és a mezőgazdasági területre nemcsak az ismeretközlő irodalom előretörése jellemző, hanem a nagyobb számú jelenléte is.

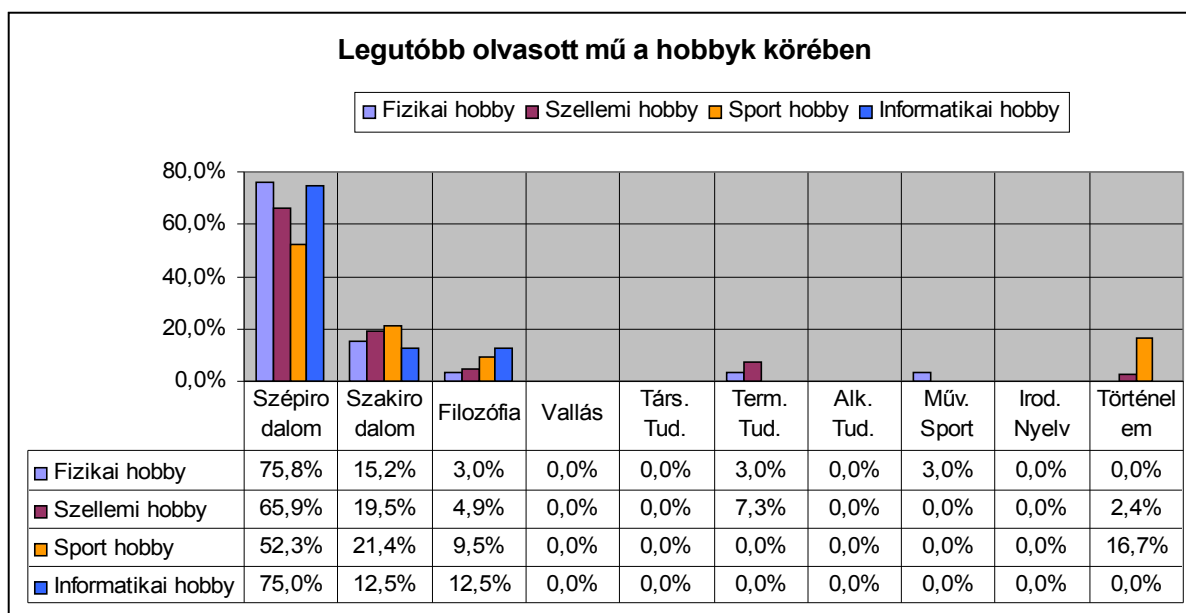

A magasabb iskolázottságra hivatkozott az 1978-as felmérés, amikor a szépirodalom visszaszorulását jelezte. Felmérésemben ez fordítottan jelentkezik, mert a több diplomásokra inkább

jellemző, hogy szépirodalmat olvasnak az ismeretközlő irodalom helyett. Természetesen a 20%-nál magasabb előretörés itt is megfigyelhető.

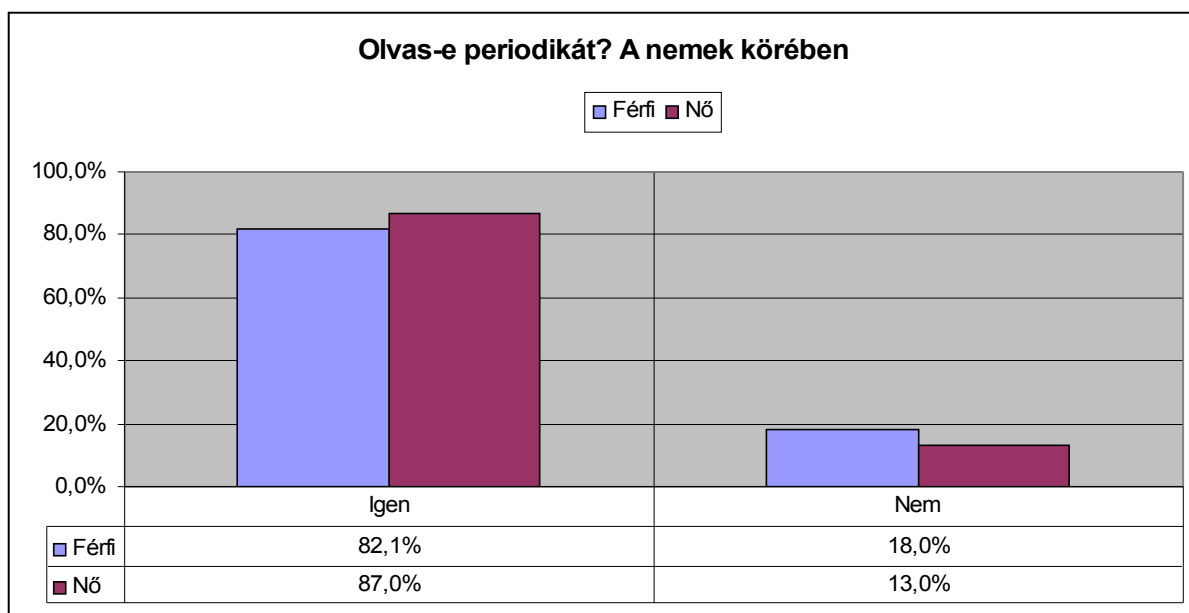
A szépirodalomtól az ismeretközlő irodalom felé fordulás leginkább a filozófiai érdeklődési körű olvasóknál figyelhető meg. Az irodalom és nyelv érdeklődési körűeknél továbbra is vezet a szépirodalom, sőt az 1978-as felmérést megcáfolva valamelyest visszaesést mutat.

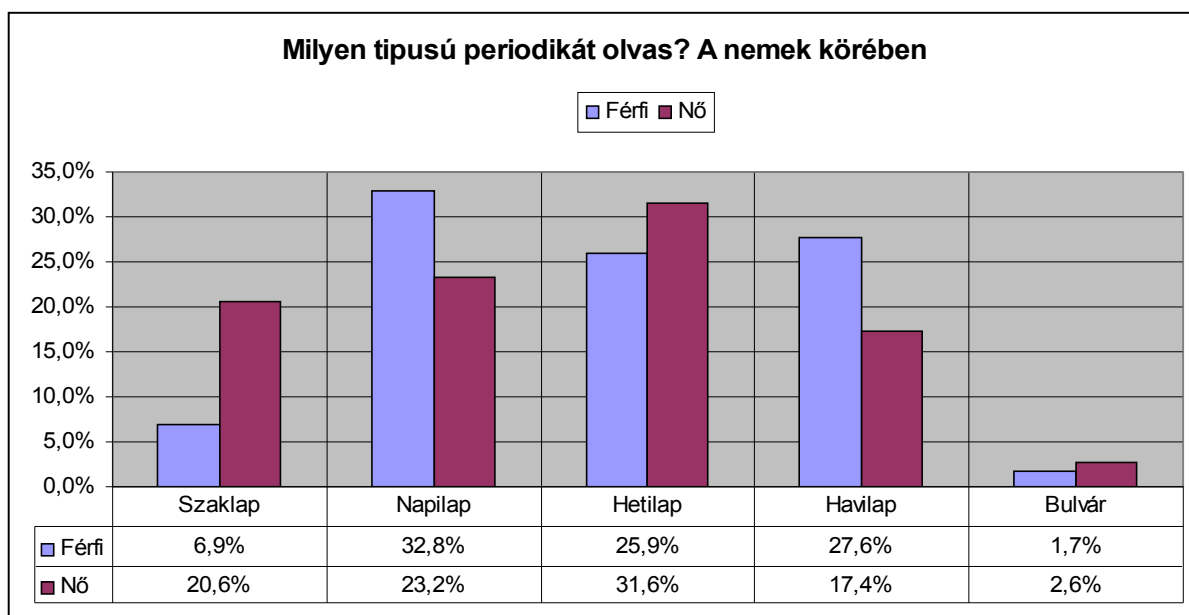
A hobbyk szerinti felosztásnál a sport, mint hobby körében legjelentősebb az ismeretközlő irodalom felé fordulás. A fizikai és az informatikai hobbyk tekintetében azonban vezető szerep jut a szépirodalomnak, de itt is sem éri el a 80%-ot. Meglepő azonban, hogy az informatikai hobbynál magas a szépirodalom iránti magas igény, hiszen talán éppen ez az a kategória a hobbyknál, ahol a szépirodalom iránti visszaesés leginkább elvárható lenne.

4.12. Olvas-e periodikát? Ha igen, melyeket? Ha igen, honnan szerzi be?

A könyv után a periodika a dokumentumok leginkább megbízható forrása. Ugyanakkor helyzeti előnnyel is bír a könyvvel szemben, hiszen ez a típusú dokumentum naponta, hetente, havonta megújul, új információkat közöl, így aktuálisabb, mint a könyv. Vizsgálatom során arra is kíváncsi voltam, hogy milyen típusú periodikákat olvasnak az alanyok. Leginkább a szakfolyóiratok iránti igényt szerettem volna megtekinteni. Arra is kíváncsi voltam, hogy ezeket a dokumentumokat honnan szerzi be? Milyen arányban használják ki a könyvtár, munkahely adta lehetőségeket.

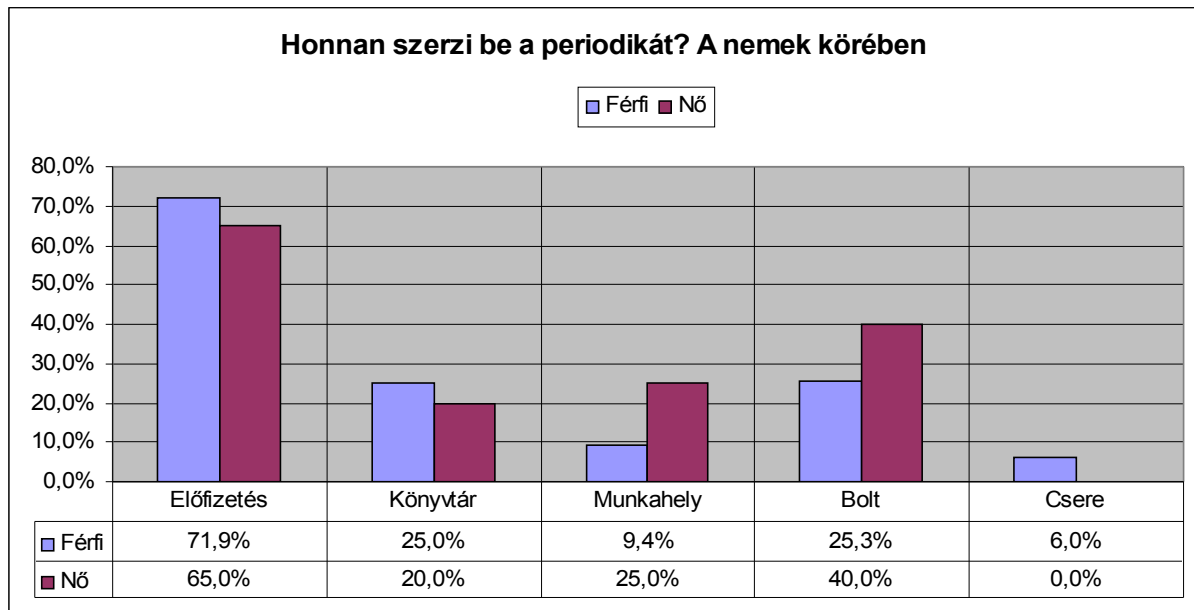

A nemek szerinti felosztásban inkább a nők mondhatók periodika olvasóknak. Bár mindkét százalék nagyon magas, így helyesebb az a kifejezés, hogy periodika kedvelőknek. Azért is meglepő, mert általában a férfiakat várnánk, hogy a periodikákból szerzik az információkat.

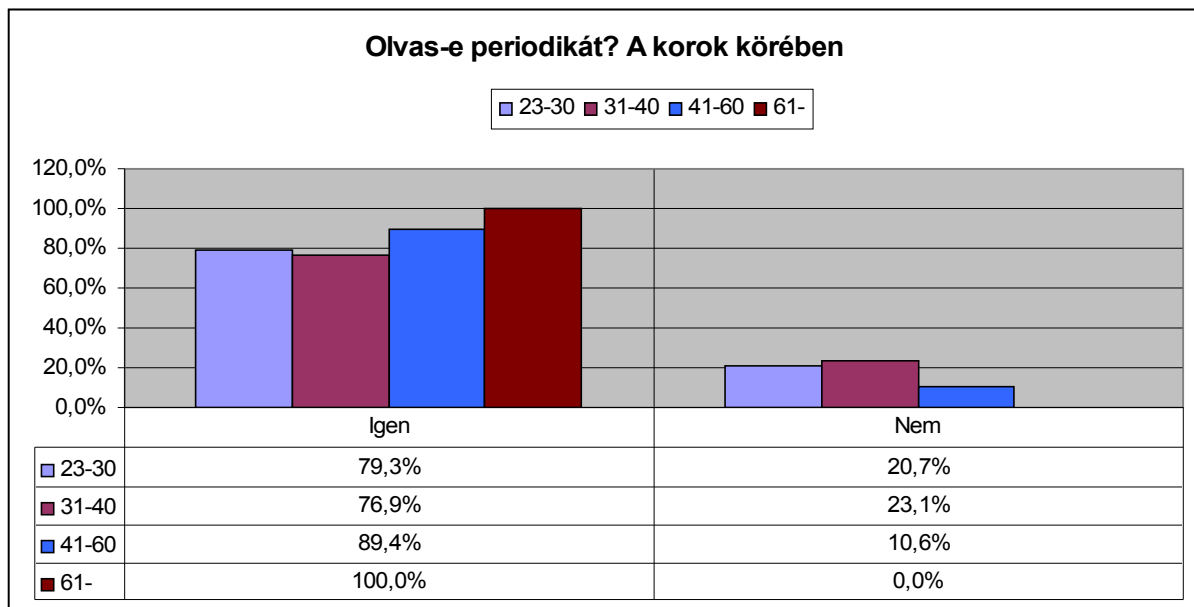

A szaklapok iránti érdeklődésnél a nemek tekintetében a nők egy ötöde olvas, és szerez be onnan információkat. Bár ez a szám is eléggé alacsony, de a férfiaknál mért közel 7% viszont eléggé alacsonynak mondható. Kijelenthető az is, hogy a férfiak inkább napilapokat olvasnak, minden 3. férfi olvas napilapot az értelmiség körében. Nagyjából ugyanez az arány a havonta megjelenő periodika esetében is. A hetilapoknál azonban ismételten a nők veszik át a vezető szerepet, akár csak a bulvár lapok esetében is. Megfigyelhető, hogy a bulvárlapok aránya igen

alacsony. Kijelenthető ezáltal, hogy ezen periodikák nem az értelmiség körében a leg támogatottabbak.

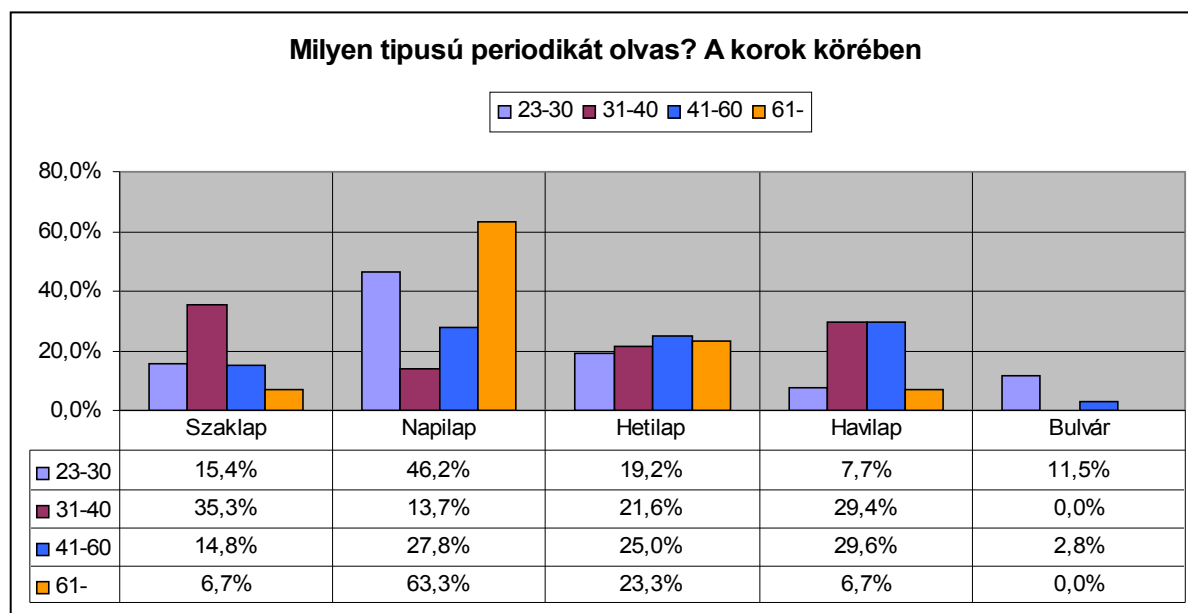

A nemek körében az előfizetést és a könyvtárat inkább a férfiak használják, míg a munkahely és a bolt, mint beszerzési forrás inkább nőkre jellemző. Megjelent még a csere is, bár kis százalékban és csak a férfiak körében.

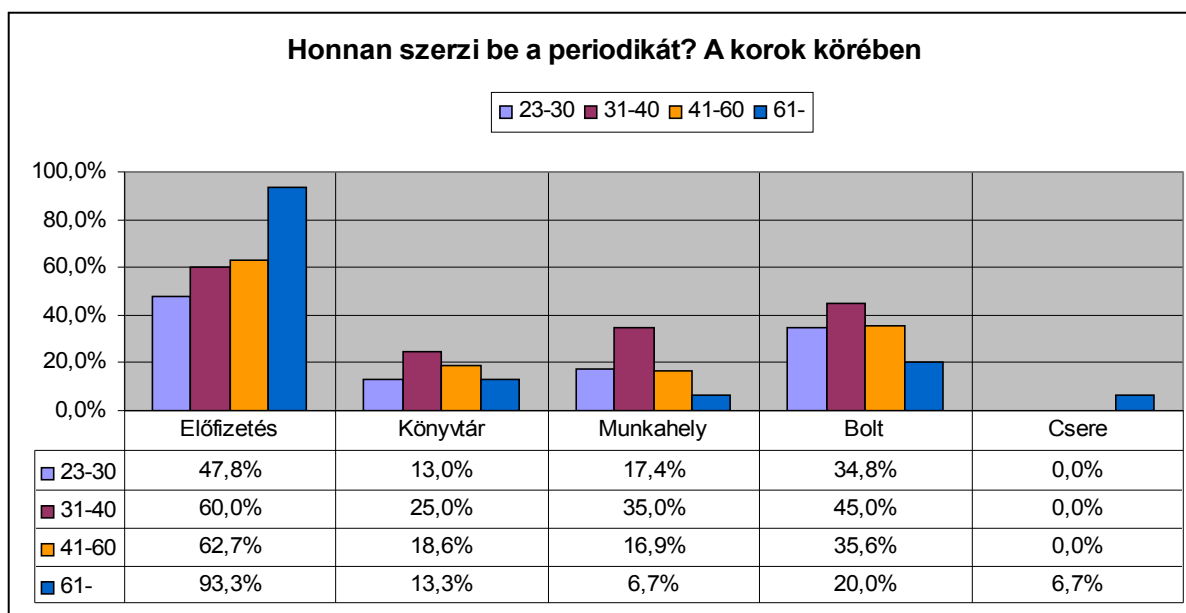

A magas olvasottság a periodikáknál a korok tekintetében is megfigyelhető. Azonban míg a 41-60 és a 61 év feletti korosztály a legmagasabb mértékben olvas periodikát – 61 éves kor felett 100%-ban, addig az első két korosztálynál már korántsem ilyen meggyőző az arány.

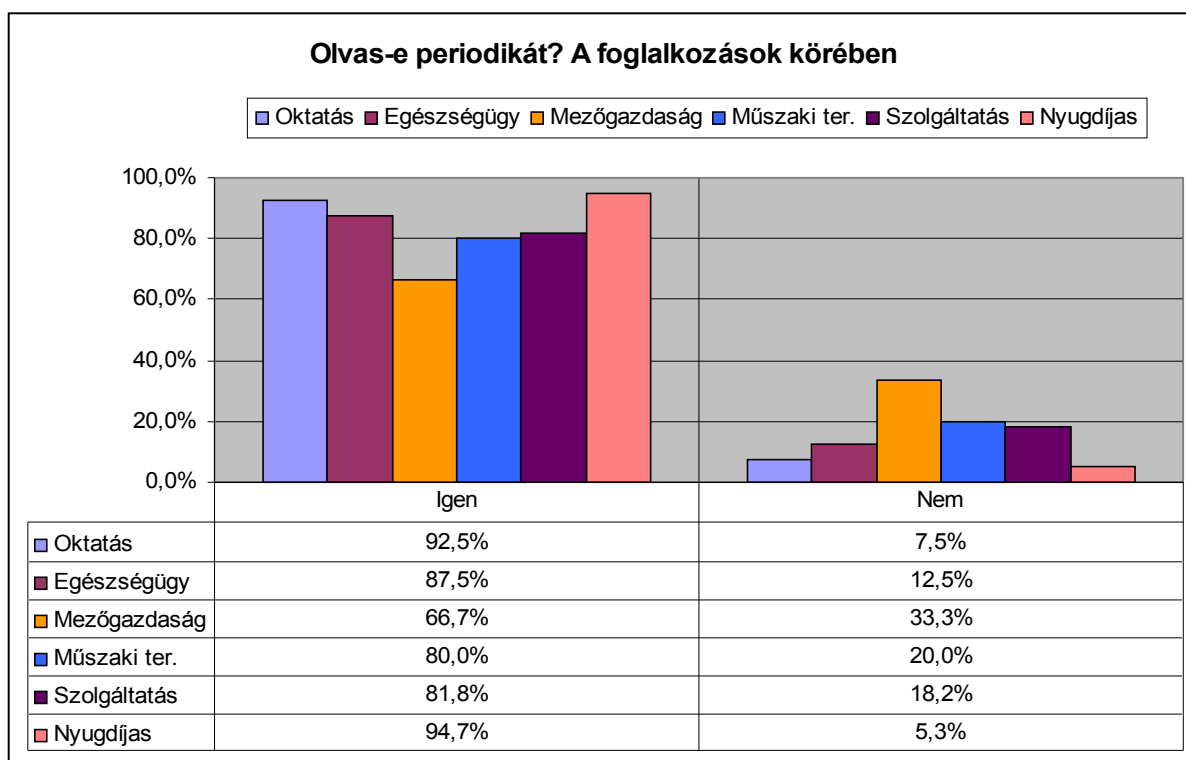
Esetlegesen ez azzal is magyarázható, hogy ez a két korosztály az, amelyik leginkább az internet hatása alatt van. Ők gondolhatják úgy, hogy a periodikát az internetről is lehet pótolni.

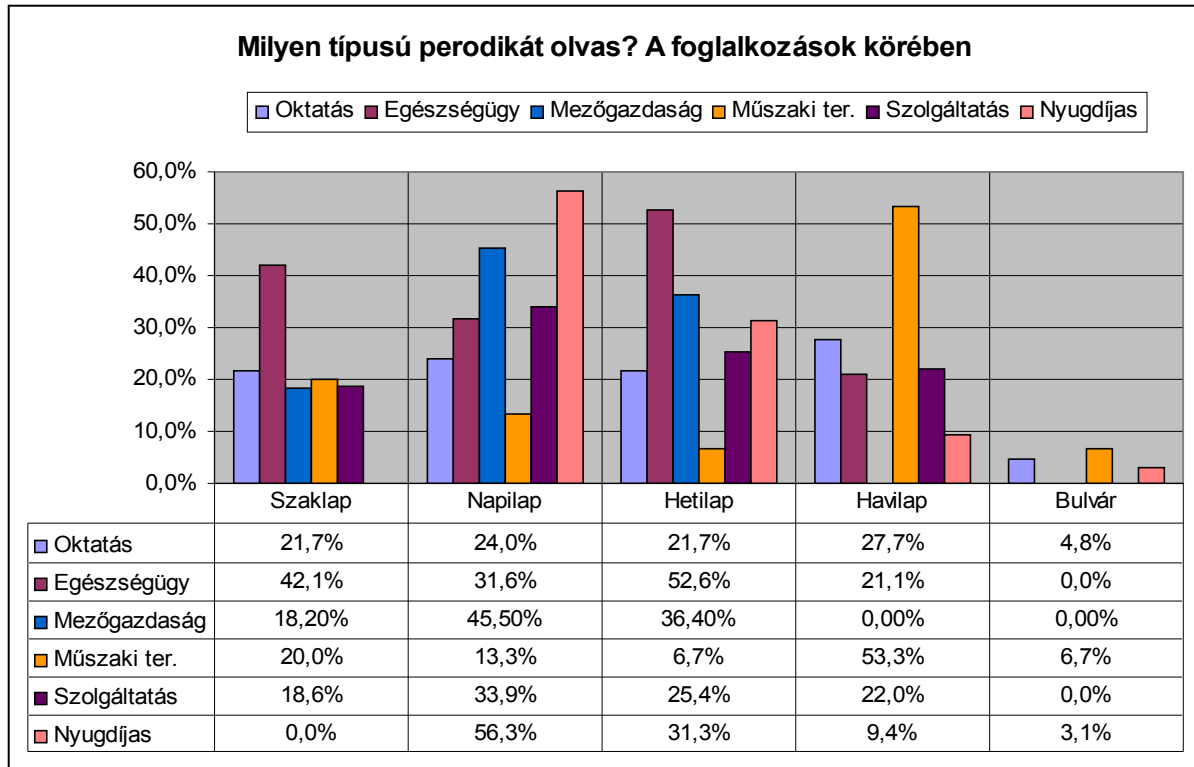
A szaklapok olvasása leginkább a 31-40 éves korosztályra jellemző. Érthető is, hiszen a 23-30 éves korosztály még épp most lépett ki az iskolából, bár nem jelenti ez azt, hogy nekik nem kellene a szakirányultságuknak megfelelő lapokat olvasniuk – sőt, talán a pályakezdőknek inkább kellene –, de erre igényt ez a korosztály nem mutat. Míg az első korosztály a friss tudással magyarázhatja a szaklapok mellőzöttségét, addig a 41-60 év közöttiek a rutinnal. Nem mellékesen megjegyzendő, hogy talán a rutinosabbaknak sem ártana több szaklap áttanulmányozása. Napilapot a legfiatalabb és a legidősebb korosztály is szívesen olvas, míg a hetilapoknál fej-fej mellett állnak a korok. A havonta megjelenő periodikáknál főleg a két középső korosztály előretörése figyelhető meg. A bulvár lapok iránti igény leginkább a fiatalságot fogja meg.

Korok tekintetében leginkább jellemző az előfizetés, az is főleg a 61 éven felüli korosztályra. Számukra is sokkal gazdaságosabb lenne a könyvtár használta. Azonban nem feltétlenül biztos, hogy azok a periodikák megtalálhatóak ott. Ugyanakkor az is megfigyelhető, hogy az alanyaim jobban szeretik, ha sajátjuknak mondhatják a periodikákat. Ezzel is indokolható az előfizetés és a bolt magas forgalma. A könyvtárból való beszerzés a koroknál fej-fej mellett halad.

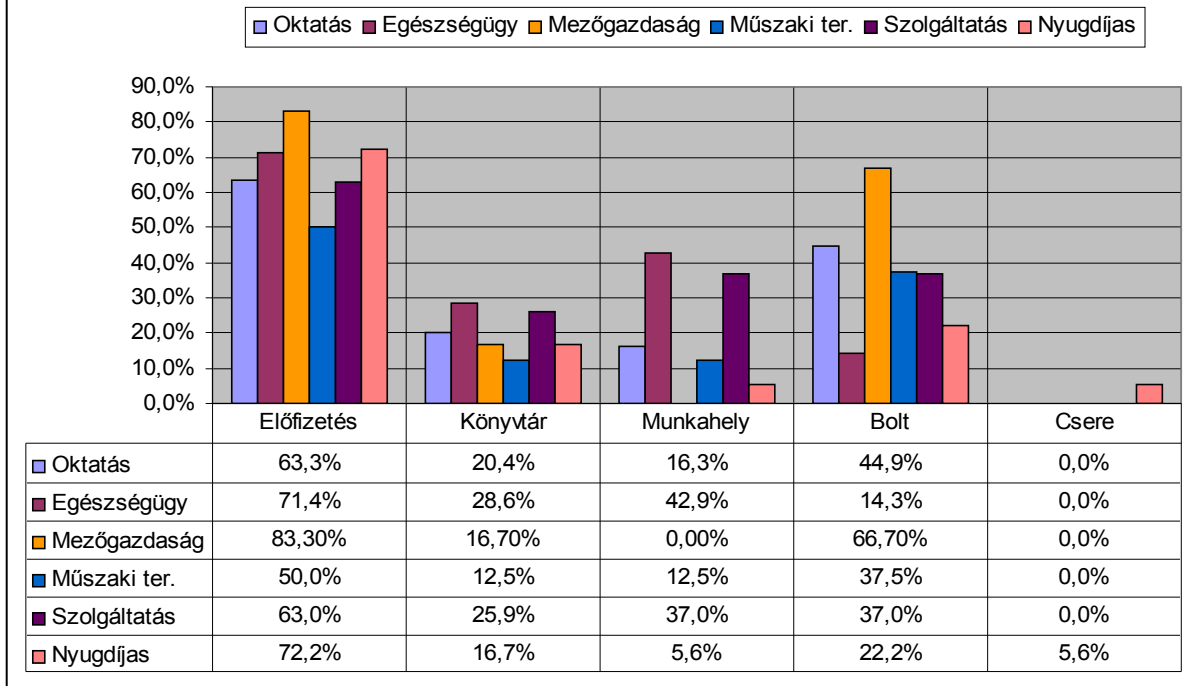

A periodikák nem olvasása főleg a mezőgazdasági területen dolgozókra érvényes. Mellettük még a műszaki és a szolgáltatásban dolgozóknál magas a periodikák elutasítása. A többieknél ez az arány alacsony.

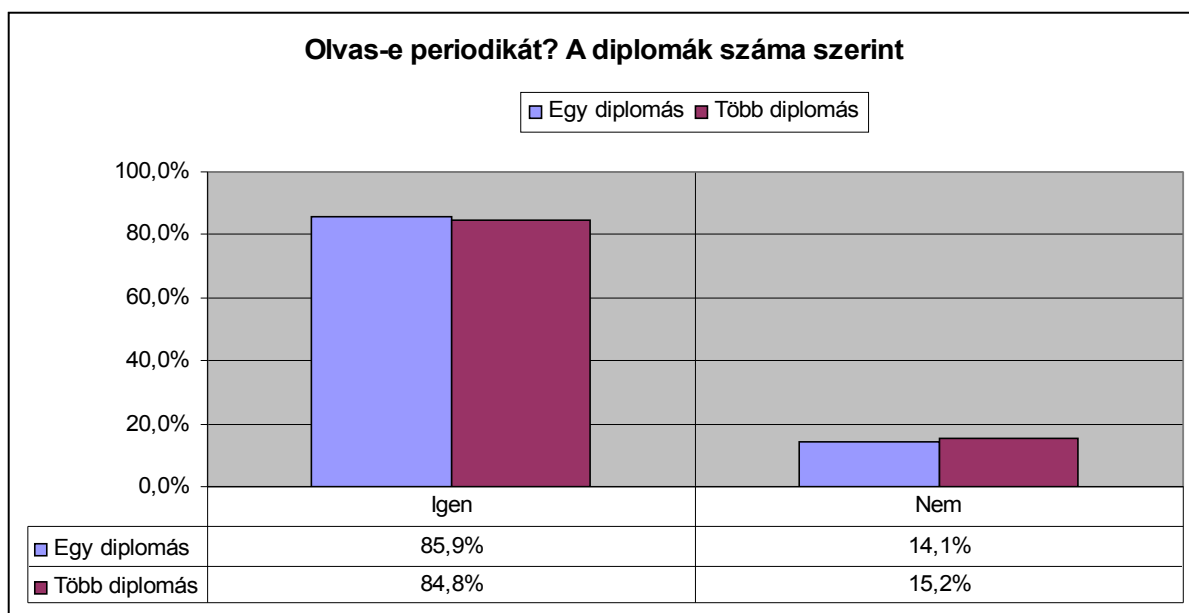

A szaklapok olvasása leginkább az egészségügyi területen dolgozókra érvényes, nem véletlenül, hiszen itt a legfontosabb, hogy egy-egy új információról maguk győződjenek meg, ne pedig kollégájukkal vitassák meg. Napilapok tekintetében a nyugdíjasok és a mezőgazdasági dolgozók vezetnek.

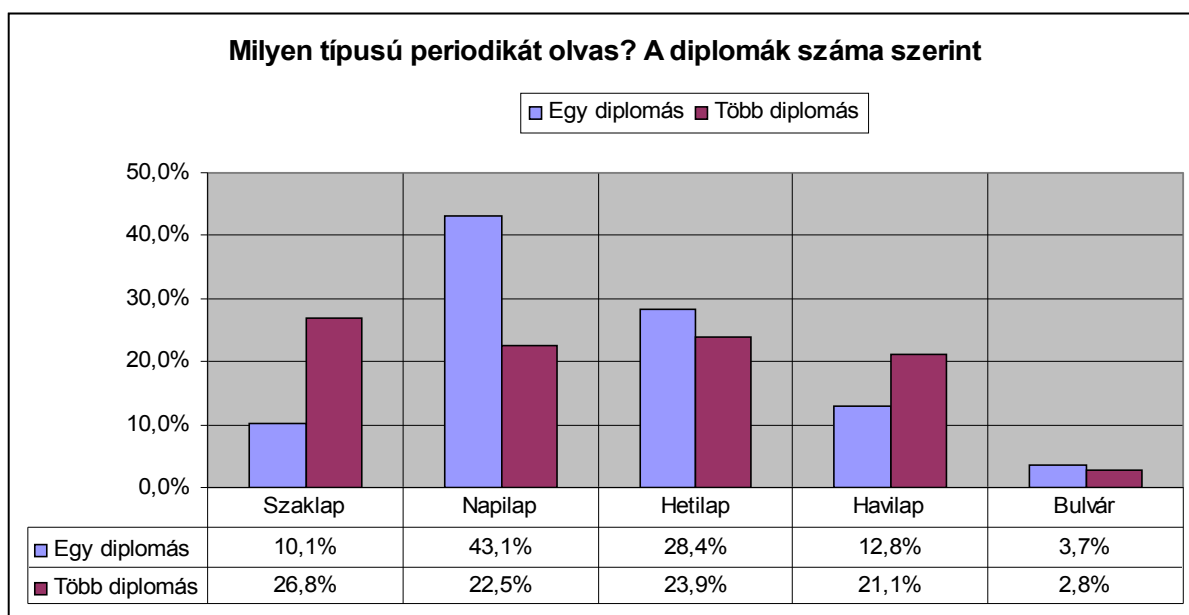
Hogyan szerzi be a periodikumot? A foglalkozások körében

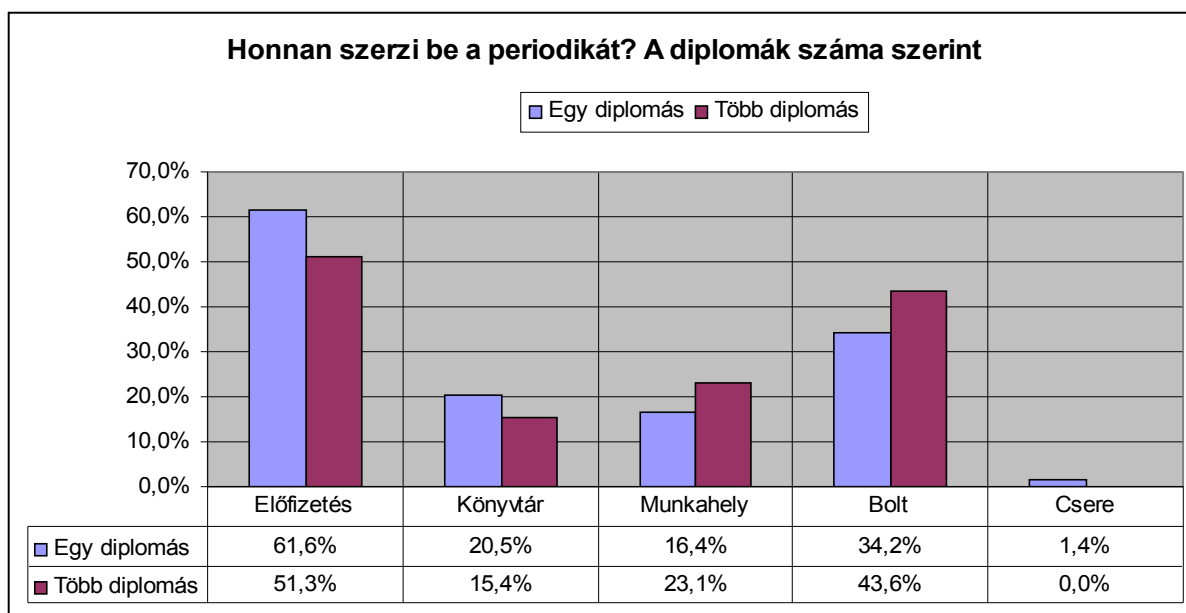
A műszaki területen dolgozóknál figyelhető meg, hogy kevesebben fizetnek elő a periodikára. Náluk a legkevesebb a könyvtárban olvasók száma is. Ők inkább alkalmanként egy-egy példányt szereznek be a boltból. Az egészségügyi dolgozók több területen is vezető szerepet töltenek be. Nem véletlenül olyan területek ezek, ahol minden egyes példány rendelkezésre állhat: előfizetés, könyvtár, munkahely. Az oktatásban dolgozókra is jellemző lehet az alkalmankénti vásárlás, akárcsak a műszaki és a szolgáltatás területén dolgozók. Megfigyelhető, hogy a munkahely, mint beszerzési hely, a nyugdíjasoknál is megtalálható kis százalékban. Ez azzal indokolható, hogy a községben vannak nyugdíj mellett dolgozók is.

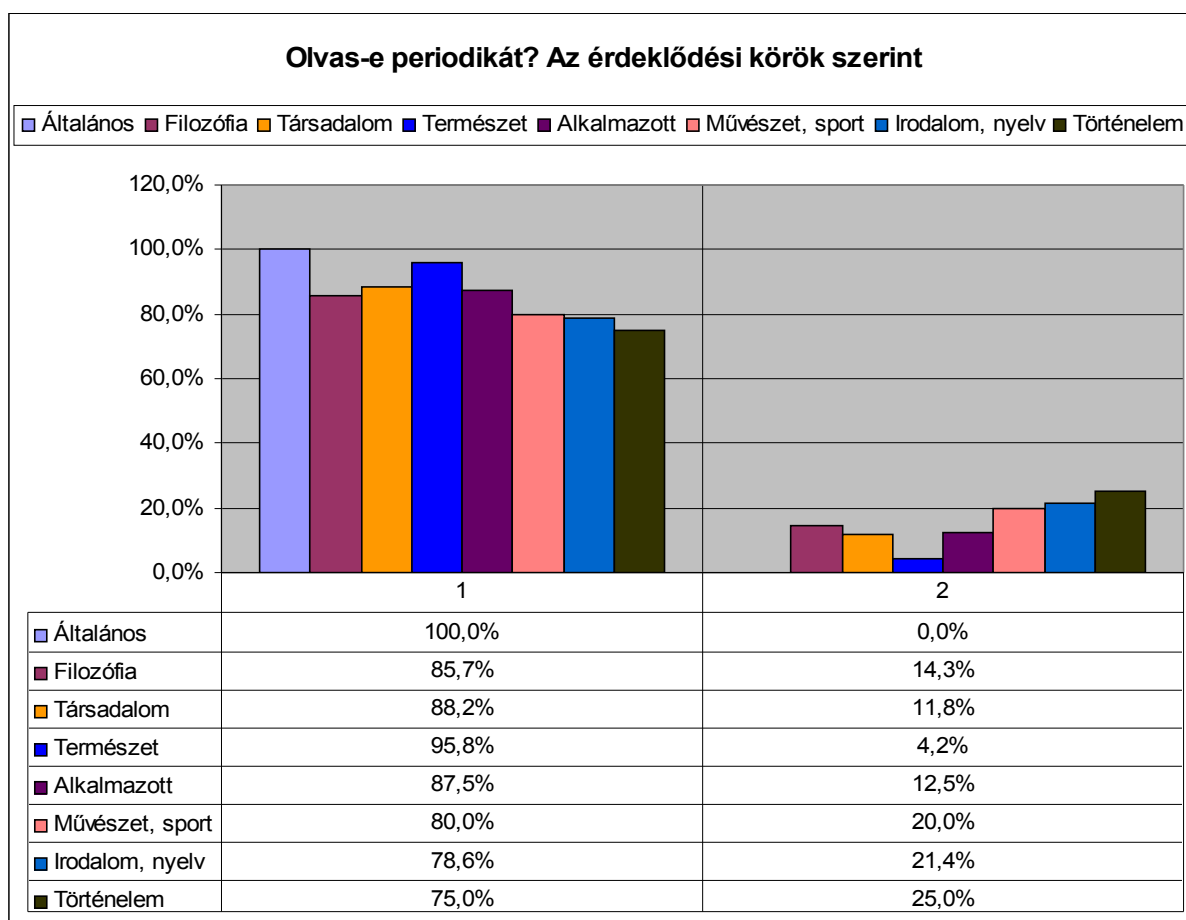
A periodika olvasásának tekintetében a diplomák száma szerint különbséget nem lehet tenni, hiszen alig 1% az eltérés, amit talán még különbségnek sem nevezhetünk.

A szaklapok főleg a több diplomásokra jellemző. Ők azért is olvashatnak nagyobb számban szaklapot, hogyha különböző a két vagy több diploma típusa, akkor egyik területet sem akarják elhanyagolni, kiesni a gyakorlatból. Másrészt, ha mindegyik diplomájukat használják, akkor megint érhető, hiszen több területen kell informáltabbnak lenniük. Ez azonban valamelyik másik fajtának a kárára történik, ami nem más, mint a napilapok és a hetilapok.

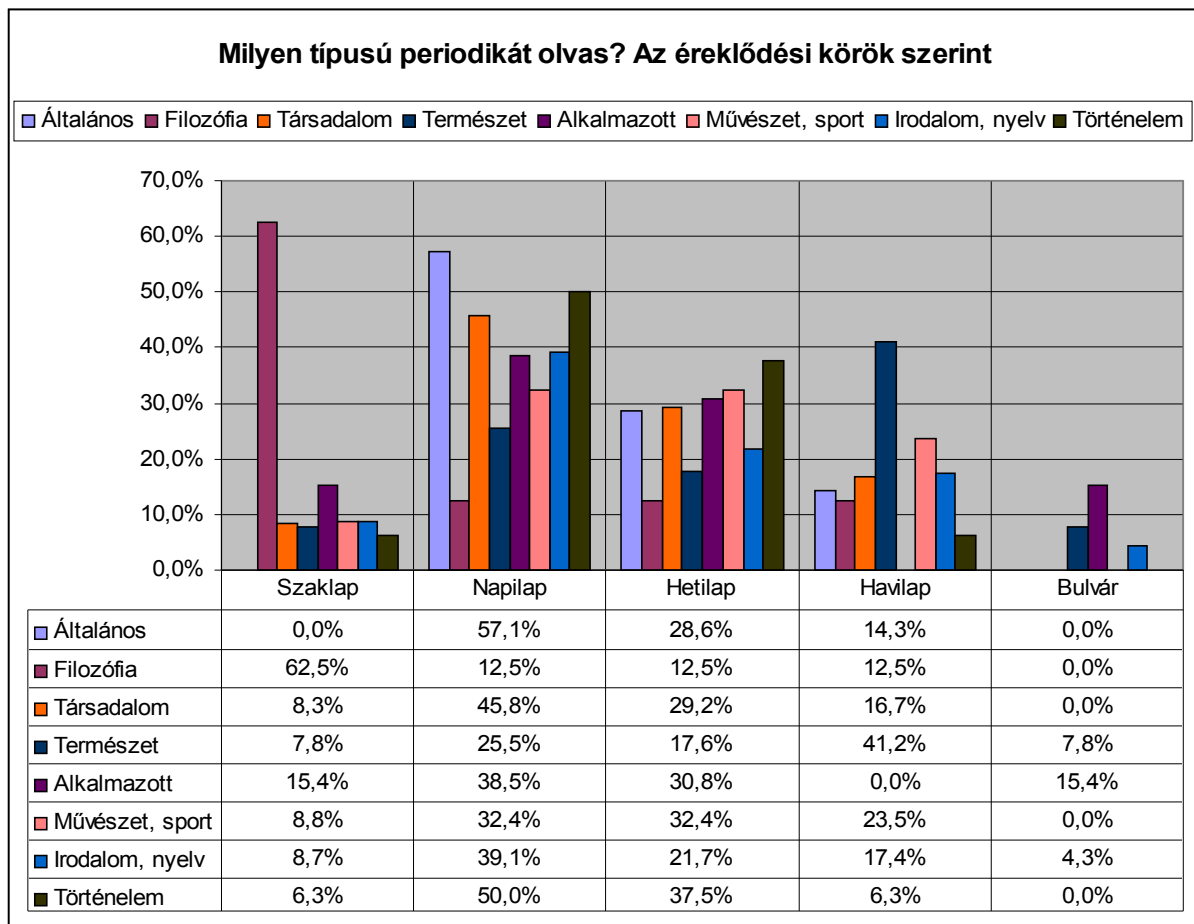

Az egy diplomával rendelkezőkre jellemző az előfizetés és a könyvtár, addig a több diplomások inkább a munkahelyről vagy a boltból szerzik be a periodikát.

Leginkább a művészetek és sport, az irodalom és nyelv valamint a történelem érdeklődési körű olvasókra jellemző, hogy nem olvasnak periodikát. Az általános érdeklődési körűek 100%-

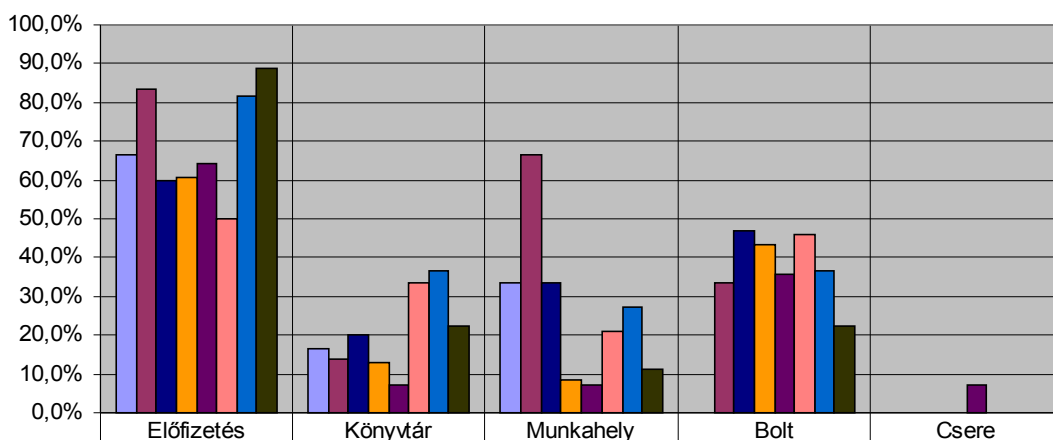
ban olvasnak periodikát, nem véletlenül, hiszen ez a legszélesebb kör, igyekeznek minden területen informáltak lenni.

A szaklapoknál a filozófia érdeklődési körűek vannak a legmagasabb számban. Érthető, hiszen mind a pedagógia, mind a pszichológia naprakész információkkal szolgál. Az oktatásban dolgozók nagy száma, akik hivatás tudatuk miatt vannak a pályán, pedig indokolja, hogy ez az érdeklődési kör olvassa leginkább a szaklapokat.

Honnan szerzi be a periodikát? Az érdeklődési körök szerint

■ Általános
 ■ Filozófia
 ■ Társadalom
 ■ Természet
 ■ Alkalmazott
 ■ Művészet, sport
 ■ Irodalom, nyelv
 ■ Történelem

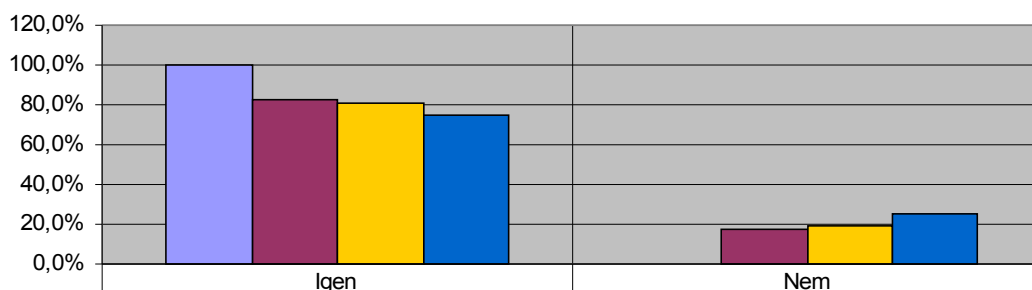

■ Általános	66,7%	16,7%	33,6%	0,0%	0,0%
■ Filozófia	83,3%	13,7%	66,7%	33,3%	0,0%
■ Társadalom	60,0%	20,0%	33,3%	46,7%	0,0%
■ Természet	60,9%	13,0%	8,7%	43,4%	0,0%
■ Alkalmazott	64,3%	7,1%	7,1%	35,7%	7,1%
■ Művészet, sport	50,0%	33,3%	20,8%	45,9%	0,0%
■ Irodalom, nyelv	81,8%	36,4%	27,3%	36,4%	0,0%
■ Történelem	88,9%	22,2%	11,1%	22,2%	0,0%

A művészet és sport érdeklődésük vannak legkisebb százalékkal jelen az előfizetéseknél. Azonban ezt a százalékot a könyvtárból és a boltból való beszerzéssel pótolják. Előfizetést inkább a filozófia, irodalom és nyelv valamint a történelem iránt érdeklődők veszik igénybe. A könyvtárat pedig erre a célra legszívesebben az irodalom és nyelv érdeklődésük használják.

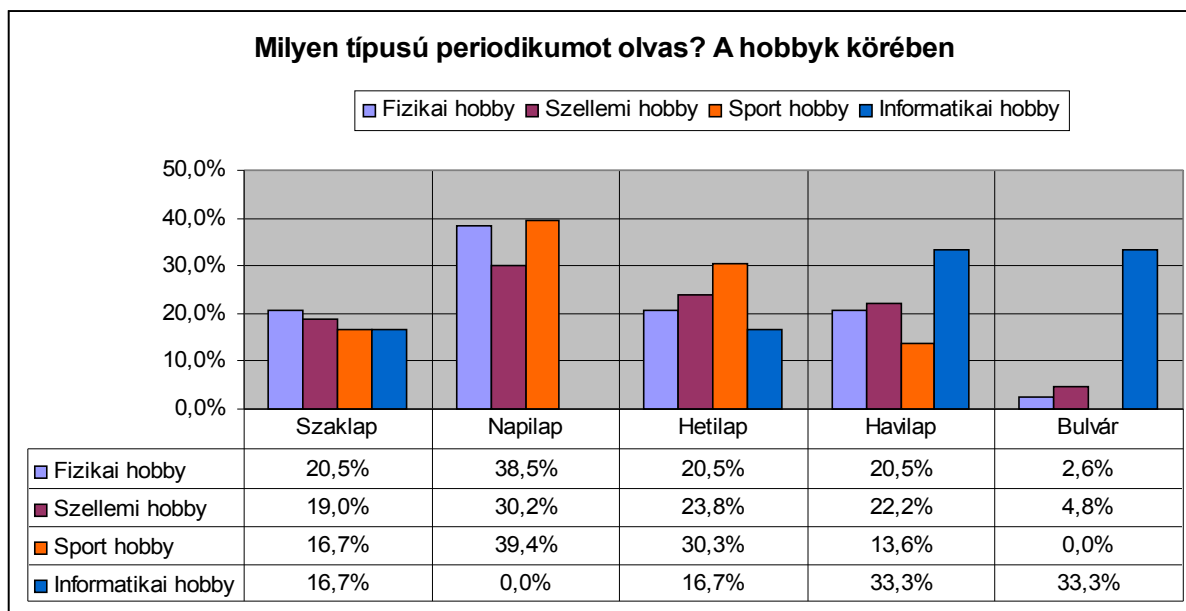
Olvas-e periodikát? A hobbyk szerint

■ Fizikai hobby
 ■ Szellemi hobby
 ■ Sport hobby
 ■ Informatikai hobby

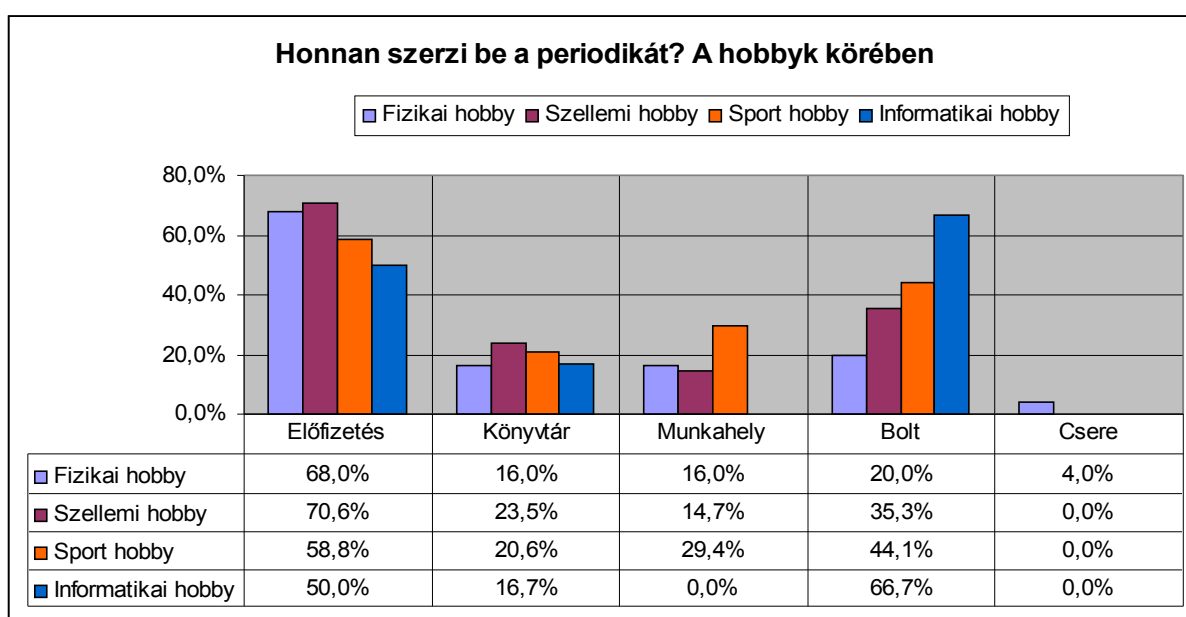

■ Fizikai hobby	100,0%	0,0%
■ Szellemi hobby	82,9%	17,1%
■ Sport hobby	81,0%	19,0%
■ Informatikai hobby	75,0%	25,0%

A fizikai hobbival rendelkezők kiemelkedően, 100%-osan olvasnak periodikát, ezt hobbijuk is megköveteli, hiszen egy kertészkedés hobby iránt rajongó olvasó szeret informált lenni ebben a témában. Főleg, ha figyelembe vesszük azt is, hogy a községünkben működő Kertbarát kör évente versenyt hirdet. A nem olvasók száma legjobban az informatikai hobbival rendelkezőknél magas. Ők inkább az internet hívei ebben a tekintetben.

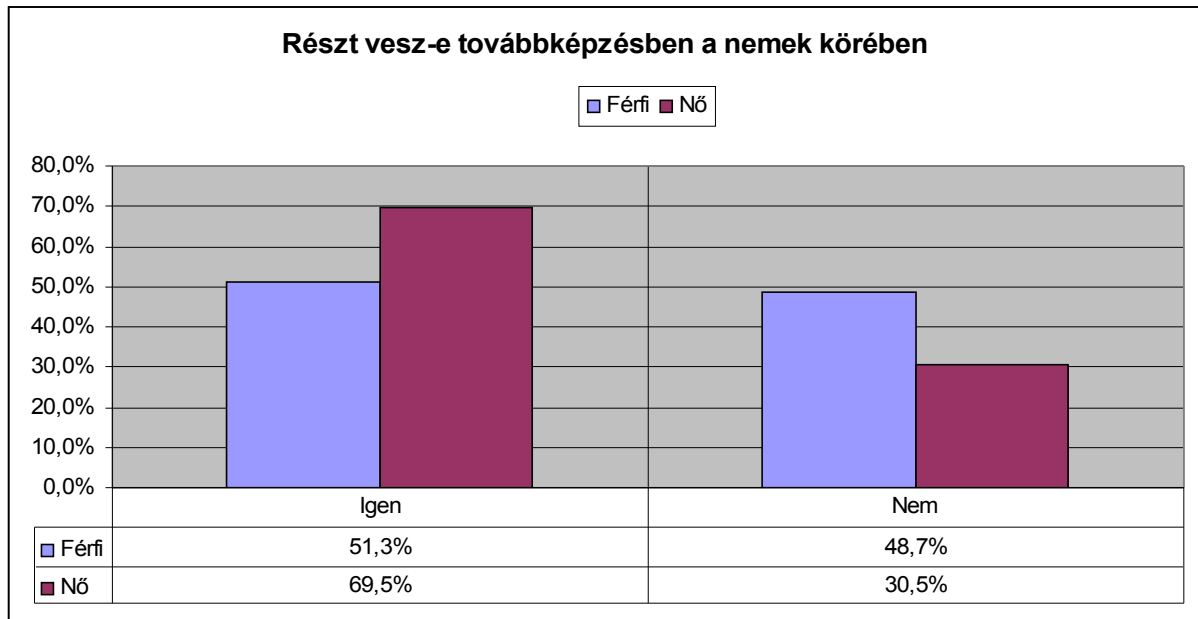
Hobbyk szerint a szaklapok olvasása egyenlő mértékű. Napilapoknál eltűnik az informatika, főleg a már említett internet miatt. Az is kiderül a diagramból, hogy ez a terület fő bázisa a bulvár lapoknak.

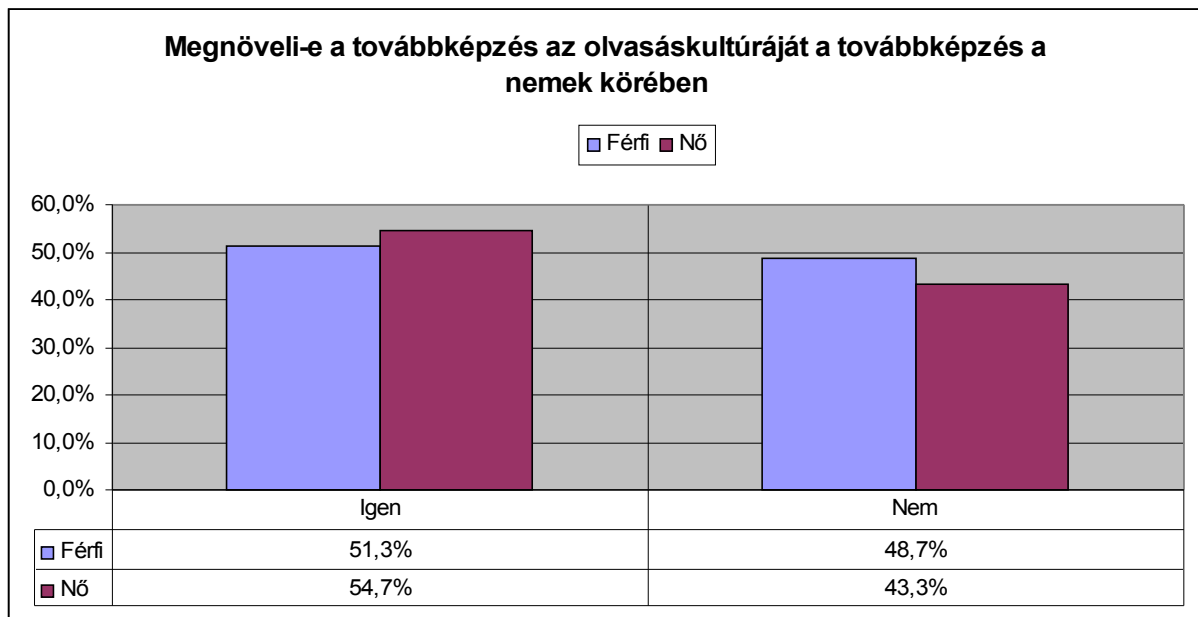
Az informatikai hobbyval rendelkezők nagyjából minden téren lemaradást mutatnak, sőt a munkahelyről való beszerzésnél el is tűnnek. A boltnál viszont kiemelkedő teljesítményt mutatnak. Ez arra enged következtetni, hogy csak néhány példányt szereznek be, nem rendszeres olvasói egy-egy periodikának. A többi hobby egyenlő mértékben van jelen. A sport hobbyjú olvasók a munkahelyről és a boltból történő beszerzést nagyobb arányban részesítik előnyben a többiektől.

4.13. Szokott-e részt venni továbbképzésen? Megnöveli-e ez az olvasáskultúráját?

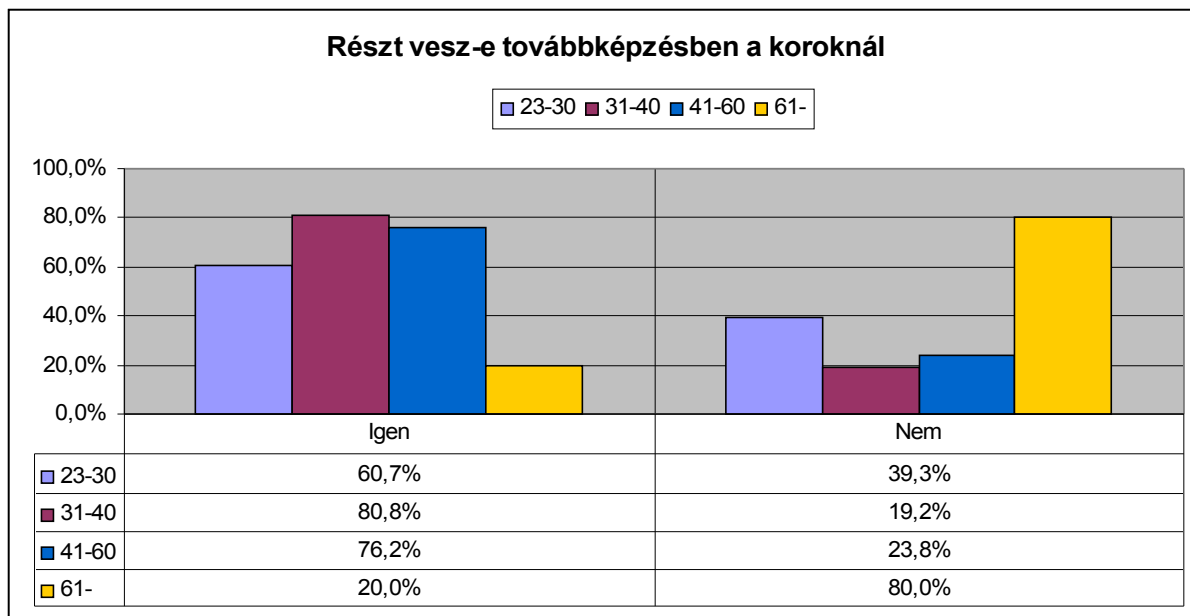
A diplomásoknak 5-7 évente kötelező továbbképzésen részt venniük munkahelyük megtartása érdekében. Ez alól az 50 év feletti korosztály kap már mentességet. Természetesen a kötelező továbbképzéseken kívül önmaguktól is vehetnek képzéseken. Kérdés az is, hogy ez plusz olvasással jár-e az értelmiség körében, vagy a meglévő olvasáskultúra kárára olvasnak?

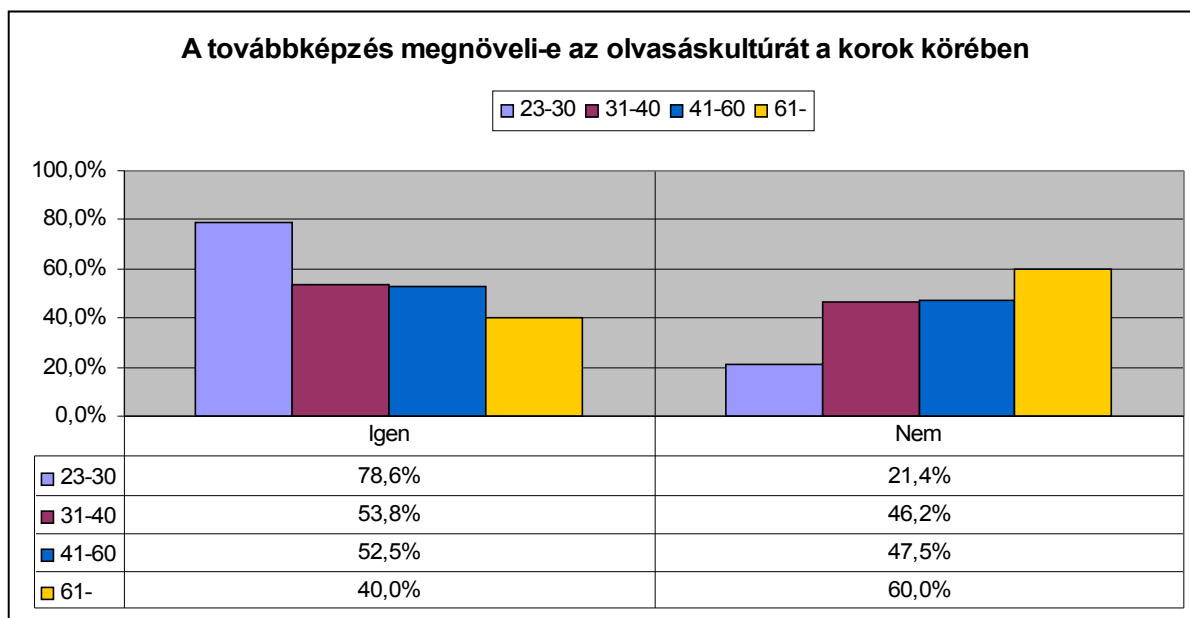
A férfiak fele csak a kötelező továbbképzéseken vesz részt, a nőknél ez az arány csak 30%-os. Több felmérés is kimutatta már, hogy a női nem képviselői szorgalmasabbak. Az vizsgálatom is csak alátámasztani tudja ezt.

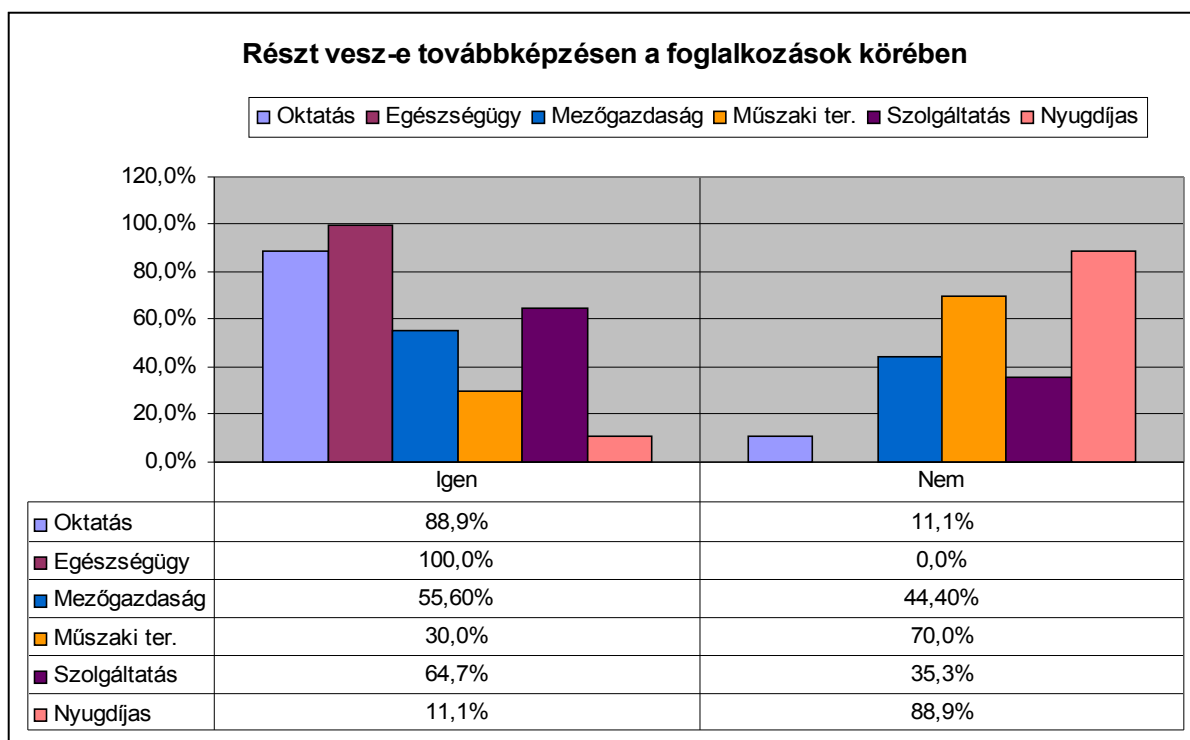
A szorgalom az olvasáskultúra növekedésében is jelentkezik a nőknél, bár már kisebb mértékben. Ez azonban azzal is magyarázható, hogy nagy százalékban a nők vezetik a háztartást is, így erre már kevesebb idejük marad. Más területekről kell kivonni az erőiket.

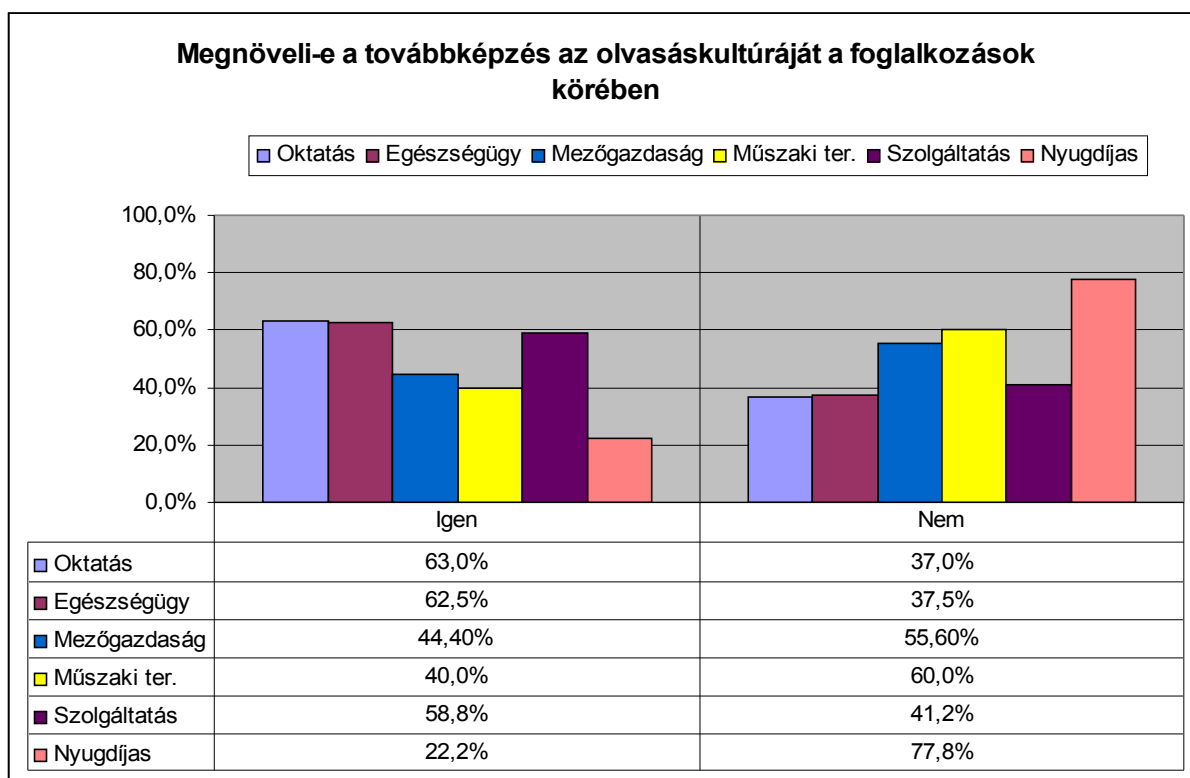
A 23-30 éves korosztály önként vesz részt továbbképzéseken, hiszen ez számokra majd csak 32 év körül volna aktuális. A 61 év fölöttiekénél a továbbképzési százalék már alacsony, ez azonban a korról is magyarázható, hiszen sokan gondolják úgy, hogy hasznát már nem veszik. A 31-40 éves korosztály magas százalékon áll a továbbképzéseknél, de ne feledjük, neki még kötelező is. A 41-60 korosztályba tartozók nagy részének már nem kellene részt vennie, azonban ők önszolgálatból vesznek részt rajta.

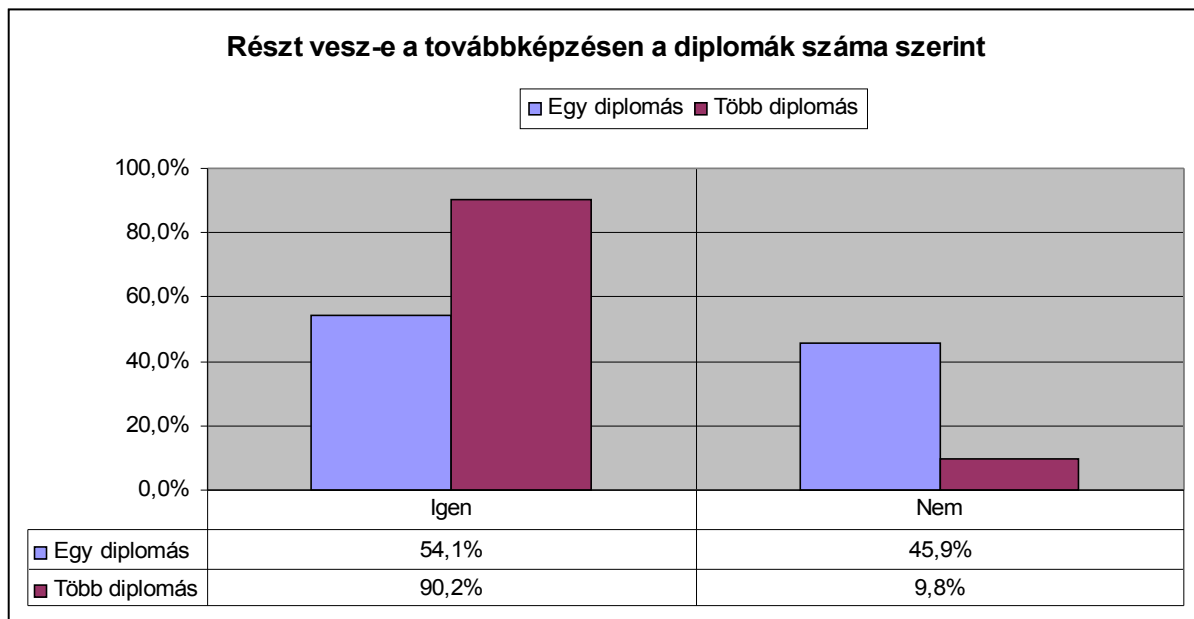
A 23-30 éves korosztály olvasáskultúráját megnövelné, jelentős mértékben ki is tűnnek. A többi korosztály azonban eléggé a határon mozog e tekintetben.

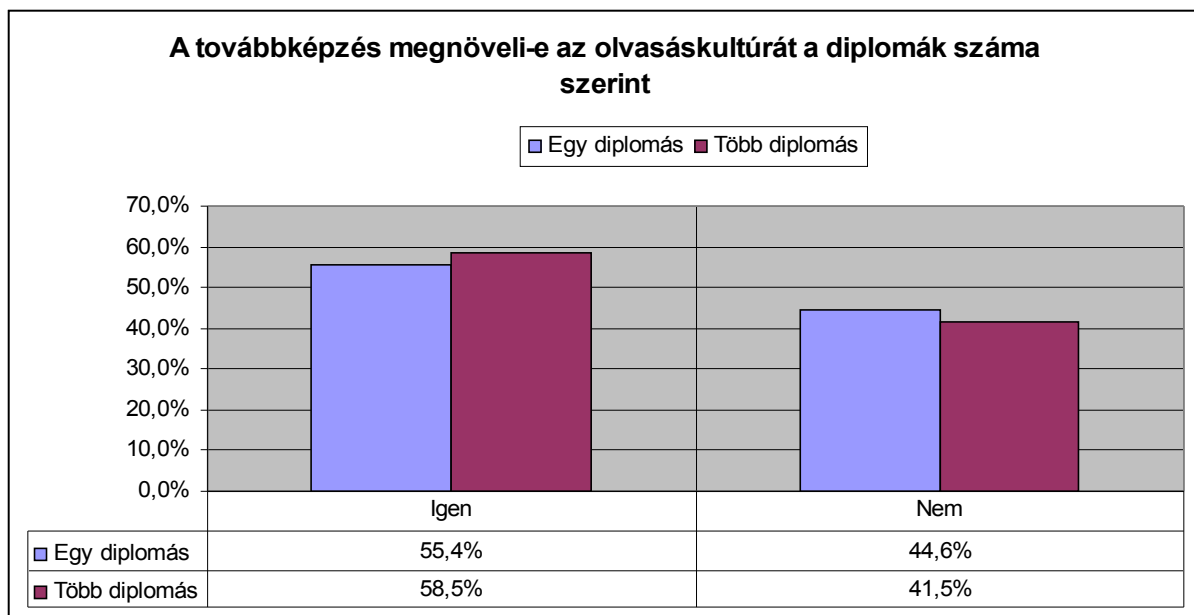
Az oktatás és az egészségügyben járnak legtöbbször továbbképzésekre, nem véletlenül, hiszen ezek azok a területek, ahol nagy mennyiségű továbbképzést kíván, leginkább fejlődik, új módszereket alakítanak ki. Nem melléleg ez a két szakma az, ami országunkban nagy elhivatottságot kíván.

A nyugdíjasok olvasáskultúráját nem növeli meg a továbbképzés, de ők az a réteg, ami a leg-kevesebben vesznek részt továbbképzéseken.

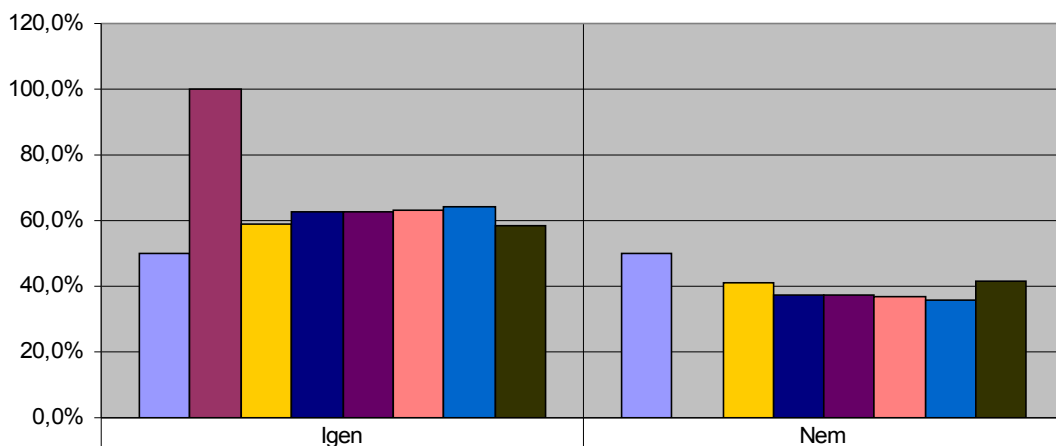
A több diplomások közel teljes létszámban vesznek részt továbbképzéseken. Egyrészt, hogy mindegyik terület megkívánja, hogy tovább képezze magát, másrészt ők mutatnak nagyobb hajlandóságot a továbbképzések iránt.

A továbbképzés nagyjából egyenlő mértékben növeli meg az olvasáskultúrát. Ez inkább a több diplomásokra nézve hízelgő, hiszen ők több továbbképzésen is vesznek részt.

Részt vesz-e a továbbképzésen az érdeklődési körök szerint

■ Általános
 ■ Filozófia
 ■ Társadalom
 ■ Természet
 ■ Alkalmazott
 ■ Művészet, sport
 ■ Irodalom, nyelv
 ■ Történelem

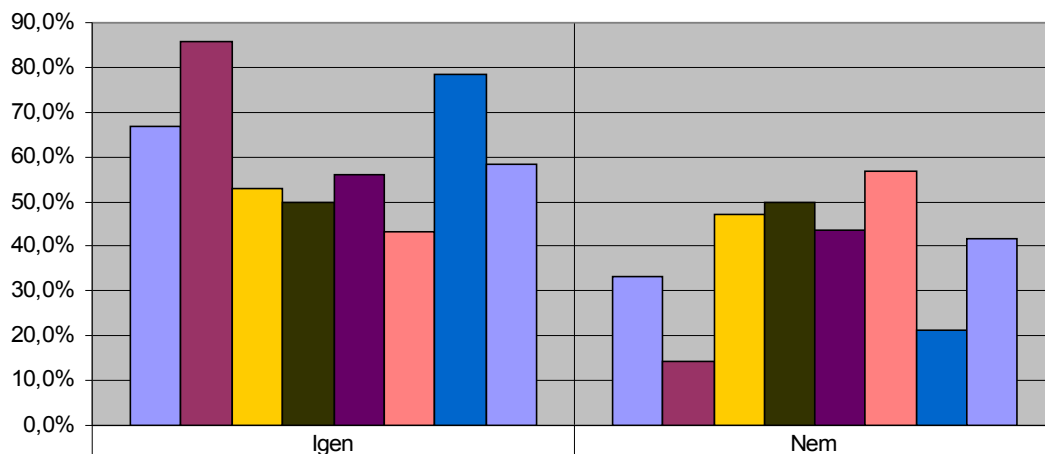

Érdeklődési kör	Igen	Nem
Általános	50,0%	50,0%
Filozófia	100,0%	0,0%
Társadalom	58,8%	41,2%
Természet	62,5%	37,5%
Alkalmazott	62,5%	37,5%
Művészet, sport	63,3%	36,7%
Irodalom, nyelv	64,3%	35,7%
Történelem	58,3%	41,7%

A filozófiai érdeklődésük teljes mértékben vesznek részt továbbképzésen. Ide sorolhatók az oktatásban résztvevők nagy része, így nem véletlen, hogy magas számban vesznek részt. A többi terület egyenlő mértékben vesz részt.

A továbbképzés megnöveli-e az olvasáskultúrát az érdeklődési körök szerint

■ Általános
 ■ Filozófia
 ■ Társadalom
 ■ Természet
 ■ Alkalmazott
 ■ Művészet, sport
 ■ Irodalom, nyelv
 ■ Történelem

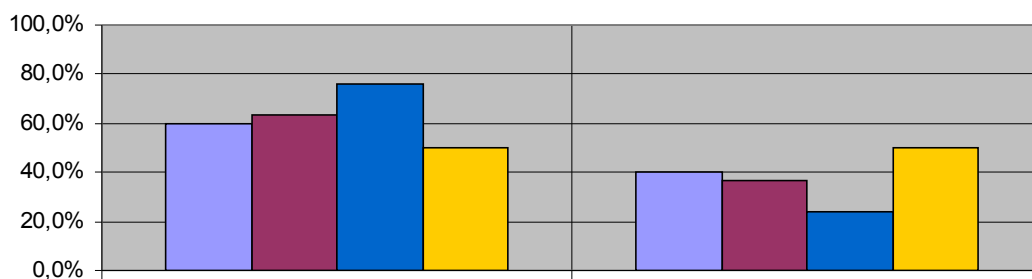

Érdeklődési kör	Igen (%)	Nem (%)
Általános	66,7%	33,3%
Filozófia	85,7%	14,3%
Társadalom	52,9%	47,1%
Természet	50,0%	50,0%
Alkalmazott	56,2%	43,8%
Művészet, sport	43,3%	56,7%
Irodalom, nyelv	78,6%	21,4%
Történelem	58,3%	41,7%

Az olvasáskultúrát főleg az általános érdeklődési körűeknél, a filozófiai és az irodalom és nyelv érdekeltségűeknél növeli meg a továbbképzés.

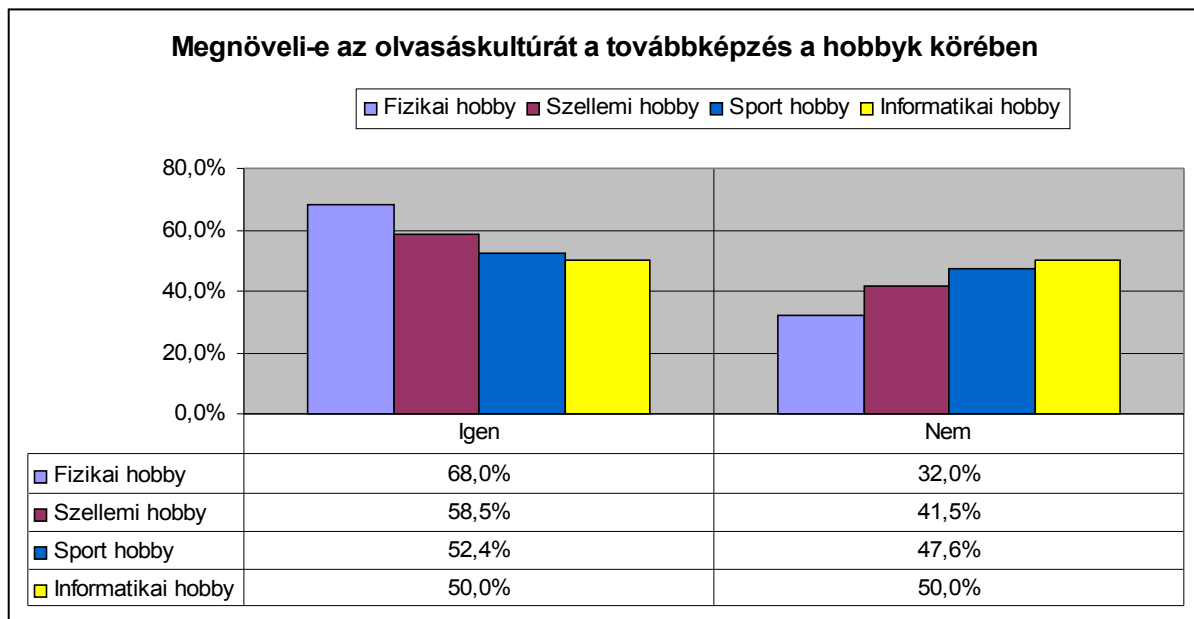
Részt vesz-e továbbképzésen a hobbyk körében

■ Fizikai hobby
 ■ Szellemi hobby
 ■ Sport hobby
 ■ Informatikai hobby

Hobby típus	Igen (%)	Nem (%)
Fizikai hobby	60,0%	40,0%
Szemleli hobby	63,4%	36,6%
Sport hobby	76,2%	23,8%
Informatikai hobby	50,0%	50,0%

A sport hobby kiemelkedik ebből a közezből, ők azok, ahol csak minden negyedik alany nem vesz részt továbbképzésen. A tanulást sporttal próbálják ellensúlyozni.

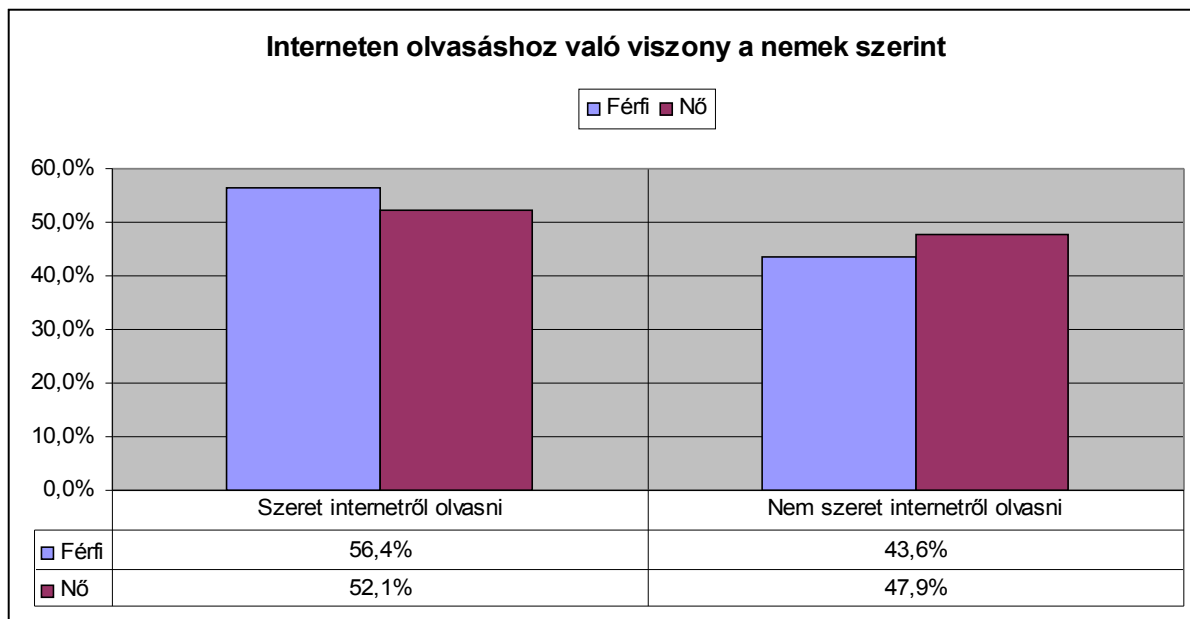

A fizikai hobby és a szellemi hobby alanyaira legjellemzőbb, hogy megnöveli az olvasáskultúrát. A fizikaiak jelentős mértékben olvasnak ezáltal, míg a szellemi hobbyval rendelkezőknek kiemelkedő lesz ezáltal az olvasáskultúrája.

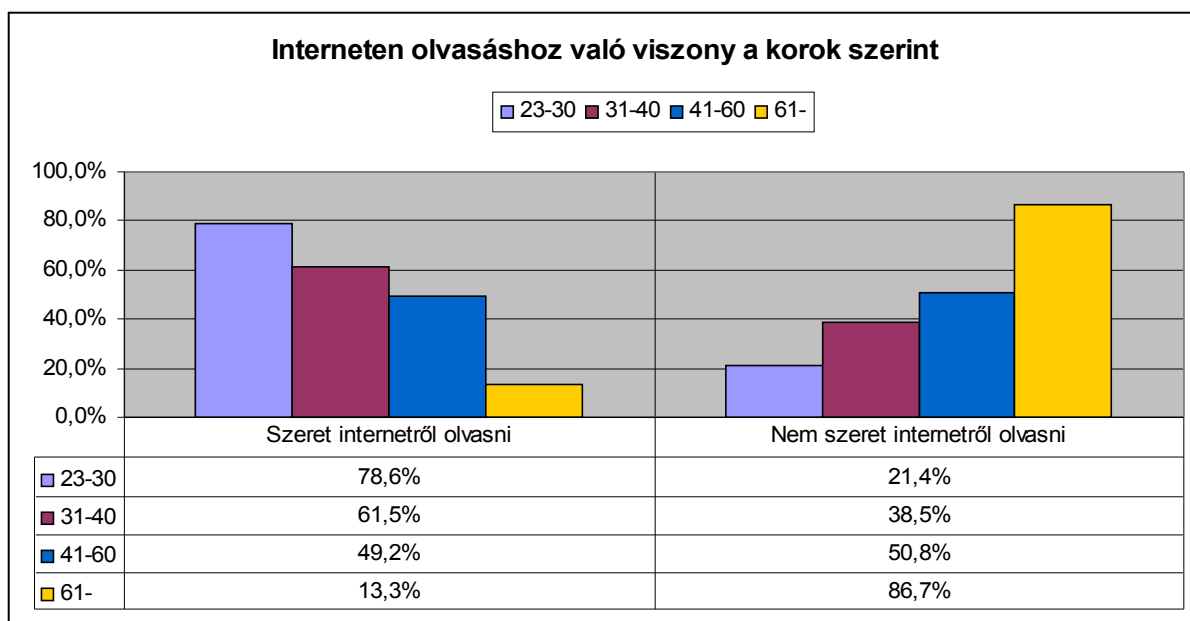
4.14. Szokott-e internetről olvasni? Szeret-e internetről olvasni? Miért?

A XXI. század korszakalkotó találmánya az internet. Sokan mondták, mondják, hogy ez jelentheti a Gutenberg Galaxis végét. Azonban egyre jobban kiderül, hogy a dokumentumoknak a számítógép és az internet nem ellensége, hanem egyre inkább társa lett, lesz.

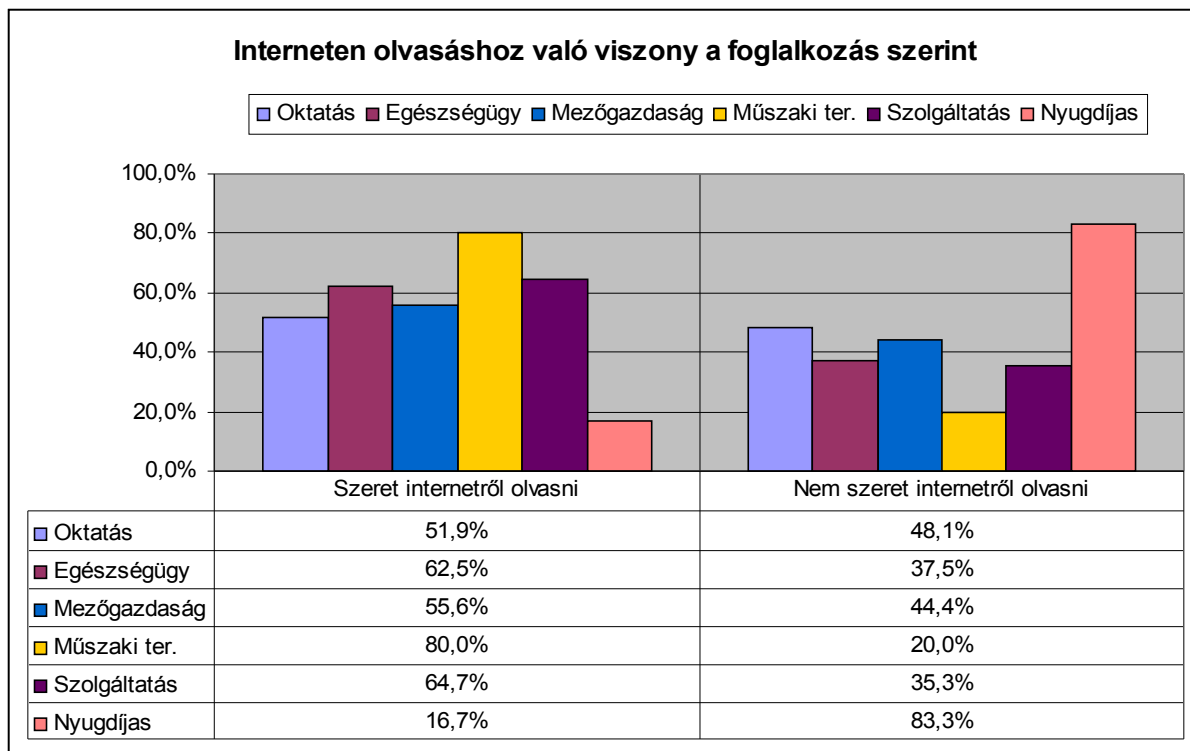
Felmérésemben szinte teljes mértékben megegyezik a szokott és a nem szokott válasz a szeret és nem szeret válaszokkal, így erről külön kimutatást nem készítettem. Azok, akik szeretnek olvasni, minden esetben a gyorsaságot, a frissességet, aktualitást, közvetlenebb hozzáférést hozták fel indoknak. Akik nem szeretnek, az információ pontosságát kérdőjelezték meg, vagy éppen az informatikához való hozzá nem értésüket hangsúlyozták. Fő indok volt az is, hogy egyrészt személytelenné válik ezáltal az olvasás, másrészt szem rontónak találják onnan olvasni. Nem mellesleg voltak olyanok is, akik azt hangsúlyozták, hogy néhány mondatot még el is olvasnak az internetről, de egy regényt, egy több száz oldalas dokumentumot már inkább kézben tartva olvasnak.

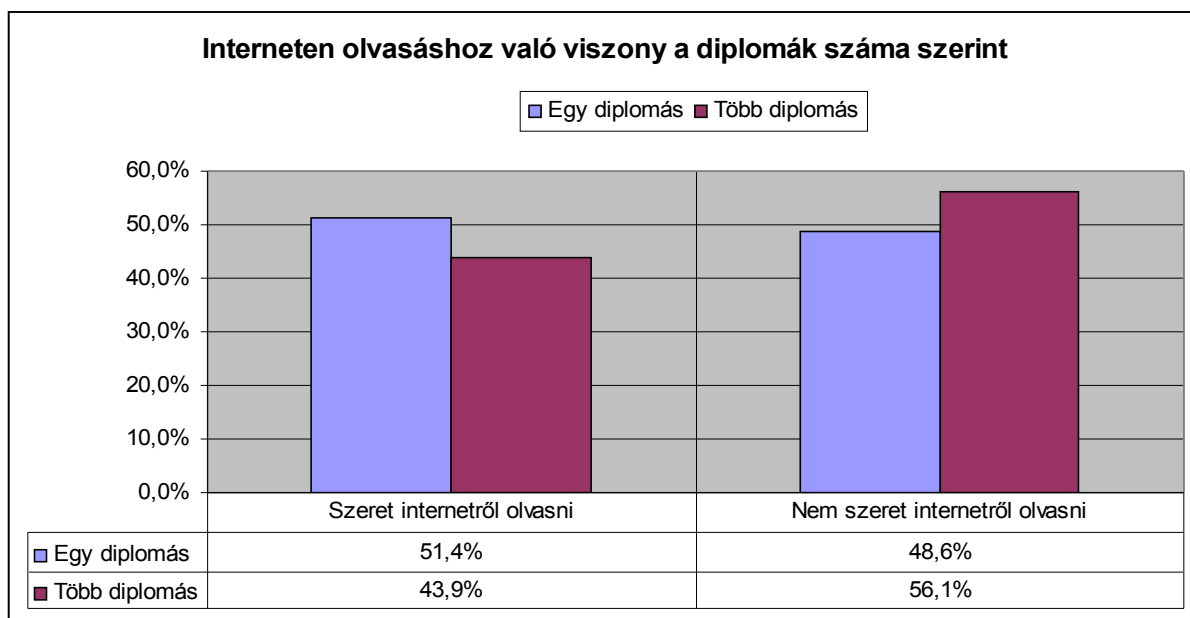
A diagramon jól látszik, hogy viszonylag vékony előnnyel, alig 4%-kal, szeretnek a férfiak a internetről olvasni. Nem is meglepő, hiszen hozzájuk az informatika közelebb áll.

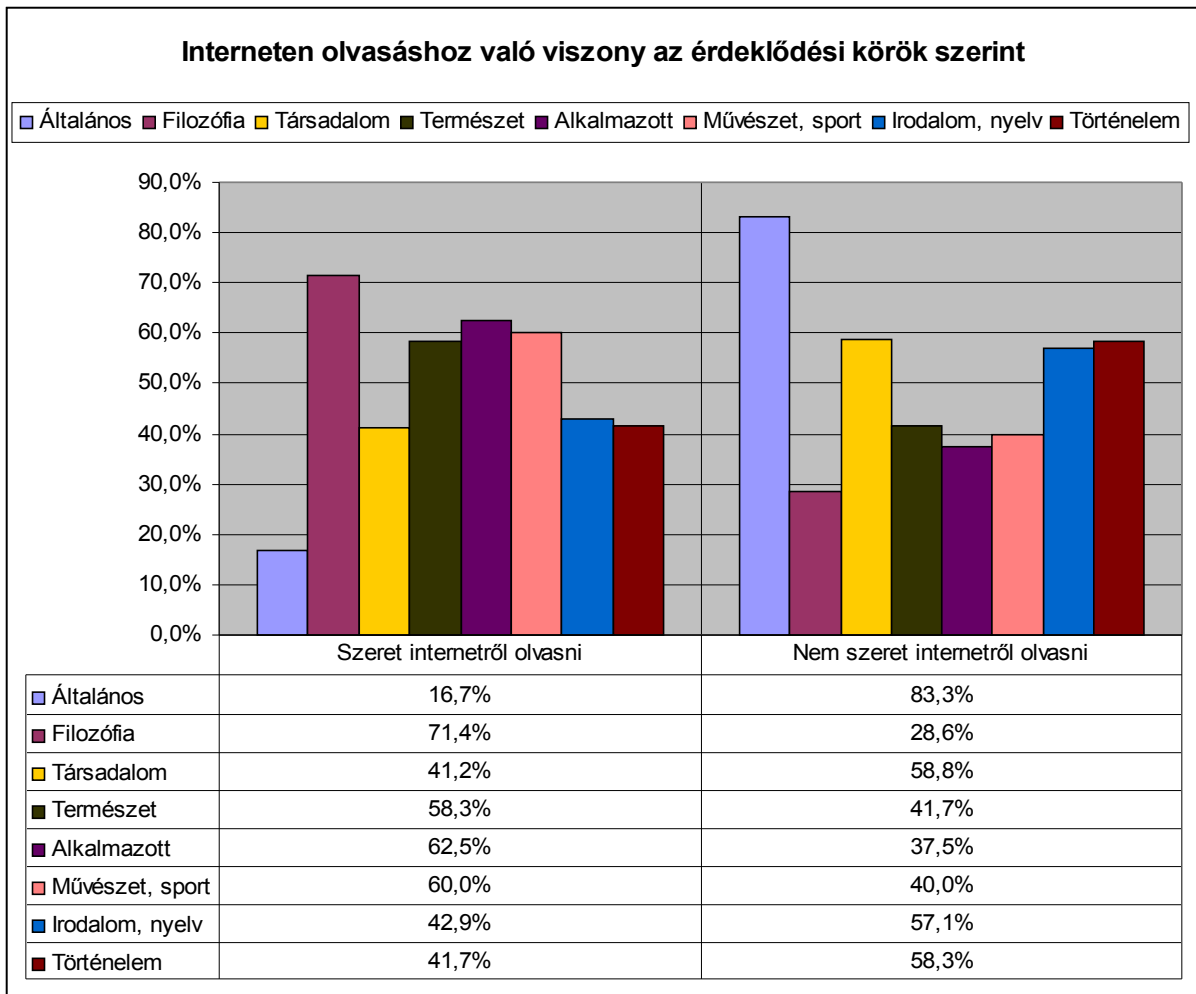
A fiatalabb korosztályban előretört az internetről való olvasás. Ez korukból, ismeretanyagukból is adódik. Ráadásul fizikailag sem hátráltatja őket semmi, hiszen az 50 év felettek nagy részének már az olvasáshoz, de sokaknak a közlekedéshez is szemüveget kell hordani. Ezt tovább rontaná az internetről való olvasás.

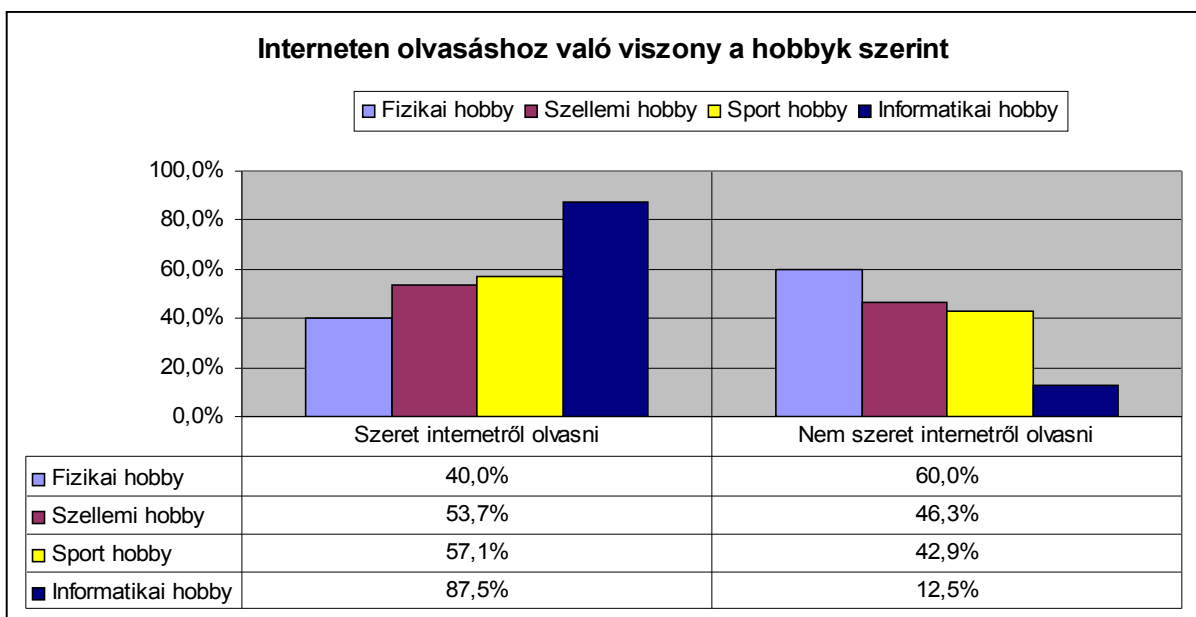
A nyugdíjasokról mondható el leginkább, hogy ebből a technikai vívmányból leginkább kimaradtak. A műszaki területen szeretnek a legtöbben az internetről olvasni. Egy-egy új cikk elolvasása az interneten számukra időt takarít meg.

A több diplomások köre az, amely elutasítja az internetről olvasást. Nem véletlenül, hiszen ők már jobban belátják, hogy néhány adat, vagy egy-egy cikk nem pótolja egy-egy nagyobb terjedelmű könyv elolvasását, megbízhatóságát.

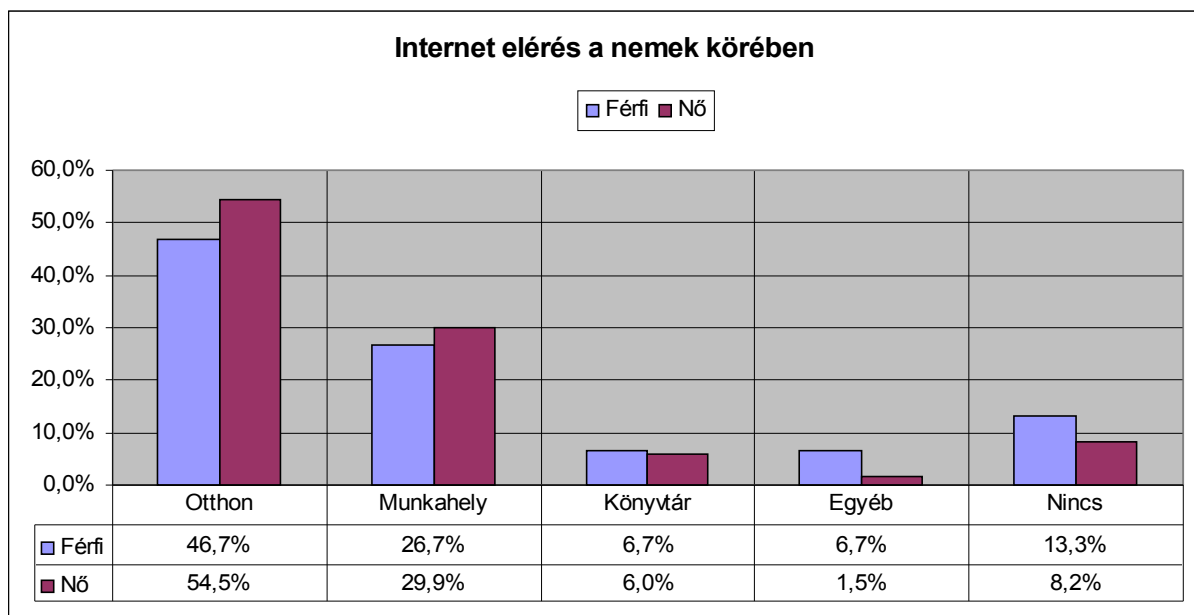
Az internetet leginkább a társadalomtudomány és az általános érdeklődési körbe tartozók utasítják el a történelem valamint az irodalom és nyelv érdeklődésük mellett. Az ő témájuk általában jóval hosszabb terjedelmű.

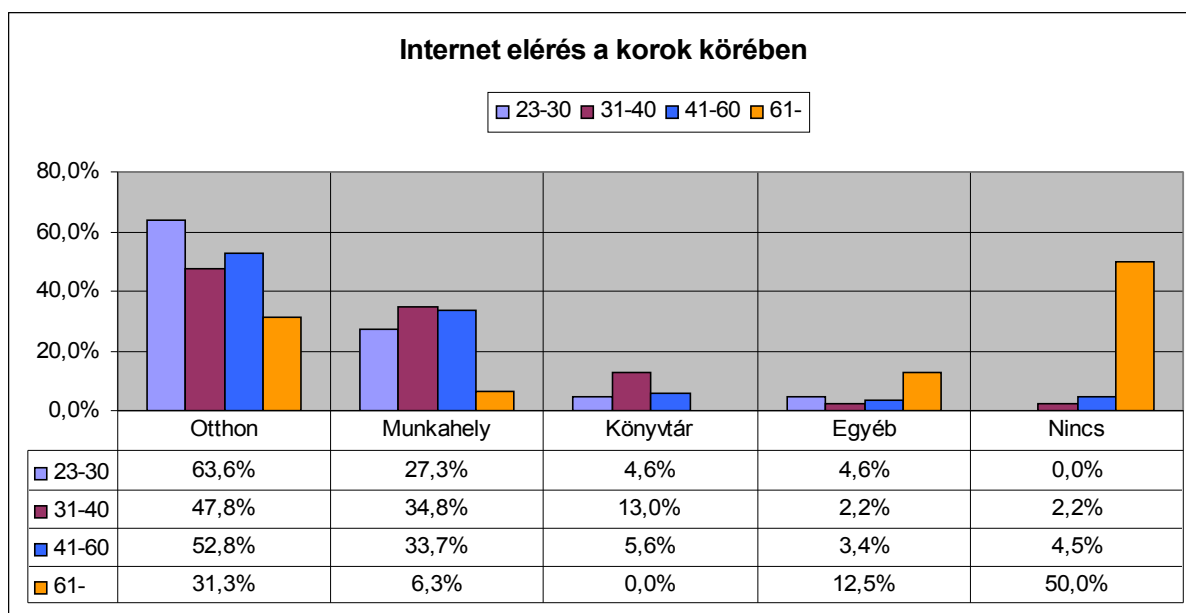
Egyértelmű fölényben vannak az informatikai hobbyval rendelkező alanyok. A fizikai hobbyt űzők inkább elutasítják az internetet. Számukra fontos a kényelem.

4.15. Honnan éri el az internetet?

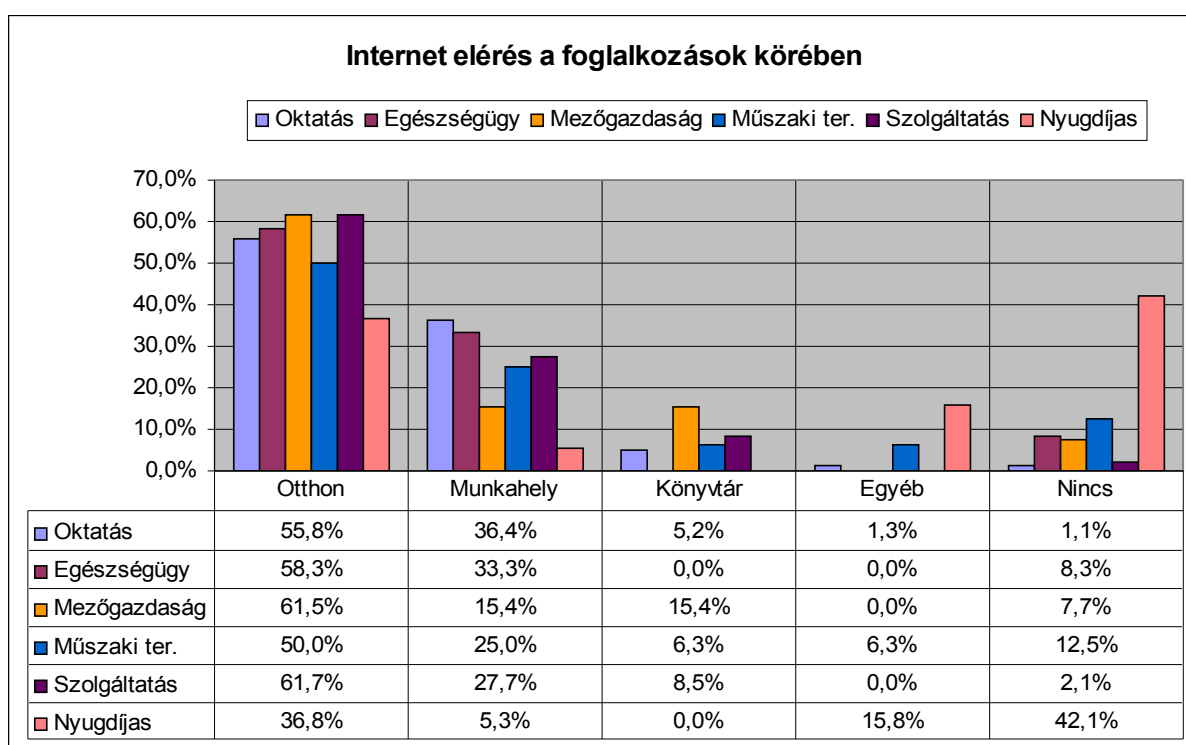
A különböző állami kedvezmények hatására egyre több és több háztartásban válik elérhetővé az internet. Talán már alig találunk olyan munkahelyeket az értelmiség körében, ahol ne volna internet hozzáférés. A könyvtárak esetében kicsit rosszabb a helyzet, mert bár internettel rendelkeznek, de számítógépes parkjuk eléggé elavult és kis méretű a könyvtárak nagy részében. Ezen lehetőségek közül még mindig van lehetőség az emberek számára, hogy elérjék az internetet: főiskolák, egyetemek vagy internetes kávézók.

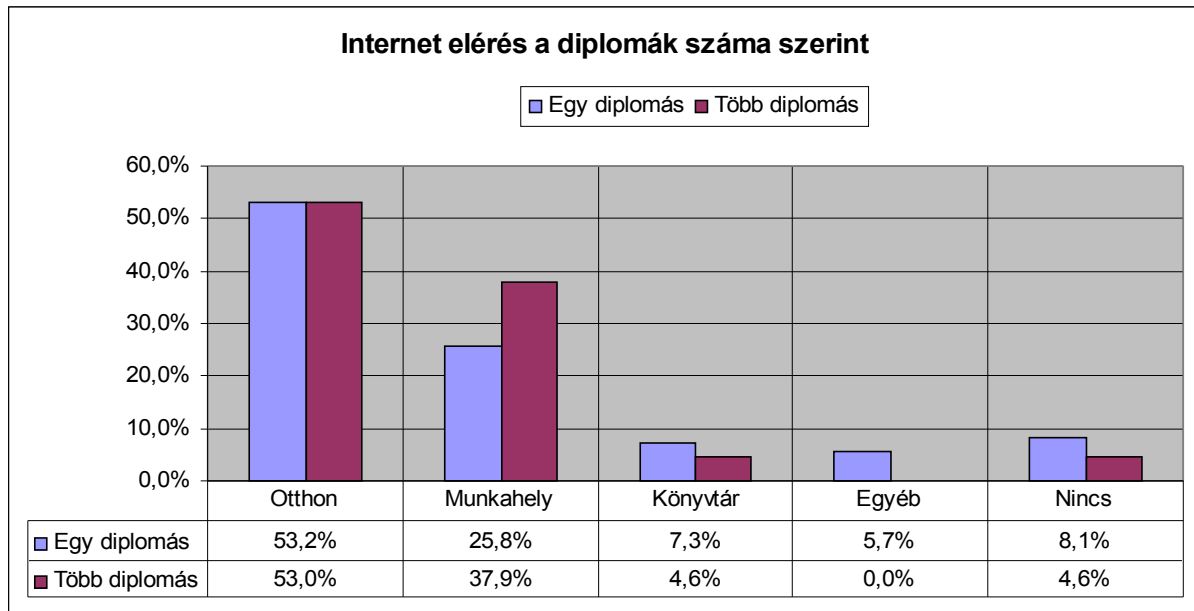
Meglepő, hogy az internet elérésben otthon és munkahelyen a nők vezetnek. Könyvtárba és egyéb helyre internetezni viszont már a férfiak járnak többen. A nincs kategóriát leginkább a nyugdíjasok alkotják.

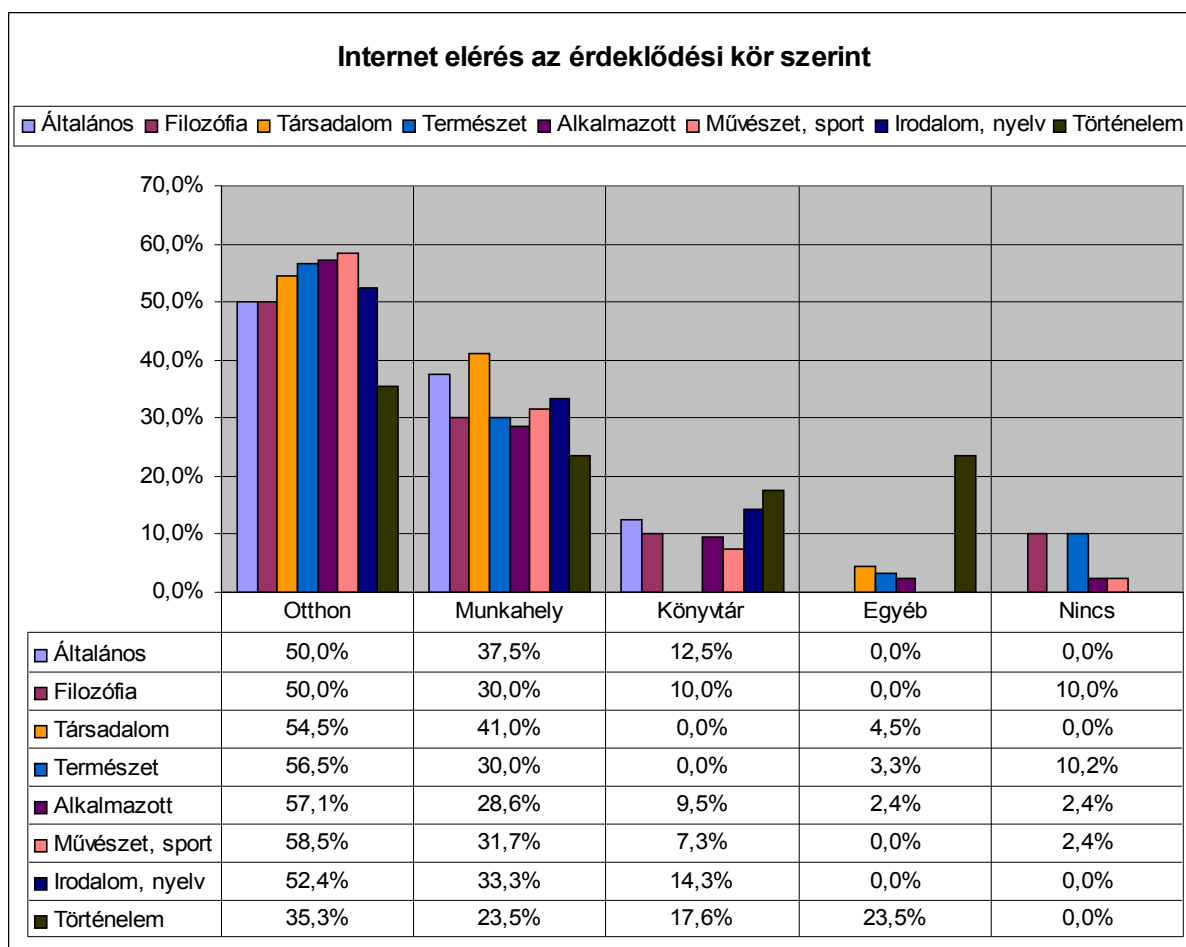
A legfiatalabb korosztály két harmadának már van otthon internete, rájuk ez a jellemzőbb. A 31-40 és a 41-60 év közöttiek kisebb számban de még jelentős mértékben érik el otthonról az internetet. A munkahelyeken az első három korosztály egy harmada internetezik, vagy igényli az internetet, míg a könyvtárban és egyéb helyen alig veszik igénybe ezt a szolgáltatást. Akadnak néhányan a két középső korcsoportból, akik az internetet sehonnan nem veszik igénybe. A legidősebb korosztálynak pedig kiemelkedő, 50%-a nem éri el az internetet – lehet azonban, hogy nem is akarja.

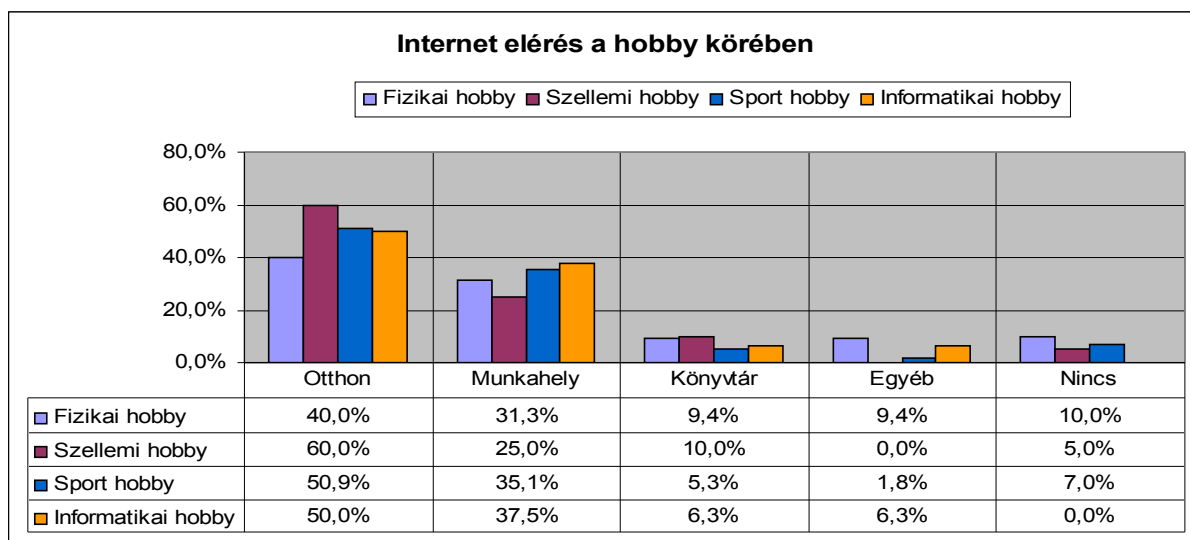
Minden foglalkozás csoport inkább otthonról éri el az internetet. Az oktatás és az egészségügyre jellemzőbb a munkahely, de szorosan követi őket a mezőgazdaság és a szolgáltatás területén dolgozó alanyok is. Könyvtárból leginkább a mezőgazdaságban dolgozók veszik igénybe az internetet.

Otthonról szinte azonos az arány internet elérés tekintetében. Munkahelyről inkább a több diplomásokra jellemzőbb. A többi területen viszont az egy diplomával rendelkezők vezetnek.

Az érdeklődési köröket figyelembe véve kijelenthető, hogy minden területen legalább a háztartások fele rendelkezik internettel. Kivétel a történelmi érdeklődési kör ez alól. Ők a könyvtárban és egyéb helyeken pótolják hiányosságait. Hiszen az internetet 100%-ban eléri. Munkahelyen ez a mutató 30%-os, szintén alatta marad a történelem. A könyvtárban minden terület egy tizede internetezik legalább. Kivételt képeznek természettudományok és a társadalomtudományok alanyai. Számukra viszont a munkájukhoz lényeges az internet. Egyéb helyeket csak elvétve használják, kivétel a történelem. A természeti és filozófiai érdeklődési körök érik el a 10% a nem internetezők közül.

Hobbyk tekintetében, minden hobby eléri a 40%-ot, sőt a szellemi hobby a két harmadot is, míg a sport és informatikai alanyok minden második tagja otthonról internetezik. Ebben a felosztásban a munkahely megközelíti az otthonról való internetezést, egy harmad körül mozog. A könyvtár ebben a megoszlásban csak éppen, hogy az olvasók egy tizedét köti le. Egyéb helyen is kevés az internetezők aránya, majdnem alatt marad a nem internetezőknek.

4.16. A könyvtárban milyen szolgáltatásokat vesz igénybe?

A könyvtárhasználati szokások változását figyelve, az internethasználat elterjedésével általánosnak mondható a könyvtárat helyben használók számának csökkenése, viszont a távhasználat sok helyen 3-4-szeresére emelkedett a 2001-2006 évek statisztikai adatait vizsgálva.⁽²⁴⁾

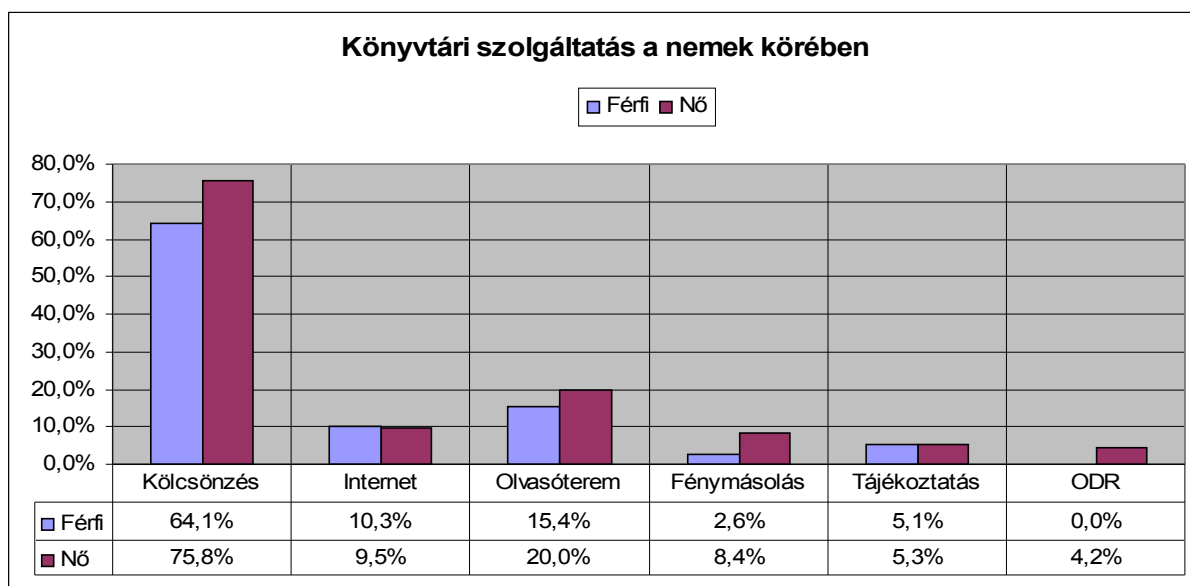
Jelentősen növekedett a regisztrált olvasók és a könyvtárat alkalmilag használók száma. A könyvtárak egyre több internettel rendelkező munkaállomást tartanak fenn olvasóiknak. Növekedett a könyvtárközi kölcsönzést igénybevevők száma is.

Összességében a könyvtárhasználati mutatók nem adnak aggodalomra okot, a szolgáltatások átalakítására és az olvasókkal való új kapcsolatrendszer kiépítésére ösztönzik a könyvtáros társadalmat.

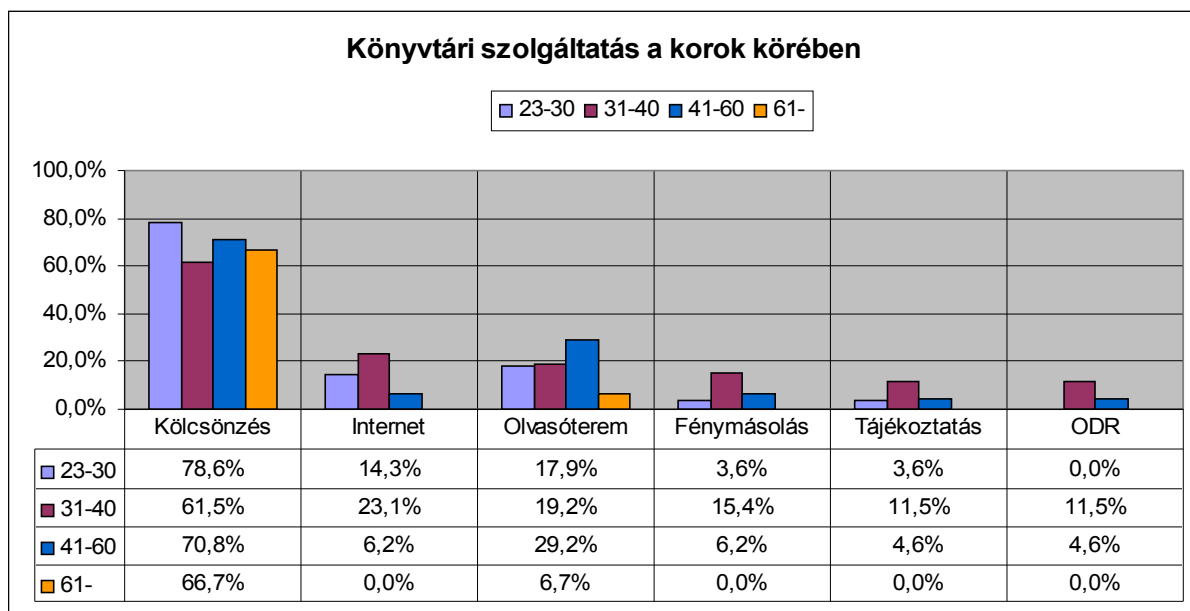
Az 1978-as felmérés szerint a teljes népesség 26,7%-a használta a könyvtárat. 17,3%-a vette igénybe a tájékoztatást. A könyvtárközi kölcsönzéssel 8,9% élt.⁽²⁵⁾

²⁴ A könyvtárügy stratégiája 2008-2013 / Skaliczki Judit, p.23.

²⁵ A felnőtt népesség olvasási és olvasmány beszerzési szokásai / Gereben Ferenc, p.84.

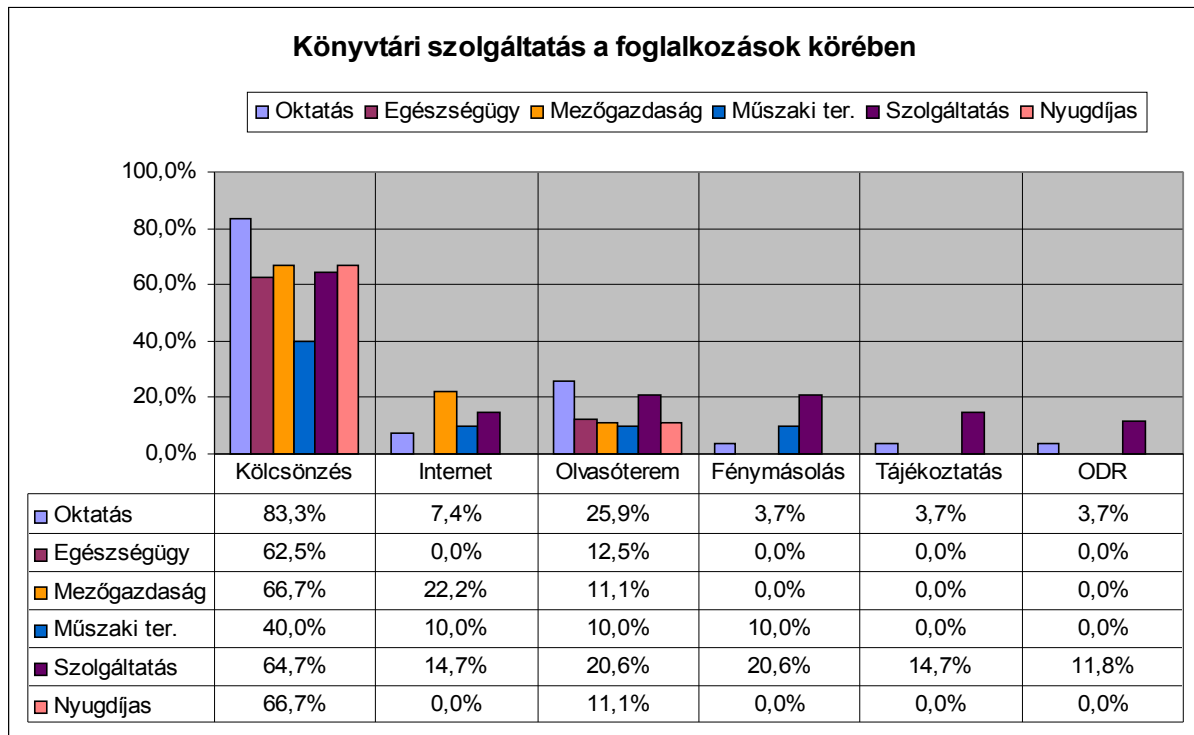

A nemek tekintetében a nők kölcsönöznek a legtöbbet, de minden más szolgáltatás fej-fej mellett halad. Néhány százalékos eltéréssel. A könyvtárközi kölcsönzést csak a nők igénylik. Az alacsony százalék arra is utalhat, hogy legtöbbször még mindig meg vannak győződve róla, hogy csak kölcsönözni lehet a könyvtárból. Ebben sok segítséget nyújthatna, ha már általános iskolától kezdve lennének könyvtárhasználati órák, akár önállóan is. Úgy látom, hogy még az értelmiség sem ismeri a könyvtárban rejtőző lehetőségeket.

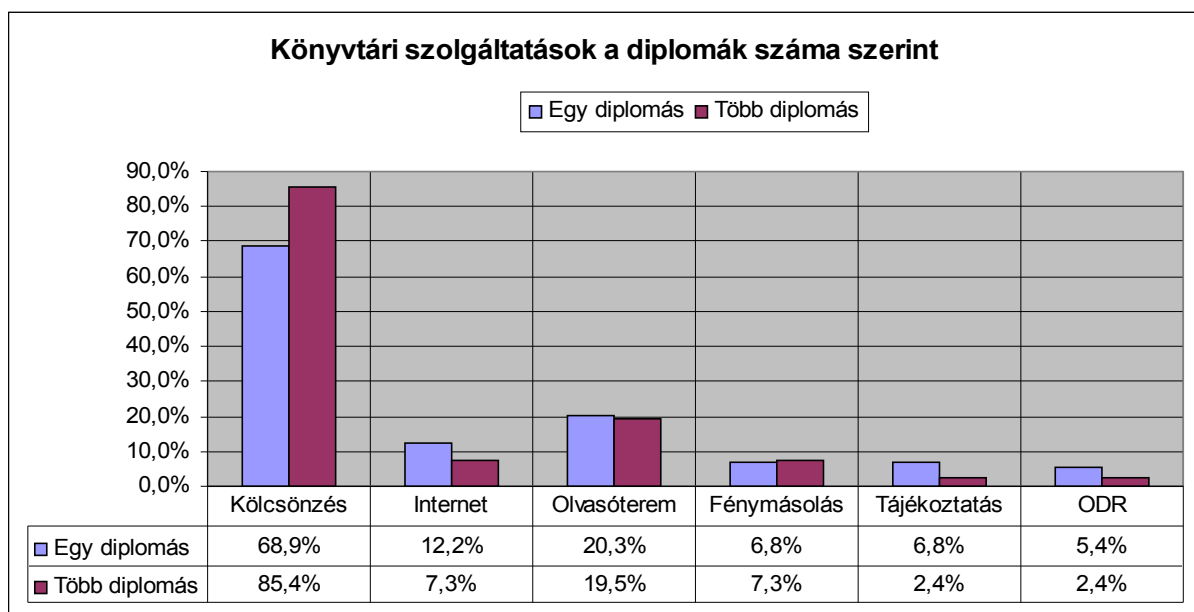

Korok szerinti megoszlásban is magas a kölcsönzés. A 31-40 éves korosztály használja ki jobban az internetszobák lehetőségét. A helyben használatos könyvek csak kisszámú kihasználtságáról árulkodik, hogy csak a 41-60 évesek között éri el az egy ötödét az olvasóteremi szol-

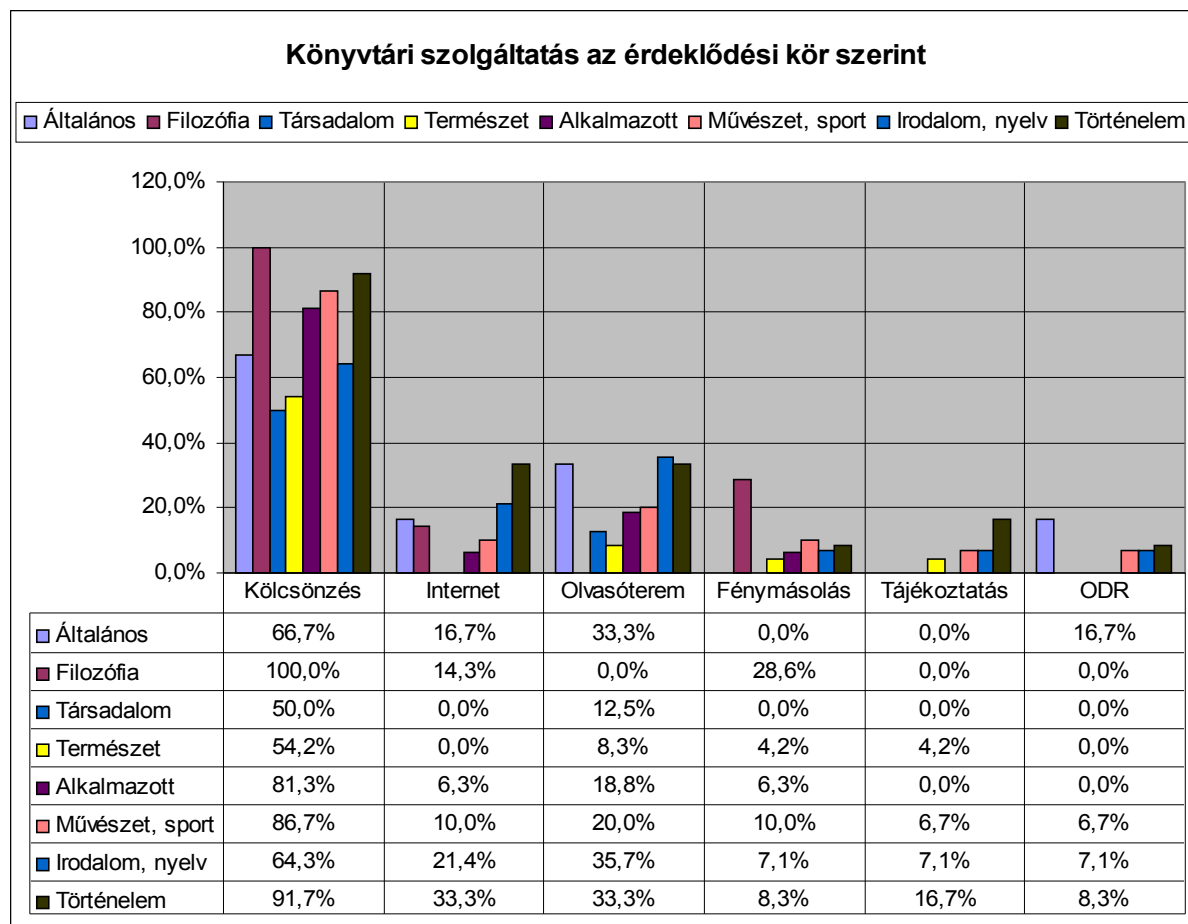
gáltatás. A fénymásolás, tájékoztatás és az ODR pedig csak elenyésző mértékben volt megemlítve, vagy egyáltalán nem az egyes korosztályokban.

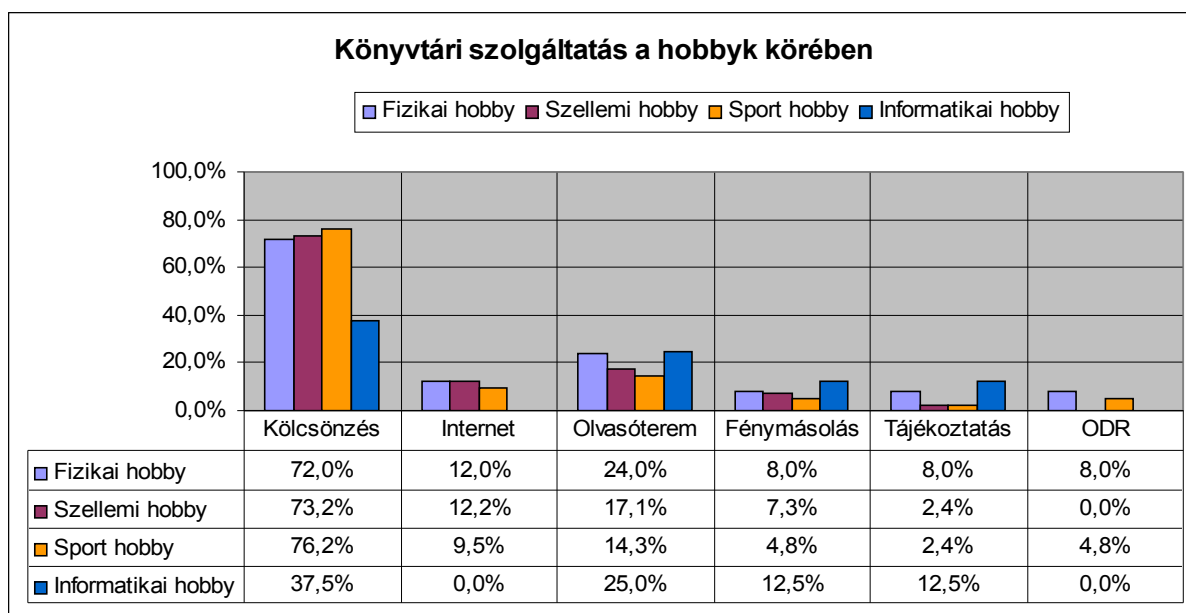
Foglalkozásokra lebontva azt láthatjuk, hogy legjobban az oktatás használja a könyvtár néhány funkcióját, de főleg ők is az óráikra, foglalkozásaikra való felkészülésben. A fénymásolás ezen a területen is visszaszorult. Ez érthető is, hiszen a nevelői szobákban is van fénymásoló. A szolgáltatásban dolgozók használják a második legtöbbször a könyvtárat.

A több diplomások lényegesen többet kölcsönöznek. Tanulmányaik során jobban felfedezték a könyvtárban rejlő lehetőségeket. Ebben a felosztás az olvasóterem is jobban kihasználtnak tűnik.

Az érdeklődési körök felosztásában hullámzó teljesítményt nyújtanak az egyes körök. Legrosszabb teljesítményt társadalomtudományok tekintetében. Legjobban a történelmi és a filozófiai érdeklődési körök használják ki a könyvtárat, főleg azért, mert bőséges irodalmat ez a két szakterület ad.

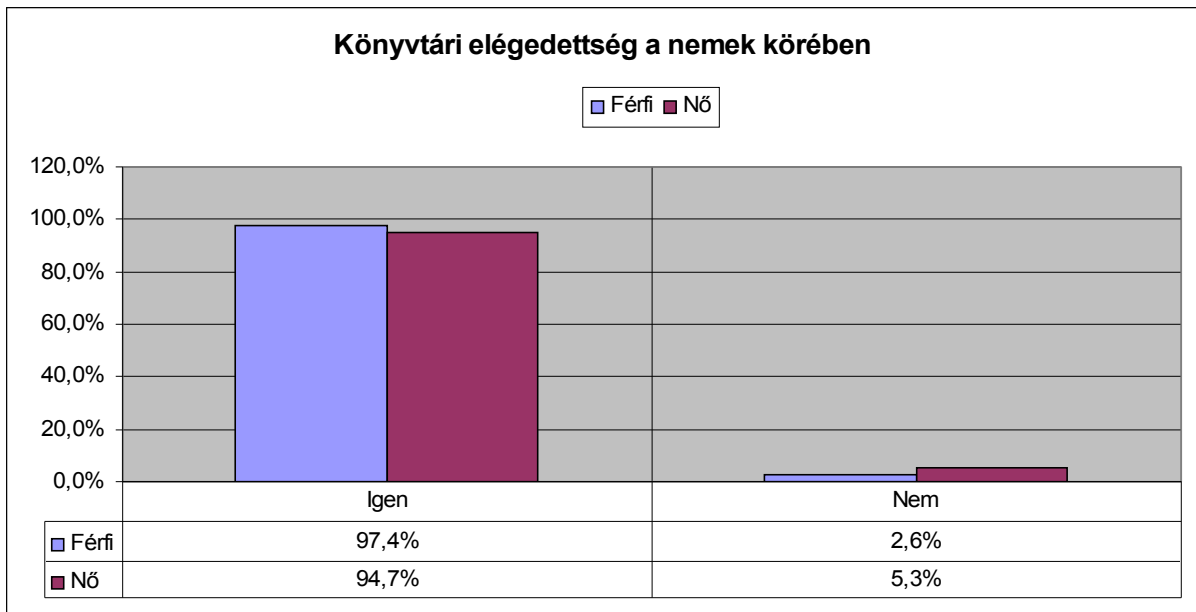

Az informatikai hobbyt kedvelők köre viszonylagosan kevésbé használja a könyvtárat. Kivételet képez ez alól az olvasóterem és a fénymásolás. A többi terület azonos mértékben használja ki a lehetőségeket.

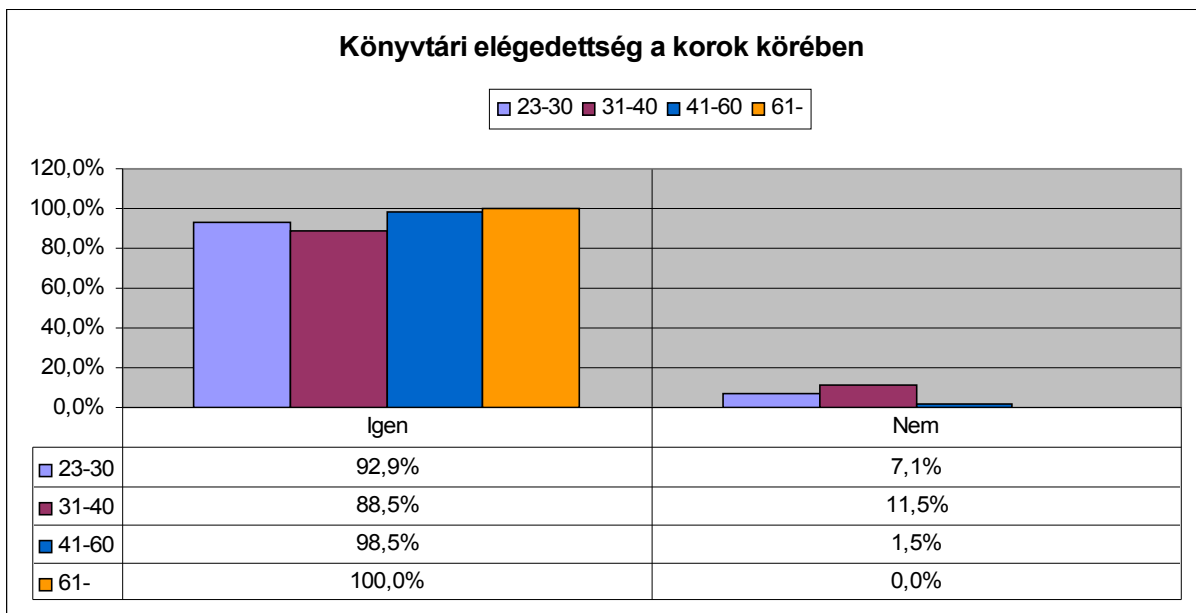
4.17. Elégedett-e a könyvtárral? Ha nem, min változtatna?

(állomány, szolgáltatás, könyvtáros)

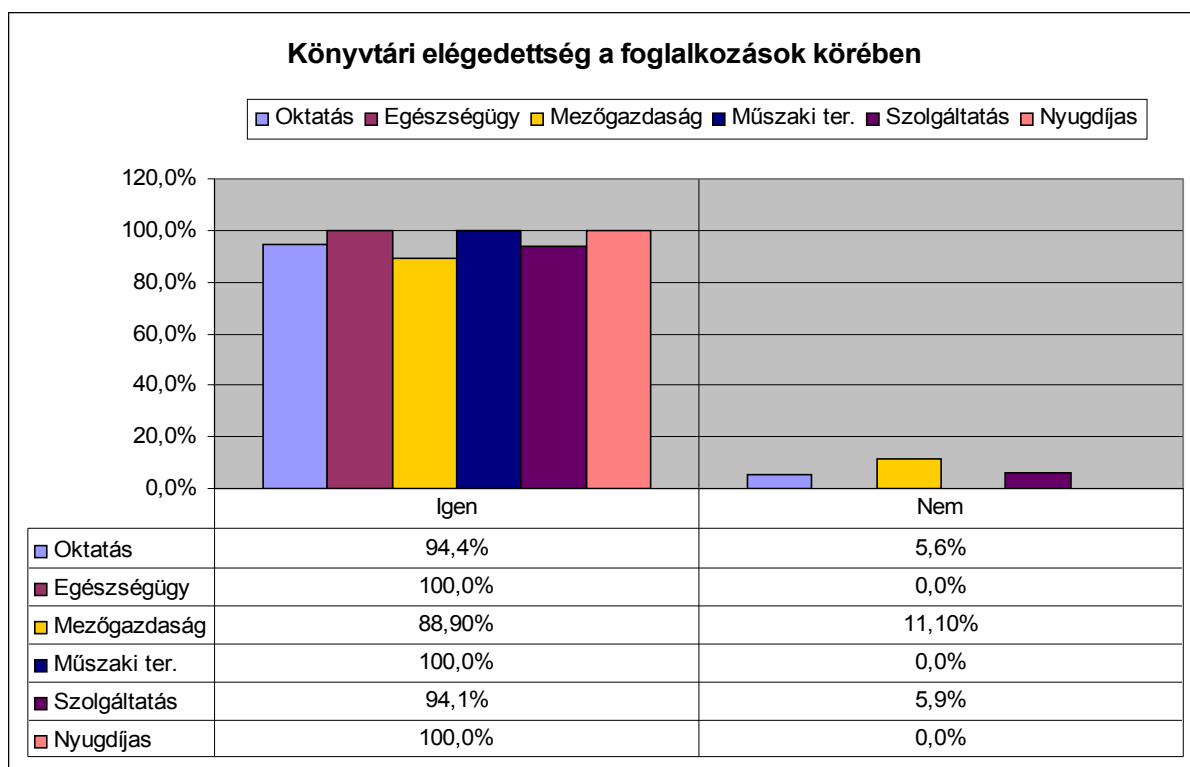
Az előző kérdésben a könyvtári szolgáltatásokra kérdeztem rá, melyeket veszik igénybe. Ebben a kérdéskörben arra szerettem volna választ kapni, hogy mi az, amin változtatnának. Mennyire vannak megelégedve a könyvtári állománnyal, szolgáltatásokkal és magával a könyvtárossal. Nagyon kevesen jeleztek valamilyen változtatást. Kivételet nélkül meg volt elégedve minden alany a könyvtárosokkal. Mindössze néhányan jelezték azon igényüket, hogy szívesen vennék, ha több könyvtáros dolgozna a könyvtárban. Szinte minden olvasó megemlítette, hogy az állományt frissíteni kellene, többen javasolták az idegen nyelvű dokumentumokkal való bővítést – a napjainkban elengedhetetlen nyelvvizsgára való felkészülés jegyében. Az olvasók nagy része bővítené a szolgáltatásokat is és a nyitva tartás szélesítést is.

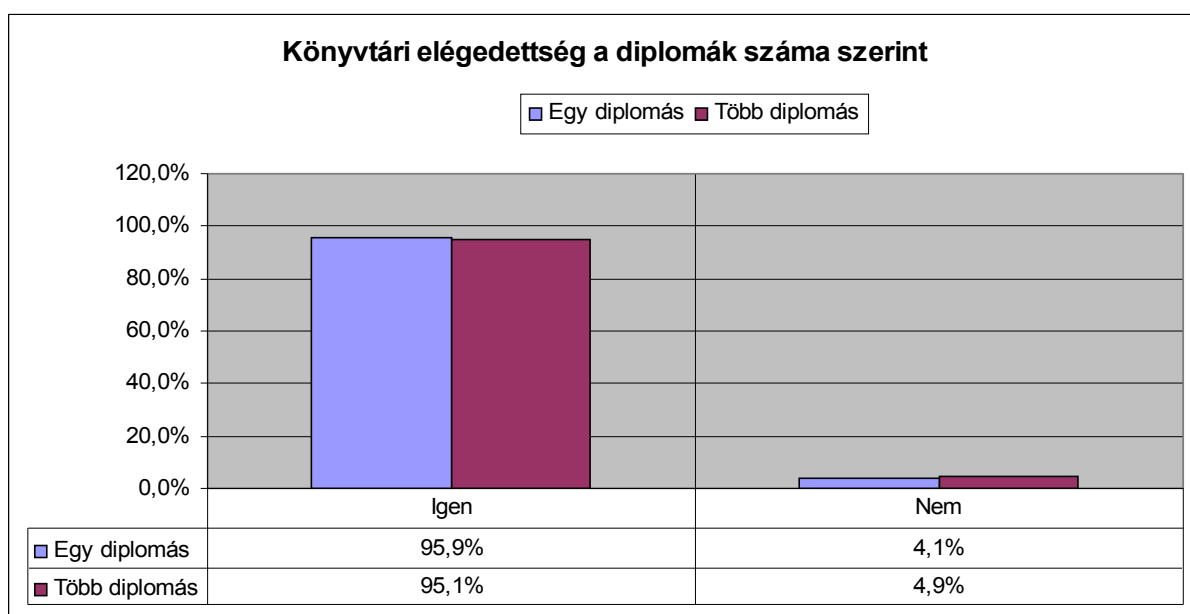
Nemek arányában túlnyomó többségben elégedettek a könyvtárral. A két nem között nem egészen 3% a különbség, ami nem mérvadó.

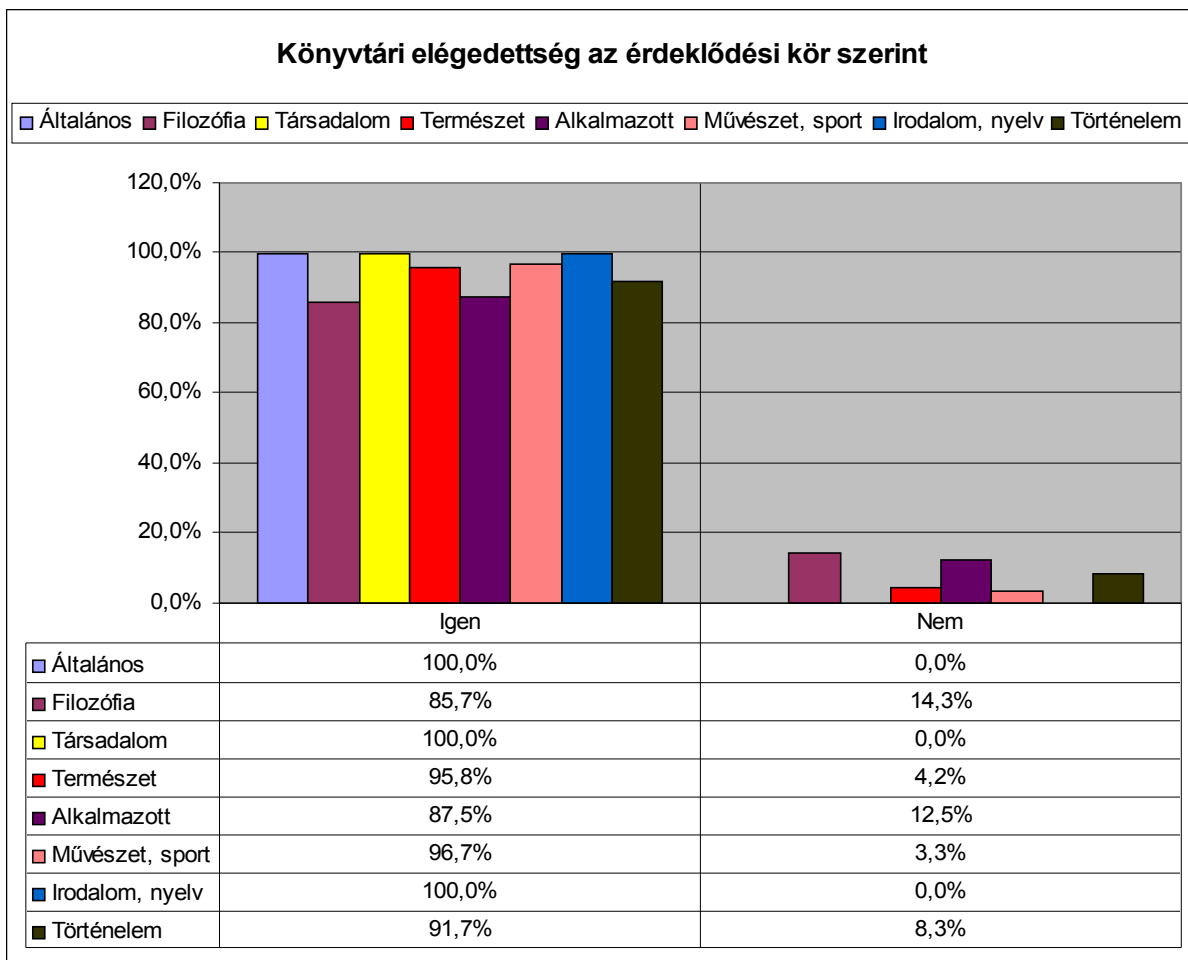
A korok szerinti megoszlásban legkevésbé elégedettek a 31-40 év közöttiek, ők azok, akik az állomány elavultságát leginkább jelezték. A 61 év felettek pedig teljes mértékben elégedettek a könyvtárral minden téren.

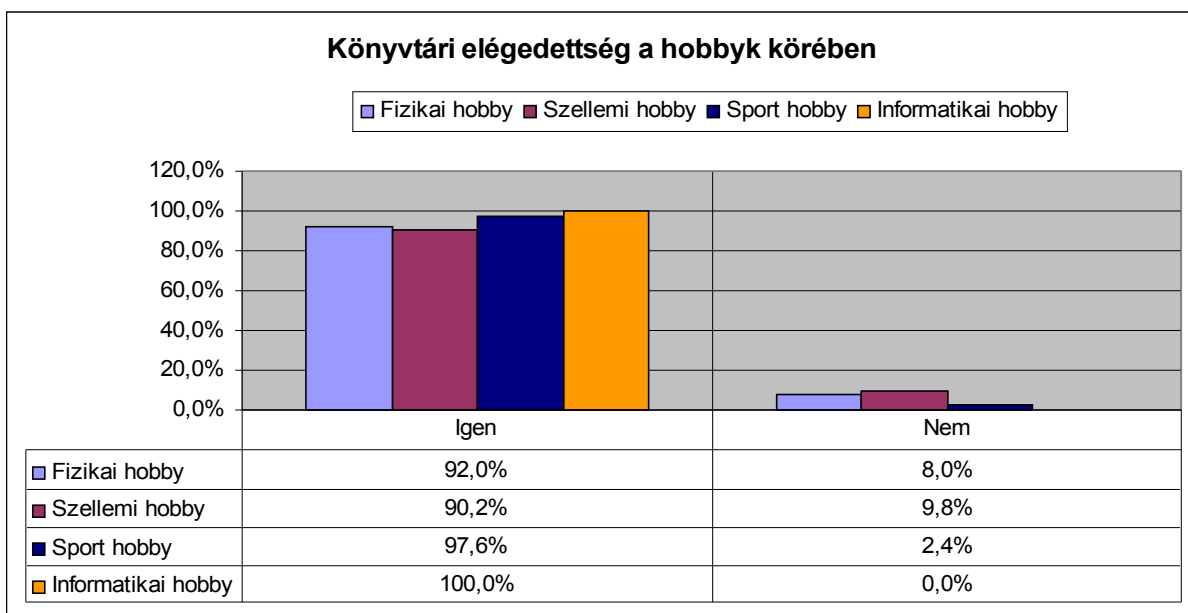
Foglalkozások szerinti megoszlásban is majdnem teljes az elégedettség. A legtöbb elégedetlen a mezőgazdaság területéről kerül ki – 11,1%. Nem igazán jelentős számban.

A diplomák száma szerinti megoszlásban a két kategória együtt mozog, csak tized százaléknyi különbségek vannak.

Az alkalmazott tudományok és a filozófia területéről került néhány elégedetlenkedő. Számukra fontos az állománybővítés az újabb módszerek miatt.

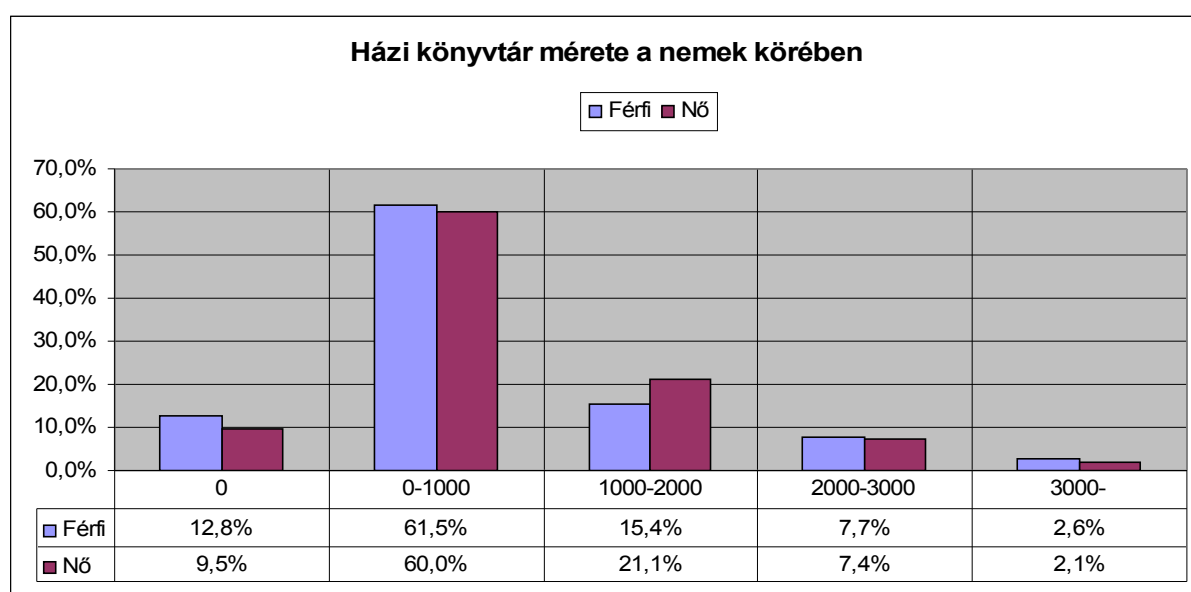
Az informatikai hobby teljes mértékben elégedett. A szellemi és fizikai hobby területéről kerültek ki az elégedetlenkedők minimális százaléka.

4.18. Rendelkezik-e házi könyvtárral?

Ha igen, milyen típusú dokumentumok találhatók benne?

A fogyasztói-felhalmozói magatartásnak van egy nagyon konkrét könyves vonatkozása is. Amíg a könyv olvasás tekintetében az elmúlt időszak a stagnálás illetve a visszaesés időszaka volt, addig a könyvforgalmi statisztikák – különösen az 1970-es évektől – a könyvvásárlás dinamikus fejlődéséről vallanak. Ennek megfelelően az 1978-as felmérés az otthoni könyvkészletek jelentős növekedését regisztrálhatta az 1964-es állapotokhoz képest. Az 1964-es 32%-ról 1978-ra 14%-ra csökkent azok száma, akiknek nincs otthon könyve. A legjelentősebb tanulság, hogy a könyv nélküli családok aránya minimálisra csökkent. Az egyes társadalmi rétegek közötti különbségek e téren lényegében csökkentek. Az elmúlt években a könyv presztízse jelentős mértékben növekedett.⁽²⁶⁾

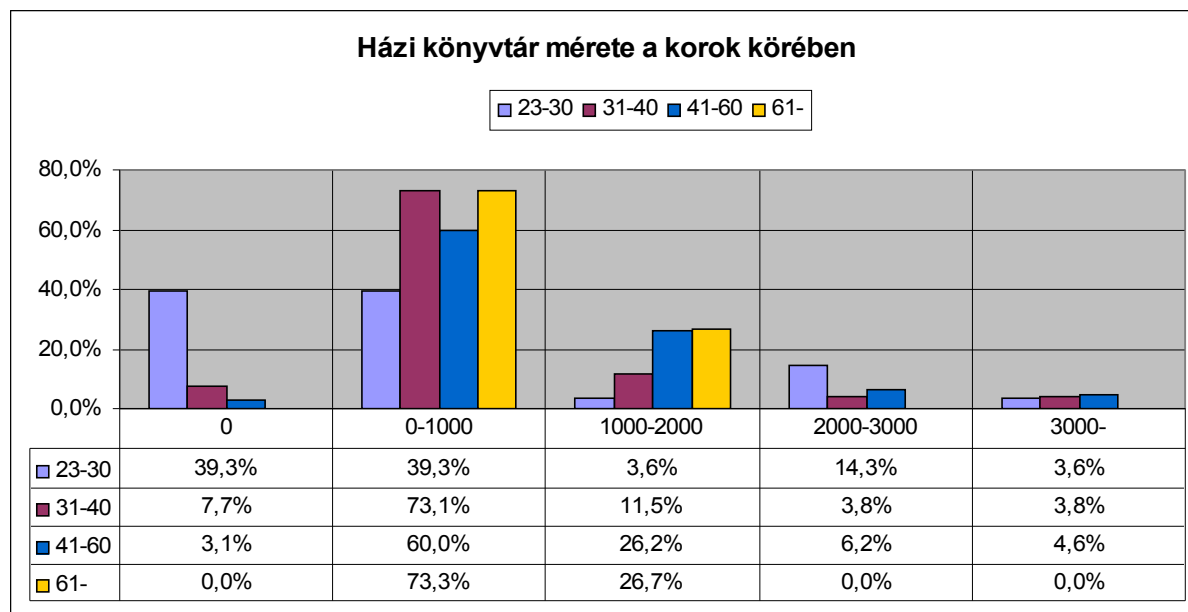
Vizsgálatomban arra is szerettem volna rákérdezni, hogy milyen összetételű a házi könyvtár. Azonban erre nem minden esetben kaptam választ. Amikor választ kaptam, abban az esetben sem volt teljes mértékben kielégítő. Sokan csak „vegyes” jelzővel illették a házi könyvtárukat. Legjelentősebb mértékben „szépirodalom és szakirodalom” jelzővel illették az összetételt, csak kevés esetben soroltak fel ennél többféle dokumentumot. Sokan voltak azok is, akik a minimális példányszám miatt nem is nevezték házi könyvtárnak azokat a dokumentumokat, amik náluk megtalálható. Ez, figyelembe véve, hogy értelmiségről beszélünk, eléggé elszomorító. Az értelmiségtől legalább elvárható lenne, hogy 1000 kötetes házi könyvtára legyen. Ez elég sok esetben nem valósul meg.

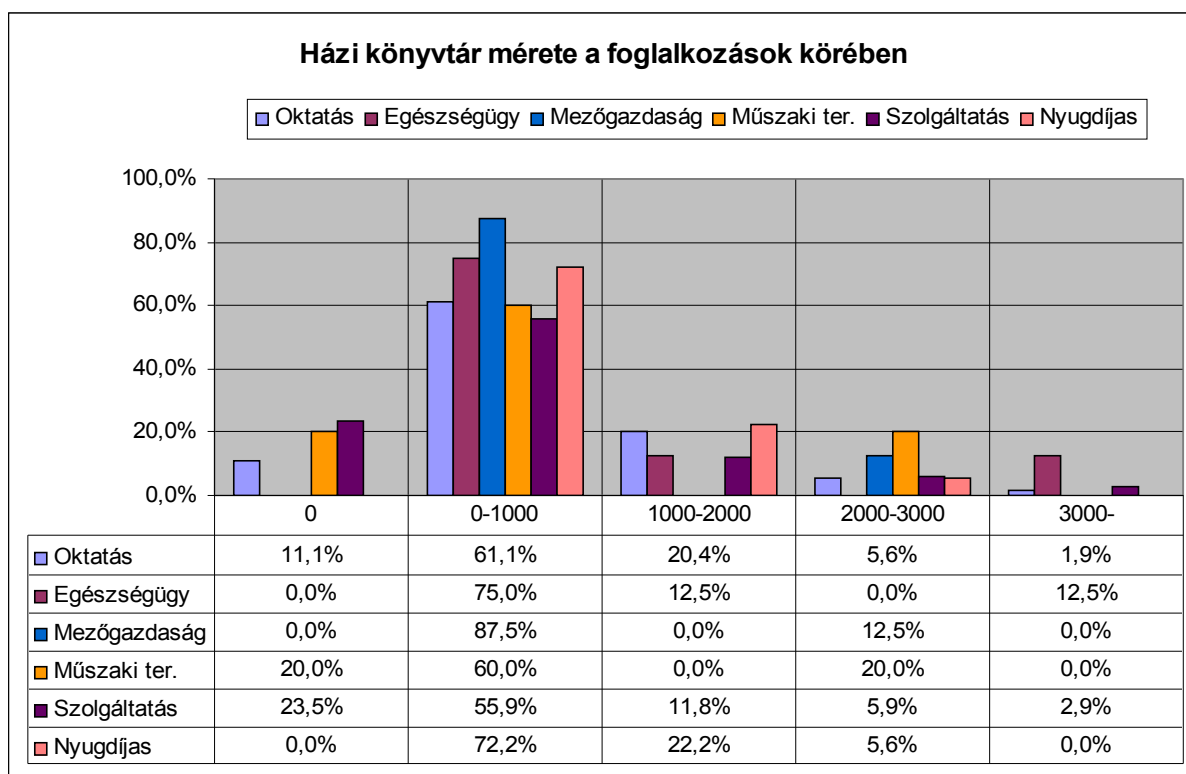
A nemek szerinti kategorizálásban túl nagy különbségeket nem mérhetünk le. Csupán annyit,

²⁶ A felnőtt népesség olvasási és olvasmány beszerzési szokásai / Gereben Ferenc, p.11.

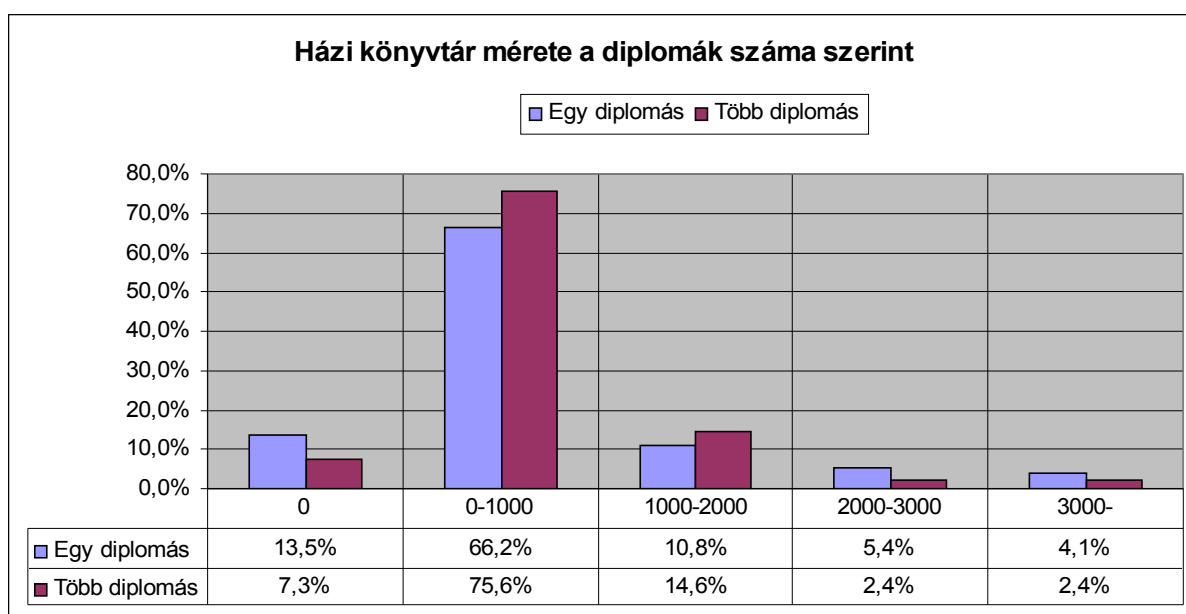
hogy a dokumentum felhalmozásra a nők mutatnak nagyobb hajlandóságot. A számomra minimálisan elvárt mennyiséggel az olvasók két harmada rendelkezik, többségben férfiak. Ennél nagyobb mennyiségnél vagy a nők vagy a két tábor fej-fej mellett produkált.

Házi könyvtárral leginkább a 23-30 éves korosztály nem rendelkezik. Ez még felírható annak, hogy sokan még szüleiknél laknak, így még sok esélyük nem volt a felhalmozásra, sőt rá sem voltak kényszerítve. Bár szerintem elképzelhetetlen, hogy főiskolás vagy egyetemi éveik alatt egyetlenegy jegyzetet sem vásároltak meg, kötelező olvasmánnyal sem rendelkeznek. 1000 kötetes házi könyvtár már megosztott a korosztályokat tekintve. 2000 kötetel a 41-60 és a 61 év fölöttiek rendelkeznek. Az idő múlásával a dokumentumok száma is növekedett. Ennél nagyobb számban már csak minimális számban vannak jelen a korcsoportok – sajnos.

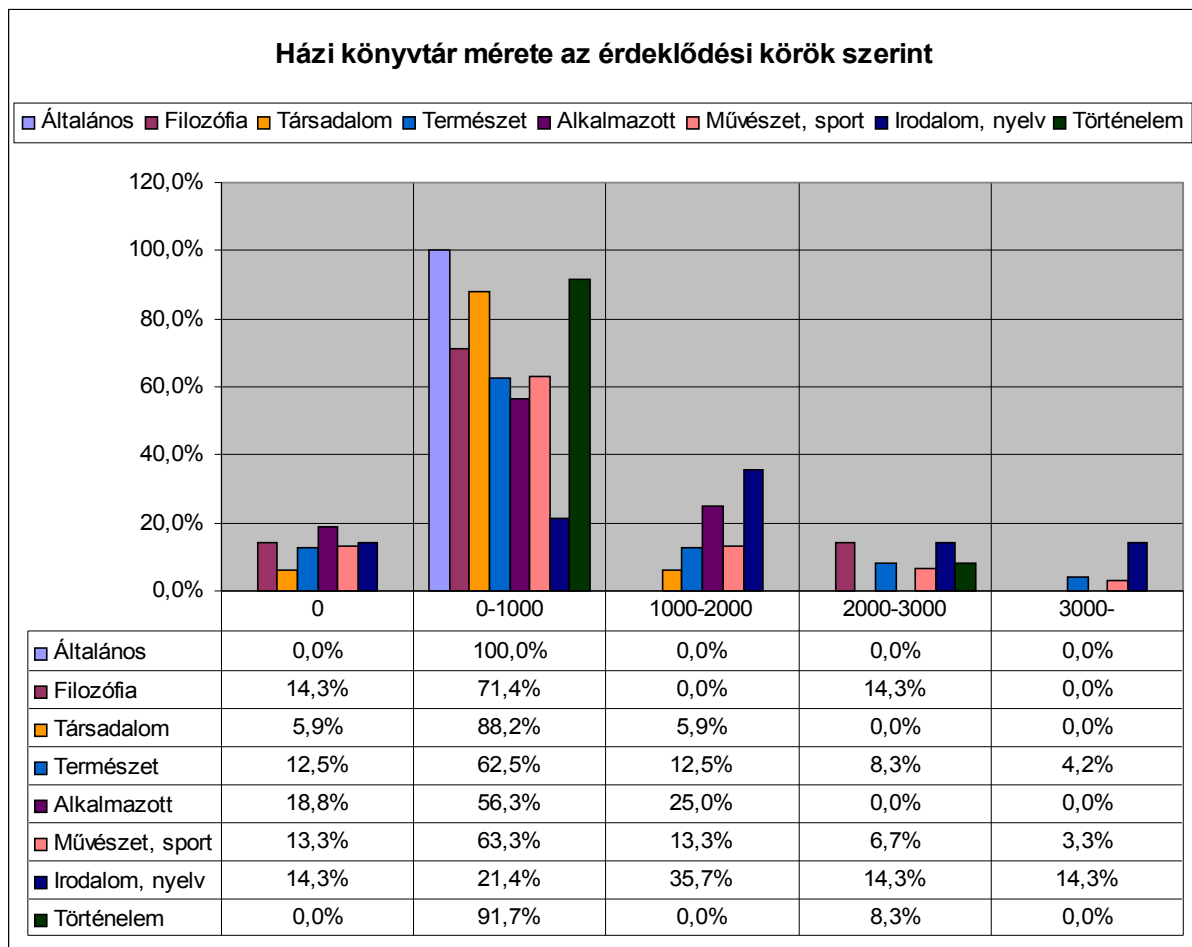

Házi könyvtárral az oktatásban, műszaki területen és a szolgáltatásban dolgozók közül nem rendelkeznek néhányan – az oktatástól ez szinte elfogadhatatlan. 1000 kötettszámmal a mezőgazdasági terület tűnik ki. Ennél nagyobb példányban csak a nyugdíjasok, műszaki és egészségügyi területen dolgozók valamint az oktatásban dolgozók jelennek meg. Kis arányban vannak jelen a szolgáltatás képviselői.

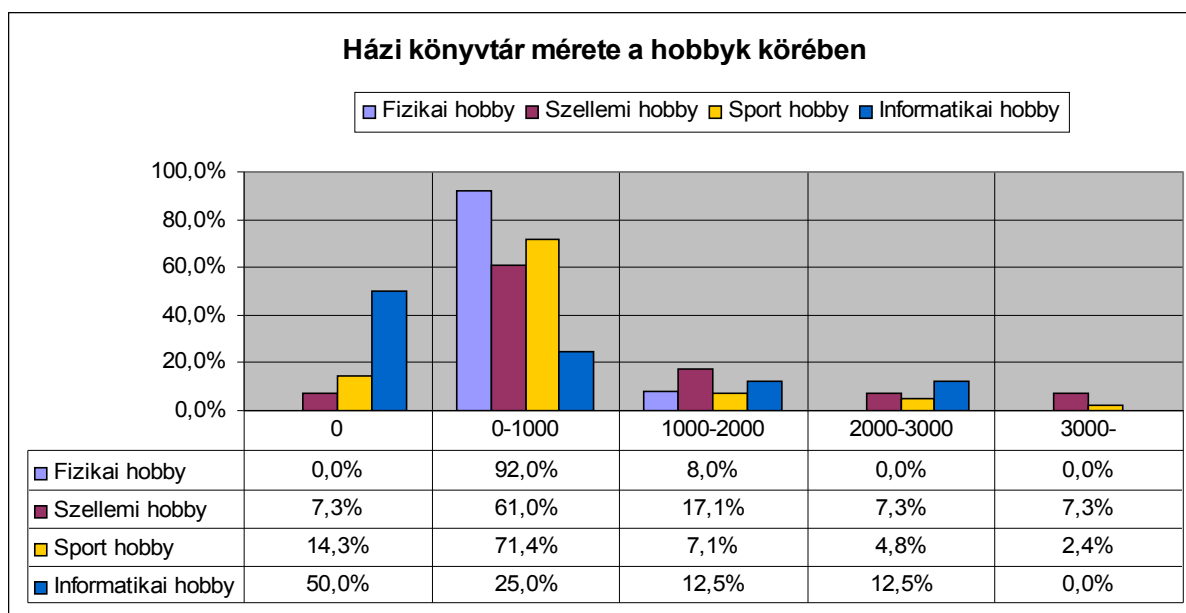

Házi könyvtár hiánya az egy diplomásoknál jelentkezik nagyobb mértékben. 1000 példánynál már a több diplomások vezetnek csakúgy, mint a 2000 példánynál. Ennél nagyobb mértéknél

már az egy diplomások rendelkeznek házi könyvtárral. Itt valószínűleg a már a kor is közrejátszik.

Házi könyvtár hiánya – az általános és a történelem orientáltak kivételével – minden érdeklődési területről vannak képviselők. Több ezres kötettel leginkább az irodalom és nyelv érdeklődési körűek rendelkeznek.

Az informatikai hobby körében a legnagyobb a házi könyvtár hiánya. Az internet viszont nem pótolja a házi könyvtárat. Ezres példányszámmal a másik három terület mindegyikéről vannak jelentős számú képviselők. A többi területen már csak a szellemi hobbyval rendelkezők jelentkeznek, hobbyjukból adódóan dokumentum halmozóknak is tekinthetők.

4.19. Elégedett-e a könyvesboltok, könyvtárak PR tevékenységével?

Ha nem, hogyan változtatna rajta? Kitől várja a segítséget a könyvtárban?

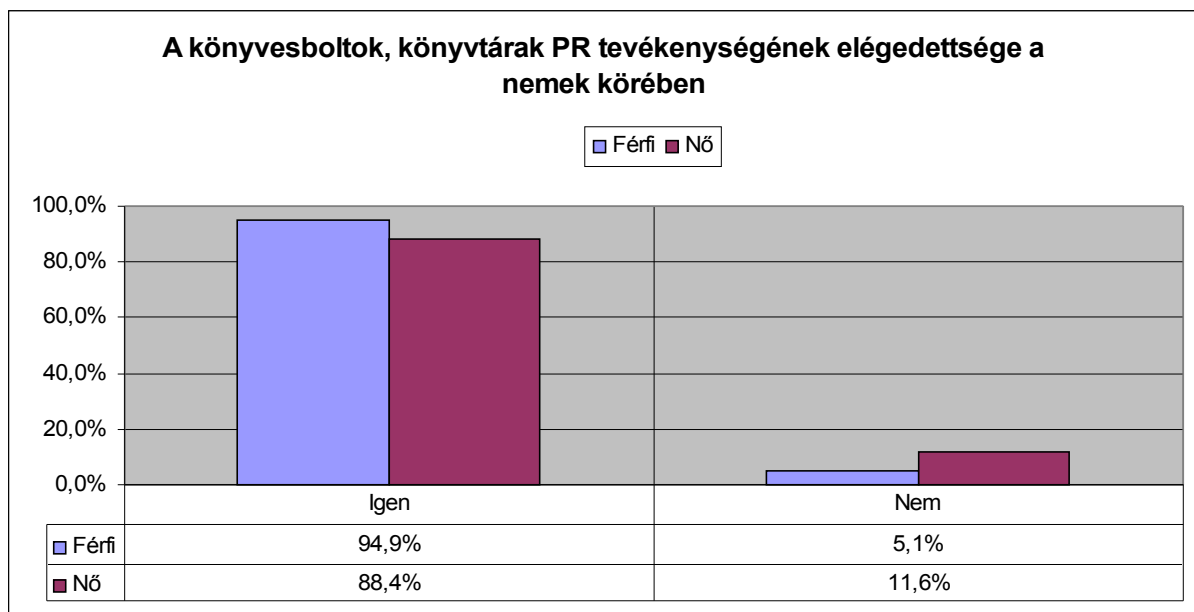
Bár a Public Relations tevékenység az üzleti élet, a profit orientált vállalatok szellemi terméke, természetesen a civil, a non-profit szférában is nélkülözhetetlen. Magyarországon számos önkormányzat, Alapítvány, a civil szféra sok szereplője ismerte fel, hogy PR nélkül, ezen a területen sem lehet eredményeket elérni. A PR tevékenység elveiben, semmiben sem különbözik a nyereségorientált és a civil, a non-profit, szervezetek életében. A PR mindennapi gyakorlatában is alig van különbség. Ha mégis, feltesszük a kérdést, hogy van-e és, ha igen, akkor mi a különbség a két szektor PR tevékenysége között, akkor a válasz az, hogy csupán a módszerekben, illetve a PR eszközök felhasználásában, illetve az azokra tett "hangsúlyokban" találhatunk különbséget.⁽²⁷⁾

A könyvesboltok hasznát nem kell különösebben kommentálni, hiszen azok nem non-profit szervezetek. A könyvtárak viszont annál inkább. A könyvtár haszna az államnál jelentkezik, a könyvtárhasználók elégedettsége a haszon. Az állami pénzből fenntartott könyvtár információt szolgáltat az állampolgárnak, aki adót fizet az államnak. Változtatásokat csak kevesen írtak.

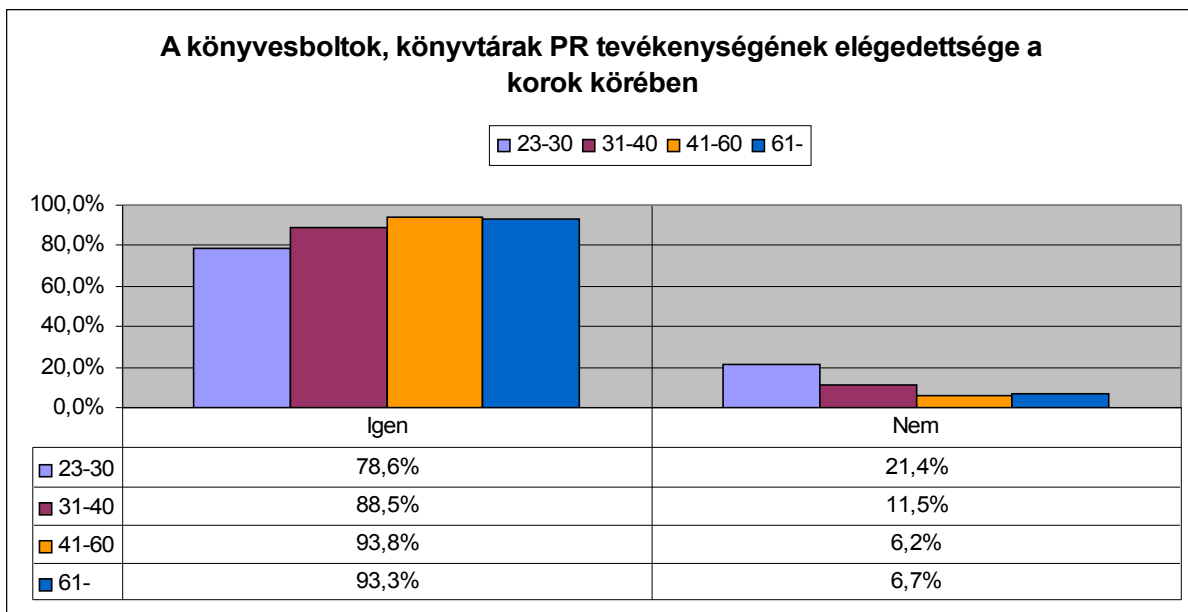
²⁷ <http://pihgy.hu/node/849>, 2008.11.18.

Általában a média bevonását, a nagyobb reklám teret írták. Volt olyan válasz is, ami a szórólapokkal, értesítőkkel hívná fel a figyelmet az új dokumentumokra.

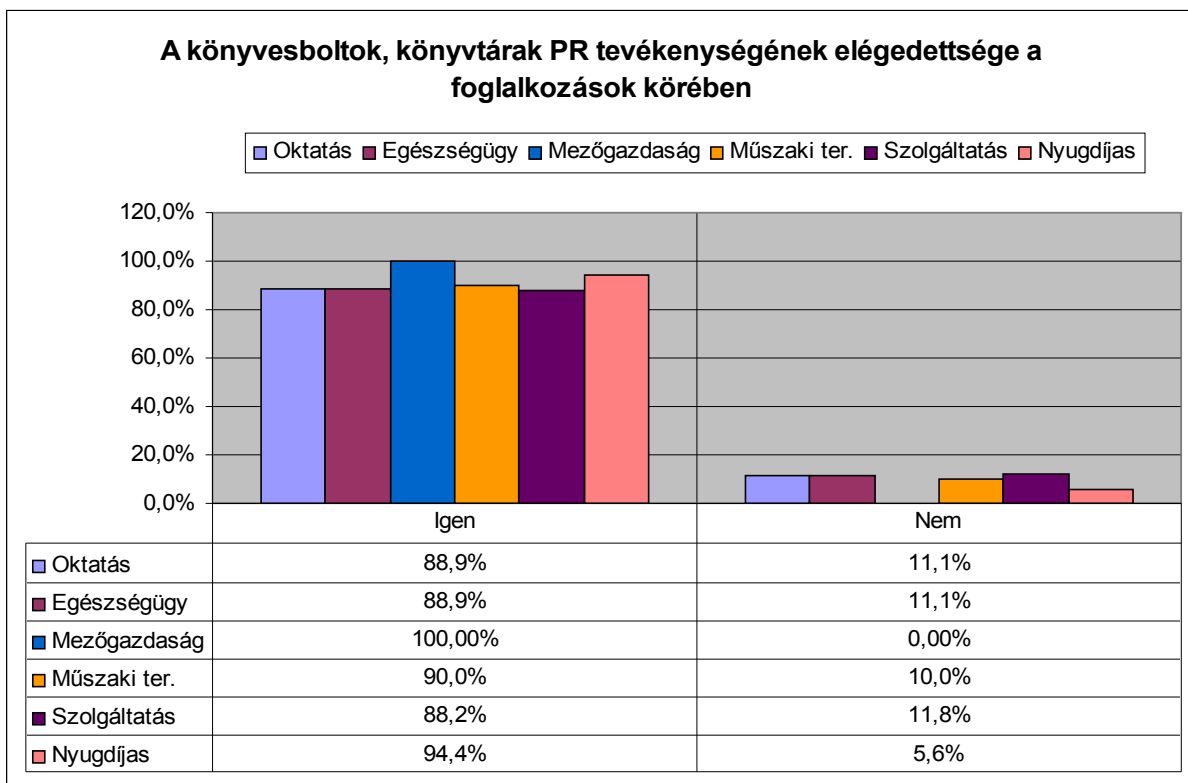
Kíváncsi voltam, hogy az alanyok kitől várják a segítséget a könyvtárban. Minden válaszban a könyvtáros volt. Elszomorító azonban, hogy alig akadt egy-két válaszadó, aki a könyvtároson kívül mást is megnevezett: katalógus, kereső program. Ezt a hiányt csak oktatással lehetne el-tüntetni, amit már általános iskolában el kellene kezdeni a községünkben. Felmerül természetesen a kérdés, ha az értelmiség ilyen szinten áll, vajon a kevésbé képzettek mennyire ismer-hetik a könyvtári segítő eszközöket.

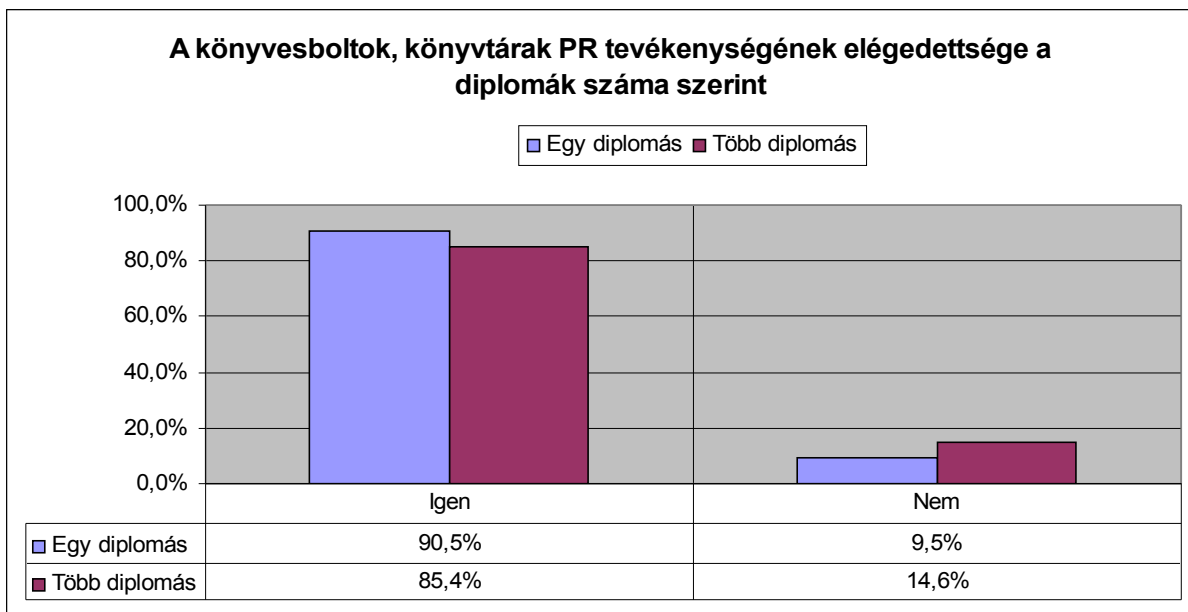
A férfiak körében szinte teljes mértékű az elégedettség. A nőknél már kicsit másabb az arány. Ott többen változtatnának rajta. Sajnos azonban a különbség nem jelentős.

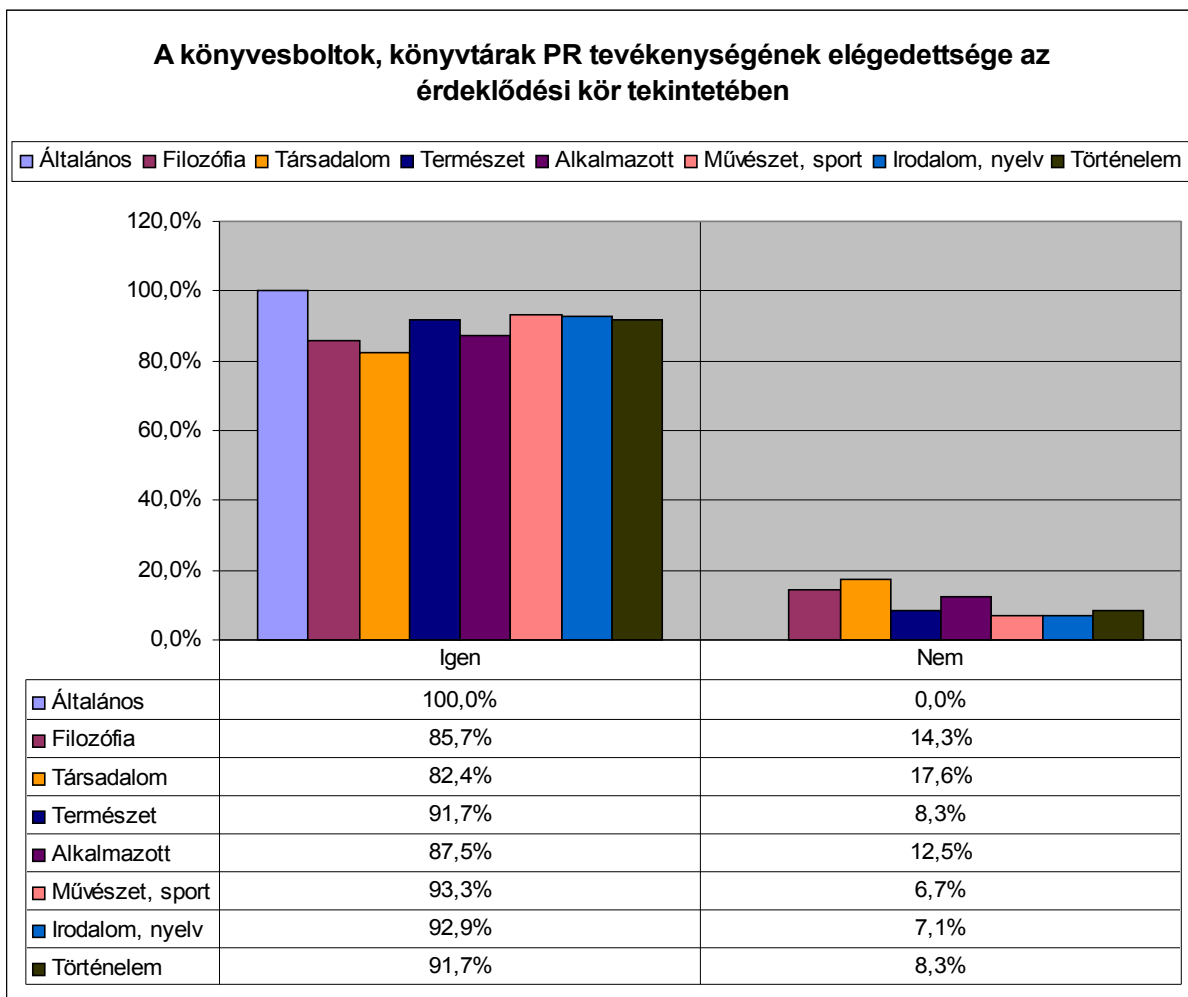
Korok szempontjából éppen a fiatalabb korosztály változtatna a PR tevékenységen. Nem véletlenül, hiszen a mai oktatásban már erre is felhívják a figyelmet.

Megállapítható, hogy a mezőgazdasági dolgozók és a nyugdíjasok elégedettek. A többi foglalkozás típus nem olyan nagymértékben, de a különbség annyira nem nagy, hogy ebből valamilyen következtetést le lehessen mérni.

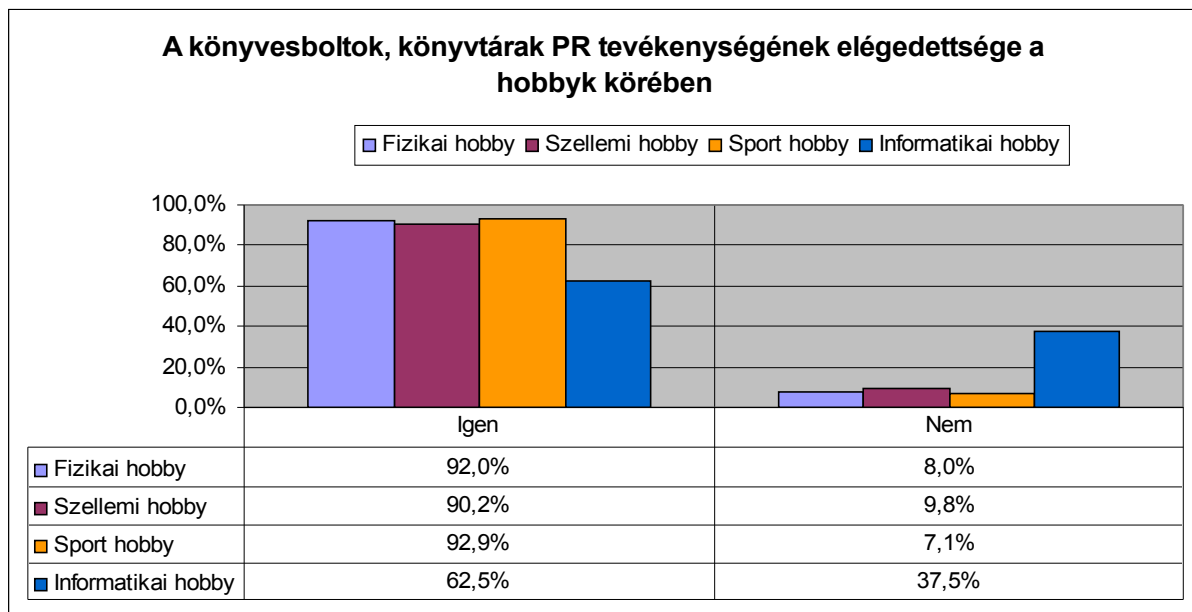

Érzelhető, hogy a több diplomások már jobban belelátanak a PR tevékenységbe, hiszen hosszabb tanulmányuk alatt jobban felfigyelhetnek rá, mekkora súlya lehet ennek.

Érdeklődési körök szempontjából is eléggé azonosan mozognak elégedettséget tekintve. Csak

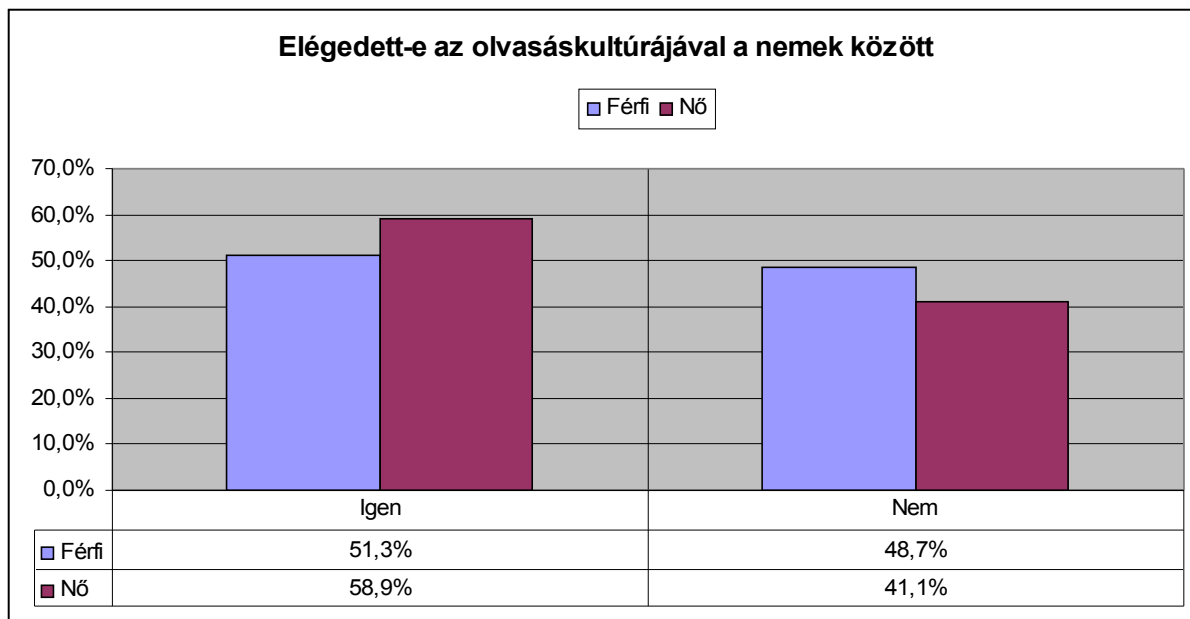
a filozófia és a társadalomtudomány érdeklődési területük közül vannak többen az elégedetlenek.

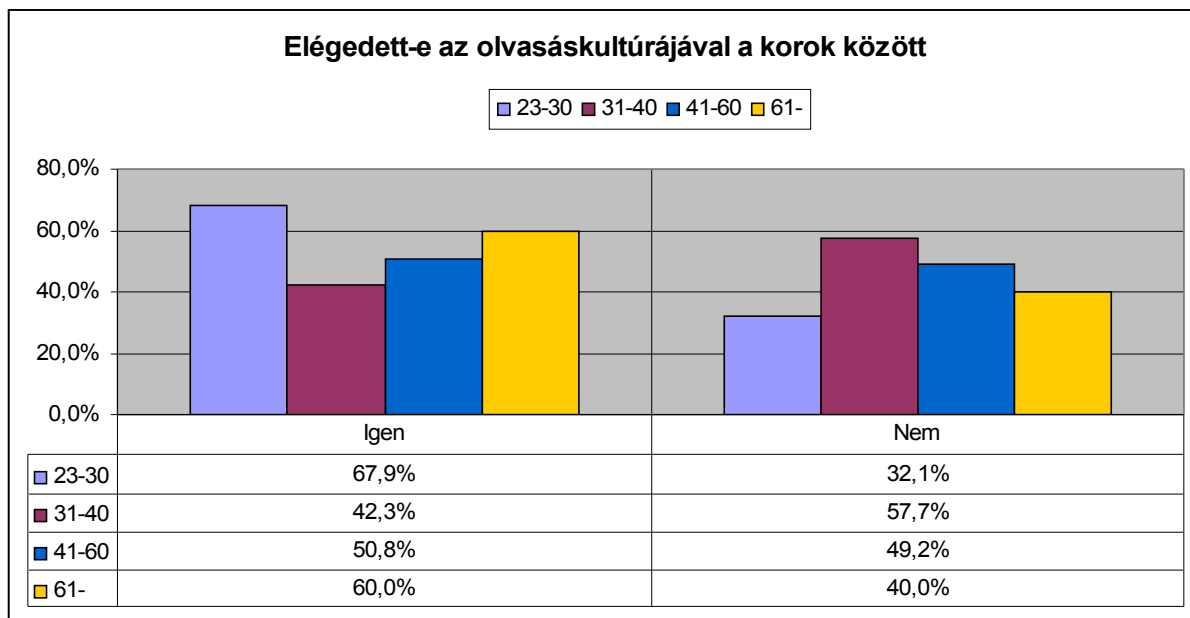
A hobbyk szerinti felosztásban az informatikusok azok, akik leginkább elégedetlenek a PR tevékenységgel. Az ő számuk már eléri az egy harmadot. Véleményem szerint ők az informatika által jobban tudnak viszonyítani, hogy mikén kellene változtatni.

4.20. Elégedett-e saját olvasáskultúrájával? Ha nem, miért?

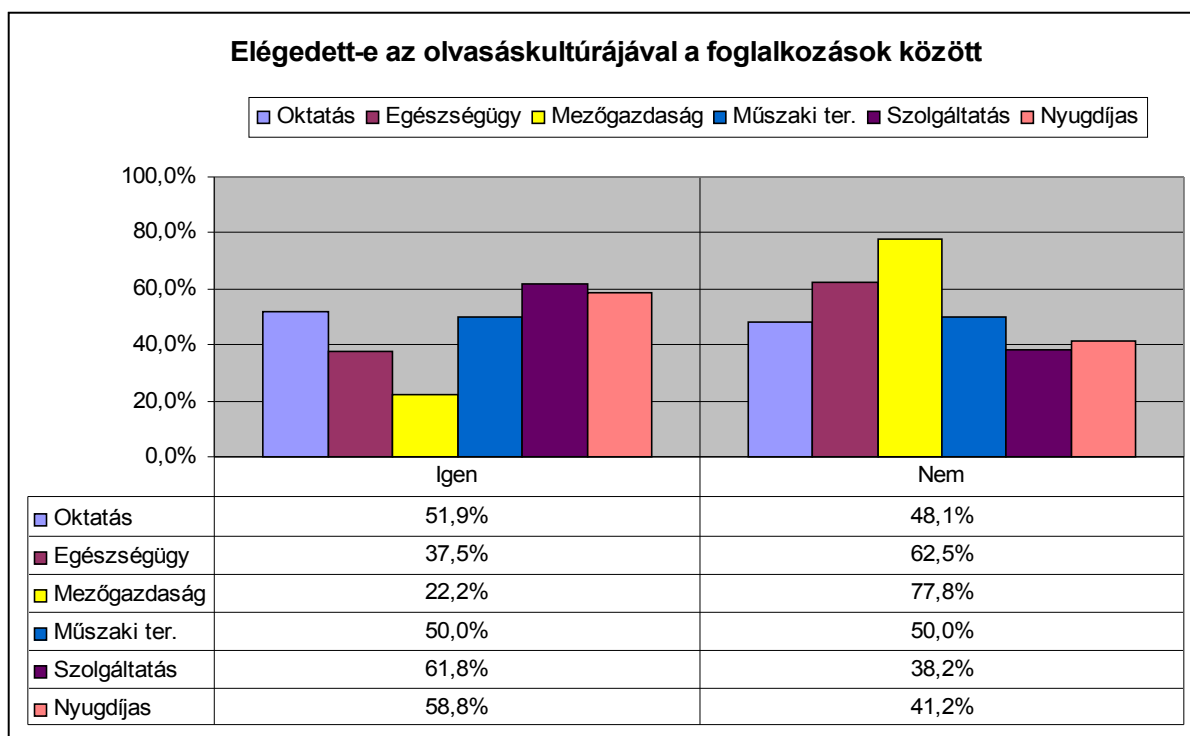
Vizsgálatomban egy fajta önértékelést kértem. Mennyire elégedett saját magával. Mondja ki az alanyom, hogy mint gondol az olvasási szokásairól. Eléggé megosztott eredmények születtek. Indoklásokban leginkább az időhiány szerepelt. Mai rohanó világunkban ugyan a munkatörvénykönyv 8 órát ír elő napi ledolgozandónak, azonban ez korántsem fedí a valóságot. Gondoljunk csak a pedagógusokra, akiknek az óraszámát néhány éve emelték 22 órára. Így leírva kevesebb, mint 40, de ezeket az órákat nem csak meg kell tartani, hanem fel is kell rá készülni, nyugodtan számolható tehát ez a 22 óra 44-nek. A legtöbb ember sokkal többet dolgozik ennél. Még munka után is azon gondolkodik, hogyan tudna a következő nap jobban teljesíteni. Másik indok a túlságosan egyoldalú olvasás volt. Ez az egyoldalú olvasás ismét csak a munkára utal, hogy a munkájában minél informáltabb legyen az ember. Esetleg utalhat még a szellemi feltöltődésre, hogy túlságosan sok szépirodalmat olvas, hogy pótolja a munkája miatt keletkezett ezen irányú lemerültségét.

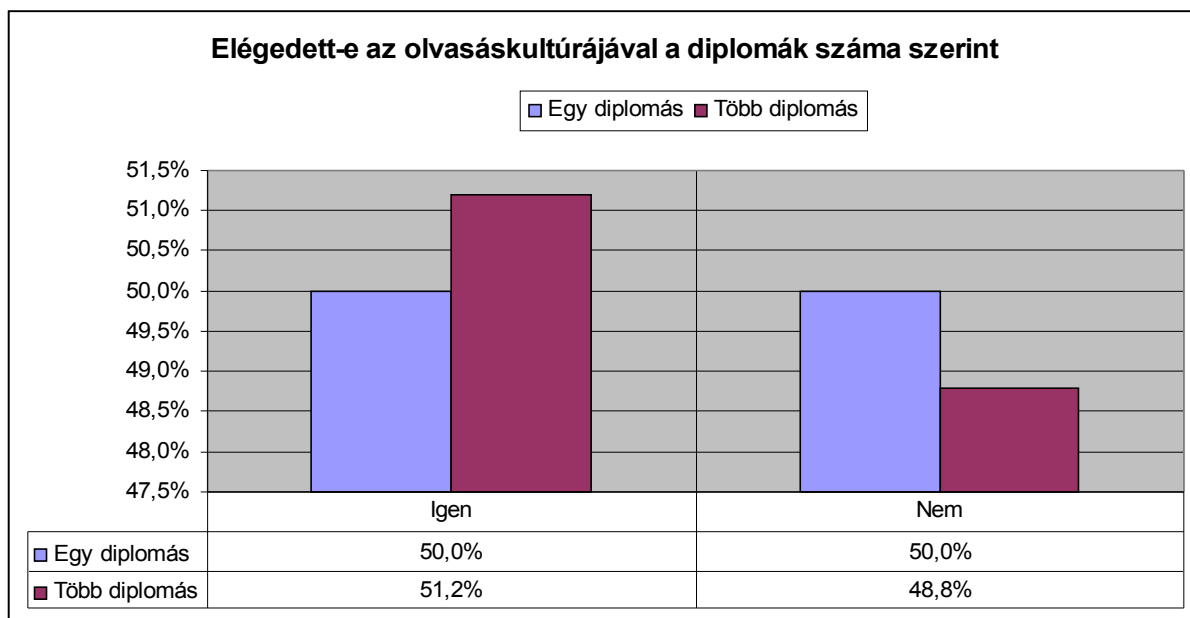
A nők a korábbiakban már kiderült, többet és sokrétűbben olvasnak. Ennek megfelelően elégedettségük is nagyobb. Ugyanakkor ők voltak azok, akik belátták, hogy eléggé egyoldalúan olvasnak. A nem választ adók aránya nők körében is magas. Kijelenthető, hogy mindkét kategória eléggé önkritikus magával szemben, hogy mennyire jogosan, azt nehéz lenne megmondani.

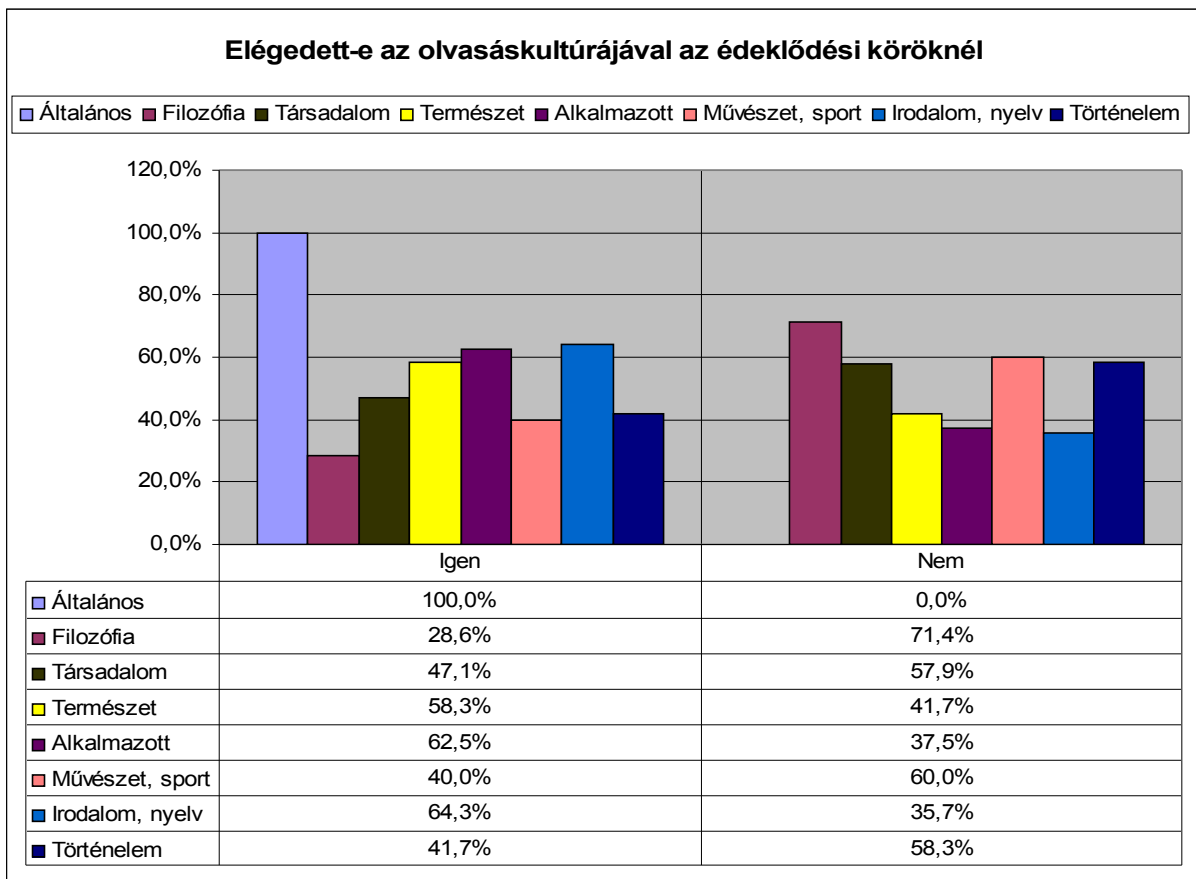
A legfiatalabb és legidősebb korosztály elégedettsége magas, míg a másik két kategória alig éri el az 50%-ot. Rájuk több teher is nehezedik. A fiatalabbaknak és az idősebbeknek magukra van még illetve már gondjuk. A fiataloknak még nem kell a gyerekeikkel foglalkozniuk – általában. Az idősebbek gyermekei pedig már önellátóak.

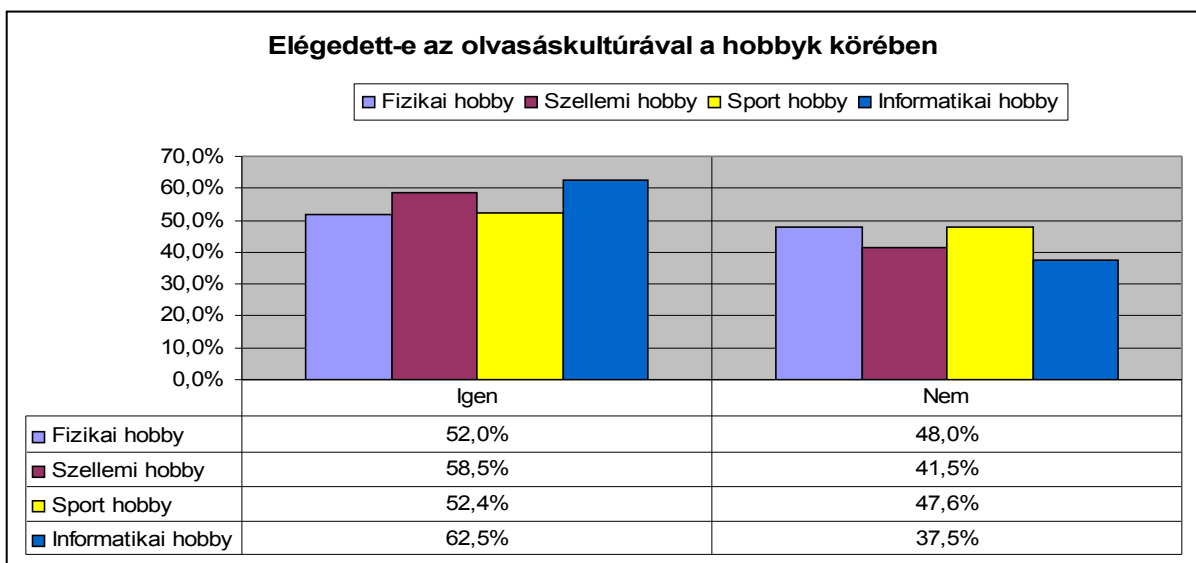
Legkevésbé a mezőgazdasági területen dolgozók elégedettek önmagukkal. Ez az a terület, ahol mindennap új gondot hoz, így nehezen tudják magukat függetleníteni a munkájuktól. Kissé egyoldalúvá válik az olvasásuk, erre is panaszkodtak a legtöbbit.

Diplomák száma szerint nagy különbséget nem lehet tenni, mindössze 1,2% a különbség a két kategória között.

Érdeklődési kör szerint az általánosak a legelégedettebbek. Ez abból is adódik, hogy nem egyfelé orientálódnak, hanem olvasáskultúrájuk széles körben terjed. Leginkább a filozófia, művész és sport valamint a történelem orientált emberek a legelégedetlenebbek. Nem feltétlenül azért, mert keveset olvasnak, csupán többet szeretnének, többet várnak el maguktól. Ez a tulajdonság ezekre az érdeklődési körökre jellemző.

A szellemi és az informatikai hobbyk alanyai a legelégedettebbek az olvasáskultúrájukkal. A másik két kategória eléggé megosztott e tekintetben, hiszen alig néhány százalék a különbség.

Összegzés

Vizsgálatom alanyai egy nagyközség lakói. A közel 5000 főből az értelmiség rétegét választottam az olvasáskultúrájának felméréséhez. Ez egy speciális hely, speciális réteggel. Nem meglepő az sem, hogy az országos felméréstől eltéréseket tapasztaltam. Arról nem is beszélve, hogy az a felmérés közel 19 éve készült. Azóta elég sok minden változott. Nagy lett a faluban a munkanélküliség, így az értelmiség elvándorol, létszámuk csak ezért ilyen csekély. A nagy hírű Rákóczi Mezőgazdasági Termelő Szövetkezet átalakult, agrárszakemberei elvándoroltak, utánpótlás nem érkezik, nagysága is jelentősen megváltozott. Savanyító üzemünk csak időszakos munkát végez, mindig újabb és újabb bérlővel. A jó hírű vegyesipari szövetkeztünk is átalakult, ma már alig-alig működik. Helyüket a kis vállalkozások vették át, amelyek alakulnak, egy darabig működnek és aztán megszűnnek. Azonban ezek a kis vállalkozás értelmiséget nem kötnek meg, nem is alkalmaznak. Így a tanult diplomásaink elvándorolnak, leginkább Debrecen vonzza őket, jó esetben aludni térnek haza. Az értelmiség inkább a távolságot választja, az sem akadály számára. Ezért választják sokan a Dunántúlt vagy Budapestet. Ez a réteg nem azért hagyja el Földest, mert nem szeretne itt letelepedni, hanem nem tud letelepedni, nem teremődnek számukra munkahelyek, sőt a meglévők is elhalnak. Bár a polgármesteri hivatal már két ízben is megtartotta az elszármazottak találkozóját, ez inkább csak feszültségforrás volt az itt élő emberek számára. Ugyanakkor az elszármazottak is keserű szájjal tértek haza – miután elértek valamit, már szükség van rájuk.

Jelenleg is működik községünkben a Karácsony Sándor nevét viselő társaság, ami a nagy hírű pedagógus munkásságával és munkáival foglalkozik. Tagjai nem csak Földesről és környékéről kerülnek ki, hanem Erdélyből és a Partiumból is. Ennek egyik vezető alakja Péter Imre. Nemcsak üléseket tartanak, hanem előadássorozatokot is, amik nemcsak tagjaikat, hanem a kívülállókat is lekötik. Helyben működik egy általános művelődési központ, amelyet 2007-ben kiválóra minősítettek, és egy olyan könyvtár, amit 2002-ben a dokumentációit tekintve dr. Bényei Miklós könyvtári szakember precíznek, követésre méltónak talált. Ebből megállapíthatjuk, hogy az alapok meglennének, csak éppen az értelmiség számbelileg hiányzik hozzá. Minden szempontból nézve az értelmiség körében a szabadidős tevékenységek között az olvasás a 3. helyen áll, ami előkelő helyezést jelent.

Vizsgálati alanyaim mindegyike könyvolvasónak tekinthető – az értelmiségtől ez el is várható –, mind emellett napi vagy legalább heti rendszerességgel olvasnak, ami a mai rohanó, maximalista világunkban igen szép teljesítménynek számít.

A földesi értelmiség első helyre helyezte a boltból való vásárlást, második helyen a könyvtár szerepel, mint beszerzési forrás, majd ezt követi az újkori találmány, az internet, amit nem-

csak olvasásra, hanem onnan rendelésre is használnak. Ezeket követi szorosán az antikvárium, ami jelzi, hogy szerepük még most is fontos, mert az emberek nem zárkóznak el előle.

Kedvenc szépirodalmi korszakuk a XIX. és a XX. század, de olyanok is akadnak, akiknek nincs kedvence. Ez nem feltétlenül azt jelenti, hogy nem szeretik a szépirodalmat, hanem azt is jelentheti, hogy sokrétű a szépirodalmi érdeklődésük.

Kedvenc külföldi szerzőjük, akit minden kategória támogatna, nincs. Hazai szerzők közül egyértelműen Jókai Mór – az 1964-es, 1978-as országos felmérések győztese – emelkedik ki. Olyan kedvenc olvasmány, amely minden kategóriából kiemelkedik, nincs, mert e téren szer-teágazóak.

Kedvenc műfajaik a regény és a novella mellett, ami az országos képet is tükrözi, elég nagy arányban támogatják a verseket.

Az ismeretközlő irodalomban legkedveltebb a filozófia, főleg a pedagógiai és pszichológiai ága – az ETO a filozófiához sorolja –, ami a nagyszámú, oktatásban dolgozó értelmiségnek köszönhető. Alátámasztja az országos felmérést, ami a nyugati államokhoz képest lemaradást mutat az ismeretközlő irodalom olvasásában.

A Földesen lakó értelmiség nagy részének nincs példaképe, ami azért baj, mert nem tud követni senkit élete folyamán. Ez azonban nem helyi jelenség, országosan megfigyelhető. Azoknak, akiknek van, általában azok sem követik vagy legalábbis csak minimális mértékben.

A jelenleg olvasott művekre rányomta bélyegét, hogy nyár közepén készült. A szabadságok ideje alatt, ami a lelki feltöltődés időszaka, így főleg szépirodalom került elő. Alátámasztva azt a tényt, hogy a magyarok többsége a szépirodalom felé orientált.

Az utoljára olvasott műveknél feloldódni látszik az ismeretközlő irodalmaknál tanúsított tartózkodás. Ezt már az országos felmérések is előre jelezték.

Nagyközségünkben lakó értelmiségre jellemző, hogy nagymértékben olvas periodikát, jellemző a szaklapok olvasása is, igaz csak bizonyos foglalkozásokban. Ezeket általában előfizetéssel vagy a munkahelyről szerzik be.

Továbbképzéseken nemcsak kötelezően vesznek részt, hanem önkéntes alapon is, ami a legtöbb esetben megnöveli az olvasáskultúrát. Ez azért is fontos, mert nem az olvasás rovására megy a továbbképzéshez szükséges irodalom olvasása.

Az internetről való olvasásról megosztottan vélekednek. A friss, aktuális információk mellett a gyorsaság is vonzó, de abban megegyeznek, hogy hosszabb terjedelmű szöveg olvasása kényelmetlen, személytelen és főleg egészségkárosító.

Az értelmiség körében elmondható, hogy minden második háztartásban van már internet.

Ahol nincs ott a munkahelyről vagy a könyvtárból férnek hozzá, de az egyéb módokat sem

utasítják el.

A könyvtárban leginkább a kölcsönzést veszik igénybe. Háttérbe szorul az olvasóterem és a többi szolgáltatás használata.

A könyvtárral jelentős többségük elégedett. Csupán az állománnyal vagy a szolgáltatás bővítésével kapcsolatban fogalmazódtak meg változtatásokat. Tereit is bővítenék, valamint hiányolják az idegen nyelvű dokumentumokat, amiket fontosnak érznek a nyelvtanulás szempontjából. A könyvtárossal egyértelműen elégedettek, de nem zárkoznak el a személyi bővítéstől sem.

Jelentős azok száma, akik rendelkeznek házi könyvtárral, de ezek mennyisége általában nem haladja meg az 1000 kötet, csak nagyon ritka esetben.

Bár községünkben nincs könyvesbolt, de véleményük egybehangzó, hogy szükséges lenne.

Változtatásokról csak néha szólnak, ekkor a média nagyobb arányú bevonását és a szórólapokat hiányolják. Egyértelműen a könyvtárostól várják a segítséget, ha elakadnak egy-egy témában, ritkán nyúlnának a katalógushoz vagy a keresőprogramhoz a könyvtárban. Ennek érdekében nagyobb hangsúlyt lehetne fektetni az általános iskolai és a középiskolai könyvtárhasználati órákra. A problémák főleg a középiskolás kortól kezdődnek.

Saját olvasáskultúrájukkal szemben eléggé kritikusak, ki jogosan, ki jogtalanul. Általában időhiányt, vagy egyoldalú művelődést róják fel hibának.

A média előretörése nem tudja jelentősen befolyásolni az értelmiséget. Nem hajlandóak a kézen kapott információt elfogadni anélkül, hogy utána néznének. Hiába tökéletes, gyors és pontos az internet a hírek tekintetében vagy egy-egy szó magyarázatában, esetleg a térképen való eligazodásban, az itt élő értelmiség még mindig kitar a hagyományos információforrás mellett, mert az pontosabb és megbízhatóbb hivatkozásból származik. A szépirodalmat kedvelők nem biztos, hogy meglelik az interneten kedvenc versüket, míg a könyvtár biztosítja számukra. Ha még meg is lelik, egy-egy regény elolvasása nem jelent olyan élményt interneten, vagy számítógépen, mintha könyvből olvasnánk. A könyv illata, kézben tartása, kényelmes testhelyzet felvétele nem pótolható az internet által. Nem mellékesen a szem, mint legféltettebb kincsünk sem romlik olyan mértékben, mint a monitor előtt.

Alapvetően a földesi értelmiség az országos átlagnak megfelelő olvasáskultúrával rendelkezik vagy annál helyenként lényegesen jobb eredményeket produkál. Ez abból is adódik, hogy a nem diplomás emberekkel szemben presztízsét megtartsa és új információkkal gazdagodva a szakmáját és a nagyközségeet szolgálja tudja.

Örömmel láttam hozzá a vizsgálat elkészítéséhez és azok kiértékeléséhez, azonban még nagyobb öröm volt az eredmények regisztrálása, és személyesen győződtem meg arról, hogy az

értelmiség az országos átlaghoz tekintve cseppet sem elmaradott.

Irodalomjegyzék

Balásházy János / Tilkovszky Loránt. – Akadémia, Budapest, 1970.

A felnőtt népesség olvasási és olvasmánybeszerzési szokásai: egy reprezentatív vizsgálat eredményei / Gereben Ferenc. Országos Széchenyi Könyvtár : KMK, Budapest, 1989.

Hajdú-Bihar megye : Sárrét : Püspökladány és térsége / Bakó Endre. - 1999.

Háttal a jövőnek?: (Tennivalók az olvasás éve után) / Nagy Attila. In: Könyv, könyvtár, könyvtáros, 2002. 11.évf. 12.sz. p. 29-36.

Interjú Ványi Lajosnéval 2008. március 14.

Karácsony Sándor, a nagyhírű professzor / Kontra György. – Budapest : BIP, 2003.

A könyvtárügy stratégiája 2008-2013 / Skaliczki Judit. MOKM, 2007.szeptember, 26 p.

Egy magyar filozófus: Karácsony Sándor / Lendvai L. Ferenc. – Budapest : Akadémia, 1993.

Modernizáció: globalizáció, amerikanizáció?: változási tendenciák a hazai olvasási és könyvtárhasználati szokásokban / Nagy Attila. In: Könyvtári figyelő, 43.évf., 1997.3.sz. p. 476-484.

http://www.mok.hu/index.php?pg=news_1_30475, 2008. 11. 18.

Nagy magyar írók : Csáth Géza / Szajbély Mihály. – Budapest : Gondolat, 1989.

Stagnálás, romlás vagy olvasásfejlesztés? / Nagy Attila. In: Iskolakultúra, 2001. 11.évf., 5.sz. p. 47-51.

<http://pihgy.hu/node/849>, 2008. 11. 18.

Zoltai Lajos munkásságának bibliográfiája / Módy György. – Debrecen : KLTE, 1989.

1. számú melléklet

Értelmiség olvasáskultúrája Földesen XXI. század elején

1. Válaszó neme:

Nő

Férfi

2. Válaszó kora:

23-30

31-40

41-60

61-

3. Mi a foglalkozása?

4. Hány diplomája van?

Egy diplomás

Több diplomás

5. Melyek az érdeklődési körei?

6. Mi a hobbyja?

7. Szabadidős tevékenységei sorában hol helyezkedik el az olvasás?

8. Milyen gyakran olvas?

9. Honnan szerzi be olvasmányait? Rangsorolja!

10. Szépirodalomban melyik korszak a kedvence?

11. Kit olvas és kik a kedvencei a külföldiek közül és a magyarok közül?

12. Melyik a kedvenc olvasmánya? Miért?

13. Mi vagy mik a kedvelt műfaja vagy műfajai?

14. Mely témák a kedvencei az ismeretközlő irodalomban? (szaktudomány, szerző)

15. Ki az irodalmi vagy valós példaképe?

Miért? _____

Mennyire követi? _____

16. Mit olvas jelenleg?

17. Mit olvasott utoljára?

18. Olvas-e periodikát (pl.: napilap, szakfolyóirat)?

Igen

Nem

Ha igen, melyeket? _____

Ha igen, honnan szerzi be?

Előfizetés

Könyvtár

Munkahely

Bolt

19. Szokott-e részt venni továbbképzésen?

Igen

Nem

Megnöveli-e ez az olvasás kultúráját?

Igen

Nem

20. Szokott-e internetről olvasni?

Igen

Nem

Ha szereti, miért? _____

Ha nem szereti, miért? _____

21. Az internetet honnan éri el?

Otthonról

Munkahelyről

Könyvtárból

Egyéb

22. A könyvtárban milyen szolgáltatásokat vesz igénybe?

23. Elégedett-e a könyvtárral? Ha nem, min változtatna?

- állomány: _____

- szolgáltatás: _____

- könyvtáros: _____

24. Rendelkezik-e házi könyvtárral?

Igen

Nem

Ha igen, akkor mekkora és milyen típusú dokumentumok találhatóak benne?

25. Elégedett-e a könyvesboltok, könyvtárak PR tevékenységével?

Igen

Nem

Ha nem, hogyan változtatna rajta?

Kitől várja a segítséget a könyvtárban?

26. Elégedett-e a saját olvasáskultúrájával?

Igen

Nem

Ha nem, miért?
